

Evert Baudou

Renbetesrätten i Härjedalen

1. Vetenskapliga skäl för en ny bedömning

Som skäl för en ny rättslig bedömning i processen om renbetet i Härjedalen anför samebyarna dels resultat från projektet "Från forntid till nutid i Tännäs sameby", dels Lars Beckmans rapport från 1996 "Samerna – en genetiskt unik urbefolkning". Vidare skriver samebyarna att Inger Zachrisson och jag var ense om att den bosättning som grävts ut vid Vivallen var av samiskt ursprung.

För mig som arkeolog finns det goda skäl att göra en ny vetenskaplig bedömning. Zachrissons publikation "Möten i gränsland" 1997 innehåller viktiga uppgifter som kommer fram tydligare än förut och som påverkar bedömningen av Vivallens etnicitet. Diskussionen om "dualismen i fornlämningsbilden" har fortsatt och pekar mot ett annat synsätt än det Zachrisson hävdar. Ortnamnsforskningens resultat kan beaktas på ett annat sätt än tidigare. Den vetenskapsteoretiska synen på begreppet "etnicitet" eller "kulturell identitet" har under senare tid diskuterats intensivt och måste respekteras.

Vid den förra rättegången framhöll jag att man vanligen bara kan dra mer eller mindre sannolika slutsatser av arkeologiska resultat. I Svegs tingsrätts dom 1996-02-21, s. 44, nämns att jag betonade den arkeologiska forskningens sannolikhetskaraktär. I referatet av mina yttranden används termen "sannolikt" i samband med etnicitet på fem ställen och i mina egna texter ännu fler. Zachrisson har en annan syn på de arkeologiska resultatens tillförlitlighet och betraktade den etniska bestämningen av befolkningen på Vivallen som säker. På s. 51 i tingsrättens bedömning kommer denna väsentliga skillnad inte fram. Samebyarna har i sin inläga 2000-11-06 inte beaktat skillnaden mellan mitt och Zachrissons synsätt. Vi var inte ense om Vivallens etnicitet. I mitt yttrande 1995-09-15, s. 2, skriver jag att undersökningarna är för få: "Utan tvivel kommer vi inom några år att ha ännu fler uppgifter som måste värderas." Detta har besannats, vilket alltså inte är överraskande.

Jag lägger vikt vid de övergripande problemen som är avgörande för

bedömningen av de arkeologiska resultaten. Jag tar inte upp alla detaljer i Zachrissons innehållsrika publikation från 1997. Om någon frågar efter detaljerna, så skall jag naturligtvis svara. Eftersom innebörden av de arkeologiska tolkningarnas karaktär är grundläggande börjar jag där.

2. De etniska tolkningarnas osäkra karaktär

Det är självklart riktigt att nyckeln till förståelsen av dagens uppfattningar om samisk förhistoria ligger i vetenskapshistorien, såsom Zachrisson säger inledningsvis i sitt kompletterande yttrande. Eftersom jag sedan 1997 arbetat med en publikation över den nordiska arkeologiska forskningens historia, så ligger det nära till hands för mig att använda några erfarenheter och exempel därifrån. Det genomgående draget i forskningshistorien efter 1830-talet är att en snabbt accelerande mängd nya iakttagelser görs i fält och vid undersökningar av föremålens egenheter. Det andra steget i forskningen är tolkningen av iakttagelserna som också förändras allt fortare. Ju mindre antalet iakttagelser från utgrävningar, inventering och annan forskning är, desto troligare är det att tolkningarna snart ändras. Antalet arkeologer i Sverige omkring 1900 som publicerade vetenskap var högst tio. Omkring år 2000 är antalet över 100. En annan orsak till forskningens förändringar är det internationella forskarsamhällets tillväxt och de allt bättre kommunikationerna. Allt detta innebär att vi snabbt får nya resultat. Eftersom källmaterialet är outtömligt och nya tolkningsidéer oavbrutet läggs fram, så kan man i princip aldrig tala om ett slutgiltigt resultat. De arkeologiska tolkningarna blir mer eller mindre sannolika. Forskningsområden som är förhållandevis föga bearbetade, såsom problemen kring Vivallen och Hedningagärdet, kan snabbt ändras. Vi vet t.ex. inte vad resultatet skulle bli om lika stora resurser som vid Vivallen satsades på det samtidiga Hedningagärdet, 6 km från Vivallen, och andra liknande platser.

Problem kring etnicitet i förhistorisk tid har diskuterats metodiskt inom arkeologin sedan senare delen av 1800-talet. I exempel från modern tid kan två befolkningar med olika språk, två "folk", mycket väl ha så lika materiell kultur att man skulle dra slutsatsen att det handlade om *ett* "folk" om lämningarna av den materiella kulturen skars ner till vad arkeologerna hittar vid en utgrävning. Å andra sidan är det möjligt att en nutida fiskarbefolkning vid kusten och en jordbrukarbefolkning i inlandet som talar samma språk och har samma materiella kultur utom det som hör till yrkesutövningen skulle bedömas som *två* "folk" om allt

reducerades till arkeologisk nivå. Felmarginalen är stor.

Den pågående internationella diskussionen om etnicitet och kulturell identitet är mycket omfattande och komplicerad. För 10-15 år sedan föreföll problemen enklare. I ett nytt diskussionsinlägg om etnicitet och kulturell identitet räknar arkeologen Bozena Werbart upp omkring 20 viktigare böcker eller artiklar tryckta 1994 eller senare som rör etnicitet. Inte något av dessa ofta internationellt betydande verk finns med i "Möten i gränsland". Eftersom den boken gavs ut 1997, så kan en del av de angivna böckerna naturligtvis inte finnas med. Jag vill visa att forskningen, i synnerhet om ett så viktigt teoretiskt och metodiskt problem som etnicitet, förändras så fort att man tvingas inse att man i arkeologiska sammanhang inte kommer längre än till mer eller mindre sannolika slutsatser som ganska snart måste ändras.

Jag nämner några av Werbarts synpunkter som går tillbaka på den internationella litteraturen och som har betydelse här. En viktig punkt är att varken den individuella eller den kollektiva identiteten är statisk, identiteterna förändras när de yttre omständigheterna ändras. Den kulturella identiteten i förhistoriska samhällen är beroende av samhällenas geografiska rörlighet, fysisk och mental kommunikation, identitetens mångdimensionella karaktär och interaktionen mellan samexisterande kulturer. Det uppstår en mosaik av mångkulturella samhällen i förhistorisk tid som är oberoende av nutida politiska och etniska gränser. Man kan tillägga att forskningens resultat i hög grad påverkas av de nutida staternas samhällsutbyggnad och forskningspolitik. På så sätt kan nutida politiska och etniska gränser styra vår bild av forntiden som således riskerar att se helt annorlunda ut än "hur det verkligen var" (Baudou 1991).

I ett arbete av den kanadensiske antropologen D.G. Anderson från 2000 finns ett tänkvärt exempel på svårigheterna med våra nutida västerländska etniska begrepp. Boken handlar om identitet och ekologi i Sibirien under den sovjetiska tiden. Jag utgår från en understreckare i Svenska Dagbladet skriven av idéhistorikern Torgny Nordin. Identitetsbegreppet hos tundrafolken fungerar som en relationell term. Det är "sammanhanget och de personer och situationer som en person står i relation till som avgör hans eller hennes identitet". Identitet betydde helt olika saker för myndigheterna och befolkningen. Äldre renskötare kunde växelvis kalla sig för "evenk, tungus och tiaa, det berodde helt på sammanhanget.

Ungdomarna uppfattade sig däremot endast som dolganer." Etniska identiteter som konstruerats av etnografer och statstjänstemän har kommit att spela en politisk roll i dagens samhälle.

Efter detta kan man fråga sig om vi verkligen kan bestämma vilken betydelse etniska identiteter hade under forntiden. För tusen år sedan fanns inte de nuvarande statsbildningarna och samhällsorganisationen i det inre av Norrland kan vi inte få grepp om, eftersom källmaterial saknas eller är alltför bristfälligt. I Härjedalen finns svårigheten att källmaterialet är så ojämnt undersökt. Om Vivallen vet vi en del, men det fordras lika stora insatser för att få fram det material som är Vivallens kontext. Dock finns undersökningen vid Hedningagärdet, 6 km från Vivallen, som ger en möjlighet till jämförelse då det gäller näringarna.

Vivallen och Hedningagärdet

Zachrisson har i projektets publikation nämnt förekomsten av gravar i form av högar eller stensättningar från yngre järnålder vid övre Ljusnan och Tännån (s. 50 ff.) och boplatserna vid Överhushammaren och Hedningagärdet (s. 142 f.). Hon säger att vi inte vet vad gravhögarna representerar, möjligen markerar de en sammanhängande rad av bebyggelsenheter i övre Ljungandalen (s. 51).

I sammanfattningen om fångstmarker i västra Härjedalen (s. 52) säger Zachrisson: "Utgångspunkt för hela projektarbetet var vår tolkning av gravfältet på Vivallen i Härjedalen som samiskt. Också i nordvästra Härjedalen har vidare fynd av pilspetsar av B-typ gjorts." – Pilspetstypen är vanlig i samiska offerplatsfynd i Lappland (s. 213). Sammanfattningen tycks innebära att Zachrisson förutsätter att pilspetstypen inte använts av nordbor (icke-samer). Den korta sammanfattningen anför bara det som kanske(?) bekräftar den ställda hypotesen. I en så komplicerad fråga som den om Vivallens etniska tillhörighet måste man dock diskutera sambandet mellan Vivallen och övriga fynd och fornlämningar, dvs. kontexten, så långt det är möjligt. Jag tar först upp de osteologiska, odontologiska och palynologiska undersökningarnas resultat. Därefter går jag in på resultaten från undersökningarna av Hedningagärdet..

Projektets osteolog, Elisabeth Iregren, sammanfattar på s. 98:

Resultaten av den biologiska studien visar sålunda att det vid

Vivallen gravlagts individer både av samisk och svensk härkomst och att gener från de båda populationerna återfinns i Vivallengruppens arvs massa. Det är vidare sannolikt att inte bara handel och annat kulturellt utbyte skedde mellan samer och nordbor utan att de också möttes i familj och äktenskap i detta område i mellersta Skandinavien. De diskreta särdragen hos ett par gravlagda individer visar också konkret dessa möten.

Projektets odontolog, Verner Alexandersen, sammanfattar på s. 106:

De tandmorfologiske undersøgelser har vist, at Vivallen gruppen placerer sig formmæssigt mellem samer og nordiske skandinaver. Dette kan tolkes på flere måder:

- (1) Sydsamiske grupper havde allerede i vikingetid og tidlig middelalder dentale træk med østlige hyppigheder som subrecente og recente samiske folk. De blandedes med germansk/nordiske folk, som var deres naboer og handelspartnere og dette modificerede deres tandformer.
- (2) Det er ikke uventet at en lille sydsamisk gruppe fra 1000–1200 A.D. adskiller sig en del fra andre og mere nordlige samer i tandmorfologi. Det er påvist variation blandt samiske grupper og der er stor afstand mellem de samiske grupper både i tid og geografi.

Resultaten talar för en ur antropologisk synpunkt blandad befolkning av samer och nordbor på Vivallen.

Det är i viss grad möjligt att uttala sig om näringarna med stöd av osteologiska bestämningar och pollenanalys. Ett litet antal djurben har kunnat bestämmas av osteologen Elisabeth Iregren (s. 125 ff.). Ren, får/get och nötkreatur har ätits på boplatsen. Kanske var renen viktigare än får och nötkreatur. Iregren nämner också boplatsen Hedningagärdet, 6 km från Vivallen, som har fler identifierade benfragment. Ren dominerar där, men också får/get och nötkreatur förekommer. Dessutom finns ben av hund, björn, mårddjur, älg och rådjur. Iregren konstaterar likheten mellan boplatserna.

Renbenen kommer sannolikt från vildren (s. 125). Det råder delade uppfattningar om när renen domesticerades i Sverige. Efter undersökningar i Luleälvområdet anser historikern Lennart Lundmark

och arkeologen Inga-Maria Mulk att rendrift/pastoralism finns belagd vid Lule älv från 1500-talet och från mitten av 1600-talet i en nutida utformning. Arkeologen Kjell-Åke Aronssons anser att renskötseln i Sverige börjar under järnåldern. Iregrens slutsats (s. 129) lyder:

Huruvida tamrenhållning i större skala ersatt jakt kan inte osteologiskt påvisas genom benmaterialet från Vivallen. Det är emellertid välkänt bland nutida rendriftlag i Norge att det är svårt att hålla flockar med tamren om vildren lever i samma område, eftersom flockarna blandas. Detta är ett biologiskt argument mot att man kunde hålla större tamrenflockar i samma område som större vildrenspopulationer vistades i.

Resultaten talar för att tamrenhållning i större skala inte förekom vid Vivallen. Ren var det viktigaste villebrådet, men både får/get och nötkreatur hölls.

Kvartärgeologen Lars-König Königsson har utarbetat två pollendiagram från Vivallen. I sin sammanfattning (s. 149) anger han att i det första pollendiagrammet "förekommer upprepade växlingar mellan perioder med öppet landskap och perioder med igenväxning". För tolkningen hänvisar han till den engelska botanisten S. Hicks som har undersökt samiska vinterväxten i finska Lappland och funnit att de utnyttjats periodiskt. Sedan renhjordarna betat av området kan man återkomma efter drygt 200 år (s. 134). Växlingarna i pollendiagram 1 skulle likna dem Hicks rapporterat och alltså tyda på renskötsel i större skala.

I pollendiagram 2 tyder den understa zonen på ett kulturlandskap med delvis betespräglad skog intill provtagningsplatsen (s. 140). Början av den mittersta zonen präglas av de höga mängderna koldamm som skulle höra samman med "kåatomten och verksamheten i anslutning till anordningarna i skogen. Det är inte möjligt att säga det säkert, men det framstår som sannolikt" (s. 138). I övre delen av denna zon framträder en helt ny kulturlandskapstyp med såväl kulturgräspollen som pollen från korn och havre. En odlingsverksamhet påbörjas i eller mycket nära Vivallen (s. 137). Enligt Königsson var det då fäbodbygden etablerades (s. 138).

Resultaten är osäkra. Iregrens resultat tyder inte på tamrenhållning i större skala, och då faller Königssons tolkning av pollendiagram 1. I

pollendiagram 2 saknas dateringar. Koldammet har ingen egen datering utan hänförs till vikingatid genom den C 14-daterade verksamheten vid kåtan (s. 138). Fäbodbygden kan inte heller dateras, den infaller "betydligt senare" än vikingatiden (s. 138). Pollendiagrammens betydelse för tolkningen av Vivallens bosättning är diskutabel. Om dateringen av koldammet är riktig, så betyder det att före vikingatiden var skogen delvis betespräglad (nötkreatur och får/get?). Om kopplingen till den antagna samiska bosättningen är riktig, så betyder det också att denna samiska bosättning inte fick någon fortsättning utan följdes av en fäbodbygd med kreatursskötsel.

Zachrisson nämner boplatserna Överhushammaren och Hedningagärdet (s. 142 f.). Vid Överhushammaren, 3 km från Vivallen, har på två platser påträffats kulturlager som enligt C 14-dateringar täcker tiden ca 800–1400, dvs. bosättningen är samtidig med Vivallen. Det föreligger inga närmare uppgifter om de enkla fynden. Vid Hedningagärdet, 6 km från Vivallen, har utgrävningar utförts på 1990-talet. I en avfallshög har renben C 14-daterats till medeltid. På ett ställe finns fossil åkermark med vallar, en husgrund, terrasser och röjda ytor. Platsen, som tolkas som en fjällnära gård, har gett dateringar från 900–1300-talen. Enligt Hansson (1996) kommer de äldsta dateringarna från röjningen av de små åkrarna på 900-talet. Korn har odlats. 70 % av benen i en avfallshög från 1100-talet tillhör ren, 12 % tamboskap (samma som Iregren omtalar). I en yngre avfallshög, sannolikt från 1300–1400-talen, fanns 30 % renben och 42 % ben av tamboskap. I det närliggande fjällområdet har under senare tid hittats fyra gravar med bl.a. svärd från vikingatid. Gravarna sätts av Hansson i förbindelse med järnåldersbygden som representeras av Hedningagärdet och motsvarande platser på den norska sidan av gränsen. Hansson tror att befolkningen uppfattade sig som "fjällfolk", inte som svenskar eller norrmän. Han kallar näringsformen "jaktjordbruk". Den viktiga skinnhandeln gick över marknader i Norge.

På Vivallen omfattar det osteologiska källmaterialet omfattar inte mer än 21 identifierade befragment som sprider sig över ca 400 år enligt de arkeologiska dateringarna eller kanske 700 år enligt C 14-dateringarna. Från Hedningagärdet finns totalt 172 identifierade benfragment över kanske 400–600 år. Av Vivallens få ben kan man knappast dra någon slutsats alls, utom att renjakt förekom. De betydligt fler fragmenten från Hedningagärdet visar en sannolik förändring i näringarna över tid. Men det viktigaste är den stora roll som renjakten spelade för en grupp

människor som av utgrävningen att döma kanske inte hade samma kulturella identitet som gruppen på Vivallen. Av de kända fynden kan man inte dra slutsatsen att Vivallen-gruppen skulle ha haft särskilda rättigheter till vildrensjakt eller till betesland för tamren.

4. Den s.k. kulturdualismen i Mellanskandinavien under järnåldern

Zachrisson säger att hennes "resultat fört till åsikten att mellersta Skandinavien under perioden ca Kr.f.-1300 e.Kr. var ett utpräglat tvåkulturområde, bebott av människor med samisk och med germansk kulturell identitet ..." (s. 218). Just detta betonar hon starkt i sitt kompletterande yttrande, s. 4: "Denna dualism i fornlämningsbilden är tydlig och allmänt vedertagen." (Zachrissons understrykning.) Påståendet är grunden för hennes slutsatser om etnicitet. Men hon har förenklat diskussionen och bortsett från arkeologer som har en annan mening och från ny forskning som inte stämmer med hennes tes. Bland dem som inte godtagit tvåkulturmodellen är medeltidsarkeologen Eva Svensson som i sin doktorsavhandling 1998, "Människor i utmark", nämner flera arkeologer som förordar dualismen och andra som inte gör det (s. 164 ff.). Hon framhåller den engelske arkeologen Christopher Prescotts avhandling från 1995 om övergången från stenålder till järnålder i västra Norge och kulturgeografer och medeltidshistoriker som har en nyanserad syn på landskapsutvecklingen. Jag citerar några rader (s. 165) som kan tillämpas på Mellannorrlands inland:

Det kulturdualistiska synsättets förenklade sätt att ställa jordbrukare mot icke-jordbrukare tar inte hänsyn till åker- och ängsbrukets omfattande, men regionalt sett olikartade, omstrukturering och förändring av landskapet. Inte heller beaktas att åkerbruket före den andra agrara revolutionen var av en mer extensiv och "flyktig" karaktär. Det föreligger också en rad indikationer på odling och boskapsskötsel i områden som anses vara nyttjade endast av en jakt- och fångstkultur ...

Hon räknar upp nya arbeten av fyra forskare publicerade 1994-1997. Hon nämner också ett av den engelske arkeologen Ian Hodder 1990, där han talar om människans "domesticering" av naturen:

Av betydelse var 'the secondary products revolution' inom boskapsskötseln, vilken innebar att boskap började användas till en

rad andra ändamål förutom köttproduktion. Nyttjandet av produkter som mjölk, blod, hudar, dragkraft m m innebar en kraftig expansion inom boskapsskötseln och därmed även betesdriften.

En annan engelsk arkeolog, Andrew Sherratt, skrev redan i början av 1980-talet att denna andra "products revolution" fick till följd att områden som var mindre lämpliga för odling kunde övergå till agrar kultur genom boskapsskötseln. Eftersom Hodder och Sherratt hör till de internationellt mest ansedda arkeologerna och de svenska kulturgeograferna och medeltidsarkeologerna utför en avancerad landskapsforskning, så stämmer inte Zachrissons omdöme om dualismen.

I de s.k. insjögravarna i Mellannorrland och Dalarna finns fynd från järnåldern som överensstämmer med former i Mälardalen. Zachrisson och jag är inte överens om hur detta skall tolkas. Zachrisson utgår från att materialet har tillhört en befolkning som inte har något alls med kustbefolkningen att göra. Det finns en dualism. Hon hänvisar ofta till arkeologen Klas-Göran Selinges bedömning att de fasta fornlämningarna i inlandet är av annan typ än vid kusten. Enligt min mening är det avgörande att det överhuvudtaget finns gravformer och ett gravskick som tillhör samma tankevärld som kustgravarna. Lokala skillnader i det yttre spelar ingen roll. Går man upp till Västerbottens och Norrbottens län så finns ytterst få insjögravar och ytterst få motsvarande vid kusten.

Det hör till saken att i insjögravarnas miljö har boskapsskötsel påvisats, en sydlig näring. I Haverö i Medelpads innersta del, två mil från gränsen till Härjedalen, kunde paleobotanikern Roger Engelmark (1977:46) i pollendiagram visa att det förekom betesdrift från omkring Kr.f. och kontinuerligt genom hela järnåldern. I det inre av Medelpad har också påvisats järnproduktion under järnåldern utöver det lokala. Norr om Nämforsen i norra Ångermanland har ett fynd av nötkreatur C 14-daterats till den yngre järnåldern. Pågående forskning tyder på begynnande fäboddrift i övergången mellan järnåldern och medeltiden. i Ängersjö i nordvästra Hälsingland, mindre än en mil från gränsen till Härjedalen. Fäbodriften är en organiserad boskapsskötsel som går längre än den tidigare järnålderns betesdrift som vi ännu har svårt att analysera. Denna del av komplexet Ängersjö tillhör samma tid som Vivalen. Utveckling är förklarlig i ett mångkulturellt samhälle men svår att tänka sig om hypotesen om en dualism mellan inland och kust verkligen gällde.

Zachrisson anser, något förkortat, att det är möjligt att bestämma insjögravarnas etnicitet som samisk genom att studera fynd av fyra skinnskrapor av järn som överensstämmer med former i den östliga taigan. Befolkningen i inlandet skulle ursprungligen vara samisk men efter lång tid ha antagit nordisk etnicitet. Enligt min mening är detta en onödig och osäker konstruktion för att tolka det som är ganska enkelt. Föremålen i fynden från insjögravarna är med få undantag av samma typer som förekommer i Mälardalen och i det norrländska kustlandet. För att bestämma etniciteten måste vi använda ett oberoende och talande material. Det finns i den nordiska ortnamnsforskningens resultat i södra och mellersta Norrland och Dalarna.

Under järnåldern förekommer i det norrländska kustlandet dels en ström av namn av former med ursprung i södra Sverige, dels en ström av namn som har sitt ursprung i Norge och som över Jämtland spritt sig vidare till den norrländska kusten. Om det fanns en sådan dualism som Zachrisson anser, så skulle namnformernas väg från Tröndelag över Mellannorrlands inland till kusten i öster vara omöjlig. Dit hör namn med slutled på *-anger*, *-ånger* och *-vin*. Det finns föremål och föremålsformer som följer samma väg, framför allt under tiden 400–600 e.Kr. Utbredningen motsvarar spridningen av det nordiska ortnamnskicket (Baudou 1986). Det är en rimlig teori att fornsakerna tillhörde en etnisk grupp som talade nordiskt språk.

Gamla ortnamn är ovanliga i inlandet, vilket kan bero på att befolkningen där inte hade samma kontinuerliga bofasthet som befolkningen vid norrlandskusten och i Mälardalen. I en doktorsavhandling från år 2000 av Eva Nyman om nordiska ortnamn på *-und* finns dock ett exempel på ett mycket gammalt sjönamn inom insjögravarnas område som kan härledas till sitt språkliga ursprung. Det är Horrmunden i Transtrands sn i nordvästra Dalarna. Namnet har också observerats av språkforskaren Norbert Strade som är medarbetare i Zachrissons "Möten i gränsland". På s. 181 nämner Strade Horrmunden som ett exempel på namn i Mittsverige som är svåra att tolka från skandinavisk grund och som skulle kunna tyda på samisk bosättning. Vid sjön har också hittats ett fragment av en samisk fågelskulptur, nämner Strade. Eva Olsson (s. 317) har observerat Strades idé och efterlyser en etymologi utifrån samiskan. Hon kommer fram till (s. 152) att namnen på *-und* tillhör "områden där eljest avledda ortnamn tillhörande gamla germanska bildningstyper uppträder".

"Försök att på olika sätt datera vissa enskilda namn pekar mot vår tideräknings början och mot än äldre tid."

Ett resultat av granskningen blir att Zachrissons hypotes om dualismen i det norrländska sammanhanget måste förkastas. På insjögravarnas tid, dvs. järnåldern, var språket i insjögravarnas område nordiskt och därmed bestäms också insjögravarna till *den tidens* nordiska etniska och kulturella identitet.

5. Lars Beckmans genetiska forskning

Sambyarna återoppar i sin inlägga 2000-11-08 Lars Beckmans skrift "Samerna – en genetiskt unik urbefolkning" från 1996. Beckman har efter fyra decenniers genetisk forskning kommit fram till en rad viktiga genetiska resultat rörande bl.a. de svenska samerna. Ett problem i denna forskning ligger i att det är svårt att datera de genetiska iakttagelserna. Genetiska händelser som kanske ligger ett obestämbar antal tusen år tillbaka i tiden kan inte anknytas till den samisk-nordiska eller nordisk-samiska befolkningen på Vivalen ca 800-1200 e.Kr. som processen om renbetesrätten i Härjedalen gäller. Beckmans forskning har av naturliga skäl inte varit speciellt inriktad mot befolkningen i Härjedalen. Jag håller gärna med om att hans skrift gör ett starkt intryck, men den påverkar inte min inställning till problemen om samer och nordbor i Härjedalen eller Norrland under järnåldern.

6. De nya fornminnesinventeringarna i Ruvhten Sijte

De fyra rapporterna från dokumentationsprojektet "Från forntid till nutid i Ruvhten Sijte" 1997-2000 innehåller nya registreringar av härdar och andra lämningar. Två C 14-dateringar i en härd i en kåtatomtning vid Fartjärnarna har givit 900-1000-tal och 1100-1200-tal. Tre härdar vid Rogen har C 14-daterats till 1200-, 1300- och 1400-tal. En trolig kokgrop vid Gröndalen har C 14-daterats till 400-500-tal. Namnet "Finntjärnen" måste enligt rapporten från 2000 ses som en tydlig indikation på samisk närvaro i området i äldre tid. Det framgår inte vad "äldre tid" är, det finns ingen datering. – Andra nyfynd hör till samma kategori som i de fyra rapporterna. Det torde vara svårt att med en pollenanalys bevisa att det bedrevs en relativt omfattande renskötsel i området (Krönavajje) på 1200-talet (Zachrisson, Kompletterande yttrande, s. 10).

Som de osteologiska och odontologiska undersökningarna vid Vivallen har visat, så är det inte självklart att andra samtida fornlämningar i liknande miljö utan vidare skall kallas samiska, befolkningen på Vivallen var blandad. Likaså har Vivallens arkeologiska fynd blandat ursprung. Renskötsel har inte kunnat beläggas vid Vivallen. Därmed kan man inte tala om en samisk kulturell identitet av samma slag som på 1600-talet då tamrenskötseln har slagit igenom. Av dessa skäl är det fel att tala om ett tidigare oregistrerat *samiskt* kulturlandskap i västra Härjedalen. Felet uppstår då man oavbrutet hävdar dualismen samer-germaner eller fångstmän-bönder utan att beakta den mångkulturella aspekten, och att den etniska och kulturella identiteten ändras över tid. Om man talar om ett *samiskt* kulturlandskap i västra Härjedalen, så överför man utan underlag ett nutida synsätt till förhållanden på vikingatiden-medeltiden.

7. Språkliga och historiska synpunkter på "Möten i gränsland"

I en omfattande recension i *Namn och Bygd* 1999 av projektets publikation har den norske nordisten Ola Stemshaug fört fram kritiska synpunkter på de språkliga avsnitten och behandlingen av de traditionshistoriska källorna. Jag är inte själv språkforskare och kan inte göra annat än att referera de som jag föreställer mig viktigaste invändningarna. Zachrisson och Strade har båda hänvisat till det stora antalet ortnamn på *finn* i Sverige och Norge och förklarat den vida spridningen med att samerna i äldre tid skulle ha bott också långt söderut, långt utanför sitt nuvarande område. Stemshaug betonar att ordet *finn* är ett homonym med i varje fall sju-åtta olika betydelser, och de flesta förekommer i ortnamn. Varje namn måste granskas från olika synvinklar och det har ännu inte gjorts. Stemshaug sammanfattar (s. 168) granskningen av ortnamnstolkningarna med följande ord:

Også Zachrisson (s. 185 f.) dröftar stadnamn som bevis för tidlegare gammalt samisk opphald i sør, men etter mitt skjønn med like skrøpeleg innsikt som Strade. ... Kort sagt er Zachrisson og Strades utplukk frå stadnamndiskusjonen om samar i sør diskutabelt både med omsyn til representativitet og forståing.

Stemshaug vänder sig mot att många i nutiden använder geografiska upplysningar i texter skrivna av antika eller medeltida historiker som aldrig varit i Norden. Inte heller de nordiska skrifterna kan läsas såsom

modern geografi. Han anför exempel där Zachrisson enligt hans mening feltolkat vad som avsetts geografiskt. Likaså anmärker han på att Zachrisson inte ifrågasatt historiciteten i norsk-isländska historieskrifter. Han sammanfattar (s. 168) och säger att Zachrisson och Strade visar sviktande kunskap och insikt i nordisk språkvetenskap och språkhistoria såväl som sagakritik och källkritik rent allmänt. "Verst synest eg likevel det er at forfattarane kan uttala seg så skråsikkert om innfløkte namnespørsmål." Stemshaug avslutar recensionen med följande (s. 169):

Det er synd at det på mange måtar fint opplagde Møten i gränsland ikkje sjeldan blir skjemt av tendensiøse framstillingar. Dei som ikkje er spesielt godt inne i den einskilde vitskapsgrena, kan lett tru at alt er såre vel. Og det er særleg bekymringsfullt der etniske spørsmål er innblanda, her må ein trø særleg varsamt. Difor ventar vi enno på det grunnleggjande oversynet om samars møte med germanar i sør i eldre tid, for den boka vi no har fått, ber eit altfor sterkt preg av manifest i seg.

8. Sammanfattning

A. De osteologiska och odontologiska undersökningarna av skeletten i gravarna på Vivallen talar för att där bott en ur biologisk synpunkt blandad befolkning av samer och nordbor. Det arkeologiska materialet tyder också på blandning ur kulturell synpunkt. Om man kallar gravfältet samiskt, så har man bortsett från den mångkulturella aspekten och från att etnisk och kulturell identitet inte är statisk utan förändras över tid. Samisk och germansk/nordisk etnisk och kulturell identitet är begrepp laddade med nutida föreställningar. Ingenting i materialet stöder antagandet att Vivallens befolkning skulle ha haft särskilda rättigheter till renjakt eller renskötsel.

B. De få bestämbara benfragmenten, bara 21, tillhör en tid av åtminstone 400 år, kanske 700 år, gör det svårt att uttala sig om näringarna. Pollenanalyserna ger ingen ytterligare ledning. På boplatsen Hedningagärdet, 6 km från Vivallen, är de identifierade djurbenen talrikare, 172. Benen talar för att renjakten överväger under boplatsens äldre skede som faller inom Vivallens bosättningsperiod. Under tiden efter Vivallen förekommer också renjakt men boskapsskötseln har ökat i betydelse. Odling av korn förekom redan under 900-talet. Bosättningen vid Hedningagärdet har hänförs till en bebyggelse av sannolikt nordisk

karaktär på båda sidor om gränsen mellan Sverige och Norge.

C. Zachrissons dualistiska syn på kulturutvecklingen och etniciteten i södra och mellersta Norrland och Dalarna under järnåldern får inte stöd i nyare forskning. Till sin karaktär är fynden i inlandet med få undantag nordiska. Detsamma gäller de fasta fornlämningarna i inlandet. Av det arkeologiska materialet ensamt kan man dock ej dra slutsatser om etnisk identitet, ytterligare oberoende material måste till. Det är det nordiska ortnamnskicket som kan beläggas i Mellannorrland med anknytning till Svealand och Norge under första årtusendet efter Kr.f. På insjögravarnas tid, dvs. järnåldern, var språket i insjögravarnas område sannolikt nordiskt och därmed bestäms också insjögravarna till *den tidens* nordiska etniska och kulturella identitet.

D. Lars Beckmans genetiska forskning som i hög grad berör samerna är viktig. Men det är svårt eller omöjligt att anknyta den till befolkningsfrågorna på Vivallen. Därför påverkar den inte min inställning till problemen om samer och nordbor i Härjedalen eller Norrland under järnåldern.

E. De nya inventeringsresultaten i västra Härjedalen ger inte mer än vad Vivallen redan gjort. Resultat som är samtida med Vivallen eller ligger nära i tid måste tolkas med utgångspunkt från Vivallen. Där fanns en biologiskt blandad befolkning och fynden är också blandade. Man kan inte tala om en kulturell identitet av samma slag som på 1600-talet då tamrenskötseln har slagit igenom. Av dessa skäl är det fel att tala om ett tidigare oregistrerat *samiskt* kulturlandskap i västra Härjedalen. Man måste beakta den mångkulturella aspekten, och att den etniska och kulturella identiteten ändras över tid. Kontinuiteten är högst diskutabel.

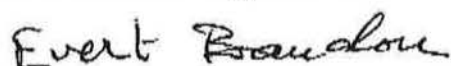
F. En allvarlig kritik av de språkliga och historiska avsnitten i "Möten i gränsland" har förts fram i en omfattande recension av den norske nordisten Ola Stemshaug. Jag ansluter mig till hans kritik och opponerar mig liksom Stemshaug mot tvärsäkerheten i Zachrissons omdömen. Det gäller lika väl komplicerade arkeologiska problem som "innfløkte namnespørsmål".

G. Liksom vid den förra rättegången vill jag betona de arkeologiska slutsatsernas sannolikhetskaraktär. Den nya internationella diskussionen om etnicitet och kulturell identitet visar synnerligen tydligt hur svårt det

är att göra etniska tolkningar. De avgörande aspekterna är den mångkulturella synen och insikten att etnisk och kulturell identitet inte är statisk utan ändras oavbrutet. Av det skälet får man inte föra över vår tids föreställningar till ett samhälle som levde för tusen år sedan. Det innebär också att det är mycket svårt, ofta kanske omöjligt, att sätta sig in i ett forntida samhälles levnadssätt och regler.

H. Jag avvisar helt påståendet att Zachrisson och jag var ense om att bosättningen på Vivallen var av samiskt ursprung. Skillnaderna mellan våra uppfattningar har blivit ännu större nu. Då använde jag beteckningen "sannolikt samisk". Med den forskning som finns idag kan jag inte säga detsamma. Befolkningen på Vivallen var biologiskt blandad, den var samisk-nordisk eller nordisk-samisk, och även kulturellt blandad. Av detta skäl är det också fel att tala om ett *samiskt* kulturlandskap i västra Härjedalen under vikingatiden och medeltiden. Vi vet fortfarande för litet för att karakterisera landskapet och de ägerande under medeltiden.

Umeå den 23 augusti 2001

Evert Baudou

prof. em. i arkeologi, Umeå universitet

Anförd litteratur

Alexandersen, V. 1997. Avsnitt i Zachrisson, I. (red.) 1997. *Möten i gränsland. Samer och germaner i Mellanskandinavien*. Statens historiska museum. Monographs 4. Stockholm.

Baudou, E. 1986. Ortnamn och nordliga kulturprovinser under järnålder och medeltid. *Tre kulturer* 3. Umeå.

Baudou, E. 1991. Hur den arkeologiska forskningen styrs i Sverige. *Arkeologi och makt*. University of Lund. Institute of Archaeology. Report Series No. 40. Lund.

Beckman, L. 1996. *Samerna – en genetiskt unik urbefolkning*. Institutionen för medicinsk genetik, Umeå universitet. Umeå.

Engelmark, R. 1978. The Comparative Vegetational History of Inland and Coastal Sites in Medelpad, N. Sweden, during the Iron Age. *Archaeological and Palaeoecological Studies in Medelpad, N. Sweden*. Early Norrland 11. Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Stockholm.

Hansson, A. 1996. Vikingar i fjällen. *Jämten* 1997. Östersund.

Iregren, E. 1997. Avsnitt i Zachrisson, I. (red.) 1997. *Möten i gränsland. Samer och germaner i Mellanskandinavien*. Statens historiska museum. Monographs 4. Stockholm.

Nordin, T. 2000. Dramatisk förändring av identiteter på tundran. Rec. av D.G. Anderson, *Identity and Ecology in Arctic Siberia – The number One Reindeer Brigade*. Oxford University press. *Svenska Dagbladet*, under strecket 2000-10-17. Stockholm.

Nyman, E. 2000. *Nordiska ortnamn på -und*. Acta Academiae Regiae Gustavi Adolphi LXX. Uppsala.

Stemshaug, O. 1999. Rec. av *Möten i gränsland*. Red. I. Zachrisson. *Namn och Bygd* 87. Uppsala.

Strade, N. 1997. Avsnitt i Zachrisson, I. (red.) 1997. *Möten i gränsland. Samer och germaner i Mellanskandinavien*. Statens historiska museum. Monographs 4. Stockholm.

Svensson, E. 1998. *Människor i utmark*. Lund Studies in Medieval Archaeology 21. Lund.

Werbart, B. 2000. Vad etnicitet inte är. *Fornvännen* 95. Stockholm.

Zachrisson, I. (red.) 1997. *Möten i gränsland. Samer och germaner i Mellanskandinavien*. Statens historiska museum. Monographs 4. Stockholm.

Hovrätten för Nedre Norrland
Ann-Katrin Stenberg

Fax 060-18 68 39

Mål nr T 58/96

Jag vore tacksam för uppgift om när föreläggandet den 1 juli 1999 delgivits Skagerberg och Bohlin.

Östersund den 1 september 1999

Leif Andersson

Datum
1999-03-05

Målnr
T 58/96 R 21

Målnumret bör anges i skrivelser
och telefonsamtal

FÖR KÄNNEDOM

Förbundsjuristen Jörgen Bohlin
Svenska Samernas Riksförbund
Brogatan 5
903 25 UMEÅ

Ankom

1999 03 08

LRF Juridiska Byrån

.....

Mål

Handölsdalens sameby, Mittådalens sameby, Tåssåsens sameby, Tännäs
sameby och Idre nya sameby ./. Ägare av vissa fastigheter i Härjedalens
kommun ang. rätt till bete

Sedan Högsta domstolen ej funnit skäl att meddela prövningstillstånd i frågan om rättegångs-
hinder, i följd varav hovrättens beslut den 4 november 1997 skall stå fast, föreläggs Ni nu att
senast den 28 april 1999 uppfylla hovrättens den 18 juni 1997 (med förtydligande den 8 juli
1997) och den 12 november 1997 meddelade förelägganden.

Samtliga ovannämnda förelägganden bifogas i kopia (hovrättens aktbilagor 30, 32 och 38³⁹ $\frac{1}{2}$).

Inlagorna skall skickas in i två exemplar, varav ett exemplar genom hovrättens försorg delges
Er motpart.

För kännedom bifogas kopia av hovrättens aktbilaga 47.

.....
Peter Borgström
referent

UPPLYSNINGAR

Överklagande: De yrkanden som man framför när man överklagar en tingsrätts avgörande
samt de skäl och den bevisning man åberopar för yrkandena kallas med ett gemensamt ord
för överklagande.

Övrigt: För upplysningar kan Ni vända Er till avdelningens kansli.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 170 851 03 SUNDSVALL	Södra Tjärngatan 2	060-18 66 00	060-18 68 39	måndag-fredag 9-12, 13-15

Datum
1999-03-04

Målnr
T 58/96 R 21

Aktbil
47 Bilaga 2

Målnumret bör anges i skrivelser
och telefonsamtal

FÖR KÄNNEDOM

Justitiekanslern
Box 2308
103 17 STOCKHOLM

Ankom

1999 08
LRF Juridiska Byrån

Mål

Handölsdalens m. fl samebyar ./. Ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun ang. rätt till bete

Härmed översändes till Justitiekanslern bifogade skrift, hovrättens aktbilaga 44, från Handölsdalens m.fl samebyar för kännedom och det ställningstagande vartill skriften må föranleda.

Hovrätten utber sig om att Justitiekanslerns ställningstagande i frågan om huruvida staten vill inträda i rättegången anmäls till hovrätten senast den 28 maj 1999.

Tingsrättens dom bifogas, liksom kopior av aktbilagorna i hovrättens akt.

Pc }
Peter Borgström
referent

196816

För upplysningar kan Ni vända Er till avdelningens kansli.

HÖGSTA DOMSTOLEN
Avd 1

PROTOKOLL
vid tillståndsprövning
DAG FÖR BESLUT
1999-02-18
Stockholm

Aktbil nr

3

Mål nr Ö 4725-97

NÄRVARANDE
JUSTITIERÅD

Munck, Thorsson och Blomstrand

Ankom

1999 02-18

FÖREDRAGANDE
REVISIONSSEKRETERARE

Graffman

LRF Juridiska Byrån

PROTOKOLLFÖRARE

Lindelöf

PARTER

KLAGANDE

1. Handölsdalens sameby, Box 37, 830 10 UNDERSÅKER
 2. Mittådalens sameby, Mittådalen, 840 95 FUNÄSDALEN
 3. Tåssåsens sameby, Glen 2, 840 31 ÅSARNA
 4. Tännäs sameby, Box 66, 840 93 HEDE
 5. Idre nya sameby, Foskros, 790 91 IDRE
- Ombud för samtliga: advokaten Fredrik Skagerberg,
Box 1175, 131 27 NACKA STRAND

MOTPART

Ägare av fastigheter i Härjedalens kommun
Ombud: 1. advokaten Nils Larsson, Åsgatan 41,
791 71 FALUN, 2. förbundsjuristen Leif Andersson, Box 293,
831 23 ÖSTERSUND

SAKEN

Rättegångshinder

ÖVERKLAGADE
AVGÖRANDET

Hovrätten för Nedre Norrland, avd 2, beslut den
4 november 1997 i mål T 58/96

Målet föredras.

	Postadress	Telefon	Expeditionstid
HÖGSTA DOMSTOLEN	Box 2066 103 12 STOCKHOLM	08-617 64 00	08.45-12.00 13.15-15.00

TELEFAX

TILL

boif Andersson

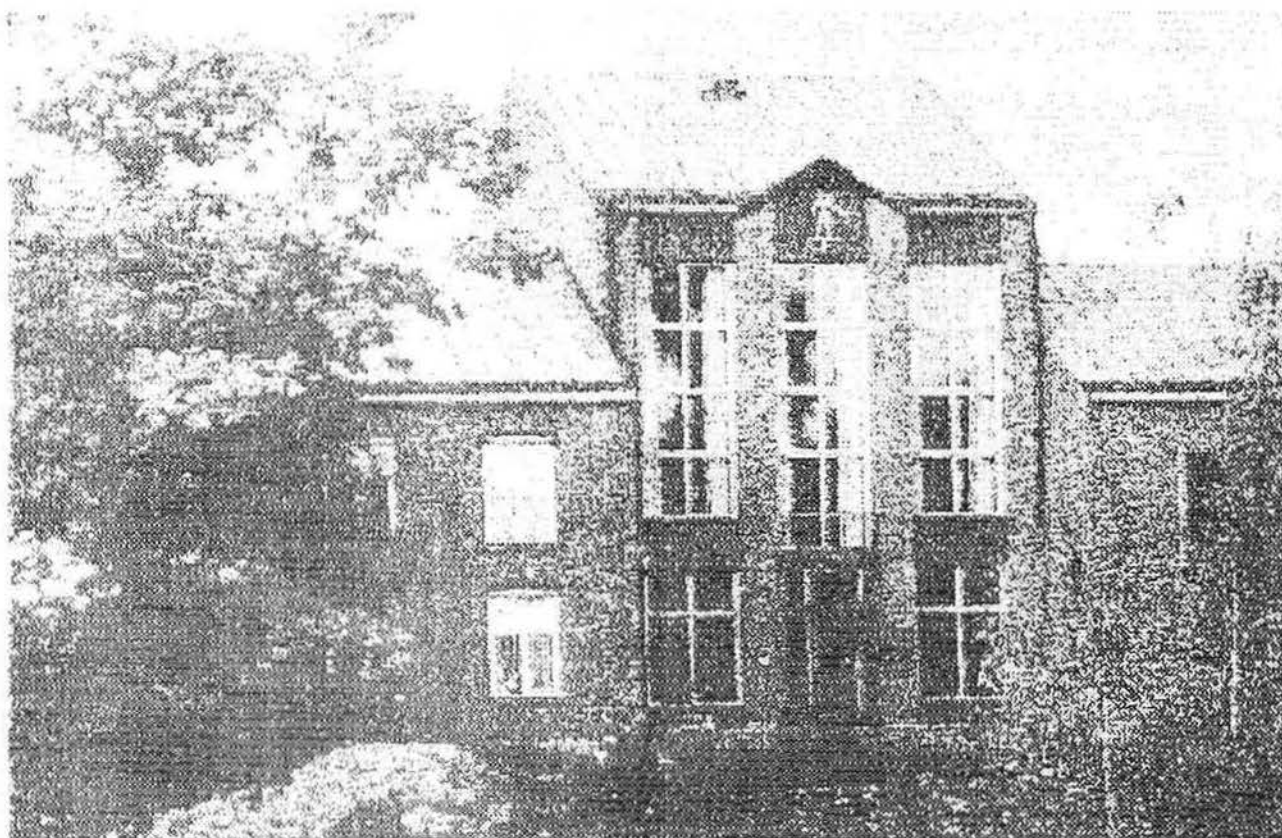
ANTAL SIDOR (inkl. denna)

2

MEDDELANDE

enl. 34

HOVRÄTTEN FÖR NEDRE NORRLAND

Telefax. 060-18 68 39

Telefon. 060-18 66 00

HOVRÄTTEN FÖR NEDRE NORRLAND

Avd. 2

FÖRELÄGGANDE

Datum

1997-11-12

Målnr

T 58/96 R 21

Målnumret bör anges i skrivelser
och telefonsamtal

Aktbil

38 1/2

Advokaten Fredrik Skagerberg
Box 1175
131 27 NACKA STRAND

Mål

Handölsdalens sameby m fl., ./. Ägare av fastigheter i Härjedalens
kommun, ang renbetesrätt

Ni skall **senast 1997-12-02** skriftligen meddela hovrätten vilka vittnen Ni vill att hovrätten skall kalla och vad Ni vill bevisa genom varje förhör. Vidare skall Ni på samma sätt meddela vilka andra bevis Ni önskar åberopa och vad Ni vill bevisa med vart och ett av dessa.

Ni skall inom samma tid inkomma med yttrande över bif. skrivelse.

Uppgiften skall skickas in i två exemplar.

Ann-Katrin Stenberg

UPPLYSNINGAR

För upplysningar kan Ni vända Er till avdelningens kansli.

Postadress

Box 170
851 03 SUNDSVALL

Besöksadress

Södra Tjarnegatan 2

Telefon

060-18 66 00

Telefax

060-18 66 39

Expeditionstid

måndag-fredag
9-12, 13-15

HOVRÄTTEN FÖR NEDRE NORRLAND
Avd. 2

FÖRELÄGGANDE
Datum
1999-07-01

Aktbil Målnr
50 T 58/96
Delg

Målnumret bör anges i skrivelser
och telefonsamtal

Advokaten Fredrik Skagerberg, Advokatfirman Skagerberg AB, Box 1175,
131 27 NACKA STRAND

Förbundsjuristen Jörgen Bohlin, Svenska Samernas Riksförbund, Brogatan 5,
903 25 UMEÅ

Mål

Handölsdalens m.fl. samebyar ./.. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun
angående rätt till renbete

1. Angående frågan om vilka som är motparter såvitt avser samebyarnas överklaganden

*a) beträffande Handölsdalens samebys, Mittådalens samebys, Tåssåsens samebys
och Tännäs samebys i huvudsaken framställda ändringsyrkanden.*

Samebyarna har, efter att i överklagandet som motparter ha angett "(ä)gare till fastigheter i Härjedalens kommun i enlighet med partsförteckning enligt domsbilaga 1 och 2" inte efterkommit hovrättens tidigare i denna fråga utfärdade förelägganden på annat sätt än att samebyarna hänvisat till "(fastighets)ägare till fastigheter förtecknade" med vissa beteckningar i *domsbilagorna 5-17* till tingsrättens dom. I dessa bilagor anges emellertid inga namn på någon part utan blott vissa fastighetsbeteckningar. I *domsbilagorna 1-2* till tingsrättens dom anges dock kärandeparterna förtecknade med namn, adress och fastighetsbeteckning. (Tingsrättens dom uppfyller alltså såtillvida de i 17 kap. 7 § 1 st. 2 p. rättegångsbalken ställda kraven.) Genom en jämförelse sinsemellan mellan de angivna domsbilagorna skulle det sålunda - enligt vad hovrätten föreställer sig är samebyarnas uppfattning - vara möjligt att läsa fram vilka personer som är motparter till

Postadress
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Besöksadress
Södra Tjänggatan 2

Telefon
060-18 66 00

Telefax
060-18 68 39

Expeditionstid
måndag-fredag
9-12, 13-15

Hovrätten för Nedre Norrland
översänder för kännedom.

samebyarna i hovrätten.

Samebyarnas svar på tidigare utfärdade förelägganden i frågan ansluter nära till vad som upptagits i tingsrätten dom s. 14-15 beträffande angivandet av samebyarnas ståndpunkter till käromålen. En skillnad föreligger dock; i tingsrättens dom anges på anført ställe att samebyarna "bestritt käromålen såvitt avser *omstämnda* (HovR:ns kurs.) fastigheter förtecknade" med vissa beteckningar i domsbilagorna 5-17.

För hovrätten står nu inte klart huruvida samebyarna med sina uttryck "(fastighets)ägare till fastigheter förtecknade med beteckningarna" T och TM osv. i domsbilagorna 5-17 åsyftar *samtliga* ägare till de sålunda angivna fastigheterna och, om så inte är fallet, vilka av ägarna till fastigheterna i dessa bilagor som åsyftas. Hovrätten ställer sig sålunda frågan om inte också andra personer än de i tingsrättens domsbilaga 1-2 angivna kärandeparterna återfinns bland ägarna till de fastigheter som förtecknats i bilagorna 5-17 till tingsrättens dom. Upptar de senast angivna bilagorna fastigheter vilkas ägare inte väckt talan i målet eller vilkas ägare återkallat sin talan med avskrivningsbeslut som följd, lär samebyarnas överklaganden inte rikta sig mot dessa fastighetsägare, som då följaktligen inte heller intar ställning av samebyarnas motparter i hovrätten. Jfr samebyarnas uttalande i sin inlägga av den 29 och 30 augusti 1996: "Varje sameby har således som motpart endast de fastighetsägare som har fastigheter inom respektive markanvändningsområde."

Eftersom det är samebyarna som överklagat tingsrättens dom - beträffande vilken det inte råder någon tvekan om vilka som är parter - och hänvisat till nämnda bilagor måste det anses ankomma på samebyarna att ge besked i frågan, så att partsförhållandena i hovrättens mål kan preciseras. Se härtill Fitger, Rättegångsbalken 4, s. 50:32 (ur kommentaren till 50 kap. 4 § 1 st. 1 p. rättegångsbalken):

"Naturligtvis skall överklagandet även innehålla uppgifter om vem som överklagar och mot vem överklagandet riktas (se 33 kap. 1 § om partsuppgifter). Uppgifterna i det hänseendet kan särskilt vid kumulation av mål utan enhetligt partsförhållande vara av avgörande betydelse för tolkningen av överklagandets omfattning."

Att den fråga hovrätten här tar upp är av betydelse för en kommande dom i målet står klart mot bakgrund av bl.a. det förhållandet att det av domen måste kunna utläsas

vilka personer som berörs av denna.

Ovan angivna samebyar **förelägges** nu, envar för sitt vidkommande, att uppge namn och adress för sina motparter i huvudsaken.

Hovrätten erinrar i samband med detta föreläggande om bestämmelsen i 50 kap. 7 § rättegångsbalken som har följande lydelse.

”Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i 4 § eller är det på annat sätt ofullständigt, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Följer klaganden inte föreläggandet skall överklagandet avvisas, om det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten.”

b) beträffande Handölsdalens samebys, Mittådalens samebys, Tåssåsens samebys och Tännäs samebys i frågan om rättegångskostnader framställda ändringsyrkanden.

Ovan angivna samebyar **förelägges**, envar för sitt vidkommande, att uppge mot vilka parter samebyarna riktar sina överklaganden i frågan om rättegångskostnader eller med andra ord ange vilka fastighetsägare som åsyftas med uttrycket ”berörda fastighetsägare” i samebyarnas inlägga av den 26 maj 1997. [I svaret på föreläggandet bör klargöras om överklagandet i denna del av målet riktar sig mot samtliga de parter som upptagits i tingsrättens domsbilaga 1 och 2, inklusive de i tingsrättens domslut vid punkterna 3 och 5 nämnda parterna.]

c) beträffande Idre nya samebys i frågan om rättegångskostnader framställda ändringsyrkanden.

Idre Nya sameby **förelägges** att uppge mot vilka parter samebyn riktar sitt överklagande i frågan om rättegångskostnader. [I svaret på föreläggandet bör klargöras om överklagandet i denna del av målet riktar sig mot samtliga de parter som upptagits i tingsrättens domsbilaga 1, inklusive de i tingsrättens domslut vid punkten 3 nämnda parterna.]

2. Angående bevisning

Samebyarna har som bevisning i hovrätten åberopat "samma skriftliga och muntliga bevisning som vid tingsrätten och med samma bevistema" och påkallat omförhör med de sakkunniga i målet "mot bakgrund av att fråga är om trovärdighet" (samebyarnas inlaga den 29 och 30 augusti 1996).

Samebyarna **förelägges** nu att skriftligen till hovrätten ange:

- a) vad som åsyftas med uttrycket "samma skriftliga och muntliga bevisning som vid tingsrätten" (samebyarnas och/eller fastighetsägarnas bevisning?);
- b) vilka sakkunniga samebyarna åsyftar;
- c) hur samebyarna vill att av dem åberopad muntlig bevisning skall läggas fram, när det gäller annan muntlig bevisning än förhör med de sakkunniga;
- d) för det fall samebyarna åberopar förnyade förhör med andra personer än de sakkunniga, skälen för att dessa omförhör behövs.

Till detta bevisföreläggande anmärker hovrätten följande. Ett överklagande och motpartens skriftliga svar skall innehålla uppgift om den bevisning som åberopas i hovrätten och vad som skall styrkas med varje bevis. Vill part att förnyat förhör med vittne, sakkunnig eller part skall hållas, skall parten ange det och även skälen härtill (jfr 50 kap. 4 § och 9 § rättegångsbalken).

Enligt 35 kap. 13 § 2 st. rättegångsbalken behöver muntlig bevisning som tagits upp vid tingsrätten tas upp på nytt i hovrätten endast om hovrätten finner att bevisningen är av betydelse för utredningen. Förnyade förhör skall hållas bara om det finns ett verkligt behov av det, t.ex. om det är nödvändigt att ställa kompletterande frågor eller om ett omhörande är av betydelse för tilltrosbedömningen. För tilltrosfallen finns särskilda regler i 50 kap. 23 § rättegångsbalken.

Det är hovrätten som avgör om förnyade förhör skall hållas i hovrätten, men för att göra den bedömningen behöver hovrätten veta parternas inställning i saken. Skall

förnyade förhör inte hållas behöver hovrätten veta om bevisningen från tingsrätten skall läggas fram genom uppspelning av band, uppläsning av bandutskrift eller uppläsning av referat av förhören i tingsrättens dom.

Ovanstående förelägganden skall fullgöras senast sextio (60) dagar efter delfäendet.

Om föreläggandet i punkten 1 ovan inte fullgöres inom angiven tid, kan samebyarnas överklaganden komma att helt eller delvis avvisas.

Peter Borgström
hovrättsråd

YTTRANDE

Datum
1999-05-20Dnr
997-99-5

Hovrätten för Nedre Norrland

Avd 2
Box 170
851 03 Sundsvall

Ink.	1999-05-25	2.ex
Nr.	T. 58-96	Aktbil.
Med posten		
Ingiven av		R. 21

Målet T 58/96 R 21 Handölsdalens m.fl. samebyar ./.. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun angående rätt till renbete; nu fråga om intervention

Samebyarnas företrädare har i en skrivelse till hovrätten den 2 mars 1999 väckt frågan om att staten skulle inträda i målet i hovrätten som intervenient på samebyarnas sida.

Hovrätten har översänt skriften hit för kännedom och det ställningstagande från statens sida vartill skriften må föranleda samt utbett sig om ett svar av Justitiekanslern senast den 28 maj 1999.

Justitiekanslern, som har tagit del av Svegs tingsrätts dom och övriga handlingar i målet, får anföra följande.

Frågorna i målet kan inte anses röra statens rätt på ett sådant sätt att staten kan eller bör inträda som intervenient. De problem som samebyarnas företrädare har redovisat i sin skrift till hovrätten är dock komplicerade och värda allt beaktande. Enligt vad Justitiekanslern erfarit övervägs för närvarande i Jordbruksdepartementet ett förslag från en särskild utredningsman som har beröringspunkter med de frågor som väckts i hovrättens mål. Problemen torde också vara av den arten och storleksordningen att de måste lösas i ett mer övergripande sammanhang än vad som låter sig göras inom ramen för ett enskilt tvistemål i en domstol.

Justitiekanslern avser alltså *inte* att ansöka om att staten skall få inträda i målet som intervenient på samebyarnas sida.

Hans Regner

Håkan Rustand

FÖR KÄNNEDOM

INKOM

1

Hovrätten för Nedre Norrland	
Ink.	1999-04-16 2.exbil.
Nr.	T 58-96 Akbil.....
Med posten inlämnad av	R 21

Hovrätten för Nedre Norrland

Avd. 2

Mål nr T 58/96 R 21 - Handölsdalens m.fl. samebyar ./.. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun, ang rätt till renbete

Med anledning av hovrättens föreläggande 1999-03-05 får anföras följande.

Hovrätten anser enligt föreläggandet 1997-06-18 att samebyarna genom sitt svar i skrift 1997-05-26 inte uppfyllt det i 33 kap 1 § rättegångsbalken uppställda kravet, att inlägga i rättegång skall innehålla uppgift om parternas namn och hemvist. Samebyarna har angett motparterna i enlighet med tingsrättens dom och med hänvisning till domsbilagorna 1 och 2 samt 5 till 17. Enligt 17 kap 7 § 2. rättegångsbalken skall en dom ange parterna. För det fall samebyarnas uppgifter om parterna skall anses vara otillräckliga måste även tingsrättens dom anses vara ofullständig. Domen bör i sådant fall undanröjas och målet återförvisas till tingsrätten

Till detta kommer att samebyarna inte har tillräckligt kartunderlag för att mer detaljerat kunna ange samebyarnas motparter och fastigheter. Samebyarna har både i tingsrätten och i hovrätten hemställt om kartmaterial redovisande omstämda fastigheters belägenhet. Det torde för övrigt vara motparterna som, med utgångspunkt från respektive samebys markanvändningsplaner, bäst kan ange berörda fastigheter och partsförhållanden.

Samebyarna har, bl.a. i inläga 1997-09-22, deklarerat att samebyarna av ekonomiska skäl kan tvingas medge fastighetsägarnas talan. Ett av syftena med anmaningen till staten att som intervenient delta i rättegången var att få en delaktighet, en underlättning avseende utredningskostnader. Det är nödvändigt för samebyarnas fortsatta agerande att erhålla ett besked från staten i interventionsfrågan.

Vidare har samebyarna tillskrivit Jordbruksdepartementet och med hänvisning till ILO-utredningen, SOU 1999:125 sid 178, hemställt att staten skall besluta att lämna bidrag till rättegångskostnader för både samebyarna och fastighetsägarna i målet. Samebyarna är för sitt ställningstagande i målet beroende av ett besked även i denna fråga.

Mot denna bakgrund måste samebyarna hemställa om anstånd med att uppfylla hovrättens bevisföreläggande 1997-11-12 till tre månader efter det att staten fattat beslut dels avseende frågan om intervention och dels avseende frågan om bidrag till rättegångskostnader.

Nacka Strand 1999-04-14

Fredrik Skagerberg

YTTRANDE

Datum
1999-05-20Dnr
997-99-5Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 Sundsvall

Hovrätten för Nedre Norrland	
Ink.	1999-05-25 2.ex bil.
Nr.	T. 58-96 Aktbil.
Med posten	
Ingiven av	R. 21

Målet T 58/96 R 21 Handölsdalens m.fl. samebyar ./.. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun angående rätt till renbete; nu fråga om intervention

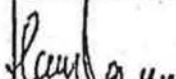
Samebyarnas företrädare har i en skrivelse till hovrätten den 2 mars 1999 väckt frågan om att staten skulle inträda i målet i hovrätten som intervenient på samebyarnas sida.

Hovrätten har översänt skriften hit för kännedom och det ställningstagande från statens sida vartill skriften må föranleda samt utbett sig om ett svar av Justitiekanslern senast den 28 maj 1999.

Justitiekanslern, som har tagit del av Svegs tingsrätts dom och övriga handlingar i målet, får anföra följande.

Frågorna i målet kan inte anses röra statens rätt på ett sådant sätt att staten kan eller bör inträda som intervenient. De problem som samebyarnas företrädare har redovisat i sin skrift till hovrätten är dock komplicerade och värda allt beaktande. Enligt vad Justitiekanslern erfarit övervägs för närvarande i Jordbruksdepartementet ett förslag från en särskild utredningsman som har beröringspunkter med de frågor som väckts i hovrättens mål. Problemen torde också vara av den arten och storleksordningen att de måste lösas i ett mer övergripande sammanhang än vad som låter sig göras inom ramen för ett enskilt tvistemål i en domstol.

Justitiekanslern avser alltså *inte* att ansöka om att staten skall få inträda i målet som intervenient på samebyarnas sida.

Hans Regner

Håkan Rustand

FÖR KÄNNEDOM

Hovrätten för Nedre Norrland	
Ink. 1999-04-16	2.exbil.
Nr. T 58-96	Aktbil.....
Med posten Ingiven av.....	R. 21

Hovrätten för Nedre Norrland

Avd. 2

Mål nr T 58/96 R 21 - Handölsdalens m.fl. samebyar ./.. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun, ang rätt till renbete

Med anledning av hovrättens föreläggande 1999-03-05 får anföras följande.

Hovrätten anser enligt föreläggandet 1997-06-18 att samebyarna genom sitt svar i skrift 1997-05-26 inte uppfyllt det i 33 kap 1 § rättegångsbalken uppställda kravet, att inlaga i rättegång skall innehålla uppgift om parternas namn och hemvist. Samebyarna har angett motparterna i enlighet med tingsrättens dom och med hänvisning till domsbilagorna 1 och 2 samt 5 till 17. Enligt 17 kap 7 § 2. rättegångsbalken skall en dom ange parterna. För det fall samebyarnas uppgifter om parterna skall anses vara otillräckliga måste även tingsrättens dom anses vara ofullständig. Domen bör i sådant fall undanröjas och målet återförvisas till tingsrätten

Till detta kommer att samebyarna inte har tillräckligt kartunderlag för att mer detaljerat kunna ange samebyarnas motparter och fastigheter. Samebyarna har både i tingsrätten och i hovrätten hemställt om kartmaterial redovisande omstämda fastigheters belägenhet. Det torde för övrigt vara motparterna som, med utgångspunkt från respektive samebys markanvändningsplaner, bäst kan ange berörda fastigheter och partsförhållanden.

Samebyarna har, bl.a. i inlaga 1997-09-22, deklarerat att samebyarna av ekonomiska skäl kan tvingas medge fastighetsägarnas talan. Ett av syftena med anmaningen till staten att som intervenient delta i rättegången var att få en delaktighet, en underlättning avseende utredningskostnader. Det är nödvändigt för samebyarnas fortsatta agerande att erhålla ett besked från staten i interventionsfrågan.

Vidare har samebyarna tillskrivit Jordbruksdepartementet och med hänvisning till ILO-utredningen, SOU 1999:125 sid 178, hemställt att staten skall besluta att lämna bidrag till rättegångskostnader för både samebyarna och fastighetsägarna i målet. Samebyarna är för sitt ställningstagande i målet beroende av ett besked även i denna fråga.

Mot denna bakgrund måste samebyarna hemställa om anstånd med att uppfylla hovrättens bevisföreläggande 1997-11-12 till tre månader efter det att staten fattat beslut dels avseende frågan om intervention och dels avseende frågan om bidrag till rättegångskostnader.

Nacka Strand 1999-04-14

Fredrik Skagerberg

YTTRANDE

Datum
1999-05-20

Dnr
997-99-5

Hovrätten för Nedre Norrland	Norrland för Nedre Norrland
Avd 2	
Box 170	
851 03 Sundsvall	
Ink. 1999-05-25	2.ex -bil.
Nr. T. 58-96	Aktbil.
Med posten	
Ingiven av	R. 21

Målet T 58/96 R 21 Handölsdalens m.fl. samebyar ./.. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun angående rätt till renbete; nu fråga om intervention

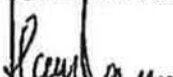
Samebyarnas företrädare har i en skrivelse till hovrätten den 2 mars 1999 väckt frågan om att staten skulle inträda i målet i hovrätten som intervenient på samebyarnas sida.

Hovrätten har översänt skriften hit för kännedom och det ställningstagande från statens sida vartill skriften må föranleda samt utbett sig om ett svar av Justitiekanslern senast den 28 maj 1999.

Justitiekanslern, som har tagit del av Svegs tingsrätts dom och övriga handlingar i målet, får anföra följande.

Frågorna i målet kan inte anses röra statens rätt på ett sådant sätt att staten kan eller bör inträda som intervenient. De problem som samebyarnas företrädare har redovisat i sin skrift till hovrätten är dock komplicerade och värda allt beaktande. Enligt vad Justitiekanslern erfarit övervägs för närvarande i Jordbruksdepartementet ett förslag från en särskild utredningsman som har beröringspunkter med de frågor som väckts i hovrättens mål. Problemen torde också vara av den arten och storleksordningen att de måste lösas i ett mer övergripande sammanhang än vad som låter sig göras inom ramen för ett enskilt tvistemål i en domstol.

Justitiekanslern avser alltså *inte* att ansöka om att staten skall få inträda i målet som intervenient på samebyarnas sida.

Hans Regner

Håkan Rustand

Bilaga 4

1

1999 03 04 2
T 58/96 44
21

Hovrätten för Nedre Norrland
Avd. 2

Mål nr T 58/96 R 21 - Handölsdalens m.fl. samebyar ./.. Ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun, ang rätt till renbete

Högsta domstolen har enligt beslut ej funnit skäl att meddela prövningstillstånd varför hovrättens beslut avseende samebyarnas parts- och processbehörighet står fast. Mot bakgrund av vad samebyarna anfört i denna fråga och vad som nedan sägs hemställer byarna om **litis denuntiation** enligt följande.

Härmed får de fem samebyarna i rubricerat mål anmana svenska staten, genom Justitiekanslern, Box 2308, 103 17 Stockholm, att som intervenient delta i rubricerad rättegång.

Samebyarna hävdar att saken i målet rör statens rätt.

Förhandlingsarbetet

Länsstyrelsen i Jämtlands län har 97-09-03 frånträtt det uppdrag som lämnades av regeringen 96-03-14. Av länsstyrelsen redovisning i ärendet fram-

går att någon avtalslösning inte kunnat nås mellan parterna. Det får noteras att regeringens uppdrag till länsstyrelsen avsåg att "snarast utreda och lämna förslag till hur nödvändig tillgång till renbete skall kunna åstadkommas" för de fem samebyarna. Genom uppdraget har således regeringen markerat statens ansvar för rennäringen i Härjedalen.

Samebyarnas behov av vinterbetesmarker

Målet gäller frågan om rätt till vinterbetning med ren och berör fastigheter inom samtliga socknar i Härjedalens kommun.

Tillgången till tillräckliga vinterbetesmarker är av avgörande betydelse för samebyarnas renskötsel. Vinterbetesmarkernas omfattning och innehåll har direkt betydelse för renantalet i samebyn. Samebyarna är för sin fortlevnad helt beroende av att det finns tillräckliga områden för vinterbetning med ren.

Länsstyrelsen i Jämtland har i samverkan med respektive sameby under åren 1990 och 1991 genomfört s.k. utvecklingsplanering. Planeringen redovisar samebyarnas markanvändning och omfattning av byarnas verksamhet. Till redovisningen är bifogat kartunderlag. Av markanvändningskartorna framgår bl.a. omfattningen av erforderliga vinterbetesområden.

Med hänvisning till 2 kap 5 § 2 st. NRL har dåvarande lantbruksstyrelse i beslut 90-06-21 fastställt vilka områden som är av riksintresse för rennäringen. Besluten har redovisats på samebyarnas markanvändningskartor och omfattar även vinterbetesmarker inom omstämda fastigheter. I prop. 1992/93 s 104 f. noteras angående områden av riksintressen för rennäringen att riksdagen i olika sammanhang har uttalat att den samiska kulturens fortlevnad måste garanteras innebärande att det måste finnas grundläggande förutsättningar för rennäring inom samebyarna, nämligen en säker tillgång

till sådana områden inom både året-runtmarker och vinterbetesmarker som har avgörande betydelse för möjligheterna att bedriva renskötsel. Staten anses kunna ingripa i den kommunala planläggningen om den skulle strida mot föreskrifterna om riksintresset rörande möjligheten att varaktigt bedriva renskötsel i en viss sameby.

Svegs tingsratts dom 96-02-21 innebär att samebyarna skulle sakna rätt till renbete utanför renbetesfjällen. I det fall Svegs tingsratts dom står fast skulle således samebyarna sakna tillgång till erforderliga vinterbetesmarker.

Rennäringen måste byggas på att erforderliga marker disponeras utan avgift. Rennäringen förmår inte bära någon avgift för rätten till bete och saknar således möjligheter att genom eventuella upplåtelser från fastighetsägare erhålla tillräckligt vinterbete. Utan tillgång till vederlagsfritt vinterbete kan inte renantalet hållas på en rimlig nivå. Renskötsel inom renbetesfjällen avser huvudsakligen sommarbete och medger utan vinterbetesmarker inte något större antal renar.

För det fall tingsrättens dom står fast hotas således de fem samebyarnas fortsatta existens och risken för att samebyarna slås ut är uppenbar.

Rättegångskostnader

Samebyarna har tidigare i målet redovisat följande bild av den ekonomiska situationen.

Enligt Svegs tingsratts dom förpliktades samebyarna att solidariskt ersätta fastighetsägarnas rättegångskostnader med cirka 4 miljoner kronor. Samebyarnas egna rättegångskostnader i tingsrätten uppgick till cirka 6 miljoner kronor. Kostnaderna på vardera sidan för rättegången i hovrätten kan upp-

skattas till 3 miljoner kronor och vid en överprövning i Högsta domstolen till 2 miljoner kronor. Samebyarna riskerar således vid en förlust i målet att drabbas av en rättegångskostnad om sammanlagt cirka 20 miljoner kronor. Samebyarna saknar i stort egna tillgångar. Risken för att samebyarna på grund av rättegångskostnaderna tvingas i konkurs är uppenbar. Processen med åtföljande kostnadsansvar hotar därför den fortsatta renskötseln i de fem samebyarna.

Den ekonomiska situationen är sådan att samebyarna sannolikt inte förmår slutföra sin talan utan måste avstå från att försvara vinterbetesrätten i målet.

Statens ansvar för samernas kultur och rennäring

Samebyarnas existens är uppenbarligen hotad av fastighetsägarnas talan. Samebyarna hävdar att staten har en skyldighet att ingripa för att rädda samebyarnas kultur och rennäring i Härjedalen.

Statens skyldighet i förhållande till samerna avser såväl folkrättsliga som nationella förpliktelser och åtaganden (se bl.a. Samernas folkrättsliga ställning, SOU 1986:36, och prop. 1992/93:32 s 30f. och 102 f. samt "EU-sameprotokollet" i prop 1994/1995:19 s 317 och bilaga 10, prot. 3 - Om det samiska folket). Staten har påtagit sig en rätt och en skyldighet till positiv särbehandling av samerna och samernas kultur. Kulturbegreppet skall i sammanhanget tolkas i vid mening och även innefatta materiella förutsättningar för kulturen som t.ex. samernas rennäring (prop 1975/76:209 och prop 1992/93:32 s 102 f).

Sammanfattning

Samebyarna hävdar att fastighetsägarnas talan hotar samebyarnas kultur och rennäring i Härjedalen och att staten har en skyldighet att vidta åtgärder för att säkerställa samebyarnas behov av erforderligt renbete inom Härjedalens kommun.

Målet inverkar på statens rättsställning genom att staten kommer att träffas av rättskraften av en slutlig dom i målet.

Staten måste anses ha en rätt och en skyldighet att interveniera i målet på samebyarnas sida.

Nacka Strand 1999-03-02

Fredrik Skagerberg

Processgruppens ledamöter

1998-10-09

Nils Larsson

*Fax till: Der N, Jan S. Åke S & Sten H.
Bör. till övriga*

Högsta Domstolen m m

Jag vill informera om att jag talat med handläggaren på Högsta Domstolen. Målet är ännu inte föredraget. Hon avser att föredra målet för prövnings-tillstånd under hösten.

I övrigt kan jag nämna att regeringen godkänt att länsstyrelsen tar pengar ur samefonden för arrendeavtalen söder om Tännån.

Med vänlig hälsning

Leif Andersson

Walden 1998-01-27
 Järnåker - Sjå Järnåker

Når N. 00/297 0219

Finnesen

feb-96

- Viså kanten
- tis domer på tålerne indgennem domer
- strålende - anst 20/4
- 28/4 myte rødt - anstend 2/9-96
- 19/6 kof myte rødt - 1/5-97 - Nej
- 28/8 - myte rødt. Ha kanten til en 100 m - 100 m
- sign
- 19/12 undersøgt pga datering indtælt p.m.
- leding
- 18/6-97 - kof R, p.m. 20/2
- 28/4 g-p.m. g p.m. kof
- 20/6 kof R - nej
- Nu AD;

Till
Processgruppens ledamöter
Nils Larsson

1997-11-11

Överklagande och planering i hovrätten m m

Jag har kontaktat referenten i hovrätten, f lagmannen Lars Olsgren, för att höra hur hovrätten planerar handläggningen av målet.

Olsgren har uppgivit att samebyarna har anmält missnöje och att hovrätten förordnat att beslutet om att lämna deras avvisningsyrkande m m utan bifall får överklagas särskilt senast den 3 december 1997. Det innebär att ett beslut från Högsta domstolen knappast kan komma på den här sidan om årsskiftet.

Fortfarande gäller den lösa planering som hovrätten har om en huvudförhandling nästa höst.

Med vänlig hälsning

Leif Andersson

LRF JURIDISKA BYRÅN

Fax 063/95

L

E

F

E

A

T

X

TILL *Sten Hungefelt*
FAX NR *0680 - 25061*
FRÅN *Leif Andersson*

ADRESS: RÅDHUSGATAN 46 TEL. 063-145910
831 34 ÖSTERSUND FAX. 063-145911

TEXT

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ANTAL SIDOR INKL. DENNA *2*

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Postgiro	Bankgiro
Box 293	Rådhusgatan 46				
831 23 ÖSTERSUND	ÖSTERSUND	063-14 59 10	063-145911	7 03 27-2	261-4287

LRF JURIDISKA BYRÅN

Fab 06/07

L

E

F

E

A

T

X

TILL *Ake Stenroos*
FAX NR *0684 - 30290*
FRÅN *Leif Andersson*

ADRESS: RADHUSGATAN 46 TEL. 063-145910
831 34 ÖSTERSUND FAX. 063-145911

TEXT _____

ANTAL SIDOR INKL. DENNA *2*

Postadress Box 293 831 23 ÖSTERSUND	Besöksadress Rådhusgatan 46 ÖSTERSUND	Telefon 063-14 59 10	Telefax 063-145911	Postgiro 7 03 27-2	Bankgiro 261-4287
---	---	-------------------------	-----------------------	-----------------------	----------------------

LRF JURIDISKA BYRÅN

Fat 06/97

L

E

F

E

A

T

X

TILL

..... Jan Salomonsen

FAX NR

..... 0684 - 24244

FRÅN

..... Lief Andersson

ADRESS: RÅDHUSGATAN 46

TEL. 063-145910

831 34 ÖSTERSUND

FAX. 063-145911

TEXT

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ANTAL SIDOR INKL. DENNA 2

Postadress

Box 293

831 23 ÖSTERSUND

Besöksadress

Rådhusgatan 46

ÖSTERSUND

Telefon

063-14 59 10

Telefax

063-145911

Postgiro

7 03 27-2

Bankgiro

261-4287

LRF JURIDISKA BYRÅN

Fax ok
ari

TILL

Per Norrellinder

FAX NR

0684-21978

FRAN

Kjell Andersson

ADRESS: RADHUSGATAN 46

TEL. 063-145910

831 34 ÖSTERSUND

FAX. 063-145911

TEXT

ANTAL SIDOR INKL. DENNA *2*

Postadress
Box 293

831 23 ÖSTERSUND

Besöksadress
Rådhusgatan 46
ÖSTERSUND

Telefon

063-14 59 10

Telefax

063-145911

Postgiro

7 03 27-2

Bankgiro

261-4287

Lars Osque

1997-11-11

much more has arrived since
- two large students 3/12

to planning - let us do it,

can get put - right PT and
manuscript;

Datasvar går över gränsen

SVEG (LT)

Datasvar Support och arbetsförmedlingen i Sveg har nu tagit hjälp av arbetsförmedlingen i Rörö för att skaffa fram datautbildade norska ungdomar som kan ta jobb vid Datasvar i Sveg.

Per Olofsson på arbetsförmedlingen i Sveg är mycket nöjd med samarbetet med norrmännen som nyligen var till stor hjälp när Datasvar anställde fem ungdomar till Sveg.

Samarbetet innebär även att arbetskraft går andra vägen, alltså från Härjedalen till rörosområdet. Då handlar det framför allt om sjukvårdspersonal och byggnadsarbetare.

LEIF ERIKSSON

Sydsamer får kulturbidrag

SVEG (LT)

Beslutsgruppen för Interreg Åarjel Saepmie - sydsamiska interregområdet - insatsområde inom Interreg II Nordens gröna bälte har haft sammanträde i Snåsa Norge och hade tre ansökningar om interregionalt stöd att behandla.

Projektet Gränslöst Sydsamiskt-en förstudie beviljades 279.053 kr i bidrag under förutsättning att den svenska offentliga finansieringen beviljats och redovisats före 31 oktober i år.

Det handlar om ett utställnings- och informationsprojekt mellan Härjedalens Samfund, Jämtlands läns museum samt Rörös museum i syfte att öka kunskapen om och förståelsen för den sydsamiska befolkningens kultur och levnadsbetingelser i området.

Ett samarbetsprojekt är Häst och ren mellan Hotagens sameby och Östre Namdal Reinbetesdistrikt i Nordtrøndelag. Projektet ska syfta till att ge svar på om användning av häst i renskötsel kan bidra till den fysiska miljös bevarande, påverkan på yrkesutövandet, minskade yrkesskador, ökad kvinnlig sysselsättning samt ökade inkomster via kombinationssysselsättning.

På grund av projektets omfattning bestämde beslutsgruppen att frågan ska beredas ytterligare för att avgöras senast 13 oktober i år.

Högskolan i Nordtrøndelag hade ansökt om medel för anordnande av kurs i sydsamiska. Målsättningen är att säkra och förstärka lärartillgången i sydsamiska i det sydsamiska området.

Beslutsgruppen avlog ansökan då det bl.a. saknades en svensk samarbetspartner.

Tvingas samerna att ge upp renbetesprocesserna på grund av bristen på ekonomiska resurser?

- Samebyarna har av ekonomiska skäl nu måst överväga att medge fastighetsägarnas talan och således avstå från att försvara renbetesrätten i målet.

Det här skriver ett av sameombuden i processen, advokaten Fredrik Skagerberg, i likalydande skrivelser, dels till Hovrätten för nedre Norrland och dels till Mora tingsrätt.

Fem samebyar, Idre, Tännäs, Mittådalen, Handölsdalen och Tossåsen, är inblandade i det överklagade Härjedalsmålet och Idre sameby är dessutom stämda av Särna-Idre jordägande sockenmän i en likartad process i norra Dalarna.

Enligt domen i Svegs tingsrätt förpliktigades samebyarna att solidartiskt ersätta fastighetsägarnas rättegångskostnader med cirka fyra miljoner. De egna rättegångskostnaderna i tingsrätten uppgick till cirka sex miljoner.

Kostnaderna för vardera sidan för målet i hovrätten uppskattas till tre miljoner och vid en överprövning i Högsta domstolen till ytterligare två miljoner.

Samebyarna riskerar alltså vid en förlust i målet att drabbas av en rättegångskostnad på sammanlagt runt 20 miljoner.

Om Mora tingsrätt dömer lika som Svegs tingsrätt gjorde, kommer Idre sameby att efter en slutlig överprövning att åsamkas kostnader på uppskattningsvis sex miljoner enbart i det målet.

UTAN TILLGÅNGAR

- Samebyarna saknar i stort egna tillgångar, skriver Skagerberg till domstolarna. Risken för att samebyarna på grund av rättegångskostnaderna tvingas i konkurs är uppenbar. Samebyarnas kostnader ska enligt 40:e paragrafen i rättegångsbalken fördelas mellan de renägande medlemmarna.

- Medlemmarna riskerar således att bli direkt ansvariga för samebyns rättegångskostnader. En fördelning av ovan nämnda 20 miljoner, plus sex miljoner för Idre, på samebyarnas rensköttande medlemmar skulle med all sannolikhet leda till personliga konkurser. Processen med åtföljande kostnadsansvar hotar därför den fortsatta renskötseln i den fem samebyarna.

Ytterligare ett skäl anges, nämligen att länsstyrelsen i Jämtlands län fransagt sig regeringsuppdraget att försöka skapa avtalslösningar mellan parterna.

- Det får noteras att länsstyrelsen inte lämnat något förslag till hur nödvändig tillgång till renbete ska kunna åstadkommas för samebyarna.

PRÖVNING

Men innan rättsprocessen fortsätter begär samebyarna att hovrätten prövar om det verkligen är samerna som är motpart till fastighetsägarna i målet.

- Vid genomgång av olika sätt för ett eventuellt medgivande av talan i målet har uppenbarats att samebyarna lagligen saknar förfoganderätt över de rättigheter som ingår i renskötselrätten. Varken de rensköttande medlemmarna eller samebyarna kan enligt gällande lagstiftning civilrättsligt förfoga över den fastighetsrättsliga sidan i renskötselrätten - innefattande renbetesrätten.

- Det kan således ifrågasättas om samebyarna rättligen är partsbehöriga eller är processbehöriga i innevarande rättegång, avseende den fastighetsrättsliga sidan om renskötselrätten. Av ovanstående följer nämligen att staten befraktar sig som förvaltare av samerna renskötselrätt och att staten, men inte någon rensköttande medlem eller sameby, kan förfoga över de rättigheter som ingår i renbetesrätten. Det finns inte i lag angiven någon myndighet eller juridisk person som äger företräda den kollektiva renskötselrätten. Som lagstiftningen är utformad är det endast staten som har partsbehörighet.

Samebyarna vill nu har det här prövat och om det i så fall finns rättegångshinder.

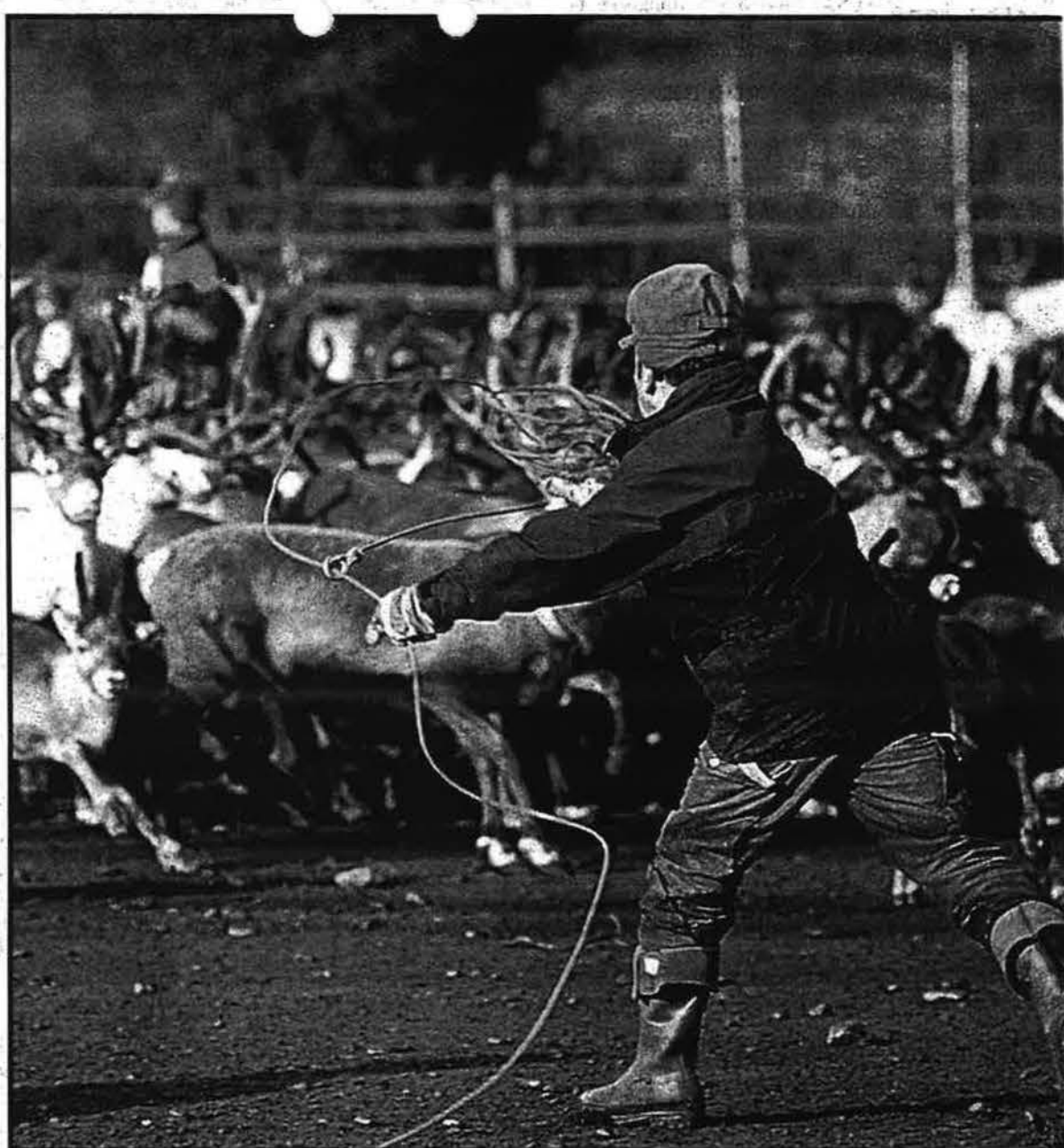
I andra hand hävdas att det föreligger en nödvändig processgemenskap mellan samebyar och staten.

På grund av det här ska, enligt samebyarna, tingsrättens dom undanröjas och fastighetsägarnas talan avvisas.

Samebyarna hemställer också att hovrätten ska bestå av minst fyra domare när det här prövas.

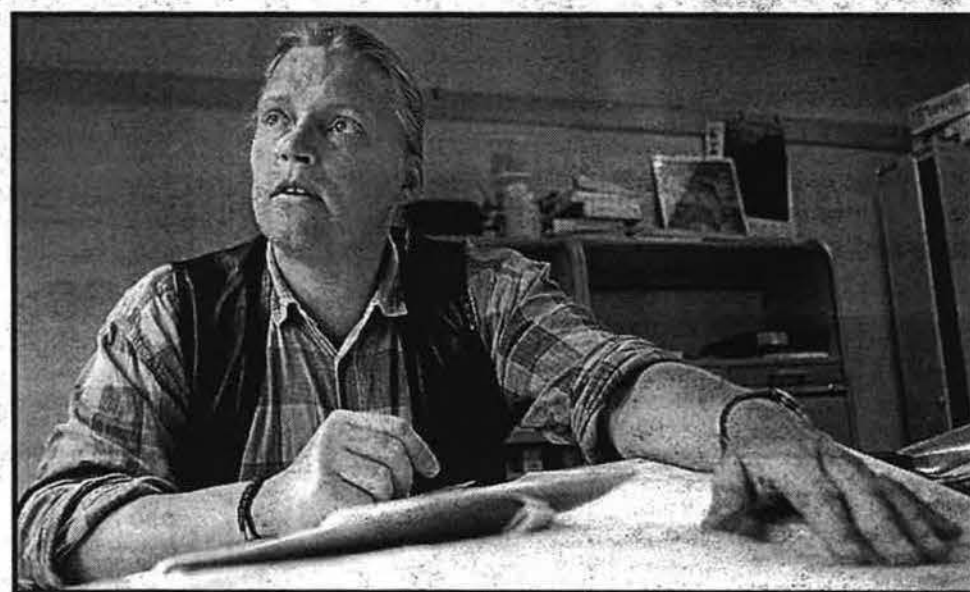
SVEN EGON JOHANSSON
0680-100 61

SVEG (LT)

Svårt gå vidare. De höga rättegångskostnaderna kan hindra sambyarna från att gå vidare i renbetesprocessen. Prövat i Högsta domstolen om samebyarna verkligen är markägarnas rätta motpart i målet. FOTO: JAN

"Kalkningsbeslutet är inte bra för länet"

Förödande. Beslutet att skära ned i kalkningsanslaget kan bli förödande för länet. Det menar Jan-Erik Åslund, ansvarig för kalkning i länet. FOTO: MATS ANDERSSON

SVEG (LT)
Regeringen har beslutat om 170 miljoner kr i statligt bidrag till kalkningsverksamhet i landet nästa år.

Det innebär en nedskärning av anslagen som även kan få negativa konsekvenser för Jämtlands län.

Jan-Erik Åslund, kalkningsansvarig på länsstyrelsens miljöförvaltningsenhet, säger att han inte vet vad nedskärningen kan komma att betyda för Jämtlands län.

- Det handlar mycket om vilka reserver som naturvårdsverket förfogar över. Har man 40 miljoner kr i re-

serv är det inga problem, har man bara 10 miljoner blir det problem och finns inga reserver då blir det tal om nedskärningar, säger Åslund.

KATASTROF

Han menar att naturvårdsverket säkert kan spara några tiotals miljoner genom att se över alla kalkningsplaner runt om i landet. Men det kan även bli tal om att lägga ner delar av projekt. För Jämtlands län skulle det kunna handla om nedskärningar i storleksordningen 20 procent.

- Och eftersom cirka 80 procent av länets kalkningspengar förbrukas i Härjedalen är det även där det finns

pengar att ta. Blir nedskärningen i länet tre miljoner tas minst två miljoner i Härjedalen och då handlar det i första hand om Härjeån, ett projekt som storleksmässigt är lika som tio vanliga projekt, säger Jan-Erik Åslund.

- Vi kan bara inte sluta kalka i Jämtlandsfjällen, det skulle sluta med en katastrof, menar han.

Erik Olofsson, kalkningsansvarig i Härjedalen, säger att det först 1999-2000 kan bli aktuellt att skära ner på kalkningsverksamheten i kommunen. För 1998 gäller enligt Olofsson samma tilldelning som innevarande år, cirka 20 miljoner kr.

LEIF ERIKSSON
0680-100 61

Karin i sina samlade landskap

I samband stens vecka len öppnar i svall, Järfäll tillställning landskap" i Det sker ut 29 september tober.

Karin Karsvall uppväxt i Ytterlän Sveg, varifrån hämtar en del av sin konst. Men även i sköna delar av med bland motiv

HAR M

Hon har alltid varit en tecknare och målare. "Gamla dar" uppstår symaskinen, varit ett arbetsbete som textillärare var den "pensel" de bäst.

Från 1988 och Karin Karsvall har utställningar i alla delar inom Härjedalen och har även ett 30-tal samlingar och konstretåradesvis i Storrådet.

KOMMUN

Hennes konst består av privatpersoner av olika konstförelser Härjedalens kommun. En av bilderna visar Härjedalen Hembygdsförenings skapställe "I 1996.

SVEN EGON J

Fax OK
1997

Nils Larsson

1997-09-22

Fax

Yttrande till hovrätten

Jag började att arbeta med ett yttrande häromveckan, men nu har det stått still ett tag.

Bifogar en liten början.

Bästa hälsningar

Leif Andersson

AKTIVITETSRAPPORT UT

28-SEP-2001-FRE 13:11

#	DATUM	START	MOTTAGARE	SANDTID	SIDOR	TYP	NOTERA
01	24-SEP	16:37	060615629	37"	1	SAND	OK
02		17:40	060125232	00"	0	SAND	INGET SVAR
03		17:46	060125232	00"	0	SAND	INGET SVAR
04	25-SEP	09:22	0612718718	44"	2	SAND	OK
05		09:22	063574124	1' 00"	4	SAND	OK
06		09:23	068410504	25"	1	SAND	OK
07		10:03	510220	25"	1	SAND	OK
08		12:11	086600779	30"	1	SAND	OK
09		13:59	086600779	59"	3	SAND	OK
10		15:25	060125242	1' 12"	3	SAND	OK
11		16:10	02328074	42"	2	SAND	OK
12		16:54	123095	39"	1	SAND	OK
13		17:19	060186839	27"	1	SAND	OK
14	26-SEP	08:39	063107066	28"	1	SAND	OK
		08:52	068030050	36"	1	SAND	OK
16		11:43	064321133	45"	1	SAND	OK
17		11:43	0703875979	27"	1	SAND	OK
18		14:44	510220	24"	1	SAND	OK
19	27-SEP	08:20	02328074	1' 14"	3	SAND	OK
20		11:21	108055	38"	1	SAND	OK
21	28-SEP	10:00	574603	51"	3	SAND	OK
22		11:34	107788	37"	1	SAND	OK
23		11:34	133960	41"	1	SAND	OK
24		11:35	107066	44"	2	SAND	OK
25		12:08	087171828	50"	2	SAND	OK
26		13:02	186839	00"	0	SAND	INGET SVAR
27		13:06	02328074	1' 03"	2	SAND	OK
28		13:07	02328074	31"	1	SAND	OK
29		13:09	186839	00"	0	SAND	INGET SVAR
30		13:09	060186839	49"	2	SAND	OK

TOTALT: 18' 18" 43

Till
Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Målnr T 58-96, R 21

**Handölsdalens m fl samebyar ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun,
ang rätt till renbete**

Hovrättens skrivelse av den 8 juni 2001 föranleder följande synpunkter.

Vid huvudförhandlingen föreligger behov av over-headapparat. Vidare bör det finnas möjligheter att sätta/hänga upp kartorna i målet så att de blir åskådliga för hovrätten, parterna och övriga närvarande.

Professor Baudou är ledamot i Vitterhetsakademin som har ordinarie sammanträde den 2 oktober. Vi föreslår därför att huvudförhandlingen inleds den 2 oktober och att Inger Zackrisson och Baudou hörs den 3 oktober.

Det vore önskvärt att parterna får tillgång till rättssalen under eftermiddagen dagen före huvudförhandlingens början för att placera ut material, undersöka möjligheterna att visa kartor etc.

Falun 2001-06-25

Östersund 2001-06-25

Nils Larsson

Leif Andersson

Leif Andersson
Enligt uppdrag

Till
Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Målnr T 58-96, R 21

**Handölsdalens m fl samebyar ./ ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun,
ang rätt till renbete**

Hovrättens föreläggande av den 5 juli 2001, aktbil 290, föranleder följande yttrande.

1. Fastighetsbeteckningen synes vara Sunnanå 17:13.

Förteckning I

9. Vemdalens kyrkby 43:130 ägs av Anita Margareta Norström.

Förteckning II

4. Mot bakgrund av vad som anförts i inlägga den 19 mars 2001 bör Jonsson inte utgå.

Förteckning IV

12. Busks tilltalsnamn är Olle.

Förelägganden

Vi har noterat att som nr 454 i tingsrättens dom upptagits Provincia AB i konkurs. Vi har inte fullmakt att företräda konkursboet, vilket inte heller övertagit talan i målet. Konkursen är avslutad.

Falun 2001-09-25
Nils Larsson

Östersund 2001-09-25
Leif Andersson

Leif Andersson
Enligt uppdrag

Till
Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Hovrätten för Nedre Norrland	
Ink.	2001-09-24
Nr.	T 58-96
Med posten	Aktbil 296
Ingiven av	fax
	R. 21

Målnr T 58-96, R 21

**Handölsdalens m fl samebyar J. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun,
ang rätt till renbete**

I anledning av hovrättens föreläggande av den 13 september 2001, aktbil 290, får jag anföra följande.

Jag har begärt in kompletterande uppgifter som jag ännu inte fått. Jag hemställer därför om anstånd med att avge yttrande till den 25 september 2001

Östersund 2001-09-21

Leif Andersson

Hovrätten för Nedre Norrland	
Begärt anstånd beviljas	
Sundsvall den 24 september 01	

Till
Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Målnr T 58-96, R 21

**Handölsdalens m fl samebyar ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun,
ang rätt till renbete**

På begäran inges bilaga 7 till aktbil. 710.

Falun 2001-09-19

Östersund 2001-09-19

Nils Larsson

Leif Andersson

Leif Andersson
Enligt uppdrag

Åre socken: Mullfjället, Nordskalsfjället, Renfjället, Åreskutan.
 Mörsils socken: Semmelådalen, Upplands- och Strands-skogen, omkring sjöarna Djupsjön och Gesten samt södra sidan Liten.
 Mattmars socken: Hållbacken, Tossberg, Kluk.
 Alsens socken: Getan, Kougsta, Andersböle, Slätte, Bleckåsen.
 Näskotts socken: Nordannälden, Trolbåsen, Tullus.
 Aspås socken: Lundsjön, Österlångan, Näversjön, Kallkällan, Böle, Näset, Kyrkslätten.
 Hotagens socken: Skogsjö, Skogberget, Rörvattnet, Botelnäset, Häggsjö.
 Föllinge socken: Skärvången, Lillholmsjö, Åkersjön, Vallrun.
 Offerdals socken: Finnsäter, Vejmon, Brattmon, Rismon, Enarsvedjan, Fiskviken, Trången, Lien, Landön, Tulleråsen, Kälarna, Käfasen, Öhne, Gärde, Tångeråsen, Bredbyn, Rännön, Grässlätten, Aspbacken, Olden, Västsjön.

4. Kalls lappby.

Kalls socken: Hoberg, Kolåsen, Gråsjön, Segerdalen (= Sundet och Hamburg), Sågen, Öster- och Västerkjöland, Digernäs, Smedjeviken, Huså, Åreskutan.

Åre socken: Skalstugan, Åbo, St. Rensjön, Medstugan, Saxvallen, Stalltjärnstugan, Aggsjön, Häggsjön, Nordhallen, Nordhallsfjäll, Mullfjället, Forssafjäll, Åreskutan, Renfjället, Gröplingefjällen, Gråsjölien, Storlien, Handöl (= Enafors), Ann och Gefsjön norr om järnvägen.

Undersåkers socken: trakterna omkring Gröplingesjöarna sydväst om byn Dalen.

5. Anarisets och Tåssåsens lappbyar:

Hallens socken: intill renbeteslandet belägna fyllnadsjordar och skogsmarker.

Ovikens socken: intill renbeteslandet belägna fyllnadsjordar och skogsmarker.

Mörsils socken: intill Sellsjöfjället belägna fyllnadsjordar samt skogsmarker na omkring sjöarna Gesten, Hockern, Sällsjön, Djupsjöarna, Långtjärn ned mot sjön Liten.

Undersåkers socken: Hottö kronopark (Hottöfjäll), norr om sjöarna Åmen och Hottön omkring sjöarna Andsjön, Gårdsjön, Kosjön, Långtjärn, Holmtjärn, Glånsjön belägna skogsmarker, i Vällista och Groffjället omkring Gröplinge sjöarna.

Bergs socken: på ömse sidor Ljungana dalgång mellan Torsborg och Fotingen belägna skogsmarker.

Klövsjö socken: möjligen inom Klövsjöfjället.

Vemdalens socken: möjligen inom Klövsjöfjället; Källberget och Gafvelåsen.

Storsjö socken: mellan Storsjön och Torsborg på ömse sidor Ljungans dalgång närbelägna skogsmarker; Tåssåsen mot Tåssås skattefjäll norr om Storsjö angränsande fjällmarker, Henådalen (Kläppen).

6. Mittådalens, Handölsdalens och Tranris lappbyar.

Storsjö socken: Ljungdalen, Storsjö kyrkby, Messlingen, Henådalen.

Tännäs socken: mot Ljusnedal på södra sidan Ljusnan närgränsande enskildas marker.

Hede socken: Grundsjön, Medskogen, Långå, Serffjället, Serfsjön, Ransundet och möjligen Sonfjället.

Vemdälens socken: Henvålen och Källberget.

Åre socken: Renfjället.

Undersåkers socken: Gröplingetrakten.

7. Tännäs lappby.

Tännäs socken

Linsells socken: Sörvattnet och närgränsande marker av Lofsdalens by.

Lillherrdals socken: Storfjäten.

Hede socken: Ransundet.

8. Idre lappby.

Idre socken: Grövelådalen, Grövelsjön, Huskläppen, Storsättern, Löväsen, Saglien, Floåsen, Höstsättern, Guttusjön, Hågådalen, Hellsjöfors, Fjätvallen, Grundagen, Foskros, Klutsjö, Nipfjället.

Linsells socken: Sörvattnet och närgränsande skogsmarker av Lofsdalens by.

Lillherrdals socken: Storfjäten och fjälltrakterna däromkring. Givet är att betning ock har skett å intill namngivna byar angränsande byars marker.

Till sist får jag framhålla att Jämtlandslapparna ej kunna driva någon renskötsel därest de ej under vintrarna få benyttja sig av enskildas marker.

Östersund i lappfogdekontoret den 29 april 1922.

Abr. Staaff

f. l. Nils Larsson

Till
Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Mål nr T 58-96, R 21

**Handölsdalens m fl samebyar ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun,
ang rätt till renbete**

På uppdrag av fastighetsägarna får vi anföra följande.

Hovrättens föreläggande den 3 januari 2001, aktbil 175

Förteckning I (område H)

Nr 115. Nuvarande ägare av Hån 8:42 har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.

Förteckning III (område RTO)

Nr 59. Märta Warg har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud. De delägare vi har fullmakt att företräda vidhåller sin inställning i målet.

Nils Larsson

Leif Andersson

Ostersund den 6 april 2001

Leif Andersson
Enligt uppdrag

ADVOKATBOLAGET
Larsson & Partners AB

Hovrätten för Nedre Norrland
Avd. 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

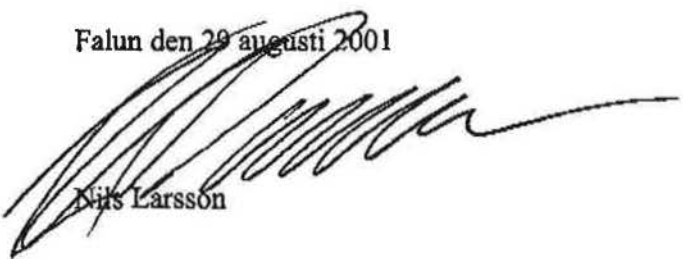
Mål nr T 58/96 rotel 21

Handölsdalens sameby, Mittådalens sameby, Tossåsens sameby, Tännäs sameby och Idre nya sameby ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun angående rätt till renbete.

Till bemötande av docenten Inger Zackrissons utlåtande 2001-06-08 inges bifogat ett kompletterande utlåtande från professor Evert Baudou. Utlåtandet från Baudou åberopas som kompletterande skriftlig bevisning med samma bevisstema som för tidigare åberopade utlåtanden från Baudou. Den muntliga bevisningen kompletteras med att förhöret med Baudou även skall omfatta det nu ingivna kompletterande utlåtandet.

Beträffande fastigheten 4:19 gäller att Alf Olofsson övertar talan för den fastigheten. Fullmakt för Alf Olofsson kommer inom kort att kompletteras i den delen.

Falun den 29 augusti 2001

Nils Larsson

FÖR KÄNNEDOM

Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Mål nr T 58/96, rotel 21

Handölsdalens m.fl. samebyar ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun ang.
rätt till renbete.

Efter medgivet anstånd får jag komplettera de uppgifter som återstår beträffande sakägare och fullmakter efter det som anförts i fastighetsägarnas inläga av den 19 mars 2001.

Hovrättens föreläggande den 3 januari 2001 aktbil. 175.

Förteckning IV

Nr 97. Runa Elisabet Bäckelin är numera gift Osterling.

Tingsrättens aktbil 178 – ny ägare, fullmakt saknas

Förteckning III

Nr 2-5 Fastigheterna Flor 8:4 och 8:15 är avregistrerade och det ägoinnehåll som ingick i fastigheterna har övergått på fastigheten Flor 14:11 som ägs av Korsnäs AB.

Förteckning IV

Nr 102 Fastigheten ägs av Barbro Kangas Danielsson som övertar talan i målet från tidigare ägare Anna-Carin Margareta Krus, som är dotter till nya ägaren. Det kan nämnas att den nya ägaren under namnet Barbro Krus har tidigare varit ägare till fastigheten.

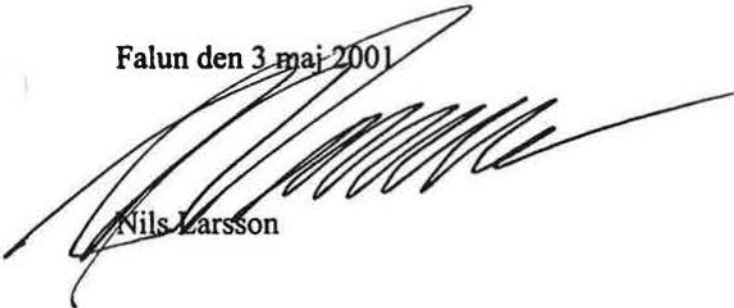
8. Förteckning VII

Nr 30 John och John-Olov är samma person.

Fråga angående samebyarnas bevisning.

Fastighetsägarna vill notera att sakkunnig jämlikt RB 40:19 och 40:7 2 st skall avge skriftligt utlåtande. Fastighetsägarna förutsätter att samebyarna i god tid före huvudförhandling inkommer med kompletterande sakkunnigutlåtande om förhör med sakkunnig skall avse någonting som är nytt i förhållande till de utlåtanden de sakkunniga avgivit i målet inför Svegs tingsrätt. Det förutsätts att av fastighetsägarna åberopade sakkunniga ges tillfälle att bemöta sådant utlåtande.

Falun den 3 maj 2001

Nils Larsson

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående rätt till renbete

Västansjö den 260401

Barbro Kangas Danielsson

Barbro Kangas Danielsson

Adress: Låda 1073 Västansjö
86025 Karlavä

Telefon: 060 99022

Fastighet: 1/8 av Glöte 1:4

Socken:

Försäkringsbolag:

Förs.nr:

Till
Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Mål nr T 58-96, R 21

**Handölsdalens m fl samebyar ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun,
ang rätt till renbete**

På uppdrag av fastighetsägarna får vi anföra följande.

Hovrättens föreläggande den 3 januari 2001, aktbil 175

Förteckning II (område M)

✓ **Nr 97.** Fullmakten är undertecknad av bl a Edvin Jonsson, som i egenskap av ställföreträdare för fastigheten enligt lagen om förvaltning av vissa samägda jordbruksfastigheter är behörig att företräda delägarna. Det kan nämnas att Per Jonsson gjorde ett fastighetsbyte år 1965, vid vilket den aktuella fastighetsdelen, till synes av misstag, inte medtagits. Den finns inte heller med i bouppteckningen. Dödsbodelägarna har uppmärksamrats på detta och avser att vidta erforderliga åtgärder.

Förteckning IV (område T)

Nr 90. Fullmakt torde ha bifogats stämningsansökan, kopia bifogas, bilaga 1.

✓ **Nr 97.** Frågan utreds. Det hemställs om anstånd till den 9 april 2001 med att besvara föreläggandet i denna del.

Nr 173 och 174. Fullmakter bifogas, bilaga 2-3.

Förteckning VIII (område RMH)

✓ **Närmast efter nr 65.** Enligt uppgift från Svegs tingsrätt, Inskrivningsmyndigheten, är hon identisk med nr 215.

Förteckning I (område H)

✓ **Nr 13.** Ulla Folkesson är samma person som Ulla Magnusson.

✓ **Nr 115.** Texten synes avse nr 545. Det till fastigheten Hån 8:39 hörande skogsskiftet har avstyckats till fastigheten Hån 8:42. Fastigheten Hån 8:39 består därefter endast av

brukningscentrum i byn. Den nye ägaren önskar inte inträda i rättegången. Frågan utreds beträffande Hån 8:42. Det hemställs om anstånd till den 9 april 2001 med att besvara föreläggandet i denna del.

- ✓ **Närmast efter nr 29.** Det bekräftas att Linsell 1:1 kommit med bland de fastigheter för vilka Persson fört talan av rent misstag. Fastighetsbeteckningen bör strykas.

Förteckning IV (område T)

- ✓ **Närmast efter nr 38.** Texten synes avse fastigheten Funäsdalen 18:4, som är en avsöndring från år 1878, är första och enda gången lagfaren för Per Staffansson Ström. Enligt lantmäteriets utredning i akt Tännäs 909 kan kartverket inte finna lägenheten, vilken i 1975 års fastighetslängd utgör del av Funäsdalen 71:1, vilken fastighet deltar i processen. Fastighetsbeteckningen Funäsdalen 18:4 bör strykas.

- ✓ **Närmast efter nr 46.** Fastigheten Funäsdalen 24:10, som är en avsöndring från år 1883, är första och enda gången lagfaren för Olof Dahlsten. Enligt lantmäteriets utredning i akt Tännäs 909 kan kartverket inte finna lägenheten, vilken i 1975 års fastighetslängd utgör del av Funäsdalen 71:1, vilken fastighet deltar i processen. Fastighetsbeteckningen Funäsdalen 24:10 bör strykas.

Ny ägare, fullmakt saknas

Förteckning I (område H)

- Nr 16.** Anita Roth-Svensson har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud. Den delägare vi har fullmakt för vidhåller sin inställning i målet.
- ✓ **Nr 26.** Lars Olof Östling har inträtt i rättegången, fullmakt bifogas, bilaga 4.
- Nr 99.** Jonas Forsgren har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.
- Nr 100.** Anna Kajsa Forsgren har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.
- Nr 135.** Rune Berglund har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.
- Nr 156.** Milja Katarina Trygg har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud. Den delägare vi har fullmakt för vidhåller sin inställning i målet..
- Nr 157.** Mats Eric Trygg har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud. Den delägare vi har fullmakt för vidhåller sin inställning i målet..
- Nr 208.** Se nedan nr 2.
- Nr 257.** Yngve Larsson har inträtt i rättegången. Fullmakt har bifogats inläga till hovrätten den 18 februari 2000.

Förteckning II (område M)

- Nr 7.** John-Erik Eriksson har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud. De delägare vi har fullmakt för vidhåller sin inställning i målet.
- ✓ **Nr 44.** Se nr 26, förteckning I.
- ✓ **Nr 101.** Göran Knutssons del av fastigheten ägs numera av Ragnar Knutsson, nr 102.

Förteckning III (område RTO)

Nr 2-5. Frågan utreds. Det hemställs om anstånd till den 9 april 2001 med att besvara föreläggandet i denna del.

Nr 42. Karl Göran Skalberg finns upptagen i förteckning över kärande som bifogats stämningsansökan.

Nr 43. Mattias Runesson har inträtt i rättegången. Fullmakt bifoga, bilaga 5.

Nr 44. Kristin Runesson har inträtt i rättegången. Fullmakt bifoga, bilaga 6.

Nr 45. Urban Wallster har inträtt i rättegången, se nr 666 i domsbilaga 1.

Nr 57. Per Blomqvist har inträtt i rättegången. Fullmakt har bifogats inlaga den 18 februari 2000.

Nr 58. Se nr 57.

Nr 59. Frågan utreds. Det hemställs om anstånd till den 9 april 2001 med att besvara föreläggandet i denna del.

Förteckning IV (område T)

Nr 6. Karl Gustafsson har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.

Nr 7. Sven Wixner har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.

Nr 15. Sven Sandberg har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.

Nr 49. Astor Hillhage har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.

Nr 54. Anitha Moen har inträtt i rättegången. Fullmakt bifogas, bilaga 7.

Nr 70. Sven Sandberg har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.

Nr 90. Se nr 90 ovan.

Nr 102. Frågan utreds. Det hemställs om anstånd till den 9 april 2001 med att besvara föreläggandet i denna del.

Nr 173. Se ovan.

Nr 174. Se ovan.

Nr 175-177. Stig, Kristina och Annika Linner har inträtt i rättegången. Fullmakter bifogas, bilaga 8-10.

Nr 184. Göte Göransson har inträtt i rättegången. Fullmakt bifogas, bilaga 11.

Nr 224. Fritz Svensson har undertecknat den ingivna fullmakten.

Nr 227. Anders Svensson har inträtt i rättegången, se inlaga den 18 februari 2000. Ny fullmakt bifogas, bilaga 12.

Hovrättens skrivelse den 26 januari 2001, aktbil 187

1. Förteckning I nr 175. Fastigheten Vemdalen Kyrkbyn 13:23 finns omnämnd i sakägarförteckningen till stämningsansökan, sid. 95. Vidare är den upptagen i den i oktober 1995 ingivna sakägarförteckningen, sid. 49, samt i den av tingsrätten inför huvudförhandlingen upprättade sakägarförteckningen, sid. 51. Nääs har fört talan vid tingsrätten för denna fastighet.
- ✓ 2. Förteckning I nr 208. Christina Engström har inte längre vilande lagfart på område av Vemdalens Kyrkby 43:9, bilaga 13.
3. Förteckning I nr 217. Rut Margot Bengtsson är upptagen som ägare till Vemdalens Kyrkby 52:6 på sid. 44 i domsbilaga 1. Anna Gunnel Eriksson är upptagen som ägare till Vemdalens Kyrkby 52:6 på sid. 46 i domsbilaga 1.
- 4. Förteckning IV nr 87. Olle Busk för talan för fastigheterna Härjedalen Funäsdalen 71:1 (se närmast efter nr 38 och nr 46 ovan) och del av Härjedalen Malmagen 4:25.
- ✓ 5. Förteckning IV nr 102. Ja, se nr 97 ovan.
- ✓ 6. Förteckning IV nr 112½. Thomas Wahlberg har inte kvar någon del av Glöte 8:16, 8:18 eller 8:20.

7. Förteckning IV nr 153 och 160. Hon har efternamnet Olofsson som gift.
8. Frågan utreds. Det hemställs om anstånd till den 9 april 2001 med att besvara föreläggandet i denna del.
9. Förteckning I nr 144-145. Rune Bokvist finns med i till stämningsansökan bifogad förteckning över kärande. Fullmakt att företräda Håkan Wallström har ingivits med aktbil. 1152.
11. Fastighetsägarna har fört talan vid tingsrätten. Domen synes inte vara överklagad mot dessa fastighetsägare i denna del. Om så skulle anses vara fallet bestrids överklagandet.

✓ Förteckning I nr 244. Eva Påhle har inte fört talan vid tingsrätten.

Förteckning II nr 25. Nora Hammarberg finns upptagen som nr 195 i domsbilaga 1.

Samebyarnas inlägga den 26 januari 2001

Som framgår av det ovan anförda kan inte fastighetsägare som i hovrättens förteckningar angivits som "Ej part vid TR" avföras utan vidare från målet i hovrätten. Det kan inte heller de fastigheter som enligt förteckningarna inte är upptagna i domsbilagorna 1-2.

✓ Det vitsordas att Göte Söderstrand, Linsell 1:3, Per Staffansson Ström, Funäsdalen 18:4, Enqvists Varuhus m fl och Olof Dahlsten, Funäsdalen 24:10, kan avföras från målet.

~~4/19~~ I förteckning I vitsordas Henry Wallström, Husberget 1:3, nr 127, nr 128, Renate och Karl-Heinz Kostyra, Hån 34:3, Mats Svärd, Rannsjö 1:4, Rigmor Mari Wikstrand m fl, Rannsjö 3:8, Cecilia och Jan Lindgren, Vemdalens Kyrkby 47:18, och nr 244 som "Ej part vid TR". Däremot vitsordas inte detta och inte heller att fastigheten "ej med i domsbilaga 1-2" beträffande nr 144, 145, 175, 217, 218 och 249 (se sid. 30, nr 213).

2 I förteckning II vitsordas nr 296 som "Ej part vid TR". Däremot vitsordas inte detta och inte heller att fastigheten "ej med i domsbilaga 1-2" beträffande nr 25 och 97.

✓ I förteckning III vitsordas nr 19, 20, Raymond Hedberg, Viken 12:4 och 40:1, STORA, som "Ej part vid TR".

✓ I förteckning IV vitsordas Ljungdalens byalag, Funäsdalen 1:8, Ulf Grinde, Funäsdalen 2:10, Ann Catrin Tagg, Funäsdalen 6:6, Jöns Haldo Roos, Funäsdalen 6:2 och 7:15, Enqvists Varuhus m fl, Funäsdalen 7:19, 8:12 och 22:9, Ulla-Britt Andersson m fl, Funäsdalen 43:28 och 43:35, STORA och Kjell Larsson, Tännäs Kyrkby 27:3, som "Ej part vid TR". Däremot vitsordas inte detta och inte heller att fastigheten "ej med i domsbilaga 1-2" beträffande nr 90, 97, 173 och 174.

✓ I förteckning VIII vitsordas Karin Ingeborg Bergman, Orrmo 5:2, och Ellen Berglund m fl, Remmen 11:8, som "Ej part vid TR". Däremot vitsordas inte detta och inte heller att fastigheten "ej med i domsbilaga 1-2" beträffande Gertrud Olovssons dödsbo, Sunnanå

16:4.

Övrigt

- ✓ Förteckning I, nr 18: Ja, förnamnet är Ruth.
- ✓ Förteckning I, nr 163: Ja, född Stenson.
- ✓ Förteckning I, nr 168: Ja, född Nilsson och heter det igen.
- ✓ Förteckning I, nr 186: Nej, nuvarande fastighetsbeteckning är Vemdalens Kyrkby 20:21.
- ✓ Förteckning I, nr 255: Nej, Rolf Matsson.
- ✓ Förteckning II, nr 36: Ja, förnamnet är Ruth.
- ✓ Förteckning IV, nr 153: Nej, efternamnet är Olofsson som gift.
- ✓ Förteckning VIII, nr 14: Ja, rätt namn är Hans-Ove.
- ✓ Förteckning VIII, nr 26: Ja, tilltalsnamnet är Lars.

Vad gäller hovrättens fråga i föreläggande, aktbil 175, sid. 4 st 4 och i skrivelse, aktbil 187, punkt 10, anser fastighetsägarna att dessa angivits som motparter för sent för att överklagande mot dessa skall kunna upptas till prövning.

Samebyarnas inläga den 26 februari 2001

2.a. Frågan är inaktuell, se förteckning I, nr 208 ovan.

6.b, 10 och 11. Fastighetsägarna anser att dessa angivits som motparter för sent för att överklagande mot dessa skall kunna upptas till prövning.

Nils Larsson

Leif Andersson

Östersund den 19 mars 2001

Leif Andersson
Enligt uppdrag

JURIDISKA BYRÅN

LANTBRUKARNAS RIKSFÖRBUND

Bilaga 1

FULLMAKT

Juris kandidaterna Leif Andersson, Bo Forsberg, Christer Jonsson, Peter Furberg och Christer Högbeck, ingenjören Klas Edvinsson, lantmätaren Björn Johansson eller endera av dem eller den som de eller endera av dem i sitt ställe förordnar befullmäktigas härmed att vid alla över- och underdomstolar, exekutionssäten och övriga ämbetsmyndigheter anhängiggöra, utföra och bevaka

min
vår talan i mål ang sedvanerätten i Härjedalen.

Ombudets laga åtgärder godkännes

L7USNEDAL den 900528 1990

Adress PL 1090 84096 L7USNEDAL

Telefon 0684 / 21038

I mål eller ärende rörande fast egendom bör såväl man som hustru underteckna fullmakten.

Innehas fastighet av dödsbo skall samtliga delägare underteckna fullmakten, varjämte bevis, utvisande vilka som är delägare, bifogas (t.ex. utdrag ur bouppteckning).

Nedan anges innehavd fastighets (fastigheters) fullständiga juridiska beteckning och belägenhet (t.ex. Nyby 2:4 och 3:8 i Hamra socken).

K 7:7

78:1

Wam LO Hae

(Dessa uppgifter kan hämtas från lantmäterihandling, lagfarts-, äganderätts- eller gravationsbevis).

Kontor UMEÅ
Adress Döbelnsgatan 17,
902 45 Umeå
Telefon 090-14 11 50

ÖSTERSUND
Kyrkgatan 49,
831 34 Östersund
063-13 22 80

LULEÅ
Köpmangatan 27,
951 35 Luleå
0920-163 60

Bilaga 2

Heilborns Advokatbyrå
Box 3, 831 21 ÖSTERSUND

FULLMAKT

för envar av advokaterna Gösta Heilborn Jr, Gustaf Kahm och Jan Heilborn eller för jur. kand. Leif Andersson eller den endera av dem vid ett eller flera tillfällen i sitt ställe förordnar att anhängiggöra, utföra och bevaka min/vår talan ~~mot~~ *ang. retribte*

att motta i saken mig/oss tillkommande medel och handlingar samt att godta eller förkasta förlikning.

Göta Smors-01
Ort och datum

Namnteckning

namn förtydlat:

Karin J. Öström

GÖSTA HEILBORN JR ADVOKAT AB

GUSTAF KAHM ADVOKAT AB

JAN HEILBORN ADVOKAT AB

Bilag 3

Heilborns Advokatbyrå
Box 3, 831 21 ÖSTERSUND

FULLMAKT

för envar av advokaterna Gösta Heilborn Jr, Gustaf Kahm och Jan Heilborn eller för jur. kand. Leif Andersson eller den endera av dem vid ett eller flera tillfällen i sitt ställe förordnar att anhängiggöra, utföra och bevaka min/vår talan ~~mot~~ reubels

att motta i saken mig/oss tillkommande medel och handlingar samt att godta eller förkasta förlikning.

Sveg
Ort och datum

010304

Namnteckning

GÖSTA HEILBORN JR ADVOKAT AB

GUSTAF KAHM ADVOKAT AB

JAN HEILBORN ADVOKAT AB

FULLMAKT

för envar av advokaterna Gösta Heilborn Jr, Gustaf Kahm och Jan Heilborn eller för jur. kand. Leif Andersson ~~eller den endera av dem vid en eller flera tillfällen i sin ställe förordnar att anhängiggöra, utföra och bevaka min/~~ *var* ~~talat mot ang.~~ *rehabiliteringsprocessen*

att motta i saken mig/oss tillkommande medel och handlingar samt att godta eller förkasta förlikning.

Stockholm 21/2

Ort och datum

Namnteckning

GÖSTA HEILBORN JR ADVOKAT AB

GUSTAF KAHM ADVOKAT AB

JAN HEILBORN ADVOKAT AB

Heilborns Advokatbyrå
Box 3, 831 21 ÖSTERSUND

Bilaga 5

FULLMAKT

för envar av advokaterna Gösta Heilborn Jr, Gustaf Kahm och Jan Heilborn eller för jur. kand. Leif Andersson eller den endera av dem vid ett eller flera tillfällen i sitt ställe förordnar att anhängiggöra, utföra och bevaka min/vår talan *mot avg reubote*

att motta i saken mig/oss tillkommande medel och handlingar samt att godta eller förkasta förlikning.

Östersund 010215
Ort och datum

Matthias Ruclessen
Namnteckning

GÖSTA HEILBORN JR ADVOKAT AB

GUSTAF KAHM ADVOKAT AB

JAN HEILBORN ADVOKAT AB

Heilborns Advokatbyrå
Box 3, 831 21 ÖSTERSUND

Bilaga 6

FULLMAKT

för envar av advokaterna Gösta Heilborn Jr, Gustaf Kahm och Jan Heilborn eller för jur. kand. Leif Andersson eller den endera av dem vid ett eller flera tillfällen i sitt ställe förordnar att anhängiggöra, utföra och bevaka min/vår talan *mot mig själv*

att motta i saken mig/oss tillkommande medel och handlingar samt att godta eller förkasta förlikning.

Östersund 010222

Ort och datum

Håsten Andersson

Namnteckning

GÖSTA HEILBORN JR ADVOKAT AB

GUSTAF KAHM ADVOKAT AB

JAN HEILBORN ADVOKAT AB

Bilaga 7

Heilborns Advokatbyrå
Box 3, 831 21 ÖSTERSUND

FULLMAKT

för envar av advokaterna Gösta Heilborn Jr, Gustaf Kahm och Jan Heilborn eller för jur. kand. Leif Andersson eller den endera av dem vid ett eller flera tillfällen i sitt ställe förordnar att anhängiggöra, utföra och bevaka min/vår talan mot *aug rem bte*

att motta i saken mig/oss tillkommande medel och handlingar samt att godta eller förkasta förlikning.

Ort och datum

Namnteckning

GÖSTA HEILBORN JR ADVOKAT AB

GUSTAF KAHM ADVOKAT AB

JAN HEILBORN ADVOKAT AB

Bilaga 8

Heilborns Advokatbyrå
Box 3, 831 21 ÖSTERSUND

FULLMAKT

för envar av advokaterna Gösta Heilborn Jr, Gustaf Kahm och Jan Heilborn eller för jur. kand. Leif Andersson eller den endera av dem vid ett eller flera tillfällen i sitt ställe förordnar att anhängiggöra, utföra och bevaka min/vår talan mot ang. Newbe

att motta i saken mig/oss tillkommande medel och handlingar samt att godta eller förkasta förlikning.

Sundsva 11 2001-03-06

Ort och datum

Namnteckning

Stig Linner

GÖSTA HEILBORN JR ADVOKAT AB

GUSTAF KAHM ADVOKAT AB

JAN HEILBORN ADVOKAT AB

Heilborns Advokatbyrå
Box 3, 831 21 ÖSTERSUND

Bilaga 9

FULLMAKT

för envar av advokaterna Gösta Heilborn Jr, Gustaf Kahm och Jan Heilborn eller för jur. kand. Leif Andersson eller den endera av dem vid ett eller flera tillfällen i sitt ställe förordnar att anhängiggöra, utföra och bevaka min/vår talan-mot Ans. Neubate

att motta i saken mig/oss tillkommande medel och handlingar samt att godta eller förkasta förlikning.

Kolix den 6/3-01
Ort och datum

[Signature]
Namnteckning

GÖSTA HEILBORN JR ADVOKAT AB

GUSTAF KAHM ADVOKAT AB

JAN HEILBORN ADVOKAT AB

Heilborns Advokatbyrå
Box 3, 831 21 ÖSTERSUND

Bilaga 10

FULLMAKT

för envar av advokaterna Gösta Heilborn Jr, Gustaf Kahm och Jan Heilborn eller för jur. kand. Leif Andersson eller den endera av dem vid ett eller flera tillfällen i sitt ställe förordnar att anhängiggöra, utföra och bevaka min/vår talan mot mig, Pentec

att motta i saken mig/oss tillkommande medel och handlingar samt att godta eller förkasta förlikning.

ÖSTERBYMD 8/3 - 01
Ort och datum

Annika Linner
Namnteckning

GÖSTA HEILBORN JR ADVOKAT AB

GUSTAF KAHM ADVOKAT AB

JAN HEILBORN ADVOKAT AB

Heilborns Advokatbyrå
Box 3, 831 21 ÖSTERSUND

Bilaga 11

FULLMAKT

för envar av advokaterna Gösta Heilborn Jr, Gustaf Kahm och Jan Heilborn eller för jur. kand. Leif Andersson eller den endera av dem vid ett eller flera tillfällen i sitt ställe förordnar att anhängiggöra, utföra och bevaka min/vår talan mot

att motta i saken mig/oss tillkommande medel och handlingar samt att godta eller förkasta förlikning.

Pandalen 2/3-00

Ort och datum

Namnteckning

GÖSTA HEILBORN JR ADVOKAT AB

GUSTAF KAHM ADVOKAT AB

JAN HEILBORN ADVOKAT AB

Heilborns Advokatbyrå
Box 3, 831 21 ÖSTERSUND

Bilaga 12

FULLMAKT

för envar av advokaterna Gösta Heilborn Jr, Gustaf Kahm och Jan Heilborn eller för jur. kand. Leif Andersson eller den endera av dem vid ett eller flera tillfällen i sitt ställe förordnar att anhängiggöra, utföra och bevaka min/vår talan mot

att motta i saken mig/oss tillkommande medel och handlingar samt att godta eller förkasta förlikning.

FRÖM 001114

Ort och datum

Anders G Svensson

Namnteckning

GÖSTA HEILBORN JR ADVOKAT AB

GUSTAF KAHM ADVOKAT AB

JAN HEILBORN ADVOKAT AB

RSM2095 - AROS STARTAR TERMINAL SZ1501 KL 07.49.29
VISAS F=HÄRJEDALEN <VEMDALENS KYRKBY> 43:9 S=21

21 LAGFART

370608-8436 VALLIN, JOHAN GUSTAF

BOX 31 840 92 VEMDALEN

FÅNG: GAV 1988-01-23

ANM: ANM 01/709

GRUPPINFORMATION: UTVIDGAD FÖRKÖPSRÄTT (SFS 1987:973)

INSKR.DAG AKTNR

1988-12-28 2742

Tilläggsinformation enligt 66-6995 förordning (SFS 2000:308) om fastighetsre-
gister är följande: alternativ benämning till belägenhetsadress (populärnamn)
(7), förslag till planer och bestämmelser (18), lagfaren ägares/tomträtts-
havares postadress (21, 23), uppgift om skriftligt pantbrev (24)

*****UTSKRIFT 2001-02-26

SLUT

13

Köp adv. Nils Larsson
+ bil

Till
Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Målnr T 58-96, R 21

**Handölsdalens m fl samebyar ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun,
ang rätt till renbete**

Hovrättens föreläggande av den 5 juli 2001, aktbil 261, föranleder följande yttrande.

Åke Stensson är part i målet såvitt avser huvudsaken, se nr 579 i tingsrättens dom. Samtliga tre har bifogat fullmakter till sina kostnadsräkningar i tingsrätten. Fullmakter för dem att företräda nya ägare bifogas, bilaga 1-2. Fullmakter för ombuden att företräda dem bifogas, bilaga 3-5.

På grund av semester har inte fullmakten från Alf Olofsson, Glöte 4:19, kunnat kompletteras. Det hemställs om anstånd med att göra detta till den 31 augusti (i samband med yttrande över docent Zackrissons kompletterande yttrande).

Falun 2001-08-17

Östersund 2001-08-17

Nils Larsson

Leif Andersson

Leif Andersson
Enligt uppdrag

Fullmakt.

Till Per Nordlinder lämnas fullmakt att för
min fastighet bevaka min talan i renbetesprocessen.
Fullmakten avser fastigheten Funäsdalen 30:4

Funäsdalen 1994 09 15

Therese Nordlinder

Therese Nordlinder
Fastighetsägare

Fullmakt.

Till Per Nordlinder lämnas fullmakt att för
min fastighet bevaka min talan i renbetesprocessen.
Fullmakten avser fastigheten Funäsdalen 30:12

Funäsdalen den 24-2 1990

Mats Nordlinder

Mats Nordlinder
Fastighetsägare.

FULLMAKT

För min son Jan Salomonsson att företräda mig tillkommande talan i den så kallade sedvanerättsprocessen angående rätt till renbete i Härjedalen.

Gudrun Salomonsson

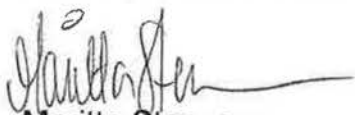
ägare till

Valmåsen 1:2 och 1:6 i Tännäs socken.

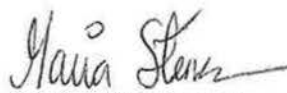
Fastigheten Vemdalens Socken KB 2:8

Jag uppdrar till min far Åke Stensson 350222-8475 Östgärdegatan 23,
840 92 VEMDALEN att bevaka och sköta mina intressen och ha kontakten
med ombuden i Renbetesprocessen.

Vemdalen 1995-10-23

Maritta Stensson
Östgärdegatan 23
840 92 VEMDALEN
590112-8206

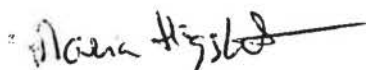

Maria Stensson
Östgärdegatan 27
840 92 VEMDALEN
651030-8247

Bilaga 1

FULLMAKT

**För 350222-8475 Åke Stensson Östgärdegatan 23
840 92 Vemdalen att utföra och bevaka våra int-
ressen i renbetesprocessen mot Handölsdalens
sameby m.fl för fastigheten Kyrkbyn 2:8 i Vem-
dalen.**

Maria Häggkvist

Maritta Stensson

Bil. 2

FULLMAKT

Härmed befullmäktigas 610503-8217 Jan Salomonsson att bevaka min rätt såsom fastighetsägare i rättegången i mål T58-96 (det s.k. renbetesmålet i Härjedalens kommun).

TÄNNÄS 2001-08-02

Anders Svensson

Anders Svensson

Lagfaren ägare till Valmåsen 1:2 och 1:6 i Tännäs socken, Härjedalen

Bilag. 2

Fullmakt

För envar av advokaterna Nils Larsson och/eller Leif Andersson att utföra och bevaka min talan i mål nr T 58-96 vid Hovrätten för Nedre Norrland.

Vemdalen den

Åke Stensson

Fullmakt

För envar av advokaterna Nils Larsson och/eller Leif Andersson att utföra och bevaka min talan i mål nr T 58-96 vid Hovrätten för Nedre Norrland.

Tännäs den 2001-07-15

Jan Salomonsson

Belong

Fullmakt

För envar av advokaterna Nils Larsson och/eller Leif Andersson att utföra och bevaka min talan i mål nr T 58-96 vid Hovrätten för Nedre Norrland.

Funäsdalen den 20-7-01

Per Nordlinder

Larsson & Partners AB

Datum

Beteckning	
------------	--

Avsändarens ort/tjänsteställe, handläggare

Nils Larsson

Ert datum	
-----------	--

Er beteckning

☐ Enl överenskommelse

☐ Behålles

☐ Tack för lånet

☐ För yttrande☐ För kännedom☐ För handläggning☐ Önskas åter☐ För godkännande

Mottagare	
-----------	--

Leif Andersson

Heilborns Advokatbyrå

Box 3

831:21 ÖSTERSUND

GOTT NYTT ÅR!!

Med vänlig hälsning

Postadress

**Åsgatan 41
791 71 FALUN**

Telefon

023-280 70

Telefax

023-280 74

Kutamine

Till
Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Kopia

Målnr T 58-96, R 21

**Handölsdalens m fl samebyar ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun,
ang rätt till renbete**

På uppdrag av fastighetsägarna får vi anmäla missnöje med hovrättens beslut att ogilla fastighetsägarnas yrkande om avvisning av samebyarnas överklagande.

Falun 2000-12-22

Nils Larsson

Östersund 2000-12-21

Leif Andersson

*J. L. Jan Salomonsson
Mik Linnar*

Till
Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Mål nr T 58-96, R 21

Handölsdalens m fl samebyar ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun,
ang rätt till renbete

Samebyarnas inlaga av den 6 november 2000 föranleder följande bemötande.

Fastighetsägarna vill först erinra om att det nu är mer än 4,5 år sedan tingsrättens dom överklagades samt att samebyarna, trots upprepade förelägganden från hovrätten, inte angivit vilka som är motparter till respektive sameby, under åberopande av olika skäl i ett flertal inlagor yrkat undanröjande av tingsrättens dom (inlagor den 9 juni 2000, 15 februari 2000, 14 april 1999, 27 november 1997, 22 september 1997, 19 december 1996) samt anmanat staten att som intervenient delta i rättegången (2 mars 1999). Samebyarna har även överklagat hovrättens beslut den 4 november 1997. Sammantaget har samebyarnas agerande fördröjt handläggningen av målet i hovrätten med flera år. Innehållet i den nu ingivna inlagan måste bedömas mot denna bakgrund.

Samebyarna har i inlagan redovisat dels uppgifter ur ett projekt benämnt "Från forntid till nutid i Tännäs sameby", dels bilagt en årsrapport från 1999, dels redovisat uppgifter ur en forskningsrapport från 1996: "Samerna – en genetiskt unik urbefolkning" och dels bifogat en sammanfattning därav. Innehållet i dessa skrifter är inga nyheter och har ingen betydelse som bevisning i målet. Det som sägs i dessa handlingar motsägs dessutom av den samlade vetenskapen.

Samebyarna har utvecklat sin talan i inlaga den 29 respektive 30 augusti 1996, aktbil 18. I anledning därav har fastighetsägarna framhållit att samebyarna åberopat nya omständigheter mm samt att fastighetsägarna yrkar att allt som är nytt i målet i hovrätten skall avvisas. Hovrätten har i anledning därav i protokoll den 10 juni 1997 tagit ställning till rättegångsfrågor, bl a om tillåtligheten av nya omständigheter mm. Hovrätten har vid upprepade tillfällen sedan 1997 och senast den 1 juli 1999 förelagt samebyarna att avge bevisuppgift. Samebyarna har avgivit bevisuppgift den 7 oktober 1999.

Samebyarna synes nu på nytt åberopa nya omständigheter mm. Fastighetsägarna vidhåller att allt som är nytt i hovrätten skall avvisas. Det föreligger inga skäl för ny

bevisning. Om samebyarna medges rätt åberopa nya omständigheter och/eller bevis förbehåller sig fastighetsägarna rätt att få besvara detta genom att göra detsamma.

Fastighetsägarna bestrid samebyarnas hemställan om förordnande av sakkunniga.

Målet anhängiggjordes i tingsrätten i september 1990. Samebyarna, som under hela rättegången haft två ombud, har först av parterna angivit grunder, omständigheter och bevisning. De har därvid åberopat mycket omfattande material och bevisning bestående av alla tänkbara sakkunniga. Processkostnaderna har till följd därav blivit mycket stora.

Inte vid något tillfälle, vare sig i tingsrätten eller hovrätten, har samebyarna ifrågasatt att det skulle finnas behov av ytterligare sakkunniga. Inte heller har tingsrätten eller hovrätten funnit skäl att ens aktualisera frågan om ytterligare sakkunniga. Enligt fastighetsägarnas uppfattning är utredningen i målet fullt tillräcklig och behovet av sakkunniga mer än väl tillgodosett.

Med särskild fackkunskap avses kunskap som endast specialister eller experter har. Vad gäller den historiska bakgrunden har parterna åberopat de sakkunniga som de var för sig anser vara de främsta specialisterna, docenten Inger Zackrisson respektive professorn Evert Baudou såvitt gäller förhållandena före 1500-talet samt docenten Anders Lööv respektive professorn Kjell Harstad såvitt gäller förhållandena under tiden 1500 – 1880. Vad gäller tiden efter 1880 har samebyarna som sakkunniga åberopat hedersdoktorn Lars Thomasson och f lappfogden Iwan Lundberg.

Fastighetsägarna förstår inte samebyarnas påstående att den historiska bakgrunden skulle vara mycket komplicerad. Enligt fastighetsägarnas uppfattning är den oerhört väl utredd i målet.

Fastighetsägarna förstår inte heller samebyarnas påstående att bedömningen av den rättshistoriska utvecklingen avseende renbetesrätten och fastighetsrätten skulle kräva att det förordnas sakkunnig. Som väl framgår av tingsrättens dom finns klara och tydliga förarbeten mm som utförligt behandlar förekommande rättsliga frågor. Fastighetsägarna ställer sig också frågande till vad en sakkunnig skall göra. Vilken fråga skall han/hon arbeta med ?

Avslutningsvis vill fastighetsägarna med eftertryck framhålla att det avgörande för målet är om, och i så fall när och var renbete förekommit, samt om det i så fall förekommit protester, således rena bevisfrågor, för prövning av vilka allmän domstol torde vara bäst skickad.

Fastighetsägarna anser det därför inte nödigt att utse ytterligare sakkunnig i målet. Ett sådant förordnande skulle fastmer innebära ytterligare tidsutdräkt och ännu större rättegångskostnader.

Falun 2000-12-

Nils Larsson

Östersund 2000-12-15
Leif Andersson
Enligt uppdrag

Till
Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Målnr T 58-96, R 21

**Handölsdalens m fl samebyar ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun,
ang rätt till renbete**

Hovrättens skrivelse av den 20 juni 2001, aktbil 258, föranleder följande yttrande.

Docent Inger Zackrissons kompletterande yttrande med bilagor har översänts till professor Evert Baudou för kompletterande yttrande från honom. Professor Baudou har förutskickat att detta kan förväntas vara färdigt under augusti månad. Vi hemställer därför om anstånd med att inge yttrande i denna del till den 31 augusti 2001.

Samebyarna åberopar först nu som skriftlig bevisning två i Jämtlands läns allmänna kungörelser, dels år 1900 och dels år 1929, publicerade kungörelser.

Samebyarna påstår att kungörelserna inte tidigare kunnat åberopas. Detta är felaktigt. Kungörelserna är offentliga och har varit tillgängliga för envar sedan år 1900 respektive 1929. Att uppgifterna funnits tillgängliga i Jämtlands läns allmänna kungörelser har naturligtvis varit väl känt sedan lång tid för i vart fall ombudsmannen Jörgen Bohlin, som varit ombud för samebyarna under hela rättegången.

Samebyarna hävdar vidare att kungörelserna uttrycker vad i lag stadgas. Därmed synes samebyarna åberopa bestämmelsen i 35 kap 2 § rättegångsbalken. Regeln avser innehållet i gällande rätt. Enligt 22 § i 1898 års renbeteslag skulle samerna varje år inför lappfogde eller länsman välja gode män. Förteckning över de som utsågs intogs i länskungörelserna. 11 § i 1928 års renbeteslag innehöll föreskrifter om att för varje sameby skulle finnas en byordning och exempel på vad en sådan kunde innehålla. Vare sig resultaten av samernas val enligt 22 § i 1898 års lag eller innehållet i de med stöd av 11 § i 1928 års lag av länsstyrelsen "efter lapparnas hörande" publicerade byordningarna kan anses utgöra "vad lag stadgar".

Mot bakgrund av det anförda hävdar fastighetsägarna med stöd av 50 kap 25 § rättegångsbalken att bevisningen inte får åberopas i hovrätten och yrkar att hovrätten avvisar samebyarnas yrkande om att åberopa de två kungörelserna som skriftliga bevis.

För den händelse hovrätten skulle lämna avvisningsyrkandet utan bifall kommer fastighetsägarna att bemöta innehållet i sak samt överväga om övriga kungörelser skall åberopas helt eller delvis. Det är därför angeläget med snart beslut i avvisningsfrågan.

Falun 2001-07-12

Östersund 2001-07-12

Nils Larsson

Leif Andersson

Leif Andersson
Enligt uppdrag

Till
Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Målnr T 58-96, R 21

**Handölsdalens m fl samebyar ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun,
ang rätt till renbete**

I anledning av Hovrättens föreläggande av den 5 juli 2001, aktnr 261, får jag anföras
följande.

Jag går på semester efter denna arbetsvecka och hemställer därför om anstånd med att
efterkomma föreläggandet till den 20 augusti 2001.

Östersund den 11 juli 2001

Leif Andersson

Till
Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Hovrätten för Nedre Norrland	
Ink.	2001-03-20
Nr.	T 58-96
Med posten	Aktbil. /
Ingiven av	R. 21

Hovrätten för Nedre Norrland	
Begärt anstånd beviljas.	
Sundsvall den	26/3-01
.....	

Mål nr T 58-96, R 21

Handölsdalens m fl samebyar ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun, ang rätt till renbete

På uppdrag av fastighetsägarna får vi anföra följande.

Hovrättens föreläggande den 3 januari 2001, aktbil 175

Förteckning II (område M)

Nr 97. Fullmakten är undertecknad av bl a Edvin Jonsson, som i egenskap av ställföreträdare för fastigheten enligt lagen om förvaltning av vissa samägda jordbruksfastigheter är behörig att företräda delägarna. Det kan nämnas att Per Jonsson gjorde ett fastighetsbyte år 1965, vid vilket den aktuella fastighetsdelen, till synes av misstag, inte medtagits. Den finns inte heller med i bouppteckningen. Dödsbodelägarna har uppmärksammat på detta och avser att vidta erforderliga åtgärder.

Förteckning IV (område T)

Nr 90. Fullmakt torde ha bifogats stämningsansökan, kopia bifogas, bilaga 1.

Nr 97. Frågan utreds. Det hemställs om anstånd till den 9 april 2001 med att besvara föreläggandet i denna del.

Nr 173 och 174. Fullmakter bifogas, bilaga 2-3.

Förteckning VIII (område RMH)

Närmast efter nr 65. Enligt uppgift från Svegs tingsrätt, Inskrivningsmyndigheten, är hon identisk med nr 215.

Förteckning I (område H)

Nr 13. Ulla Folkesson är samma person som Ulla Magnusson.

Nr 115. Texten synes avse nr 545. Det till fastigheten Hån 8:39 hörande skogsskiftet har avstyckats till fastigheten Hån 8:42. Fastigheten Hån 8:39 består därefter endast av

brukningscentrum i byn. Den nye ägaren önskar inte inträda i rättegången. Frågan utreds beträffande Hån 8:42. Det hemställs om anstånd till den 9 april 2001 med att besvara föreläggandet i denna del.

Närmast efter nr 29. Det bekräftas att Linsell 1:1 kommit med bland de fastigheter för vilka Persson fört talan av rent misstag. Fastighetsbeteckningen bör strykas.

Förteckning IV (område T)

Närmast efter nr 38. Texten synes avse fastigheten Funäsdalen 18:4, som är en avsöndring från år 1878, är första och enda gången lagfaren för Per Staffansson Ström. Enligt lantmäteriets utredning i akt Tännäs 909 kan kartverket inte finna lägenheten, vilken i 1975 års fastighetslängd utgör del av Funäsdalen 71:1, vilken fastighet deltar i processen. Fastighetsbeteckningen Funäsdalen 18:4 bör strykas.

Närmast efter nr 46. Fastigheten Funäsdalen 24:10, som är en avsöndring från år 1883, är första och enda gången lagfaren för Olof Dahlsten. Enligt lantmäteriets utredning i akt Tännäs 909 kan kartverket inte finna lägenheten, vilken i 1975 års fastighetslängd utgör del av Funäsdalen 71:1, vilken fastighet deltar i processen. Fastighetsbeteckningen Funäsdalen 24:10 bör strykas.

Ny ägare, fullmakt saknas

Förteckning I (område H)

Nr 16. Anita Roth-Svensson har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud. Den delägare vi har fullmakt för vidhåller sin inställning i målet.

Nr 26. Lars Olof Östling har inträtt i rättegången, fullmakt bifogas, bilaga 4.

Nr 99. Jonas Forsgren har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.

Nr 100. Anna Kajsa Forsgren har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.

Nr 135. Rune Berglund har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.

Nr 156. Milja Katarina Trygg har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud. Den delägare vi har fullmakt för vidhåller sin inställning i målet..

Nr 157. Mats Eric Trygg har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud. Den delägare vi har fullmakt för vidhåller sin inställning i målet..

Nr 208. Se nedan nr 2.

Nr 257. Yngve Larsson har inträtt i rättegången. Fullmakt har bifogats inläga till hovrätten den 18 februari 2000.

Förteckning II (område M)

Nr 7. John-Erik Eriksson har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud. De delägare vi har fullmakt för vidhåller sin inställning i målet.

Nr 44. Se nr 26, förteckning I.

Nr 101. Göran Knutssons del av fastigheten ägs numera av Ragnar Knutsson, nr 102.

Förteckning III (område RTO)

Nr 2-5. Frågan utreds. Det hemställs om anstånd till den 9 april 2001 med att besvara föreläggandet i denna del.

Nr 42. Karl Göran Skalberg finns upptagen i förteckning över kärande som bifogats stämningsansökan.

Nr 43. Mattias Runesson har inträtt i rättegången. Fullmakt bifoga, bilaga 5.

Nr 44. Kristin Runesson har inträtt i rättegången. Fullmakt bifoga, bilaga 6.

Nr 45. Urban Wallster har inträtt i rättegången, se nr 666 i domsbilaga 1.

Nr 57. Per Blomqvist har inträtt i rättegången. Fullmakt har bifogats inlaga den 18 februari 2000.

Nr 58. Se nr 57.

Nr 59. Frågan utreds. Det hemställs om anstånd till den 9 april 2001 med att besvara föreläggandet i denna del.

Förteckning IV (område T)

Nr 6. Karl Gustafsson har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.

Nr 7. Sven Wixner har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.

Nr 15. Sven Sandberg har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.

Nr 49. Astor Hillhage har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.

Nr 54. Anitha Moen har inträtt i rättegången. Fullmakt bifogas, bilaga 7.

Nr 70. Sven Sandberg har inte lämnat fullmakt för undertecknade ombud.

Nr 90. Se nr 90 ovan.

Nr 102. Frågan utreds. Det hemställs om anstånd till den 9 april 2001 med att besvara föreläggandet i denna del.

Nr 173. Se ovan.

Nr 174. Se ovan.

Nr 175-177. Stig, Kristina och Annika Linner har inträtt i rättegången. Fullmakter bifogas, bilaga 8-10.

Nr 184. Göte Göransson har inträtt i rättegången. Fullmakt bifogas, bilaga 11.

Nr 224. Fritz Svensson har undertecknat den ingivna fullmakten.

Nr 227. Anders Svensson har inträtt i rättegången, se inlaga den 18 februari 2000. Ny fullmakt bifogas, bilaga 12.

Hovrättens skrivelse den 26 januari 2001, aktbil 187

1. Förteckning I nr 175. Fastigheten Vemdalen Kyrkbyn 13:23 finns omnämnd i sakägarförteckningen till stämningsansökan, sid. 95. Vidare är den upptagen i den i oktober 1995 ingivna sakägarförteckningen, sid. 49, samt i den av tingsrätten inför huvudförhandlingen upprättade sakägarförteckningen, sid. 51. Nääs har fört talan vid tingsrätten för denna fastighet.
2. Förteckning I nr 208. Christina Engström har inte längre vilande lagfart på område av Vemdalens Kyrkby 43:9, bilaga 13.
3. Förteckning I nr 217. Rut Margot Bengtsson är upptagen som ägare till Vemdalens Kyrkby 52:6 på sid. 44 i domsbilaga 1. Anna Gunnel Eriksson är upptagen som ägare till Vemdalens Kyrkby 52:6 på sid. 46 i domsbilaga 1.
4. Förteckning IV nr 87. Olle Busk för talan för fastigheterna Härjedalen Funäsdalen 71:1 (se närmast efter nr 38 och nr 46 ovan) och del av Härjedalen Malmagen 4:25.
5. Förteckning IV nr 102. Ja, se nr 97 ovan.
6. Förteckning IV nr 112½. Thomas Wahlberg har inte kvar någon del av Glöte 8:16, 8:18 eller 8:20.

7. Förteckning IV nr 153 och 160. Hon har efternamnet Olofsson som gift.
8. Frågan utreds. Det hemställes om anstånd till den 9 april 2001 med att besvara föreläggandet i denna del.
9. Förteckning I nr 144-145. Rune Bokvist finns med i till stämningsansökan bifogad förteckning över kärande. Fullmakt att företräda Håkan Wallström har ingivits med aktbil. 1152.
11. Fastighetsägarna har fört talan vid tingsrätten. Domen synes inte vara överklagad mot dessa fastighetsägare i denna del. Om så skulle anses vara fallet bestrids överklagandet.

Förteckning I nr 244. Eva Påhle har inte fört talan vid tingsrätten.

Förteckning II nr 25. Nora Hammarberg finns upptagen som nr 195 i domsbilaga 1.

Samebyarnas inlaga den 26 januari 2001

Som framgår av det ovan anförda kan inte fastighetsägare som i hovrättens förteckningar angivits som "Ej part vid TR" avföras utan vidare från målet i hovrätten. Det kan inte heller de fastigheter som enligt förteckningarna inte är upptagna i domsbilagorna 1-2.

Det vitsordas att Göte Söderstrand, Linsell 1:3, Per Staffansson Ström, Funäsdalen 18:4, Enqvists Varuhus m fl och Olof Dahlsten, Funäsdalen 24:10, kan avföras från målet.

I förteckning I vitsordas Henry Wallström, Husberget 1:3, nr 127, nr 128, Renate och Karl-Heinz Kostyra, Hån 34:3, Mats Svärd, Rannsjö 1:4, Rigmor Mari Wikstrand m fl, Rannsjö 3:8, Cecilia och Jan Lindgren, Vemdalens Kyrkby 47:18, och nr 244 som "Ej part vid TR". Däremot vitsordas inte detta och inte heller att fastigheten "ej med i domsbilaga 1-2" beträffande nr 144, 145, 175, 217, 218 och 249 (se sid. 30, nr 213).

I förteckning II vitsordas nr 296 som "Ej part vid TR". Däremot vitsordas inte detta och inte heller att fastigheten "ej med i domsbilaga 1-2" beträffande nr 25 och 97.

I förteckning III vitsordas nr 19, 20, Raymond Hedberg, Viken 12:4 och 40:1, STORA, som "Ej part vid TR".

I förteckning IV vitsordas Ljungdalens byalag, Funäsdalen 1:8, Ulf Grinde, Funäsdalen 2:10, Ann Catrin Tagg, Funäsdalen 6:6, Jöns Haldo Roos, Funäsdalen 6:2 och 7:15, Enqvists Varuhus m fl, Funäsdalen 7:19, 8:12 och 22:9, Ulla-Britt Andersson m fl, Funäsdalen 43:28 och 43:35, STORA och Kjell Larsson, Tännäs Kyrkby 27:3, som "Ej part vid TR". Däremot vitsordas inte detta och inte heller att fastigheten "ej med i domsbilaga 1-2" beträffande nr 90, 97, 173 och 174.

I förteckning VIII vitsordas Karin Ingeborg Bergman, Orrmo 5:2, och Ellen Berglund m fl, Remmen 11:8, som "Ej part vid TR". Däremot vitsordas inte detta och inte heller att fastigheten "ej med i domsbilaga 1-2" beträffande Gertrud Olovssons dödsbo, Sunnanå

16:4.

Övrigt

Förteckning I, nr 18: Ja, förnamnet är Ruth.

Förteckning I, nr 163: Ja, född Stenson.

Förteckning I, nr 168: Ja, född Nilsson och heter det igen.

Förteckning I, nr 186: Nej, nuvarande fastighetsbeteckning är Vemdalens Kyrkby 20:21.

Förteckning I, nr 255: Nej, Rolf Matsson.

Förteckning II, nr 36: Ja, förnamnet är Ruth.

Förteckning IV, nr 153: Nej, efternamnet är Olofsson som gift.

Förteckning VIII, nr 14: Ja, rätt namn är Hans-Ove.

Förteckning VIII, nr 26: Ja, tilltalsnamnet är Lars.

Vad gäller hovrättens fråga i föreläggande, aktbil 175, sid. 4 st 4 och i skrivelse, aktbil 187, punkt 10, anser fastighetsägarna att dessa angivits som motparter för sent för att överklagande mot dessa skall kunna upptas till prövning.

Samebyarnas inläga den 26 februari 2001

2.a. Frågan är inaktuell, se förteckning I, nr 208 ovan.

6.b, 10 och 11. Fastighetsägarna anser att dessa angivits som motparter för sent för att överklagande mot dessa skall kunna upptas till prövning.

Nils Larsson

Leif Andersson

Östersund den 19 mars 2001

Leif Andersson
Enligt uppdrag

ADVOKATBOLAGET

LUTSKA & PÄRTEN AB

Hovrätten för Nedre Norrland

Avd 2

Box 170

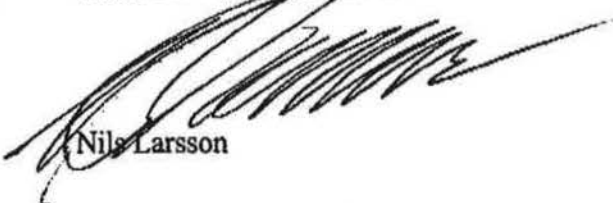
851 03 SUNDSVALL

Mål nr T 58/96, rotel 21

**Handölsdalens m.fl. samebyar ./ ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun ang.
rätt till renbete.**

Då vi förelagts inkomma med yttrande över aktbilaga 189 och besked rörande
partsförteckning till den 19 mars 2001 hemställes om anstånd med att inkomma med
kompletteringar och förtydligande över partsförteckningarna, föreläggande aktbilaga 176, till
samma datum, den 19 mars 2001.

Falun den 20 februari 2001

Nils Larsson

Till
Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Hovrätten för Nedre Norrland	
Ink.	2001-02-22 ..2..ex
Nr.	T 58-96 ..-bil.
Med posten	Aktbil. —
lagiven av	R. 21

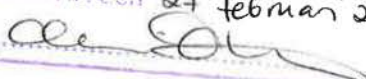
Mål nr T 58-96, R 21

Handölsdalens m fl samebyar ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun, ang rätt till renbete

Jag hemställer om anstånd med att inkomma med yttrande i anledning av Hovrättens föreläggande, aktbil 175, till den 19 mars 2001. Skälet för begäran är att det datumet sammanfaller med tiden i Hovrättens skrivelser, aktbil. 187 och 190.

Ostersund den 21 februari 2001

Leif Andersson

Hovrätten för Nedre Norrland
Begärt anstånd beviljas.
Sundsvall den 27 februari 2001

Till
Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Målnr T 58-96, R 21

**Handölsdalens m fl samebyar ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun,
ang rätt till renbete**

Samebyarnas inlaga av den 15 februari 2000 föranleder följande bemötande.

Innehållet i inlagan föranleder inte fastighetsägarna att ändra sina ställningstaganden och de vidhåller vad som anförts tidigare.

Samebyarna berör i inlagan tingsrättens behandling av partsfrågan. Fastighetsägarna får i anledning härav hänvisa till tingsrättens dom, sid. 187-189, som innehåller en redogörelse för vad som förevarit i tingsrätten i denna fråga. Som framgår därav har varje fastighetsägare fört talan mot varje sameby. Fastighetsägarnas talan har således varit klar och tydlig.

Domslutet innebär att någon av av
samebyarna ej belastar fastighetsä
enlighet med partsförteckningar, de

Samebyarna framhåller åter att de
de angivit samebyarnas respektive
förteckningar och därvid uppgivit att
inaktuella i olika avseenden. Det är
hovrättens förelägganden.

Samebyarna vidhåller att det är lämp
den av Metria upprättade sakägarför
domsbilagorna 5-17 respektive i vilka
återger fastighets-ägarnas fastighete

juli 1999 måste det anses ankomma på samebyarna att ge besked mot vilken part
överklagandet riktar sig eftersom det är samebyarna som har överklagat tingsrättens
dom. Ytterligare ett skäl för denna ståndpunkt är att det är samebyarna som ingivit såväl
domsbilagorna 5-17 som de av Metria upprättade sakägarförteckningarna.

Samebyarna påstår att det av samebyarnas inlaga skulle framgå att fastighetsägarna i
tingsrätten inte redovisat partsställningarna på ett riktigt sätt. Så är inte fallet.
Fastighetsägarna har klart och tydligt angivit vilka som är kärande. Dessa finns
upptagna i domsbilagorna 1 och 2.

*ingen av berett m
munesförteckningar
Tänks beteckna
processen. (Boc 57, 780 90)
+ Anne Schelhorn, Sömn
+ Bertil Mulemm, Udale
Långtjänstg. ? Oli!*

mån för
kommun i
igt klart.

så sätt att
ttade
ga eller
erkommit

eenden

korrekt

Samebyarna hävdar att det inte nu är rättsligt möjligt att avvisa överklagandet. Som framgår av hovrättens föreläggande den 1 juli 1999 är detta såväl en möjlighet som en skyldighet enligt bl a 50 kap 7 § rättegångsbalken.

Samebyarna anser att fastighetsägarnas avvisningsyrkande är oklart. Till förtydligande får fastighetsägarna därför anföra att avvisningsyrkandet avser Handölsdalens samebys, Mittådalens samebys, Tåssåsens samebys och Tännäs samebys överklagande såväl i huvudsaken som i fråga om rättegångskostnader framställda ändringsyrkanden. Däremot avser avvisningsyrkandet inte överklagandet från Idre Nya sameby i frågan om rättegångskostnader framställda ändringsyrkande.

Med åberopande av vad nu och tidigare anförts får fastighetsägarna dels vidhålla framställt avvisningsyrkande och dels bestrida samebyarnas yrkanden om såväl undanröjande av tingsrättens dom som att fastighetsägarna skall föreläggas granska samebyarnas part- och fastighetsförteckningar och uppge eventuellt erforderliga justeringar respektive kompletteringar.

Samebyarnas inlägga av den 23 mars 2000 föranleder följande bemötande.

Innehållet i inlagan föranleder inte fastighetsägarna att ändra sina ställningstaganden och de vidhåller vad som anförts tidigare.

Det bestrids att fastighetsägarnas bevisuppgift innehåller ny tillkommande bevisning. Punkt 1.1.4.2 omnämns i tingsrättens protokoll från huvudförhandlingen, sid. 7. Punkt 1.2.21 – 1.2.23 omnämns i tingsrättens dom sid. 82 st. 1. Bevisningen under punkterna 1.4.9 och 1.4.25 har utgått eftersom den avser enbart Idre Nya Sameby. Bevisningen under punkterna 1.4.43 respektive 1.4.44 finns under punkterna 1.4.30 respektive 1.4.37 i tingsrättens sammanställning. Bevisningen under punkterna 1-4-45 – 46 har åberopats i tingsrätten, vilket framgår av aktbil 904 samt ingiven sakframställning..

De sakkunniga vittnena Zachrisson, Baudou, Lööv, Haarstad, Bergsland, Sjölin, Rune, Tomasson och Lundberg har alla hörts om sina respektive speciella vetenskapliga kunskaper. De har i tingsrätten avgivit sakkunnigutlåtanden som legat till grund för förhören. Dessa vittnen är inte trovärdighetsvittnen. Skulle omförhör trots allt medges får inte detta omfatta några nyheter och omständigheter som inte behandlats i skriftliga utlåtanden. Att nu inkomma med nya skriftliga utlåtanden är endast i undantagsfall tillåtet.

Fastighetsägarna yrkar ersättning med 1 537 312 kronor för hitintills uppkomna rättegångskostnader i hovrätten av Handölsdalens sameby, Mittådalens sameby, Tåssåsens sameby och Tännäs sameby solidariskt i enlighet med kostnadsräkningar som inges separat från respektive ombud och ledamöter i den s k Processgruppen, tillika fastighetsägare. Kostnaderna har beräknats efter samma principer som vitsordats av samebyarna i tingsrätten. Ombudens arvode har höjts till 1.250 kronor per timme fr o m 1998.

Tidsåtgången för bemötande av Idre nya samebys ändringsyrkande har i sammanhanget varit försumbar varför det nu inte mot den samebyn ställs något yrkande om ersättning för rättegångskostnader i målet inför hovrätten

Falun 2000-04-17

Östersund 2000-04-17

Nils Larsson

Leif Andersson

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Leif Andersson', with a large loop at the bottom.

Leif Andersson
Enligt uppdrag

S. 01

TRANSAKTIONSRAPPORT

17-APR-2000-MAN 14:40

SAND

DATUM START

MOTTAGARE

SANDTID

SIDOR

TYP

NOTERA

17-APR 14:38

060186839

1' 09"

3

SAND

OK

Hovrätten för Nedre Norrland	
Ink.	2000-03-27
Nr.	T 58-96
Med posten	
Ingiven av	
.....ex	bil.
.....R.	134

Hovrätten för Nedre Norrland

Avd. 2

Box 170

851 03 SUNDSVALL

Telefax: 060-18 68 39

Mål nr T 58/96 rotel 21

Handölsdalens sameby, Mittådalens sameby, Tossåsens sameby, Tännäs sameby och Idre nya sameby ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun angående rätt till renbete.

Förelagda att inkomma till Hovrätten med yttrande i de frågor som samebyarna behandlat i aktbilaga 66 får jag med anledning av en för tillfället mycket hög arbetsbelastning hemställa om anstånd med denna åtgärd till den 6 april 2000.

Falun den 24 mars 2000

Nils Larsson

Hovrätten för Nedre Norrland	
Begärt anstånd beviljas.	
Sundsvall den	29 mars 2000
Peter Bengtsson	

Till
Hovrätten för Nedre Norrland
Avd 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Hovrätten för Nedre Norrland	
Ink. 2000-03-27	2...ex
Nr. 7 58-96	135
Med posten	R. 21
Ingiven av	

Målnr T 58-96, R 21

**Handölsdalens m fl samebyar ./ ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun,
ang rätt till renbete**

Arbete pågår med yttrande över samebyarnas senaste inlägga. På grund av hög arbetsbelastning och resor har den inte kunnat färdigställas till i dag. Jag får därför hemställa om anstånd med att inkomma med yttrande till den 6 april 2000.

Östersund den 24 mars 2000

Leif Andersson

Hovrätten för Nedre Norrland
Begärt anstånd beviljas.
Sundsvall den 29 mar 2000
Peter Bergström

ADVOKATBOLAGET
Larsson & Bjelvert AB

Hovrätten för Nedre Norrland
Avd. 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Mål nr T 58/96 rotel 21

Handölsdalens sameby, Mittådalens sameby, Tossåsens sameby, Tännås sameby och Idre nya sameby ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun angående rätt till renbete.

Förelagda att inkomma till Hovrätten med yttrande i de frågor som samebyarna behandlat i aktbilaga 66 får jag med anledning av en för tillfället mycket hög arbetsbelastning samt sjukdom på byrån hemställa om anstånd med denna åtgärd till den 17 april 2000.

Falun den 4 april 2000

Nils Larsson

/gm Christina Bjelvert-Olsson

Till

Hovrätten för Nedre Norrland

Avd 2

Box 170

851 03 SUNDSVALL

Hovrätten för Nedre Norrland
översänder för kännedom.

Hovrätten för Nedre Norrland	
Ink. 2000-04-06	2.ex
Nr. T 58-96	138
Med posten	
lagiven av	R. 21

Målnr T 58-96, R 21

**Handölsdalens m fl samebyar ./ ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun,
ang rätt till renbete**

Med hänvisning till dagens inläga från advokaten Nils Larsson får jag hemställa om
anstånd med att avge yttrande till den 17 april 2000.

Östersund den 4 april 2000

Leif Andersson

BESLUT 2000-04-07

Begär Aartind beviljar.
Leif Simila
Hovrätt

Hovrätten för Nedre Norrland	
Ink.	2000-04-05
Nr.	T 58-96
Med posten	
Ingiven av	

2^{ex}
bil.
Aktbil. 137
R 21

Hovrätten för Nedre Norrland
översänder för kännedom.

Hovrätten för Nedre Norrland

Avd. 2

Box 170

851 03 SUNDSVALL

Mål nr T 58/96 rotel 21

Handölsdalens sameby, Mittådalens sameby, Tossåsens sameby, Tännäs sameby och Idre nya sameby ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun angående rätt till renbete.

Förelagda att inkomma till Hovrätten med yttrande i de frågor som samebyarna behandlat i aktbilaga 66 får jag med anledning av en för tillfället mycket hög arbetsbelastning samt sjukdom på byrån hemställa om anstånd med denna åtgärd till den 17 april 2000.

Falun den 4 april 2000

Nils Larsson

/gm Christina Bjelvert-Olsson

BESKUT 2000-04-07
Befäst fastid beviljat.
h.c. f. Simik
Hovrättsråd

SAMMANSTÄLLNING ÖVER FASTIGHETSÄGARNAS YRKANDEN AVSEENDE RÄTTEGÅNGSKOSTNADER I MÅL NR T 58-96

Ombudsarvode och utlägg för advokaten Nils Larsson 720 110:-
(Kostnadsräkning inges separat)

Ombudsarvode och utlägg för jur kand Leif Andersson 563 577:-
Bilaga 1

Rättegångskostnader för medlemmarna i den s k processgruppen
(jämför punkt 3 i tingsrättens domslut)

Jan Salomonsson, bilaga 2 91 950:-

Åke Stensson, bilaga 3 14 400:-

Per Nordlinder, bilaga 4 62 141:-

Harry Silver, bilaga 5 15 708:-

Karl-Erik Svedbäck, bilaga 6 52 900:-

Karl-Erik Mårtensson, bilaga 7 69 663:-

Sten Hungefält, bilaga 8 55 775:-

Anders Martinsson, bilaga 9 27 480:-

Bertil Andersson, bilaga 10 3 150:-

Summa 1 676 854:-

Avgår: Ersättning från länsstyrelsen 139 542:-

Yrkat belopp: 1 537 312:-

Östersund den 17 april 2000

Leif Andersson

Till
Hovrätten för Nedre Norrland

Mål nr T 58/96, rotel 21

KOSTNADSRÄKNING

Arvode och utlägg för tiden fr o m den 20 mars 1996
enligt bilagda verifikat.

Ombudsarvoden och utlägg exkl moms för
tiden fram t o m den 31 december 1996
enligt bifogade verifikat, underbilaga 1,
i form av ombudets fakturor.

Arvode	86.405 kr
Utlägg	7.450 kr

Ombudsarvoden och utlägg exkl moms
för tiden fr o m 1 januari 1997 t o m den
31 december 1997 enligt bifogade verifikat,
underbilaga 2, i form av ombudets fakturor.

Arvode	79 310 94.160 kr
Utlägg	19.474 kr 1789

Ombudsarvoden och utlägg exkl moms
för tiden fr o m 1 januari 1998 t o m den
31 december 1998 enligt bifogade verifikat,
underbilaga 3, i form av ombudets fakturor.

Arvode	53.938 kr
Utlägg	7.657 kr

Ombudsarvoden och utlägg exkl moms
för tiden fr o m 1 januari 1999 t o m den
31 december 1999 enligt bifogade verifikat,
underbilaga 4, i form av ombudets fakturor.

Arvode	147.063 kr
Utlägg	23.474 kr

Ombudsarvoden och utlägg exkl moms
För tiden fr o m 1 januari 2000 t o m den
13 april 2000 enligt bifogade verifikat,
underbilaga 5.

Arvode	136.437 kr
Utlägg	4.264 kr

Totalt summa rättegångskostnader exkl moms	563 577 525 896	580.322 kr
varav arvode	503 153	518.003 kr
varav utlägg	60 424	62.319 kr

Östersund den 17 april 2000

Leif Andersson

Ärende- 6415 K/10
 nummer
 Namn Processgruppen
 Adress

Handläggare Leif Andersson

Datum	Åtgärd	Tid	Utlägg	Arvode
år 1999				
	29-dec samtal med tingsrätten, brev till fastighetsägare	0,25		
år 2000				
	03-jan fullmakt och samtal från fastighetsägare	0,25		
	04-jan fax från advokat Edqvist, till IM	0,3		
	05-jan fullmakt och samtal från fastighetsägare handlingar från IM, fax till IM	0,25		
	10-jan fax från IM, brev till fastighetsägare samtal från ny fastighetsägare, översänt kopior av delar av tingsrättens dom meddelande till Nils Larsson	0,25 0,25		
	11-jan samtal med Salomonsson, fullmakter från nya fastighetsägare, samtal med Bergman	0,3		
	12-jan handlingar ang möte, samtal med två markägare samtal med Salomonsson			
	13-jan samtal med hovrätten, markägare, fax till Salomonsson samtal från advokat Edqvist, brev till sex nya markägare genomgång av inkomna fullmakter	1,5		
	14-jan samtal med Lars-Göran Lövgren arbete med fullmakter mm	0,5 0,5		
	17-jan brev till 15 fastighetsägare ang fullmakter mm samtal från fastighetsägare, justering av inlaga, arbete med bevisuppgift, samtal med Salomonsson, Larsson meddelande och fax till Larsson	1,5 1,5		
	18-jan samtal från tre markägare, genomgång av tidigare bevis- uppgifter, protkoll, arbete med bevisuppgift, brev till Larsson, kopia av dom till markägare, samtal med Nils Larsson	4		
	19-jan förberedelse inför processgruppsmöte, samtal med tre markägare, besök av Bergman, genomgång och förslag till justering av inlaga från och till Nils Larsson	3		
	20-jan processgruppsmöte mm i Tännadalen, avlyssnat band med vittnesförhör från tingsrätten, resa till Tännadalen	8 25 mil		
	21-jan ", resa från Tännadalen	8		
	24-jan samtal från markägare	0,4		
	25-jan samtal och fax från Jan Salomonsson	0,25		
	26-jan samtal från två markägare ang. fullmakt, brev	0,5		
	28-jan fax och samtal från Jan Salomonsson samtal från Nils Larsson	0,3 0,25		
	samtal från markägare, arbete med minnesanteckningar	1		
	31-jan sammanträde med markägare, informationsmöte med Rennäringspolitiska kommittén	5		

01-feb samtal och brev från markägare	0,4	
02-feb samtal från markägare, Jan Salomonsson	0,5	
03-feb samtal med Jan Salomonsson, fax till Salomonsson och till Vemservice		
04-feb tre samtal med markägare, samtal med Nils Larsson brev till SRS, åtta brev till markägare	2	
07-feb samtal från två markägare, brev till två nya ägare	0,5	
08-feb samtal från två markägare	0,4	
långt samtal från markägare	0,4	
samtal från två markägare, Jan Salomonsson	0,4	
minnesanteckningar till och samtal från Salomonsson		
09-feb samtal från Salomonsson, fax till Larsson ett långt och ett kort samtal med markägare meddelande till Larsson	1	
10-feb handlingar till processgruppen	0,5	
samtal från markägare, brev från markägare, samtal med Länets	0,2 0,2 1	
11-feb samtal med flera markägare, arbete med sakägarför- teckning	3	
14-feb samtal med markägare, försäkringsbolag, arbete med sakägarförteckning	2	
16-feb samtal med Jan Salomonsson långt samtal med Nils Larsson angående bevisuppgift och sakägarförteckning samt inlaga till hovrätten	1,5	
17-feb slutjustering av ändringarna i domsbilagorna, till Nils Larsson	2,5 1	
18-feb genomgång av bevisuppgift, ändringar, genomgång och ändring av inlaga, ändring av sakägarförteckning, samtal med Nils Larsson, Lars-Göran Löfgren, ett antal meddelanden med inlagor från och till Nils Larsson brev till fastighetsägare fullmakter till hovrätten mm	3	
22-feb samtal från markägare ang överlåtelse	0,25	
24-feb samtal från markägare ang överlåtelse brev från Skagerberg, fax till Länets	0,2	
25-feb samtal med Nils Larsson	0,25	
01-mar besöka av Lars-Göran Lövgren, genomgång av kartor	1,3	
03-mar samtal med och fax till markägare, samtal med Jan S	0,3	
06-mar samtal med Lövgren, skickat karta	0,25	
07-mar genomgång av inlaga från samebyarna samtal med Nils Larsson	0,5 0,3	
08-mar samtal med Rune Bergman, brev till Korsnäs AB samtal med Nils Larsson, Jan Salomonsson	0,3 0,4	
09-mar arbete med inlaga till hovrätten	1	
13-mar genomgång av handlingar från tidigare förhandlingar	1,5	
14-mar processgruppsmöte inför kommande möte med same- byarna. resa till Vemdalen och åter	8	800
15-mar samtal från Jan Salomonsson och Svedbäck resa till Storhogna, förberedelse inför möte tillsammans med Nils Larsson	0,25 2,5	
16-mar överläggningar ang samverkanslösning	8	

Blad1

17-mar överläggningar ang samverkanslösning, resa till Östersund	8	925	1035
20-mar genomgång av mötestidpunkter, till processgruppen	1	704	
samtal med Jan Salomonsson, Nordlinder	0,3		
21-mar arbete med inlaga till hovrätten	1		
24-mar kostnadsräkning inkl beräknade kostnader för redovisning av målet till klienterna	15		
Antal timmar á 1 250 kr	109,15		
Resor	4 264		

Hovrätten för Nedre Norrland
Avd.2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Målnr T 58-96 R 21

Handölsdalens m fl samebyar ./. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun

Härmed inges fullmakter i enlighet med dagens inlägga.

Östersund den 18 februari 2000

Leif Andersson

Hovrätten för Nedre Norrland
Avd. 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Mål nr T 58/96

**Handölsdalens m.fl. samebyar ./.. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun
angående rätt till renbete.**

Efter medgivet anstånd får härmed fastighetsägarnas presentera sin bevisuppgift samt yttra sig över aktbil. 53 p 2 och aktbil 54.

Fastighetsägarnas bevisuppgift presenteras i bifogade skrift, bilaga 1. Bevisuppgiften upptar samma bevisning som fastighetsägarna åberopade i målet inför tingsrätten. Ingen ny bevisning har sålunda tillkommit.

Fastighetsägarna åberopar inte några förnyade förhör med sakkunniga och vittnen. Då det gäller de sakkunniga Evert Baudou och Kjell Haarstad räcker det enligt fastighetsägarna med en uppläsning av respektive referat av förhören i tingsrättens dom. De av fastighetsägarna åberopade vittnesförhören torde lämpligast läggas fram genom uppspelning av band.

Enligt fastighetsägarna föreligger inte skäl för förnyade förhör med sakkunniga och vittnen på det sätt som samebyarna yrkat under punkt 2 b i aktbil 53 och 540. Det torde vara tillfyllest med att referaten av förhören med Inger Zachrisson och Anders Lööv i tingsrättens dom läses upp samt att övriga av samebyarna åberopade förhör presenteras genom uppspelning av band. Skulle samebyarna tillåtas att hålla förnyade förhör med någon av de sakkunniga Inger

Zachrisson och Anders Lööv åberopar fastighetsägarna omförhör av Evert Baudou och Kjell Haarstad.

Zachrisson och Baudou har i tingsrätten hörts mot varandra och motsvarande gäller Lööv och Haarstad. Medges omförhör för någon av dessa föreligger sålunda skäl för att båda sakkunniga hörs i motförhör på nytt. För det fall att omförhör skulle medges beträffande Iwan Lundberg yrkar fastighetsägarna omförhör av de av fastighetsägarna åberopade vittnena.

De skäl som samebyarna åberopar till stöd för omförhör är inte av sådant slag att denna hemställan skall bifallas. Samebyarna påstår förekomst av nya inträffade händelser och gjorda upptäckter avseende samernas närvaro i Härjedalen. Detta påstående ger inte anledning till omförhör. Sakkunniga och vittnen får inte heller höras om dessa påstådda omständigheter. Det är inte nu tillåtet för samebyarna att införa nya omständigheter till grund för sin talan i processen och i vart fall får detta inte ske genom bevisning. Fastighetsägarna måste i god tid före huvudförhandlingen i hovrätten få veta vad som skall behandlas vid denna. I målet inför Svegs tingsrätt inkom samebyarna med en stor mängd nytt material inför huvudförhandlingen. Fastighetsägarna vill därför särskilt anmärka att det är angeläget att det inför förestående huvudförhandling står klart för båda parter i god tid före huvudförhandlingen vad som skall försiggå vid denna. Med anledning av att samebyarnas bevisuppgift är på angivet sätt oklar hemställer fastighetsägarna om att få inkomma med slutlig bevisuppgift sedan samebyarna fastlagt sin bevisning.

Som förutskickats i fastighetsägarnas inläga av den 19 januari 2000 presenterar vi samtidigt härmed förändringar som skett i fastighetsinnehav för kärandeparterna i Svegs tingsrätts dom. I bifogade handling, bilaga 2, redovisas förändringar med utgångspunkt från domsbilagorna 1 och 2 till Svegs tingsrätts dom. Förändringarna är i bilaga 2 skrivna med fet text och uppgifterna är numrerade i den ordning som återfinns i domsbilagorna 1 och 2 till Svegs tingsrätts dom. I bilaga 2 redovisas överlåtelse av fastighet men även förändringar vad gäller namn, adress och fastighetsbeteckning som har noterats. I de fall där ny ägare är redovisad har den nye ägaren övertagit talan i processen från tidigare ägare. Fullmakter för dessa nya parter inges bifogat denna skrift samt även i separat försändelse. Dessa fullmakter är åsatta nummer enligt förteckningen i bilaga 2.

Fastighetsägarna vill samtidigt härmed tillägga följande i frågan om rättegångskostnader. Samebyarna har i tingsrätten yrkat ersättning för rättegångskostnader med sammantaget 6 755 243 kronor.

Fastighetsägarna, som bestrider samebyarnas yrkanden om ersättning för rättegångskostnader, har i tingsrätten vitsordat 2 500 000 kronor som i och för sig skäligt. Som skäl för sin inställning har fastighetsägarna anfört i huvudsak följande.

En jämförelse ger vid handen att av fastighetsägarna ingivet material är betydligt mer omfattande än det material samebyarna ingivit. Yrkat arvode motsvarar för Bohlin 35-40 % av en heltidstjänst och för Sandow 70-80 % av en heltidstjänst. Enligt fastighetsägarnas uppfattning har en sådan tidsåtgång inte skäligen varit påkallad vare sig för det arbete ombuden utfört eller eljest för tillvaratagande av samebyarnas rätt. Ingivna kostnadsräkningar är inte helt tillräckligt utförliga för att motivera yrkat arvode.

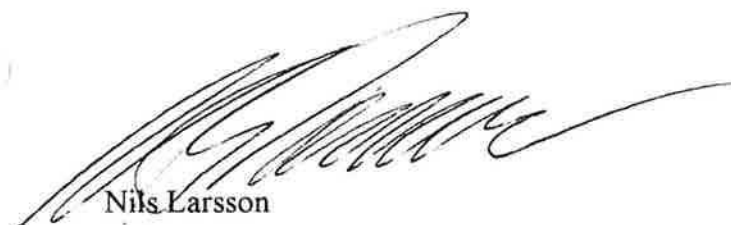
Enligt fastighetsägarnas uppfattning motsvarar det i och för sig vitsordade beloppet väl vad som varit påkallat för tillvaratagande av samebyarnas rätt i målet inför tingsrätten.

Falun den 18 februari 2000

Nils Larsson

Östersund den 18 februari 2000

Leif Andersson

Nils Larsson

enligt uppdrag

		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Hede socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
1	Ahlnäs, Per Gunnar c/o Elsy Ahlnäs Furubovägen 27 840 93 HEDE	Kyrkbyn 8:30	Härjedalen Hede Kyrkby 8:30
2	Ahlnäs, Jonas Furubovägen 27 840 93 HEDE	Furuliden 3:10	Härjedalen Furuliden 3:10
	Karlsson, Carina Furubovägen 27 840 93 HEDE	Furuliden 3:10	Härjedalen Furuliden 3:10
27	Utgått, ny ägare se nr 30		
30	Göransson, Nils Erik Råndalen 840 93 HEDE	Råndalen 2:9	Härjedalen Råndalen 2:9
32	Halvarsson, Alf Råndalen 840 93 HEDE	Råndalen 2:10 Råndalen 4:13	Härjedalen Råndalen 2:10 Härjedalen Råndalen 4:13
33	Utgått, nya ägare nr 32, 63, 79 och 130		
34	Utgått, nya ägare nr 32, 63, 79 och 130		
35	Hansson, Birgitta Åkaregatan 1 842 32 SVEG	Viken 6:12	Härjedalen Viken 6:12
38.1	Hedin, Jennie c/o Persson Råndalen 840 93 HEDE	Kyrkbyn 6:4	Härjedalen Hede Kyrkby 6:4
38.2	Hedin, Fredrik Långtjärnsgatan 3 840 93 HEDE (fullmakt från modern)	Kyrkbyn 6:4	Härjedalen Hede Kyrkby 6:4
38.3	Hedin, Madeleine Långtjärnsgatan 3 840 93 HEDE (fullmakt från modern)	Kyrkbyn 6:4	Härjedalen Hede Kyrkby 6:4

		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Hede socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
39.1	Hedin, Louise Storgatan 1 840 93 HEDE	Kyrkbyn 6:18	Härjedalen Hede Kyrkby 6:18
39.2	Hedin, Kerstin Långtjärnsgränd 9 840 93 HEDE	Kyrkbyn 6:18	Härjedalen Hede Kyrkby 6:18
39.3	Hedin, Signe Börjesjö 4632 840 50 GÄLLÖ	Kyrkbyn 6:18	Härjedalen Hede Kyrkby 6:18
40	Hedrén, Ingrid Box 27 840 93 HEDE	Kyrkbyn 48:1	Härjedalen Hede Kyrkby 48:1
41	Hellberg, Ann-Mari Hvilan 14 D 795 30 RÄTTVIK	Kyrkbyn 8:32	Härjedalen Hede Kyrkby 8:32
45	Isaksson, Bengt G Karlebyvägen 11B 871 33 HÄRNÖSAND	Viken 6:12	Härjedalen Hede Viken 6:12
52	Jonsson, Lennart Färjemansgatan 15 B 831 31 ÖSTERSUND	Viken 4:23	Härjedalen Hede Viken 4:23
55	Wester, Inga-Lill Sonfjällsgatan 2 840 93 HEDE	Kyrkbyn 12:74	Härjedalen Hede Kyrkby 12:74
62	Knutsson, Ragnar Långå 1059 840 93 HEDE	Ransjö 1:2	Härjedalen Rannsundet 1:2
63	Lans, Maud Hemslöjdsvägen 4, 4 tr 167 31 BROMMA	Råndalen 4:13	Härjedalen Råndalen 4:13
66	Lek, Lilian Råndalsvägen 3370 840 93 HEDE	Kyrkbyn 47:1	Härjedalen Kyrkbyn 47:8

		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Hede socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
69	Bergström, Anna Parkgatan 2 840 93 HEDE	Långå 23:1	Härjedalen Långå 23:1
75	Utgått, nya ägare nr 73 och 74		
76	Utgått, ny ägare nr 120		
78	Mattsson, Birgitta Norra Strandvägen 14 832 41 FRÖSÖN	Viken 4:23	Härjedalen Hede Viken 4:23
79	Moberg, Gerd Mariehammsgatan 6, 1 tr 164 71 KISTA	Råndalen 2:10 Råndalen 4:13	Härjedalen Råndalen 2:10 Härjedalen Råndalen 4:13
80	Myhr, Gösta Långå 1050 840 93 HEDE	Långå 1:9 Viken 6:12	Härjedalen Långå 1:9 Härjedalen Hede Viken 6:12
81	Utgått, ny ägare nr 80		
85	Mårtensson, Åsa Svartviksvägen 37 862 33 KVISSLEBY	Viken 2:12	Härjedalen Hede Viken 2:12
86	Utgått, nya ägare nr 34 och 115		
89	Nordin, Eva Överhogdal 1167 840 90 YTTERHOGDAL	Långå 1:7 Långå 1:10 Långå 1:11 Långå 6:12 Långå 6:13	Härjedalen Långå 1:7 Härjedalen Långå 1:10 Härjedalen Långå 1:11 Härjedalen Långå 6:12 Härjedalen Långå 6:13
94.1	Nordström, Lars Tuppes Väg 17 784 55 BORLÄNGE	Kyrkbyn 6:4	Härjedalen Kyrkbyn 6:4
94.2	Nordström, Lena Röstan 670 840 93 HEDE	Kyrkbyn 6:4	Härjedalen Kyrkbyn 6:4
95	Nyberg, Gerd Postgatan 13 A 840 93 HEDE	Kyrkbyn 7:5	Härjedalen Hede Kyrkby 7:5

Ändringar i Domsbilaga 1

T 88/90 (T 70/91)

Nr	Hede socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
96	Nyström, Inez Råndalen 840 93 HEDE	Råndalen 1:2 Råndalen 1:3 Råndalen 1:5 Råndalen 2:3 Råndalen 4:2	Härjedalen Råndalen 1:2 Härjedalen Råndalen 1:3 Härjedalen Råndalen 1:5 Härjedalen Råndalen 2:3 Härjedalen Råndalen 4:2
99	Olofsson, Bernhard Idrottsvägen 25 195 32 MÅRSTA	Ransjö 1:5	Härjedalen Rannsundet 1:5
101	Olsén, Bertil Trozellegatan 30 602 35 NORRKÖPING	Långå 4:1	Härjedalen Långå 4:1
119	Persson, Kjell Stegvägen 8 813 95 TORSÅKER	Ransjö 1:4	Härjedalen Rannsundet 1:4
120	Persson, Lennart Södra Kvartersgatan 4 782 33 MALUNG	Särvsjön 1:13	Härjedalen Särvsjön 1:13
128	Pettersson, Eivor Bölesgatan 1 840 93 HEDE	Kyrkbyn 47:1	Härjedalen Kyrkbyn 47:8
130	Rohlén, Gunhild Ljusbergsvägen 8 C 840 93 HEDE	Råndalen 2:10 Råndalen 4:13	Härjedalen Råndalen 2:10 Härjedalen Råndalen 4:13
135	Schultz, Inger Fasanvägen 10 A 468 30 VARGÖN	Särvsjön 3:4	Härjedalen Särvsjön 3:4
141	Sundeberg Bäck, Birgitta Kråshögen 4 840 93 HEDE	Långå 19:3	Härjedalen Långå 19:3
144	Sundeberg, Ingemar Fjällsol N2 Rörosvägen 33 840 95 FUNÄSDALEN	Långå 19:3	Härjedalen Långå 19:3

Ändringar i Domsbilaga 1

T 88/90 (T 70/91)

Nr	Hede socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
151.1	Sundt, Carl Olof Bomans väg 19 791 46 FALUN	Färjesundet 1:3 Kyrkbyn 41:1 Råndalen 4:18 Särvsjön 1:3 Särvsjön 1:5	Härjedalen Färjesundet 1:3 Härjedalen Hede Kyrkby 41:1 Härjedalen Råndalen 4:18 Härjedalen Särvsjön 1:3 Härjedalen Särvsjön 1:5
151.2	Wästin, Anitha Färjestadsgatan 10 840 93 HEDE	Särvsjön 3:7	Härjedalen Särvsjön 3:7
151.3	Wästin, Sigge Färjestadsgatan 10 840 93 HEDE	Särvsjön 3:7	Härjedalen Särvsjön 3:7
154	Svensson, Christer Härjedalsvägen 3 840 93 HEDE	Ransjö 1:2	Härjedalen Rannsundet 1:2
155	Svensson, Hans Kungsbäcksvägen 1B, lgh 3 802 66 GÄVLE	Viken 1:7	Härjedalen Hedeviken 1:7
163	Vestlund, Tord Hedeviken 680 840 93 HEDE	Viken 14:11	Härjedalen Hedeviken 14:19
165	Ahlstam, Yngve Frösunda Klockaregården 740 82 ÖRSUNDSBRO	Kyrkbyn 18:12 Kyrkbyn 19:9 Viken 1:8 Viken 7:12	Härjedalen Hede Kyrkby 18:12 Härjedalen Hede Kyrkby 19:9 Härjedalen Hedeviken 1:8 Härjedalen Hedeviken 7:12

Lillhärads socken		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
175	Busk, Karin Margareta Stuvargatan 4 826 30 SÖDERHAMN	Kyrkbyn 58:2	Härjedalen Lillhärads Kyrkby 58:2
182	Dunér, Nils Viking Kanonvägen 32 590 72 LJUNGSBRO	Åsen 1:3	Härjedalen Åsen 1:3
190	Dunér, Sonja Kerstin Lunnrunan 30 423 46 TORSLANDA	Olingdal 1:1	Härjedalen Olingdal 1:1
191	Halvarsson, Ingela Torvalla by 2634 831 92 ÖSTERSUND	Sunnanå 16:4	Härjedalen Sunnanå 16:4
192	Halvarsson, Irja Blåbärsstigen 22 842 33 SVEG	Sunnanå 16:4	Härjedalen Sunnanå 16:4
193	Halvarsson, Yngve Huckers väg 11 840 80 LILLHÄRDAL	Sunnanå 16:4	Härjedalen Sunnanå 16:4
194	Halvarsson, Östen Stybbvägen 4 B 814 32 SKUTSKÄR	Sunnanå 16:4	Härjedalen Sunnanå 16:4
197	Hansson, Märta Ångebyvägen 15 840 80 LILLHÄRDAL	Sunnanå 16:4	Härjedalen Sunnanå 16:4
201	Johansson, Mikael Dalavägen 50 737 47 FAGERSTA	Olingdal 1:1	Härjedalen Olingdal 1:1
202	Johansson, Maria Dalbovägen 4 D 191 45 SOLLENTUNA	Olingdal 1:1	Härjedalen Olingdal 1:1
207.1	Caroline Jönsson Harald Stakegatan 1 A, lgh 30 415 01 GÖTEBORG	Olingdal 1:1	Härjedalen Olingdal 1:1

Lillhärda's socken		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
207.2	Helena Jönsson Helmfeltsgatan 8 211 48 MALMÖ	Olingdal 1:1	Härjedalen Olingdal 1:1
211	Mårtensson, Dagmar Mjölonvägen 21 803 36 GÄVLE	Åsen 3:5	Härjedalen Åsen 3:5
213	Utgått, nya ägare övriga delägare, bl a 212, 215 etc.		
216	Olofsson, Hans Johan Synhållsgatan 13 421 36 VÄSTRA FRÖLUNDA	Orrmo 11:13	Härjedalen Orrmo 11:13
218	Olofsson, John E Plantskolegränd 2 842 31	Orrmo 10:12 Orrmo 11:12 Orrmo 11:13 Åsen 3:9	Härjedalen Orrmo 10:12 Härjedalen Orrmo 11:12 Härjedalen Orrmo 11:13 Härjedalen Åsen 3:9
219	Olofsson, John Rikard Gluntens väg 7 – 0306 907 37 UMEÅ	Orrmo 11:13	Härjedalen Orrmo 11:13
222	Olofsson, Maria Sveavägen 28 191 44 SOLLENTUNA	Åsen 3:5	Härjedalen Åsen 3:5
224	Borgs, Rut Ingeborg Bävervägen 62 191 39 SOLLENTUNA	Åsen 3:5	Härjedalen Åsen 3:5
226	Persson, Bruno Fucksvägen 8 857 72 SUNDSVALL	Orrmo 13:1	Härjedalen Orrmo 13:1
227	Sandin, Anders Sunnanå 1247 840 80 LILLHÄRDAL	Sunnanå 16:4	Härjedalen Sunnanå 16:4
231	Sandin, Nanny Sunnanå 1257 840 80 LILLHÄRDAL	Sunnanå 16:4	Härjedalen Sunnanå 16:4

		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Lillhårdals socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
236.1	Svensson Elisabeth c/o Karlsson Backren 8 840 40 LILLHÄRDAL (fullmakt ingiven tidigare)	Olingdal 1:1	Härjedalen Olingdal 1:1
236.2	Svensson, Mats Römyrvägen 17 840 80 LILLHÄRDAL (fullmakt ingiven tidigare)	Olingdal 1:1	Härjedalen Olingdal 1:1

		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Linsells socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
240	Andersson, Owe Zätavägen 12 827 30 LJUSDAL	Linsell 9:13	Härjedalen Linsell 9:13
245	Bergström, Birgitta Funäsgatan 8 B 162 66 VÄLLINGBY	Glöte 1:7 Glöte 1:15	Härjedalen Glöte 1:7 Härjedalen Glöte 1:15
247.1	Bäckelin, Irene Hansbygget 7010 841 91 SVEG	Glöte 7:4	Härjedalen Glöte 7:4
251	Krus, Anna Karin c/o Kangas Västansjö 1073 860 25 KOVLAND	Glöte 1:4	Härjedalen Glöte 1:4
261	Frisk, Kristina Margareta Hörnsgatan 2285 B 892 92 DOMSJÖ	Glöte 2:6 Glöte 10:20	Härjedalen Glöte 2:6 Härjedalen Glöte 10:20
267	Johnson, Märeta Tyrvägen 8 182 65 DJURSHOLM	Linsell 13:10	Härjedalen Linsell 13:10
270	Jonzon, Bror Stallvägen 6 131 50 SALTSJÖ-DUVNÄS	Linsell 13:10	Härjedalen Linsell 13:10
273.1	Jönsson, Olle Styrsögatan 5 253 72 HELSINGBOR	Ransjö 11:1	Härjedalen Ransjö 11:1
207.2	Caroline Jönsson Harald Stakegatan 1, lgh 20 415 01 GÖTEBORG	Ransjö 6:2 Ransjö 8:10	Härjedalen Ransjö 6:2 Härjedalen Ransjö 8:10
207.3	Helena Jönsson Helmfeltsgatan 8 211 48 MALMÖ	Ransjö 6:2 Ransjö 8:10	Härjedalen Ransjö 6:2 Härjedalen Ransjö 8:10
274	Kakko, Ragnhild Linsell 3451 842 91 SVEG	Glöte 1:4	Härjedalen Glöte 1:4

Ändringar i Domsbilaga 1

T 88/90 (T 70/91)

Nr	Linsells socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
285	Mattsson, Agda Loftgatan 2 B 842 32 SVEG	Glöte 2:2 Glöte 2:7 Glöte 8:9 Glöte 8:16 Glöte 8:18 Glöte 8:20 Glöte 8:27	Härjedalen Glöte 2:2 Härjedalen Glöte 2:7 Härjedalen Glöte 8:9 Härjedalen Glöte 8:16 Härjedalen Glöte 8:18 Härjedalen Glöte 8:20 Härjedalen Glöte 8:27
290	Nordh, Karin Växjö 3238 821 94 BOLLNÄS	Glöte 7:8	Härjedalen Glöte 7:8
293	Lars Olofsson Norra vägen 26 955 32 RÅNEA	Glöte 8:22	Härjedalen Glöte 8:22
297	Roos, Karin Ransjö 3613 842 91 SVEG	Ransjö 1:13	Härjedalen Ransjö 1:13
302.1	Birgitta Wahlberg Kärrhagsgatan 48 603 80 NORRKÖPING	Glöte 3:12	Härjedalen Glöte 3:12
302.2	Stenberg, Ulla Glöte 7220 842 91 SVEG	Glöte 8:6	Härjedalen Glöte 8:6
303	Wallström, Anna Härjedalsgatan 11 B 842 32 SVEG	Glöte 1:10 Glöte 5:18 Glöte 12:4	Härjedalen Glöte 1:10 Härjedalen Glöte 5:18 Härjedalen Glöte 12:4
305	Öhrner, Gunnel Änggatan 33 831 36 ÖSTERSUND	Glöte 12:4 Glöte 1:10 Glöte 5:18	Härjedalen Glöte 12:4 Härjedalen Glöte 1:10 Härjedalen Glöte 5:18
306	Östling, Lars-Olof Tegnergatan 49 A, 1 tr 111 61 STOCKHOLM (fullmakt ingiven tidigare)	Linsell 13:10	Härjedalen Linsell 13:10
310	Östling, Jan-Olof Ringvägen 55 827 33 LJUSDAL	Glöte 7:10 Glöte 8:22	Härjedalen Glöte 7:10 Härjedalen Glöte 8:22

Nr	Linsells socken Fastighetsägare	Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
		Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
312	Östling, Christina Kungsholms Strand 141 112 48 STOCKHOLM	Linsell 13:10	Härjedalen Linsell 13:10

		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Svegs socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
318	Eriksson, Anna-Britt Dalagatan 10 C 842 32 SVEG	Ytterberg 11:6	Härjedalen Ytterberg 11:6
320	Eriksson, Ingrid Kyrkogatan 3 842 32 SVEG	Ytterberg 11:6	Härjedalen Ytterberg 11:6
23	Mattsson, Rolf Överberg 3066 842 94 SVEG	Överberg 30:1	Härjedalen Överberg 30:1
24	Trygg, Leif Remmen 8452 842 93 SVEG	Ulvkälla 3:3 Ulvkälla 4:9	Härjedalen Ulvkälla 3:3 Härjedalen Ulvkälla 4:9
332	Utgått, ny ägare se nr 324		
334	Utgått, ny ägare se nr 333		
335	Utgått, nya ägare se 267, 269, 270 och 271		
336	Utgått, nya ägare se 267, 269, 270 och 271		
306	Östling, Lars Olof Tegnérsgatan 49 A, 1 tr 111 61 STOCKHOLM (fullmakt ingiven tidigare)	Glissjöberg 10:1 Glissjöberg 11:1 Glissjöberg 13:3	Härjedalen Glissjöberg 10:1 Härjedalen Glissjöberg 11:1 Härjedalen Glissjöberg 13:3
339	Larsson, Yngve Överbergsvägen 1094 842 94 SVEG	Övermon 1:4	Härjedalen Övermon 1:42
340	Lennartsson, Gunnar Herrö 5026 842 94 SVEG	Herrö 11:6 Herrö 11:8	Härjedalen Herrö 11:6 Härjedalen Herrö 11:8
345	Nylén, Per Erik Erland Reykjaviksgatan 17 752 63 UPPSALA	Överberg 15:5 Överberg 15:6 Överberg 15:7 Överberg 15:20	Härjedalen Överberg 15:5 Härjedalen Överberg 15:6 Härjedalen Överberg 15:7 Härjedalen Överberg 15:20
348	Persson, David Borgviksvägen 11 805 95 GÄVLE	Ytterberg 2:2	Härjedalen Ytterberg 2:2

		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Svegs socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
353	Banér, Sten Sjöö 740 82 ÖRSUNDSBRO	Överberg 13:7 Överberg 16:14 Överberg 19:31 Överberg 19:32 Överberg 19:33 Överberg 19:34 Överberg 38:13 Överberg 38:14	Härjedalen Överberg 13:7 Härjedalen Överberg 16:14 Härjedalen Överberg 19:31 Härjedalen Överberg 19:32 Härjedalen Överberg 19:33 Härjedalen Överberg 19:34 Härjedalen Överberg 38:13 Härjedalen Överberg 38:14
357	von Zeipel, Anita G Landsvägen 1 820 40 JÄRVSÖ	Eggarna 6:5	Härjedalen Eggarna 6:5
358	von Zeipel, Jan G Landsvägen 1 820 40 JÄRVSÖ	Eggarna 6:5	Härjedalen Eggarna 6:5
306	Östling, Lars-Olof Tegnergatan 49 A, 1 tr 111 61 STOCKHOLM (fullmakt ingiven tidigare)	Glissjöberg 10:1 Glissjöberg 11:1 Glissjöberg 13:3	Härjedalen Glissjöberg 10:1 Härjedalen Glissjöberg 11:1 Härjedalen Glissjöberg 13:3
309	Östling, Hans Violblommegatan 15 426 68 V FRÖLUNDA	Glissjöberg 10:1 Glissjöberg 11:1 Glissjöberg 13:3	Härjedalen Glissjöberg 10:1 Härjedalen Glissjöberg 11:1 Härjedalen Glissjöberg 13:3
310	Utgått, ny ägare se 306		
360	Östlund, Jan Duvberg 3082 842 94 SVEG	Duvberg 2:1	Härjedalen Duvberg 2:1

		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Tännäs socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
362.1	Backén, Rune Strandvägen 23 840 95 FUNÄSDALEN	Funäsdalen 4:4 Funäsdalen 4:11 Funäsdalen 4:13	Härjedalen Funäsdalen 4:50 Härjedalen Funäsdalen 4:13
362.2	Backén, Unni Jämtlandsgatan 56 842 32 SVEG	Funäsdalen 4:13	Härjedalen Funäsdalen 4:13
364	Östman, Sigrid Eivor Fjällvägen 27 B 842 31 SVEG	Kyrkbyn 20:3	Härjedalen Kyrkbyn 20:3
365	Östman, Sigurd Ingmar Fjällvägen 27 B 842 31 SVEG	Kyrkbyn 20:3	Härjedalen Kyrkbyn 20:3
365	Bergman, Karin Flon 1342 840 90 YTTERHOGDAL	Kyrkbyn 1:3	Härjedalen Kyrkbyn 1:3
369	Busk, Hans Svärdlångsvägen 25 A, 2 tr 120 60 ÅRSTA	Funäsdalen 19:26 Funäsdalen 67:1	Härjedalen Funäsdalen 19:26 Härjedalen Funäsdalen 67:1
372	Utgått, nya ägare se 373 och 418		
373	Ljungberg, Anna-Karin Svegsvägen 14 840 95 FUNÄSDALEN	Funäsdalen 1:5	Härjedalen Funäsdalen 1:5
376	Dahlin, Kerstin Aspnäsvägen 18, 6 tr 177 37 JÄRFÄLLA	Funäsdalen 13:3	Härjedalen Funäsdalen 13:3
377	Dahlsten, Lennart Tullvägen 5 840 95 FUNÄSDALEN	Funäsdalen 13:7	Härjedalen Funäsdalen 13:7
379	Dahlsten, Härje Färgargränd 30 831 51 ÖSTERSUND	Funäsdalen 48:1	Härjedalen Funäsdalen 48:1
382	Eriksson, John Erik Reläsvägen 3, 2 tr 722 24 VÄSTERÅS	Funäsdalen 15:7	Härjedalen Funäsdalen 15:7

		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Tännäs socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
384	Eriksson, Per Söromsjön 623 840 95 FUNÄSDALEN	Funäsdalen 15:9 Funäsdalen 45:21	Härjedalen Funäsdalen 45:23
385	Eriksson, Yvonne Jämtlandsgatan 29 C 842 32 SVEG	Messlingen 2:5 Messlingen 3:6	Härjedalen Messlingen 2:5 Härjedalen Messlingen 3:6
391	Hammar, Karin Studentvägen 26 752 34 UPPSALA	Funäsdalen 52:1	Härjedalen Funäsdalen 52:1
408	Jonsson, Ruth Fjällnäs 201 840 98 TÄNNDALEN	Funäsdalen 15:6	Härjedalen Funäsdalen 15:6
410	Jonsson, Vivi Bergfotsvägen 6 852 34 SUNDSVALL	Kyrkbyn 28:2	Härjedalen Tännäs Kyrkby 28:2
412	Kjellgren, Annica Box 135 840 94 TÄNNÄS	Kyrkbyn 22:4	Härjedalen Tännäs Kyrkby 22:4
413	Klockervold, Bror PI 1080 840 96 LJUSNEDAL	Funäsdalen 60:1 Funäsdalen 60:8 Funäsdalen 1:3	Härjedalen Funäsdalen 60:1 Härjedalen Funäsdalen 60:8 Härjedalen Funäsdalen 1:3
415	Kroné, Maria Odengatan 10 C 774 41 AVESTA	Funäsdalen 28:18	Härjedalen Funäsdalen 28:18
418	Utgått, nya ägare se 373 och 418		
421	Lundin, Yvonne Sjövik 21 Sjöbacken 148 92 ÖSMO	Funäsdalen 3:24	Härjedalen Funäsdalen 3:24
423	Magnusson, Olle Box 87 840 94 TÄNNÄS	Kyrkbyn 6:34	Härjedalen Tännäs Kyrkby 6:34
425	Martinsson, Sven Poppelvägen 2 A 774 41 AVESTA	Funäsdalen 28:18	Härjedalen Funäsdalen 28:18

		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Tännäs socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
428	Moen, Göran Winqvists gata 7 A 776 30 HEDEMORA	Funäsdalen 26:23	Härjedalen Funäsdalen 26:23
429	Moen, Anette Box 405 783 32 SÄTER	Funäsdalen 26:23	Härjedalen Funäsdalen 26:23
432	Nilsson, Olof Lillekärr S 180 425 31 HISINGSKÄRRA	Kyrkbyn 17:16 Kyrkbyn 22:5	Härjedalen Tännäs Kyrkby 17:16 Härjedalen Tännäs Kyrkby 22:5
433	Norberg, Allan Storgatan 20 B 840 93 HEDE	Funäsdalen 78:1 Kyrkbyn 7:7	Härjedalen Funäsdalen 78:1 Härjedalen Tännäs Kyrkby 7:7
434	Norberg, Jan Strandvägen 34 840 95 FUNÄSDALEN	Funäsdalen 16:5 Getvallen 1:1	Härjedalen Funäsdalen 16:5 Härjedalen Funäsdalen 117:1
438.2	Norberg, Karl-Uno Ljusnedal 1180 840 96 LJUSNEDAL (fullmakt finns ingiven tidigare)	Funäsdalen 78:1 Kyrkbyn 7:7	Härjedalen Funäsdalen 78:1 Härjedalen Tännäs Kyrkby 7:7
442	Nylén, Elisabeth Isätra Oppgården 4061 733 92 SALA	Funäsdalen 36:11	Härjedalen Funäsdalen 36:11
445	Ny ägare, se 413		
446	Ny ägare, se 413		
451	Persson, Bror Humlegränd 6 507 31 BRÄMHULT	Kyrkbyn 6:5	Härjedalen Tännäs Kyrkby 6:5
453	Persson, Margit Tjärngatan 21 842 00 SVEG	Funäsdalen 3:24	Härjedalen Funäsdalen 3:24
456	Rindborg, Tom Fatburs Brunnsgatan 11, 4 tr 118 28 STOCKHOLM	Kyrkbyn 16:2	Härjedalen Tännäs Kyrkby 16:2

		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Tännäs socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
457	Rolén, Per Tänningevägen 840 96 TÄNNDALEN	Funäsdalen 25:11 Funäsdalen 25:12	Härjedalen Funäsdalen 25:11 Härjedalen Funäsdalen 25:12
459.1	Salomonsson, Gudrun Box 35 840 94 TÄNNÄS	Valmåsen 1:2	Härjedalen Valmåsen 1:2
459.2	Svensson, Anders Wenzels väg 8, 2 tr 443 51 LERUM	Valmåsen 1:6	Härjedalen Valmåsen 1:6
468	Sundgren, Britt Norra Gröngatan 9 B 831 41 ÖSTERSUND	Funäsdalen 10:12	Härjedalen Funäsdalen 10:12
472	Svensson, Fritz Box 105 840 94 TÄNNÄS (fullmakt ingiven tidigare)	Kyrkbyn 52:1	Härjedalen Tännäs Kyrkby 52:1
472.2	Karin Hallin Tegvägen 8 832 53 FRÖSÖN	Kyrkbyn 52:1	Härjedalen Tännäs Kyrkby 52:1
474	Thomsson, Ulf Vallarvägen 27 840 95 FUNÄSDALEN	Kyrkbyn 49:1	Härjedalen Tännäs Kyrkby 49:1
476	Tjern, Elin Postlåda 322 790 90 SÄRNA	Funäsdalen 28:18	Härjedalen Funäsdalen 28:18
477	Utgått, ny ägare se 361,479 och 481		
488	Wagenius, Hanna Ljusbergsvägen 4 A 840 93 Hede	Messlingen 1:5 Messlingen 2:3 Messlingen 2:54	Härjedalen Messlingen 1:5 Härjedalen Messlingen 2:3 Härjedalen Messlingen 2:54
495	Ås, Per Fjällnäs 202 840 98 TÄNNDALEN	Funäsdalen 15:14	Härjedalen Funäsdalen 15:14

		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Vemdalens socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
498	Andersson, Bo Västeråsgatan 5 840 92 VEMDALEN	Kyrkbyn 79:1	Härjedalens Vemdalens Kyrkby 79:1
504	Utgått, ny ägare se 586		
506	Utgått, ny ägare se 505		
508	Berglund, Maj Österlånggatan 32	Kyrkbyn 20:2	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 20:21
509	Hansson, Ingrid Strandlyckevägen 11 260 40 VIKEN	Hån 21:2 Hån 24:2	Härjedalen Hån 21:2 Härjedalen Hån 24:2
510	Utgått, se nya ägare nr 509		
511	Boman, Leif Österlånggatan 28 840 92 VEMDALEN	Kyrkbyn 43:12	Härjedalen Vemdalen Kyrkby 43:12
512	Utgått, se ny ägare nr 513		
513	Brandén, Carina Landsvägen 2 840 92 VEMDALEN	Kyrkbyn 19:1 Kyrkbyn 20:11	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 19:1 Härjedalen Vemdalens Kyrkby 20:11
516	Utgått, se ny ägare nr 517		
517	Bäck, Tomas Nils Andersons gata 13 282 31 TYRINGE	Kyrkbyn 43:8 Kyrkbyn 12:20	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 43:8 Härjedalen Vemdalens Kyrkby 12:20
518	Dahlström, Henry Vallen 6 840 91 VEMHÅN	Hån 4:10	Härjedalen Hån 4:10
519	Ekholm, Gudrun Öster Långgatan 334 840 93 HEDE	Kyrkbyn 20:2	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 20:20
523	Eriksson, Harald Långhögsvägen 35 230 30 OXIE	Kyrkbyn 48:2	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 48:2

		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Vemdalens socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
525	Eriksson, Nils-Erik Ekebyvägen 249 186 34 VALLENTUNA	Kyrkbyn 1:6 Kyrkbyn 54:2	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 1:6 Härjedalen Vemdalens Kyrkby 54:2
526	Eriksson, Pär Landsvägen 2 840 92 VEMDALEN	Kyrkbyn 19:1 Kyrkbyn 20:11	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 19:1 Härjedalen Vemdalens Kyrkby 20:11
541	Lilian Jonsson Hovslagargränd 7 830 70 FÖLLINGE	Kyrkbyn 35:26	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 35:29
543	Jönsson, Bruno Jämtlandsgatan 46 842 32 SVEG	Hån 6:8	Härjedalen Hån 8:42
544	Jönsson, Ingemar Landsvägen 13 840 92 VEMDALEN	Kyrkbyn 90:1	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 90:1
671	Ericsson, Eric Box 28 840 92 VEMDALEN	Kyrkbyn 16:4 Kyrkbyn 16:7	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 16:4 Härjedalen Vemdalens Kyrkby 16:7
545	Wemälv, Valter Jämtlandsgatan 46 842 32 SVEG	Hån 8:39	Härjedalen Hån 8:42
546	Kallin, Kjell Erik Svedsgården 173 790 23 SVÄRDSJÖ	Kyrkbyn 20:5	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 20:5
547	Kallin, Kristina Nackagatan 14 116 47 STOCKHOLM	Kyrkbyn 106:1	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 106:1
548	Kallin, Per-Einar Box 15 840 92 VEMDALEN	Kyrkbyn 29:28 Kyrkbyn 106:1	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 29:28 Härjedalen Vemdalens Kyrkby 106:1
553	Lundborg, Bengt Erik Lunda 840 91 VEMHÅN	Hån 12:17 Hån 12:20 Hån 12:21 Hån 15:10 Hån 15:14 Kvisthån 1:12	Härjedalen Hån 12:17 Härjedalen Hån 12:20 Härjedalen Hån 12:21 Härjedalen Hån 15:10 Härjedalen Hån 15:14 Härjedalen Kvisthån 1:12

		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Vemdalens socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
583.1	Tunell, Anders Hedeviken 62 840 93 HEDE	Kyrkbyn 44:3	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 44:3
583.2	Tunell, Åke Wemelgatan 7 840 93 HEDE	Kyrkbyn 44:3	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 44:3
583.3	Tunell, John Karlbergsvägen 9 840 93 HEDE	Kyrkbyn 44:3	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 44:3
586	Vemdal, Karin Grindstugevägen 36 831 43 ÖSTERSUND	Kyrkbyn 79:1	Härjedalen Vemdalens Kyrkby 79:1
589.1	Ljungqvist, Bo Villa Utsikten 840 91 VEMHÅN	Hån 4:6	Härjedalen Hån 4:6
165	Ändrat efternamn, se nr 165 under Hede socken		

		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Ytterhogdals socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
595.1	Jonsson-Eriksson, Kerstin Huskölen 1624 840 90 YTTERHOGDAL	Huskölen 2:7 Huskölen 2:11	Härjedalen Huskölen 2:7 Härjedalen Huskölen 2:11
601	Hansson, Alf Storån 1378 840 90 YTTERHOGDAL	Flor 6:6	Härjedalen Flor 6:6
605	Utgått, nya ägare se 619 och 620		
608	Utgått, nya ägare se 619 och 620		
610.1	Rooth, Yrjö Lassi Djurbergsgatan 1 826 00 SÖDERHAMN	Viken 6:53	Härjedalen Viken 6:53
610.2	Backlund-Erkstam, Helena Holmen 840 90 YTTERHOGDAL	Viken 6:54 Viken 17:29	Härjedalen Viken 6:54 Härjedalen Viken 17:29
610.3	Erkstam, Bertil Holmen 840 90 YTTERHOGDAL	Viken 6:54 Viken 17:29	Härjedalen Viken 6:54 Härjedalen Viken 17:29
612	Waara, Gunnar Valla 1607 832 96 FRÖSÖN	Viken 8:3	Härjedalen Viken 8:3
613	Waara, Lisa David Bagares gata 6, 502 111 38 STOCKHOLM	Fåssjö 6:12	Härjedalen Fåssjö 6:12
614	Waara, Maja Studentvägen 22, 44 A 752 34 UPPSALA	Fåssjö 6:12	Härjedalen Fåssjö 6:12
584	Waara, Sig-Britt Valla 1607 832 96 FRÖSÖN	Fåssjö 6:12	Härjedalen Fåssjö 6:12
618	Utgått, ny ägare se 619 och 620		

		Ändringar i Domsbilaga 1	T 88/90 (T 70/91)
Nr	Ytterhogdals socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
623	Asp, Eva Älvros 8137 842 92 SVEG	Rismyr 4:7	Härjedalen Rismyr 4:7
633	Utgått, ny ägare nr 639		
636.1	Olofsson, Olof Henric Älvros 8182 842 92 SVEG	Kyrkbyn 10:14 Kyrkbyn 21:2	Härjedalen Älvros Kyrkby 10:14 Härjedalen Älvros Kyrkby 21:2
636.2	Persson, Jörgen Älvros 8241 842 92 SVEG	Kyrkbyn 21:6	Härjedalen Älvros Kyrkby 21:6
644	Englund, Evy Ingefasts väg 7 183 TÄBY	Ängersjö 16:1	Härjedalen Ängersjö 16:1
645.1	Hillerstam, Maria Kommendörsgatan 26, 4 tr 114 48 STOCKHOLM (fullmakt ingiven tidigare)	Ängersjö 16:1	Härjedalen Ängersjö 16:1
645.2	Englund, Per Fridsvägen 35, 2 tr 177 53 JÄRFÄLLA (fullmakt ingiven tidigare)	Ängersjö 16:1	Härjedalen Ängersjö 16:1

Ändringar i Domsbilaga 1

T 88/90 (T 70/91)

Nr	Överhogdals socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
648	Runesson, Bo Mattias Nybovägen 16 832 43 FRÖSÖN (fullmakt ingiven tidigare)	Överhogdal 6:17	Härjedalen Överhogdal 6:17
649.1	Blomqvist, Per Rådhusgatan 41 860 30 SÖRBERGE	Överhogdal 13:4	Härjedalen Överhogdal 13:4
649.2	Blomqvist, Ove Johannisberg 1054 840 10 LJUNGAVERK	Överhogdal 13:4	Härjedalen Överhogdal 13:4
651	Blomqvist, Ally Överhogdal 1127 840 90 YTTERHOGDAL	Överhogdal 14:13 Överhogdal 30:1	Härjedalen Överhogdal 14:13 Härjedalen Överhogdal 30:1
656	Fredriksson, Svea Överhogdal 1233 840 90 YTTERHOGDAL (fullmakt ingiven tidigare)	Överhogdal 26:6	Härjedalen Överhogdal 26:6
664.1	Runesson, Sara Kristin Nybovägen 16 832 43 FRÖSÖN (fullmakt ingiven tidigare)	Överhogdal 6:17	Härjedalen Överhogdal 6:17
664.2	Skalberg, Karl-Göran Box 7 840 90 YTTERHOGDAL (fullmakt ingiven tidigare)	Överhogdal 6:17	Härjedalen Överhogdal 6:17
666	Wallster, Urban Järntorgsgatan 5 703 61 ÖREBRO	Överhogdal 6:17	Härjedalen Överhogdal 6:17

Ändringar i Domsbilaga 2**T 85/95****Nr Hede socken
Fastighetsägare****Tidigare fastighetsbeteckning****Nuvarande fastighetsbeteckning****671 Utgått, ny ägare se 354****678 Magnusson, Tore
Eskadervägen 42, 5 tr
183 58 TÄBY****Glissjöberg 1:4****Härjedalen Glissjöberg 1:4**

Ändringar i Domsbilaga 2

T 85/95

Nr	Tännäs socken Fastighetsägare	Tidigare fastighetsbeteckning	Nuvarande fastighetsbeteckning
679	Aspenberg, Lars Nils Lövgrens väg 2, 1 tr 128 64 SKÖNDAL	Funäsdalen 29:10	Härjedalen Funäsdalen 29:10
683	Olofsson, Ann-Kristin Säljevägen 43 780 51 DALA-JÄRNA	Funäsdalen 17:22	Härjedalen Funäsdalen 17:22
684	Olofsson, Kristina Säljevägen 43 780 51 DALA-JÄRNA	Funäsdalen 17:22	Härjedalen Funäsdalen 17:22
687.1	Sundin, John-Erik Löfstigen 2 842 33 SVEG	Funäsdalen 29:10	Härjedalen Funäsdalen 29:10
687.2	Norell, Inez Gunvor Postvägen 5 84030 RÄTAN	Funäsdalen 29:10	Härjedalen Funäsdalen 29:10
687.3	Sundin, Emil Gunnar Kyrkbyn Box 50 840 94 TÄNNÄS	Funäsdalen 29:10	Härjedalen Funäsdalen 29:10
687.4	Mårtensson, Ingeborg Birgitta Norrgården 885 84093 HEDE	Funäsdalen 29:10	Härjedalen Funäsdalen 29:10
688	Robert Pacholik Askims Högalid 12 436 51 HOVÅS	Kyrkbyn 19:6	Härjedalen Kyrkbyn 19:6
689	Ståhlbrant, Ulla-Britt Box 6 84092 VEMDALEN	Kyrkbyn 6:2	Härjedalen Kyrkbyn 6:2

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

..... den

Jonas Ahlnäs

Adress: Furubov 27

Telefon: 0684-10633

Fastighet: Furuliden 3:10 (1/2)

Socken: Härjedalens kommun

Försäkringsbolag: ~~Åreby försäkringsbolag~~
Jämtlands försäkringsbolag

Förs.nr 374151*00

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Hede den 17/1-99

Carina Karlsson

Carina Karlsson

Adress: Furubov 27

Telefon: 0684/10633

Fastighet: Furuliden 3:10 (1/2)

Socken: Härjedalens kommun

Försäkringsbolag: Jämtlands försäkringsbolag

Förs.nr: 374151*00

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Hede den 4/2

Ingrid Hedrén

Ingrid Hedrén

Adress: Postg. 10

Telefon: 0684/10129

Fastighet: Hede Kyrkby 48:1

Socken: Hede

Försäkringsbolag: Länsförsäkring Förs.nr.

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Långå den 25/1 2000

Gösta Myhr

Gösta Myhr

Adress: Långå 1050 840 93 Hede Telefon: 0684-13015

Fastighet: Hede Viken 6:12 (1/5)

Socken: Hede

Försäkringsbolag: Långå förs.

Förs.nr.

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Malung den 18/1 2000

Lennart Persson

Adress: S. Kvartersg. 4
782 33 MALUNG

Fastighet: Särvsjön 1:13

Försäkringsbolag: Länsförs.

Telefon: 0280-71096
arb. 070-5103205

Socken:

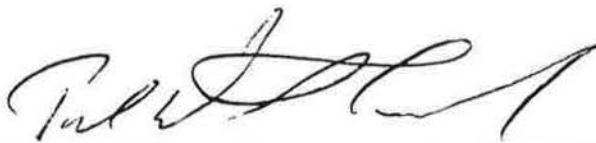
Förs.nr.

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Hedeviken den 2000-02-17

Terd Westlund

Adress: Hedeviken 680

Telefon: 0684/12025

Fastighet: Hedeviken 14:19

Socken: Hede

Försäkringsbolag:

Förs.nr:

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Bansbygget den 19/ 00

Liv Irene Bäckelin

Liv Irene Bäckelin

Adress: Bansbygget 7010
842 91 Sveg

Fastighet: Glöte 7:4 (1/2)

Telefon: 0680- 40085

Socken: Linsell

Försäkringsbolag: Jämtlands län
försäkringsbolag

Förs.nr. 02

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Steg den 2500 01/17

Sigrid Eivor Östman

Sigrid Eivor Östman

Adress: Fällvägen 27B
8-231 5009

Telefon: 0653/10878

Fastighet: Tännäs Kyrkby 20:3 (1/2)

Socken: Tännäs

Försäkringsbolag: Jim H Låns-försäkringsbolag Förs.nr 332214 x 02

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Svea den 000117

Sigurd Östman

Sigurd Ingemar Östman

Adress: Fjällvägen 27B 84231 Svea Telefon: 0680-10878

Fastighet: Tännäs Kyrkby 20:3 (1/2)

Socken: Tännäs

Försäkringsbolag: Jan Handels Lönförsäkringsbolag Fors.nr. 332214 x 02

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Hedeviken den 3/3

Anders Thunell

Anders Thunell

Adress: PL 662 84093 HEDE

Telefon: 0684-12063

Fastighet: Vemdalens Kyrkby 44:3 (1/3)

Socken: Vemdalens

Försäkringsbolag: 372813-00

Lönsförsäkringar
Förs.nr i Jämtlans län

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

HEDF den 3/2-2000.

^c
Åke Thunell

Åke Thunell

Adress: Hemergatan 7 840 93 HEDF Telefon: 0684/10107

Fastighet: Vemdalens Kyrkby 44:3 (1/3)

Socken: Vemdalens.

Försäkringsbolag: 372813-00

Förs.nr Lönsförsäkringar
Jämtlands län

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Hede den 3/2

John Thunell

John Thunell

Adress: Kullerystegen 9

Telefon: 0684 - 10260

Fastighet: Vemdalens Kyrkby 44:3 (1/3)

Socken: Vemdalens

Försäkringsbolag: Zäns Försäkring AB Förs.nr: 372813-00

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Östersund den 28/1-00

Karin Vemdal

Karin Vemdal

Adress: Grindstugvägen 36 . Telefon: 063-100956
83143 Östersund

Fastighet: Vemdals Kyrkby 79:1 (1/3)

Socken: Vemdalen

Försäkringsbolag: Länet

Förs.nr 351592*00

ADVOKATBOLAGET

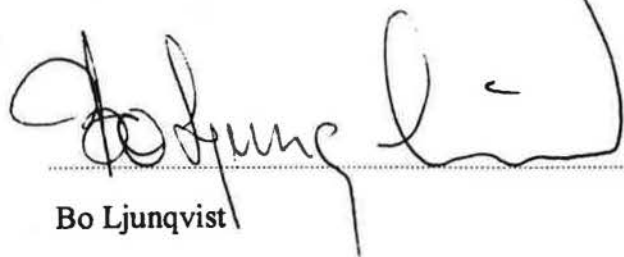
Larsson & Partberg AB

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Vemhån den 200201

Bo Ljunqvist

Adress: Villa Utsikten 84091 Vemhån Telefon: 0684 40004

Fastighet: Hån 4:6 (1/3)

Socken: Vemdalen

Försäkringsbolag: Länets

Förs.nr: 162141 * 08

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Älvros den 0002/15

Eva Asp

Eva Asp

Adress: Älvros 8132 84292 Sörby

Telefon: 0680-20155

Fastighet: Rismyr 4:7

Socken: Älvros

Försäkringsbolag: Lincis

Förs.nr.

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Sveg den 21/1 - 00

Erik Sundin

Erik Sundin

Adress: Lövstigen 2,
842 33 SVEG.

Telefon: 0680-10444

Fastighet: Funäsdalen 29:10 (1/16)

Socken: Tännäs

Försäkringsbolag:

Förs.nr.

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/ vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Rätan den 7 februari år 2000

Inez Norell

Inez Norell

Adress: Postvägen 5
84030 Rätan

Telefon: 0682-10191

Fastighet: Funäsdalen 29:10 (1/16)

Socken:

Försäkringsbolag:

Förs.nr:

ADVOKATBOLAGET

Larsen & Partners AB

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/~~vår talan mot~~.....

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Tännäs den 24-01-00

Emil Sundin

Emil Sundin

Adress: Bygatan 46
84094 Tännäs

Fastighet: Funäsdalen 29:10 (1/16)

Försäkringsbolag: Länet

Telefon: 0684-24142

Socken: Tännäs

Förs.nr 124867*04

FULLMAKT

Fullmakt för ledamöterna av Sveriges Advokatsamfund advokaterna Nils Larsson, Christina Bjelvert-Olsson och Lars-Göran Eriksson samt för juris kandidaterna Jan Darpö och Per Linderborn eller den någon av dem i sitt ställe förordnar att vid samtliga domstolar och andra myndigheter väcka, utföra och bevaka min/vår talan mot

eller den saken annars kan röra angående renbetesrätt.

Hedeviken den 20.01.30

Ingeborg Mårtensson

Ingeborg Mårtensson

Morgården
Adress: 840 93 Hede

Telefon: 0684-12049

Fastighet: Funäsdalen 29:10 (1/16)

Socken: Tännäs

Försäkringsbolag: Folksam

Förs.nr 310507-8434 VH 02

Hovrätten för Nedre Norrland

BESLUT 2000-01-25

Begärt anstånd beviljas.
Ytterligare anstånd kan ej
päräknas.

Peter Borgström
referent

Hovrätten för Nedre Norrland

Avd. 2

Box 170

851 03 SUNDSVÄLL

Hovrätten för Nedre Norrland	
Ink. 2000-01-25	2.ex
Nr. T 58-96	...bil. 64
Med posten	Aktbil. 64
Ingiven av	R. 21

Mål nr T 58/96

Handölsdalens m.fl. samebyar ./.. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun angående rätt till renbete.

Förelagda att yttra oss över samebyarnas skrifter aktbil. 53-58 i partsfrågan samt att inkomma med slutlig bevisuppgift får vi anföra följande.

Arbetet med bevisuppgiften har tagit längre tid i anspråk än beräknat. Detta och hög arbetsbelastning samt de helger som förevarit föranleder att vi är nödgade att hemställa om förlängt anstånd med att fullgöra föreläggandet i vad det avser bevisuppgiften till den 21 februari 2000. Vi kommer samtidigt med avgivandet av bevisuppgift att yttra oss över aktbil. 53 punkt 2, vad samebyarna där anført om sin bevisuppgift, samt över aktbil. 54, samebyarnas bevisuppgift.

Hovrättens föreläggande i vad det gäller yttrande i partsfrågan vartill samebyarnas skrifter aktbil. 53 samt 55 och 58 föranleder besvaras enligt följande.

Hovrätten har redan den 3 april 1997 förelagt samebyarna att lämna besked om vilka som är samebyarnas motparter i huvudsaken och i frågan om rättegångskostnader. Därefter har hovrätten förelagt samebyarna i samma fråga den 18 juni 1997, 12 november 1997 samt 5 mars 1999. Den 1 juli 1999 har hovrätten utfärdat ett mycket utförligt föreläggande för samebyarna ang frågan om vilka som är motparter såvitt avser samebyarnas överklaganden. Hovrätten har uttryckligen pekat på frågan om inte också andra personer än de i tingsrättens domsbilaga 1-2 angivna kärandeparterna återfinns bland ägarna till de fastigheter som förtecknats i bilagorna

15-17 till tingsrättens dom och om de senaste angivna bilagorna upptar fastigheter vilkas ägare inte väckt talan i målet eller vilkas ägare återkallat sin talan med avskrivningsbeslut som följd. Hovrätten har klargjort att det måste anses ankomma på samebyarna att ge besked i frågan, så att partsförhållandena i Hovrättens mål kan preciseras. Hovrätten har också erinrat om, och till och med citerat, innehållet i 50 kap. 7 § rättegångsbalken.

Trots detta lämnar inte samebyarna i föreläggandet efterfrågade besked. I aktbil. 53 och 55-58 presenteras nu istället en ny sakägarförteckning, utan anknytning till partsförteckningen i Svegs tingsrätts dom, som samebyarna låtit upprätta med hjälp av Metria. Samerna föreslår även att ombuden för fastighetsägarna föreläggs kontrollera förteckningarna och meddela förändringarna respektive avvikelser i förteckningen jämfört med uppställningar av fastighetsägare i tingsrättens domsbilagor 1 och 2.

Under punkt 1a redovisar Handölsdalens, Mittådalens, Tossåsens och Tännäs samebyar vilka parter de vänder sig mot i huvudsaken. Det anges att den förteckning som Metria upprättat i aktbil. 55-58 skall ge besked om namn och adress på respektive samebys motparter. Det anges att det i dessa aktbilagor upptas de ägare av fastigheter som är förtecknade i domsbilagorna 5-17 till Svegs tingsrätts dom. För det första gäller att den av Metria upprättade sakägarförteckningen inte helt överensstämmer med domsbilagorna 5-17. För det andra gäller att de aktuella domsbilagorna 5-17 inte helt korrekt återger de fastigheter som respektive kändepart för talan för inför Svegs tingsrätt. I Metrias sakägarförteckning har bl.a. upptagits ett trettiotal fastigheter som inte berörs av Svegs tingsrätts dom och fastighetsägare som inte är kändepart i Svegs tingsrätts dom. Sålunda för samebyarna bl.a. nu talan mot Stora Kopparbergs Bergslags AB såsom ägare av Älvros Kyrkby 2:3, 4:2, 4:5 och 4:10. Samebyarna redovisar med utgångspunkt från denna sakägarförteckning från Metria de parter som respektive sameby vänder sig mot. Samebyarnas överklagande avser således fortfarande, trots alla förelägganden, ägare till fastigheter förtecknade i domsbilagorna 5-17 i Svegs tingsrätts dom. Kändeparterna är redovisade i domsbilagorna 1 och 2. Som Hovrätten har klargjort måste det anses ankomma på samebyarna att ge besked i frågan, så att partsförhållandena i Hovrättens mål kan preciseras. Det kan alltså inte åligga ombuden för fastighetsägarna att kontrollera förteckningarna och meddela förändringar respektive avvikelser i förteckningen jämfört med uppställningarna av fastighetsägare i tingsrättens domsbilagor 1 och 2. Samebyarna har sålunda inte lämnat i föreläggandena begärda besked om vilka som är motparter såvitt avser samebyarnas överklaganden.

Under punkt 1b har Handölsdalens, Mittådalens, Tossåsens och Tännäs samebyar redovisat mot vilka parter de för sin talan i frågan om rättegångskostnader. Samebyarna ger besked om att då det gäller yrkandet om befrielse från att betala rättegångskostnader enligt Svegs tingsrätts dom vänder de sig mot kändeparterna i Svegs tingsrätts dom, domsbilaga 1 och 2. Så långt är det klarlagt vilka som är samebyarnas motparter i rättegångskostnadsyrkandet. Men i den andra delen av samebyarnas rättegångskostnadsyrkande då det gäller ändringsyrkandet med yrkad förpliktelse för fastighetsägare att svara för samebyarnas rättegångskostnader så återkommer samebyarna med att rikta yrkandet mot de sakägare som är förtecknade i Metrias sakägarförteckning. Samebyarna hänvisar vidare till aktbil. 1231 i målet inför Svegs tingsrätt och där angivet antal fastigheter per respektive sameby som utgjort underlag för rättegångskostnadsyrkandet i tingsrätten. Metrias sakägarförteckning upptar inte korrekt dessa fastigheter.

Sammantaget gäller att det som samebyarna anfört under punkt 1a och punkt 1b inte ger erforderliga besked om vilka som är samebyarnas motparter i huvudsaken och i frågan om rättegångskostnader. Utredningen från Metria och vad samebyarna nu anfört har, istället för ett klarläggande, inneburit att det blivit än mer oklart vilka som är samebyarnas motparter. Överklagandet är fortfarande så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten. Samebyarna begär att fastighetsägarna skall vidta vissa av de dem förelagda åtgärderna. Samebyarna har således inte efterkommit hovrättens föreläggande. Vi hemställer om att samebyarnas överklagande skall avvisas.

Under punkt 1c har Idre nya sameby fullgjort föreläggandet genom att ge besked om att samebyn riktar sitt överklagande mot de parter som upptagits i tingsrättens domsbilaga 1 samt vid punkt 3 i domen. Idre nya sameby riktar således sitt yrkande om befrielse från skyldighet att betala rättegångskostnader mot kändeparterna i Svegs tingsrätts dom. Sedan det nu klarlagts mot vilka parter som samebyn för talan kommer vi ombud för fastighetsägarna att kontrollera för det fall någon kändepart överlåtits sin fastighet och talan på någon annan. Sådana förändringar kommer vi att redovisa senast den 21 februari 2000.

Falun den 19 januari 2000

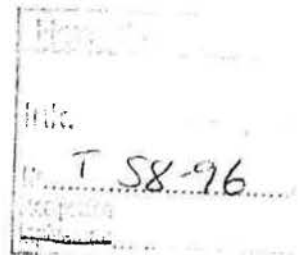

Nils Larsson

Östersund den 20 januari 2000

Leif Andersson

FÖR KÄNNEDOM

Hovrätten för Nedre Norrland

Box 170

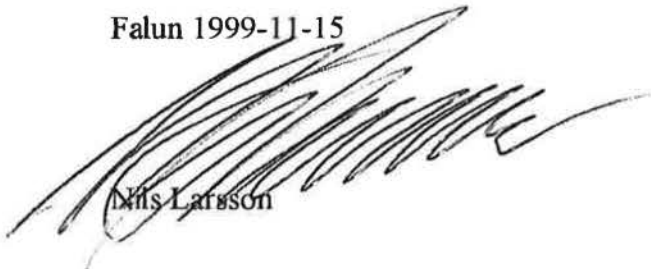
851 03 SUNDSVALL

Mål nr T 58/96, rotel 34

**Handölsdalens m.fl. samebyar ./.. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun ang.
rätt till renbete.**

P.g a. utlandsverksamhet och förestående helger hemställes om anstånd med yttrande över
aktbilaga 53-58 till den 24 januari 2000.

Falun 1999-11-15

Mats Larsson

För beklag
v.g. se aktbil 61

FÖR KÄNNEDOM

Hovrätten för Nedre Norrland

Box 170

851 03 SUNDSVALL

Hovrätten för Nedre Norrland	
Ink.	2
Nr. T. 58-96	61
Med posten	21
Inskickat	

Mål nr T 58/96, rotel 34

Handölsdalens m.fl. samebyar ./.. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun
ang. rätt till renbete.

Jag har i skrift till hovrätten 1999-11-15 begärt anstånd till den 24 januari 2000. Denna
hemställan om anstånd avser såväl yttrande över aktbilagorna 53-58 som anstånd med att
inkomma med slutlig och fullständig bevisuppgift i målet.

Falun den 16 november 1999

Nils Larsson

Hovrätten för Nedre Norrland
BESLUT 18.11.1999

Begärt anstånd beviljas.
Peter Bergström
referent

Hovrätten för Nedre Norrland

FÖR KÄNNEDOM

Hovrätten för Nedre Norrland	
Ink.	2.ex
Nr. T 58-96	18 bil.
Med posten	Arkib. 62
	R. 21

Mål nr T 58/96, rotel 34

Handölsdalens m fl samebyar ./ Ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun

I likhet med advokaten Nils Larsson får jag hemställa om anstånd med yttrande mm till den 24 januari 2000.

Utöver vad advokat Larsson anført kan som skäl för begärt anstånd åberopas de åtgärder som föranleds av inträffade ägarförändringar mm.

Östersund den 16 november 1999

Leif Andersson

Hovrätten för Nedre Norrland
BESLUT 18.11.1999

Begärt anstånd beviljas.
Peter Borgström
referent

Hovrätten för Nedre Norrland

Mål nr T 58/96, rotel 34

Handölsdalens m fl samebyar ./. Ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun

I likhet med advokaten Nils Larsson får jag hemställa om anstånd med yttrande mm till den 24 januari 2000.

Utöver vad advokat Larsson anfört kan som skäl för begärt anstånd åberopas de åtgärder som föranleds av inträffade ägarförändringar mm.

Östersund den 16 november 1999

A handwritten signature in dark ink, consisting of a stylized, elongated loop with a small hook at the top.

Leif Andersson

TELEFAXMEDDELANDE

Från

Heilborns Advokatbyrå

Org nr 993200-1085

Kyrkgatan 49, Box 3, 831 21 Östersund

Bankgiro 285-7282. Postgiro 141084-4

Telefon 063-124830. Telefax 063-120200

Avsändare

Telefax 063-120200

Namn *L. J. M. M.*

Datum

Mottagare

Telefax

Namn *Bornstedt*

Företag

Meddelande:

Original slutas med post *h*

Hovrätten för Nedre Norrland
Avd. 2
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Mål nr T 58/96

Handölsdalens m.fl. samebyar ./.. ägare av vissa fastigheter i Härjedalens kommun angående rätt till renbete.

Förelagda att yttra oss över samebyarnas skrifter aktbil. 53-58 i partsfrågan samt att inkomma med slutlig bevisuppgift får vi anföra följande.

Arbetet med bevisuppgiften har tagit längre tid i anspråk än beräknat. Detta och hög arbetsbelastning samt de helger som förevarit föranleder att vi är nödgade att hemställa om förlängt anstånd med att fullgöra föreläggandet i vad det avser bevisuppgiften till den 21 februari 2000. Vi kommer samtidigt med avgivandet av bevisuppgift att yttra oss över aktbil. 53 punkt 2, vad samebyarna där anfört om sin bevisuppgift, samt över aktbil. 54, samebyarnas bevisuppgift.

Hovrättens föreläggande i vad det gäller yttrande i partsfrågan vartill samebyarnas skrifter aktbil. 53 samt 55 och 58 föranleder besvaras enligt följande.

Hovrätten har redan den 3 april 1997 förelagt samebyarna att lämna besked om vilka som är samebyarnas motparter i huvudsaken och i frågan om rättegångskostnader. Därefter har hovrätten förelagt samebyarna i samma fråga den 18 juni 1997, 12 november 1997 samt 5 mars 1999. Den 1 juli 1999 har hovrätten utfärdat ett mycket utförligt föreläggande för samebyarna ang frågan om vilka som är motparter såvitt avser samebyarnas överklaganden. Hovrätten har uttryckligen pekat på frågan om inte också andra personer än de i tingsrättens domsbilaga 1-2 angivna kändeparterna återfinns bland ägarna till de fastigheter som förtecknats i bilagorna

15-17 till tingsrättens dom och om de senaste angivna bilagorna upptar fastigheter vilkas ägare inte väckt talan i målet eller vilkas ägare återkallat sin talan med avskrivningsbeslut som följd. Hovrätten har klargjort att det måste anses ankomma på samebyarna att ge besked i frågan, så att partsförhållandena i Hovrättens mål kan preciseras. Hovrätten har också erinrat om, och till och med citerat, innehållet i 50 kap. 7 § rättegångsbalken.

Trots detta lämnar inte samebyarna i föreläggandet efterfrågade besked. I aktbil. 53 och 55-58 presenteras nu istället en ny sakägarförteckning, utan anknytning till partsförteckningen i Svegs tingsrätts dom, som samebyarna låtit upprätta med hjälp av Metria. Samerna föreslår även att ombuden för fastighetsägarna föreläggs kontrollera förteckningarna och meddela förändringarna respektive avvikelser i förteckningen jämfört med uppställningar av fastighetsägare i tingsrättens domsbilagor 1 och 2.

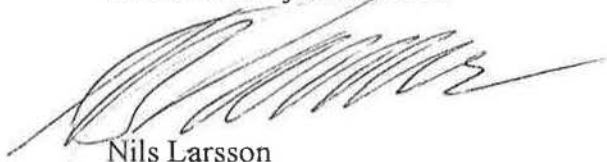
Under punkt 1a redovisar Handölsdalens, Mittådalens, Tossåsens och Tännäs samebyar vilka parter de vänder sig mot i huvudsaken. Det anges att den förteckning som Metria upprättat i aktbil. 55-58 skall ge besked om namn och adress på respektive samebys motparter. Det anges att det i dessa aktbilagor upptas de ägare av fastigheter som är förtecknade i domsbilagorna 5-17 till Svegs tingsrätts dom. För det första gäller att den av Metria upprättade sakägarförteckningen inte helt överensstämmer med domsbilagorna 5-17. För det andra gäller att de aktuella domsbilagorna 5-17 inte helt korrekt återger de fastigheter som respektive kändepart för talan för inför Svegs tingsrätt. I Metrias sakägarförteckning har bl.a. upptagits ett trettiotal fastigheter som inte berörs av Svegs tingsrätts dom och fastighetsägare som inte är kändepart i Svegs tingsrätts dom. Sålunda för samebyarna bl.a. nu talan mot Stora Kopparbergs Bergslags AB såsom ägare av Älvros Kyrkby 2:3, 4:2, 4:5 och 4:10. Samebyarna redovisar med utgångspunkt från denna sakägarförteckning från Metria de parter som respektive sameby vänder sig mot. Samebyarnas överklagande avser således fortfarande, trots alla förelägganden, ägare till fastigheter förtecknade i domsbilagorna 5-17 i Svegs tingsrätts dom. Kändeparterna är redovisade i domsbilagorna 1 och 2. Som Hovrätten har klargjort måste det anses ankomma på samebyarna att ge besked i frågan, så att partsförhållandena i Hovrättens mål kan preciseras. Det kan alltså inte åligga ombuden för fastighetsägarna att kontrollera förteckningarna och meddela förändringar respektive avvikelser i förteckningen jämfört med uppställningarna av fastighetsägare i tingsrättens domsbilagor 1 och 2. Samebyarna har sålunda inte lämnat i föreläggandena begärda besked om vilka som är motparter såvitt avser samebyarnas överklaganden.

Under punkt 1b har Handölsdalens, Mittådalens, Tossåsens och Tännäs samebyar redovisat mot vilka parter de för sin talan i frågan om rättegångskostnader. Samebyarna ger besked om att då det gäller yrkandet om befrielse från att betala rättegångskostnader enligt Svegs tingsrätts dom vänder de sig mot kärandeparterna i Svegs tingsrätts dom, domsbilaga 1 och 2. Så långt är det klarlagt vilka som är samebyarnas motparter i rättegångskostnadsyrkandet. Men i den andra delen av samebyarnas rättegångskostnadsyrkande då det gäller ändringsyrkandet med yrkad förpliktelse för fastighetsägare att svara för samebyarnas rättegångskostnader så återkommer samebyarna med att rikta yrkandet mot de sakägare som är förtecknade i Metrias sakägarförteckning. Samebyarna hänvisar vidare till aktbil. 1231 i målet inför Svegs tingsrätt och där angivet antal fastigheter per respektive sameby som utgjort underlag för rättegångskostnadsyrkandet i tingsrätten. Metrias sakägarförteckning upptar inte korrekt dessa fastigheter.

Sammantaget gäller att det som samebyarna anfört under punkt 1a och punkt 1b inte ger erforderliga besked om vilka som är samebyarnas motparter i huvudsaken och i frågan om rättegångskostnader. Utredningen från Metria och vad samebyarna nu anfört har, istället för ett klarläggande, inneburit att det blivit än mer oklart vilka som är samebyarnas motparter. Överklagandet är fortfarande så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten. Samebyarna begär att fastighetsägarna skall vidta vissa av de dem förelagda åtgärderna. Samebyarna har således inte efterkommit hovrättens föreläggande. Vi hemställer om att samebyarnas överklagande skall avvisas.

Under punkt 1c har Idre nya sameby fullgjort föreläggandet genom att ge besked om att samebyn riktar sitt överklagande mot de parter som upptagits i tingsrättens domsbilaga 1 samt vid punkt 3 i domen. Idre nya sameby riktar således sitt yrkande om befrielse från skyldighet att betala rättegångskostnader mot kärandeparterna i Svegs tingsrätts dom. Sedan det nu klarlagts mot vilka parter som samebyn för talan kommer vi ombud för fastighetsägarna att kontrollera för det fall någon kärandepart överlätit sin fastighet och talan på någon annan. Sådana förändringar kommer vi att redovisa senast den 21 februari 2000.

Falun den 19 januari 2000

Nils Larsson

Östersund den 20 januari 2000

Leif Andersson

Processgruppens ledamöter
Nils Larsson

1997-11-05

Avvisningsfrågan

Hovrätten har i målet om renbete i Härjedalen lämnat samebyarnas yrkande om undanröjande av tingsrättens dom och avvisning av fastighetsägarnas talan utan bifall, kopia av beslutet bifogas, bilaga.

Hovrättens uttalande i tredje stycket från slutet på sid 4 innebär, att, även om samebyn skulle medge talan, så kan hovrätten komma att överväga att pröva målet i sak. Det är alltså inte säkert att samebyarna kan göra det så enkelt för sig som att medge talan och motivera det med ekonomiska skäl, typ att de inte har rättskydd som fastighetsägarna. Detta är emellertid slutsatser som jag dragit och som vi kan hålla för oss själva.

Det här innebär att utgången i avvisningsfrågan bör bli densamma i Mora tingsrätt.

Med vänlig hälsning

Leif Andersson

Hovrätten för nedre Norrland

Mål nr T 58/96

Förelagda att inkomma med yttrande i sak över samebyarnas överklagande får vi anföra följande.

Generellt gäller, att fastighetsägarna i hovrätten åberopar samma grunder, omständigheter och bevis som i tingsrätten.

Grunder för överklagandet

1. Urminnes hävd

Fastighetsägarna bestrider påståendet, att samerna sedan urminnes tider brukat ifrågavarande områden - inledningsvis i form av jakt och fiske och senare även genom renbetsdrift. Ett eventuellt brukande i form av jakt och fiske saknar också betydelse i målet eftersom frågan om hävd hänför sig till renbete inom samernas rennärlingsverksamhet i traditionell mening.

Samebyarna bör förtydliga vad som avses med: "som inte ensidigt kan eller har kunnat bringas till upphörande".

2. Lagfäst rätt genom renbetes- och rennäringslagarna

Lagtexten ger inget besked om var vinterbete bedrivits av ålder.

4. Konventionsskyddade rättigheter

41 Det är oklart vad som avses med att "Ifrågavarande folkrättsliga regler har förstärkts i grundlag och ger även ett skydd för samernas rättigheter gentemot angrepp från enskilda". I tingsrätten har samebyarna åberopat att regeringsformen kompletterats med ett uttryckligt skydd för rennäringen. Därmed torde avses bestämmelsen i regeringsformen 2 kap 20 § andra stycket. Denna bestämmelse har emellertid tillkommit därför att samernas ensamrätt till renskötsel innebär ett sådant gynnande framför andra som inte är tillåtet enligt lagrummets första stycke. Med bestämmelsen i andra stycket markeras att denna ensamrätt alltså kan regleras i rennäringslagen.

Inledning

Fastighetsägarna bestrider att samerna är urbefolkning i Härjedalen och att den samiska samhällskulturen bygger på ett ekologiskt tänkesätt m m.

Även påståendena i andra stycket tillbakavisas.

Denna tvist inte bara kan utan skall lösas enbart med utgångspunkt från de fastighetsrättsliga regler parterna åberopat i målet.

Tingsrättens dom och domskäl

Bevisfrågan

Fastighetsägarna anser att tingsrättens bedömning av bevisbördan och bevisvärderingen är riktig.

Fastighetsägarna vidhåller vad som anförts i tingsrätten beträffande samebyarnas påstående om presumption. Fastighetsägarna bestrider även beträffande grunden lagstadgad rätt att det kan uppställas någon presumption om rätt till vinterbete på omtvistade fastigheter.

Omfattningen av rätten till renbete kan slutligt fastställas, vilket i tvistiga fall provas av domstol på grundval av sådan bevisning som enligt lag krävs för styrkande av urminnes hävd. Fastighetsägarna bestrider att de vad avser grunden konventionsskyddade rättigheter har att visa att renbete inom deras fastigheter inte är erforderligt ur renskötselsynpunkt.

Förhållandena före 1500-talet

3.2 Tingsrättens bedömning

Tingsrättens bedömning är riktig. Det samebyarna nu anför om att de två sakkunniga, Inger Zackrisson och Evert Baudou, skulle vara ense såvitt gäller den samiska etnisiteten på Vival-len-fynden gäller följande. Samebyarna har fel. "Enigheten om Vival-len-fynden" är ett helt felaktigt skrivsätt. Evert Baudou har hela tiden talat om osäkerheterna i de arkeologiska tolkningarna. Zackrisson diskuterar inte felkällorna och framställer förhållandena såsom enkla och klara. Baudou har talat om "sannolikt samisk bosättning på Vival-len". Detta är en enda punkt i hela Härjedalen. Hittills har inte visats att Vival-len är representativt för Härjedalen och inte heller att Vival-len har kontinuitet fram till 1600-talets säkra samiska bosättning i norra Härjedalen. Baudou och Zackrisson är således inte alls överens.

Samebyarna vill framhålla att Inger Zackrisson har en särskild kompetens. De anger "Det noteras att Inger Zackrisson till skillnad från Evert Baudou särskilt bedrivit forskning om Härjedalens forntid." I all forskning är metod och teori viktigast. Det finns såsom Baudou framfört ingen speciell arkeologisk metod eller teori som bara gäller för Härjedalen. Det finns såsom Baudou framfört mängder av belägg för Zackrissons vaga metod och teori.

Tingsrätten har bedömt bevisningen på ett riktigt sätt. Det finns heller inget stöd för förekomsten av en tidig samisk kultur i Härjedalen och inte heller finns det någon kontinuitet fram till tiden för den första historiskt kända samiska bosättningen i norra Härjedalen i mitten på 1600-talet.

Mot det samebyarna anför till kritik av tingsrättens bedömning av bevisningen vad gäller den språkvetenskapliga utredningen invänder fastighetsägarna att tingsrätten på ett riktigt sätt bedömt bevisningen.

Fastighetsägarna som vidhåller sitt bestridande av samebyarnas påstående att arkeologisk och språkvetenskaplig forskning visar att det förekommit en tidig samisk kultur i Härjedalen och att denna kultur fortlevat, att kulturen mötte en nordisk kultur under senmedeltiden och att det förekommit en kontinuerlig samisk bosättning i Härjedalen menar att samebyarna inte visat att denna hypotes har någon verklighetsförankring.

Förhållandena under 1500-1880

4.2.1 1751 års kodicill

Tingsrätten har gjort en riktig bedömning av Högsta domstolens uttalande i "Skattefjällsmålet". Uttalandet gäller också rättighet till fast egendom. Samebyarna hänför sig nu också till § 10 i kodicillen och gör gällande att denna regel jämte § 2 i kodicillen skulle ge besked om att det ansågs föreligga en rätt till bete efter gammal sedvana, tydligen inom omstämt område. Kodicillen ger inte något sådant besked. Kodicillen reglerar inte rättigheterna till bete och den ger heller inte i sin skrivning besked om förekomst av sådana rättigheter. Kodicillen reglerar inte heller det omstämda området. Som fastighetsägarna anført inför tingsrätten reglerar kodicillen områdena norr om Börjefjäll. Det finns i kodicillen ingen regel som ger samerna rätt till renbete. Naturligtvis finns där heller ingen regel med sådant innehåll som samebyarna tycks påstå. Nämligen att renbetet skulle få tas i anspråk allt utifrån renens behov av vinterland och oberoende av antal ren. Kodicillen ger inte stöd för någon som helst rätt till renbete.

Samebyarna hänvisar till skattefjällsdomen med påstående om att skattefjällens utbredning i början av 1700-talet var betydligt större än de Högsta domstolen behandlade i skattefjällsmålet. Detta är i och för sig riktigt och framgår såsom samebyarna anger av skattefjällsdomen. Dessa skattefjäll var dock belägna mycket långt från Härjedalen, i norra Jämtland och norr därom. Inom området för nuvarande Härjedalens kommun fanns inget skattefjäll på 1700-talet. Fastighetsägarna redovisar i sin utredning om avvittringen skattefjällens tillkomst och utbredning i Härjedalen. Av denna framgår att skattefjällen där aldrig kommit att minskas utan att dessa i stället vid avvittringen kom att bli större och att nya områden tillkom benämnda skatteland. Vidare att dagens renbetesfjäll upptar ett större område för renbete än vad som någonsin tidigare varit fallet.

4.2.2 Konkurrensen om marken under perioden

Tingsrättens slutsats är riktig. Fastighetsägarnas utredning ger klart besked om att det redan under tiden före avvittringen rådde hård konkurrens mellan bönderna och samerna om tillgänglig mark även vad avser vinterbetesmarker. Bl a beroende på att bönderna använde mossan.

4.2.3 Böndernas besittningsskydd

Av fastighetsägarnas utredning framgår, särskilt genom redovisade domstolsutslag, att samerna inte hade någon bruksrätt inom skatteböndernas marker. Av utredningen framgår också med all tydlighet att det förelåg en konkurrens mellan bönderna och samerna. Denna konkurrens finns dokumenterad i gränsområdena mellan samernas marker inom fjällen och böndernas angränsande marker. Bönderna accepterade inte renbete. Det som samebyarna anför om samernas faktiska utövning av sin bruksrätt av renbete är således fel. Det har inte förekommit någon sådan inom omstämda områden.

4.2.4 Avvittringen

Tingsrättens domskäl är riktiga. Fastighetsägarna har redovisat ett omfattande bevismaterial om förhållandena inför och under avvittringen. Av detta framgår att samebyarnas påstående på sid 6 stycket 6 om förekomst om en faktiskt pågående vinterbetning är fel liksom det är fel att påstå att samerna vid avvittringen tilldelade marker kom att avgöras utifrån om det blev några fastigheter över vid avvittringen. Hede brevet gav samerna i Härjedalen en prioriterad ställning och fick till följd att dessa vid avvittringen fick utökade renbetesmarker. Bl a genom att Särffjället avsattes till vinterbete. Fastighetsägarnas bevismaterial visar på en kontinuerlig utökning av de marker som samerna kom att använda för renbete. Av de anspråk som framförts under tiden inför avvittringen framgår att Hede brevet och avvittringen fick den faktiska effekten att renbetesmarkerna utökades. Det samebyarna anför om att Hede brevet avsett speciella vinterbetesmarker för enskilt begagnande må bemötas enligt följande. Det är dokumenterat genom fastighetsägarnas omnämnda bevismaterial att samerna och bönderna inte använde samma marker. Samerna hade vid den här tiden också enskilda marker för vilka de betalade ränta till staten. Samerna hade alltså mellan sig skilda marker.

Det som samebyarna anför på sidan 6 sjunde stycket om att det i förarbetena till den första renbeteslagen 1886 skulle ha konstaterats att programmet att avsätta fasta vinterstamhåll frångåtts vid avvittringen är fel. Det är också helt fel att det i dessa förarbeten eller i avvittringsarbetet skulle ha på något vis sagts att den tidigare ordningen med en parallell markanvändning skulle användas. Av avvittringshandlingarna som ingår i fastighetsägarnas bevisning framgår med tydlighet att det aldrig varit fråga om någon parallell markanvändning och att det ej heller skulle ha förutsatts någon sådan. Tvärtom har klara gränser för samernas renbetesmarker fastställts i avvittringen.

Samebyarna har inget som helst belägg för påståendet att samebyarna såsom de anger på sid 6, sista stycket och sid 7, första stycket skulle ha varit dåligt representerade vid avvittningssammanträdena. Fastighetsägarnas bevisning ger besked om att samerna varit väl företrädna och fått sina intressen väl tillgodosedda vid föravvittring och vid avvittningen.

Samebyarnas sammanfattningsvis redovisade punkter på sid 7 bemöts enligt följande.

1. Det pågick ingen vinterbetning i skogslandet utanför skattefjällens gränser vid avvittningen.
2. Skattefjällsbrevet avsåg inte enbart barmarksbete. Det gjordes ingen sådan distinktion i dessa regler och det fanns heller inte på den tiden den uppdelningen. Samerna hade under lång tid haft speciella marker för vilka de betalade ränta på liknande sätt som bönderna.
3. Hdebrevet gav möjlighet att inrätta vinterstamhåll avseende vinterbetning. Hdebrevets tillkomst hänför sig till framställda krav inför avvittningen om sådana marker. Renantalet hade under 1800-talet ökat väsentligt i Härjedalen och behov av ytterligare marker hade framförts från många samer under 1800-talets första hälft.
4. Samebyarnas påstående är fel. Det framgår av avvittningshandlingarna att samernas totala behov av mark avhandlades vid avvittningen. Det framgår också av avvittningshandlingarna att det inte skedde något renbete utöver de marker som samerna skaffat sig rätt till och räntade för.
5. Det fanns inget näringsmässigt utrymme för en parallell användning. Nybyggarna accepterade inte en sådan. De använde renlaven, mossan, i sin verksamhet.
6. Samebyarna har inget belägg för sitt påstående om att samerna haft en begränsad möjlighet att delta i avvittningsförrättningen. De saknar också belägg för att möjligheten att delta skulle ha begränsats av kungörelser, institutioner som de inte haft tillträde till. Samerna hade tillträde såväl till socknen som till kyrkan.
7. Inom de vid avvittningen avsatta markerna för samernas renbete, numera renbetesfjällen, finns skogsland för vinterbete. För det antal ren som samerna höll vid avvittningen fanns tillräckliga betesmarker, såväl barmarksbete som vinterbete, inom dessa marker. Det var inte så, och är inte heller nu på det viset, att renens betessök skall kunna få styra omfattningen av de marker som det skall föreligga renbetesrätt på.

4.2.5 Förekomsten av rättstvister under perioden

Fastighetsägarna menar att tingsrätten på ett riktigt sätt har redovisat underlag för sin bedömning. Underlaget har bl a bestått i ett flertal rättsfall vari redovisats protester. Det är alltså inte fråga om, såsom samebyarna anför, ett begränsat antal. Det framgår av materialet att det varit invändningar mot bete som sådant. Fråga har inte varit om hot mot äganderätt. Samebyarnas talan i den här delen går inte ihop sig. Samebyarna hävdar å ena sidan att det inte finns någon äganderätt och å andra sidan att nybyggarna uppfattat samernas renbetesverksamhet som ett hot mot äganderätten. Det var så att renbete inte accepterades på böndernas marker. Även skogen nyttjades av bönderna. Det är fel det som samebyarna anför om att skogsbruket i form av avverkning av timmer saknade betydelse i dessa trakter. Järnhanteringen krävde skogsråvara och till kopparverket i Röros sändes mycket skogsråvara. Bönderna använde mossan och nyttjade betet i skogen.

Samebyarnas påstående att vinterbete med ren fortsatt på böndernas marker även efter protester är fel. Det har inte skett något vinterbete med ren under den här tiden på markägarnas marker. Intrång från samerna på böndernas marker har med verkan stävjats. Vinterbetning i skogslandet med ren stod sålunda i konkurrens med samernas nyttjande. Samebyarna har inget fog för sin hypotes att protester mot renbete hänfört sig till en konkurrens om ägande och den rätt som följer med skatteläggningen. Samerna hade ju även sig emellan avskilda områden.

Samebyarnas påstående att protesterna under den här tiden saknat rättslig relevans eftersom, såsom de påstår, renbetningen i skogslandet inte upphörde är fel. Som framgår av fastighetsägarnas bevismaterial har det inte skett något renbete på böndernas marker. Då så undantagsvis skett har det följts av protester varefter renbetet upphört.

4.2.6 Sammanfattning

Det som samebyarna anför under denna rubrik är i huvudsak bemött ovan. Följande må tilläggas. Böndernas besittningsrätt och skydd för sin rätt var ingalunda begränsad på sätt samebyarna anför. Samebyarna gör gällande att skyddet mot annans nyttjande enbart gällde åkermark. Detta är fel. Samebyarnas påstående att behovet av vinterbete för samernas renar inte prövades vid avvitrningen i Härjedalen är också fel. Av fastighetsägarnas utredning framgår att de marker som avsattes för samerna avsåg allt renbete och att någon rätt utöver dessa områden inte vare sig fastlades eller var avsedd.

Tingsrättens ståndpunkt att det inte förebringats någon utredning om att det under perioden i fråga förekommit någon vinterbetning utanför skattefjällen är riktig. Fastighetsägarna har visat att det inte förekommit renbete utanför de av enskilda samer räntade markerna. Samebyarna har inte något stöd för att det förekommit vinterbete med ren på böndernas marker. Samebyarna har inget fog för sitt påstående att "omständigheterna visar således att samerna under perioden förvärvat en på urminnes hävd grundad rätt till vinterbetning på fastighetsägarnas marker inom Härjedalens kommun". Det finns överhuvudtaget ingen faktisk omständighet som tyder på detta. Samebyarnas talan är byggd på hypoteser utan stöd av faktiska verifierade omständigheter.

Förhållandena åren 1880-1900

5.2 Tingsrättens bedömning

Fastighetsägarna tycker att tingsrättens bevisvärdering är riktig.

Ett nyttjande måste vara kontinuerligt för att över huvud taget kunna ligga till grund för hävd. Nyttjandet måste styrkas med konkreta bevis enligt reglerna om urminnes hävd. Som framgår av materialet i målet föreligger inte sådana bevis avseende Sonfjället, inom Lillhårdals socken angränsande skogstrakter till i Kopparbergs län belägna Fjät fjället eller i Härjeåns dalgång.

Uppgifterna om den stora oordningens tid är väl dokumenterad i målet, bl a genom uppgifter från samerna.

Förhållandena under 1900-talet

6.2 Tingsrättens bedömning

Fastighetsägarna tycker att tingsrättens bevisvärdering är riktig.

Det är inte otvistigt att bl a klimatbetingade förhållanden styrt och styr renarnas betessök.

Parterna är inte heller ense om att samebyarna låtit sina renar beta vintertid utanför renbetesfjällen "i vart fall" i den omfattning som anges i lappfogdarnas protokoll m m. Fastighets-

ägarna hävdar att det förekommit vinterbetning med ren i vidare omfattning än som angetts i dessa protokoll m m.

Tingsrättens avslutande bedömning

7.2 Samebyarnas grund 1. (Urminnes hävd)

Fastighetsägarna vidhåller sin inställning i frågan om samebyarna får åberopa förhållanden efter tillkomsten av 1886 års renbeteslag.

Fastighetsägarna bestrider att bevisreglerna ska tillämpas liberalt.

I anledning av hovrättens beslut den 10 juni 1997 saknas anledning att bemöta påståendena att hävden kan avse en tid understigande 90 år.

7.3 Samebyarnas grund 2. "lagfäst rätt genom renbetes- och rennäringslagarna"

Som samebyarna anför innehåller rennäringslagen numera en inledningsbestämmelse enligt vilken renskötselrätten grundas på urminnes hävd. Enligt samebyarna har begreppen urminnes hävd och av ålder samma rättsliga betydelse. Det är därför riktigt av tingsrätten att hänvisa till sitt ställningstagande under grunden urminnes hävd.

Rennäringslagen ger inget besked om vare sig att eller, i så fall, var vinterbete förekommit sedan urminnes tider utanför renbetesfjället. Fastighetsägarna bestrider påståendena om presumption för vinterbete och att bevisbördan "rent av" skulle åvila fastighetsägarna.

Vikten av uttalandena i förarbetena om beviskraven har inte förändrats genom 1993 års lagändring.

I anledning av hovrättens beslut den 10 juni 1997 saknas anledning att bemöta påståendena att hävden kan avse en tid understigande 90 år.

Renskötselrätten grundas enligt rennäringslagen på urminnes hävd. Enligt samebyarna har begreppen urminnes hävd och av ålder samma rättsliga betydelse. Samebyarna får därför inte åberopa förhållandena efter utgången av år 1971. Av samma skäl skall betet ha skett okvalt.

Det bestrides att ett ställningstagande till omfattningen av renbete måste baseras på de behov som renen av biologiska och ekologiska skäl har till bete.

Det bestrides att "Fastighetsägarna i Härjedalen måste ha en skyldighet att dela på bördan".

7.4 Samebyarnas grund 3. "sedvana"

Det bestrides att fastighetsägare som protesterat har accepterat fortsatt vinterbete.

7.5 Samebyarnas grund 4. "Konventionsskyddade rättigheter"

Fastighetsägarna bestrider samebyarnas påståenden.

Bevisning

Fastighetsägarna åberopar samma bevisning som i tingsrätten och påkallar omförhör av sakkunniga och vittnen.

Hovrättens meddelande den 3 oktober 1997

I anledning av meddelandet har fastighetsägarna nu inte yttrat sig över samebyarnas inlaga den 22 september 1997. Samebyarnas yrkande bestrids naturligtvis. Fastighetsägarna avvaktar besked från hovrätten i fråga om när fastighetsägarna skall yttra sig i den delen.

Falun den 31/10 1997

Östersund den 31/10 1997

Nils Larsson

Leif Andersson

Leif Andersson

e.u.

Förhållandena före 1500-talet

3.2 Tingsrättens bedömning

Tingsrättens bedömning är riktig. Det samebyarna nu anför om att de två sakkunniga, Inger Zackrisson och Evert Baudou, skulle vara ense såvitt gäller den samiska etnisiteten på Vivallen-fynden gäller följande. Samebyarna har fel. "Enigheten om Vivallen-fynden" är ett helt felaktigt skrivsätt. Evert Baudou har hela tiden talat om osäkerheterna i de arkeologiska tolkningarna. Zackrisson diskuterar inte felkällorna och framställer förhållandena såsom enkla och klara. Baudou har talat om "sannolikt samisk bosättning på Vivallen". Detta är en enda punkt i hela Härjedalen. Hittills har inte visats att Vivallen är representativt för Härjedalen och inte heller att Vivallen har kontinuitet fram till 1600-talets säkra samiska bosättning i norra Härjedalen. Baudou och Zackrisson är således inte alls överens.

Samebyarna vill framhålla att Inger Zackrisson har en särskild kompetens. De anger "Det noteras att Inger Zackrisson till skillnad från Evert Baudou särskilt bedrivit forskning om Härjedalens forntid." I all forskning är metod och teori viktigast. Det finns såsom Baudou framfört ingen speciell arkeologisk metod eller teori som bara gäller för Härjedalen. Det finns såsom Baudou framfört mängder av belägg för Zackrissons vaga metod och teori.

Tingsrätten har bedömt bevisningen på ett riktigt sätt. Det finns heller inget stöd för förekomsten av en tidig samisk kultur i Härjedalen och inte heller finns det någon kontinuitet fram till tiden för den första historiskt kända samiska bosättningen i norra Härjedalen i mitten på 1600-talet.

Mot det samebyarna anför till kritik av tingsrättens bedömning av bevisningen vad gäller den språkvetenskapliga utredningen invänder fastighetsägarna att tingsrätten på ett riktigt sätt bedömt bevisningen.

Fastighetsägarna som vidhåller sitt bestridande av samebyarnas påstående att arkeologisk och språkvetenskaplig forskning visar att det förekommit en tidig samisk kultur i Härjedalen och att denna kultur fortlevat, att kulturen mötte en nordisk kultur under senmedeltiden och att det förekommit en kontinuerlig samisk bosättning i Härjedalen menar att samebyarna inte visat att denna hypotes har någon verklighetsförankring.

Förhållandena under 1500-1880

4.2.1

1751 års kodicill

Tingsrätten har gjort en riktig bedömning av Högsta domstolens uttalande i "Skattefjällsmålet". Uttalandet gäller också rättighet till fast egendom. Samebyarna hänför sig nu också till § 10 i kodicillen och gör gällande att denna regel jämte § 2 i kodicillen skulle ge besked om att det ansågs föreligga en rätt till bete efter gammal sedvana, tydligen inom omstämt område. Kodicillen ger inte något sådant besked. Kodicillen reglerar inte rättigheterna till bete och den ger heller inte i sin skrivning besked om förekomst av sådana rättigheter. Kodicillen reglerar inte heller det omstämda området. Som fastighetsägarna anført inför tingsrätten reglerar kodicillen områdena norr om Börjefjäll. Det finns i kodicillen ingen regel som ger samerna rätt till renbete. Naturligtvis finns där heller ingen regel med sådant innehåll som samebyarna tycks påstå. Nämligen att renbetet skulle få tas i anspråk allt utifrån renens behov av vinterland och oberoende av antal ren. Kodicillen ger inte stöd för någon som helst rätt till renbete.

Samebyarna hänvisar till skattefjällsdomen med påstående om att skattefjällens utbredning i början av 1700-talet var betydligt större än de Högsta domstolen behandlade i skattefjällsmålet. Detta är i och för sig riktigt och framgår såsom samebyarna anger av skattefjällsdomen. Dessa skattefjäll var dock belägna mycket långt från Härjedalen, i norra Jämtland och norr därom. Inom området för nuvarande Härjedalens kommun fanns inget skattefjäll på 1700-talet. Fastighetsägarna redovisar i sin utredning om avvitrningen skattefjällens tillkomst och utbredning i Härjedalen. Av denna framgår att skattefjällen där aldrig kommit att minskas utan att dessa i stället vid avvitrningen kom att bli större och att nya områden tillkom benämnda skatteland. Vidare att dagens renbetesfjäll upptar ett större område för renbete än vad som någonsin tidigare varit fallet.

4.2.2

Konkurrensen om marken under perioden

Tingsrättens slutsats är riktig. Fastighetsägarnas utredning ger klart besked om att det redan under tiden före avvitrningen rådde hård konkurrens mellan bönderna och samerna om tillgänglig mark även vad avser vinterbetesmarker. Bl a beroende på att bönderna använde mossan.

4.2.3

Böndernas besittningsskydd

Av fastighetsägarnas utredning framgår, särskilt genom redovisade domstolsutslag, att samerna inte hade någon bruksrätt inom skatteböndernas marker. Av utredningen framgår också med all tydlighet att det förelåg en konkurrens mellan bönderna och samerna. Denna konkurrens finns dokumenterad i gränsområdena mellan samernas marker inom fjällen och böndernas angränsande marker. Bönderna accepterade inte renbete. Det som samebyarna anför om samernas faktiska utövning av sin bruksrätt av renbete är således fel. Det har inte förekommit någon sådan inom omstämda områden.

4.2.4

Avvittringen

Tingsrättens domskäl är riktiga. Fastighetsägarna har redovisat ett omfattande bevismaterial om förhållandena inför och under avvittringen. Av detta framgår att samebyarnas påstående på sid 6 stycket 6 om förekomst om en faktiskt pågående vinterbetning är fel liksom det är fel att påstå att samerna vid avvittringen tilldelade marker kom att avgöras utifrån om det blev några fastigheter över vid avvittringen. Hede brevet gav samerna i Härjedalen en prioriterad ställning och fick till följd att dessa vid avvittringen fick utökade renbetesmarker. Bl a genom att Sär fjället avsattes till vinterbete. Fastighetsägarnas bevismaterial visar på en kontinuerlig utökning av de marker som samerna kom att använda för renbete. Av de anspråk som framförts under tiden inför avvittringen framgår att Hede brevet och avvittringen fick den faktiska effekten att renbetesmarkerna utökades. Det samebyarna anför om att Hede brevet avsett speciella vinterbetesmarker för enskilt begagnande må bemötas enligt följande. Det är dokumenterat genom fastighetsägarnas omnämnda bevismaterial att samerna och bönderna inte använde samma marker. Samerna hade vid den här tiden också enskilda marker för vilka de betalade ränta till staten. Samerna hade alltså mellan sig skilda marker.

Det som samebyarna anför på sidan 6 sjunde stycket om att det i förarbetena till den första renbeteslagen 1886 skulle ha konstaterats att programmet att avsätta fasta vinterstamhåll frångåtts vid avvittringen är fel. Det är också helt fel att det i dessa förarbeten eller i avvittringsarbetet skulle ha på något vis sagts att den tidigare ordningen med en parallell markanvändning skulle användas. Av avvittringshandlingarna som ingår i fastighetsägarnas bevisning framgår

med tydlighet att det aldrig varit fråga om någon parallell markanvändning och att det ej heller skulle ha förutsatts någon sådan. Tvärtom har klara gränser för samernas renbetesmarker fastställts i avvittningen.

Samebyarna har inget som helst belägg för påståendet att samebyarna såsom de anger på sid 6, sista stycket och sid 7, första stycket skulle ha varit dåligt representerade vid avvittningssammanträdena. Fastighetsägarnas bevisning ger besked om att samerna varit väl företrädna och fått sina intressen väl tillgodosedda vid föravvittring och vid avvittningen.

Samebyarnas sammanfattningsvis redovisade punkter på sid 7 bemöts enligt följande.

1. Det pågick ingen vinterbetning i skogslandet utanför skattefjällens gränser vid avvittningen.
2. Skattefjällsbrevet avsåg inte enbart barmarksbete. Det gjordes ingen sådan distinktion i dessa regler och det fanns heller inte på den tiden den uppdelningen. Samerna hade under lång tid haft speciella marker för vilka de betalade ränta på liknande sätt som bönderna.
3. Hdebrevet gav möjlighet att inrätta vinterstamhåll avseende vinterbetning. Hdebrevets tillkomst hänför sig till framställda krav inför avvittningen om sådana marker. Renantalet hade under 1800-talet ökat väsentligt i Härjedalen och behov av ytterligare marker hade framförts från många samer under 1800-talets första hälft.
4. Samebyarnas påstående är fel. Det framgår av avvitringshandlingarna att samernas totala behov av mark avhandlades vid avvittningen. Det framgår också av avvitringshandlingarna att det inte skedde något renbete utöver de marker som samerna skaffat sig rätt till och räntade för.
5. Det fanns inget näringsmässigt utrymme för en parallell användning. Nybyggarna accepterade inte en sådan. De använde renlaven, mossan, i sin verksamhet.
6. Samebyarna har inget belägg för sitt påstående om att samerna haft en begränsad möjlighet att delta i avvitringsförrättningen. De saknar också belägg för att möjligheten att delta skulle ha begränsats av kungörelser, institutioner som de inte haft tillträde till. Samerna hade tillträde såväl till socknen som till kyrkan.

7. Inom de vid avvitrningen avsatta markerna för samernas renbete, numera renbetesfjällen, finns skogsland för vinterbete. För det antal ren som samerna höll vid avvitrningen fanns tillräckliga betesmarker, såväl barmarksbete som vinterbete, inom dessa marker. Det var inte så, och är inte heller nu på det viset, att renens betessök skall kunna få styra omfattningen av de marker som det skall föreligga renbetesrätt på.

4.2.5

Förekomsten av rättstvister under perioden

Fastighetsägarna kan inte se annat än att tingsrätten på ett riktigt sätt har redovisat det underlag som förekommit. Underlaget har bl a bestått i ett flertal rättsfall vari redovisats protester. Det är alltså inte fråga om, såsom samebyarna anför, ett begränsat antal. Det framgår av materialet att det varit invändningar mot bete som sådant. Fråga har inte varit om hot mot äganderätt. Samebyarnas talan i den här delen går inte ihop sig. Samebyarna hävdar å ena sidan att det inte finns någon riktig äganderätt och å andra sidan att nybyggarna uppfattat samernas renbetesverksamhet som ett hot mot äganderätten. Det var helt naturligtvis så att renbete inte accepterades på böndernas marker. Även skogen nyttjades av bönderna. Det är fel det som samebyarna anför om att skogsbruket i form av avverkning av timmer saknade betydelse i dessa trakter. Järnhanteringen krävde skogsvarutillgång och till kopparverket i Röros sändes mycket skogsråvara. Bönderna använde mossan och nyttjade betet i skogen.

Samebyarnas påstående att vinterbete med ren fortsatt på böndernas marker även efter protester är fel. Det har inte skett något vinterbete med ren under den här tiden på markägarnas marker. Intrång från samerna på böndernas marker har med verkan stävjats. Vinterbetning i skogslandet med ren stod sålunda i konkurrens med samernas nyttjande. Samebyarna har inget fog för sin hypotes att protester mot renbete hänfört sig till en konkurrens om ägande och den rätt som följer med skatteläggningen. Samerna hade ju även sig emellan avskilda områden.

Samebyarnas påstående att protesterna under den här tiden saknat rättslig relevans eftersom, såsom de påstår, renbetningen i skogslandet inte upphörde är fel. Som framgår av fastighetsägarnas bevismaterial har det inte skett något renbete på böndernas marker. Då så undantagsvis skett har det följts av protester varefter renbetet upphört.

4.2.6

Sammanfattning

Det som samebyarna anför under denna rubrik är i huvudsak bemött ovan. Följande må tilläggas. Böndernas besittningsrätt och skydd för sin rätt var ingalunda begränsad på sätt samebyarna anför. Samebyarna gör gällande att skyddet mot annans nyttjande enbart skulle avse åkermark. Detta är fel. Samebyarnas påstående att behovet av vinterbete för samernas renar inte prövades vid avvittringen i Härjedalen är också fel. Av fastighetsägarnas utredning framgår att de marker som avsattes för samernas arbete avsåg allt renbete och att någon rätt utöver dessa områden inte vare sig fastlades eller var avsedd.

Tingsrättens ståndpunkt att det inte förebringas någon utredning om huruvida det under perioden i fråga förekommit någon vinterbetning utanför skattefjällen är riktig såtillvida att det från samebyarnas sida inte framförts någon sådan utredning. Däremot har fastighetsägarna visat att det inte förekommit renbete utanför det av enskilda samer räntade markerna. Samebyarna har inte i sin bevisning något bevis för att det förekommit vinterbete med ren på böndernas marker. Omständigheterna visar således i motsats mot vad samebyarna påstår inte att samerna under perioden en på urminnes hävd grundad rätt till vinterbetning på fastighetsägarnas marker inom Härjedalens kommun. Det finns överhuvudtaget ingen faktisk omständighet som tyder på detta. Samebyarnas talan är byggd på hypoteser utan stöd av faktiska verifierade omständigheter.

Nils Larsson

1997-10-30

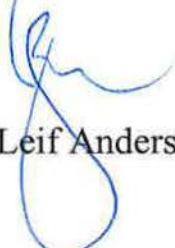
Fax

Inlagan

Vad gäller samebyarnas argumentation från "Förhållandena åren 1880 – 1900 och framåt ser jag ingen anledning att bemöta annat än följande.

Fastighetsägarna är genomgående av annan uppfattning än samebyarna i sak- och bevisvärderingsfrågorna och vidhåller och åberopar vad som anförts i tingsrätten. Det ska dock noteras, att det inte är otvistigt att bl a klimatbetingade förhållanden styrt och styr renarnas betessök (avsnitt 6.2). Parterna är inte heller ense om att samebyarna låtit sina renar beta vintertid utanför renbetesfjällen "i vart fall" i den omfattning som anges i lappfogdarnas protokoll mm. Fastighetsägarna anser att uppgifterna i dessa protokoll mm är uttömmande och bestrider att det förekommit vinterbetning med ren i vidare omfattning än som angetts i dessa protokoll mm.

Bästa hälsningar

Leif Andersson

PM angående yttrande till hovrätten i renbetesprocessen

Förslag till text i inlaga med vanlig text, övriga kommentarer med kursiv text.

YRKANDEN - INSTÄLLNING

Yrkandena i överklagandet har bemötts i inlagan den 8 november 1996. Ersättning för kostnader i hovrätten har yrkats i inlagan den 16 mars 1997.

GRUNDER FÖR ÖVERKLAGANDET

1. Urminnes hävd

Fastighetsägarna bestrider påståendet, att samerna sedan urminnes tider brukat ifrågavarande områden - inledningsvis i form av jakt och fiske och senare även genom renbetesdrift. Ett eventuellt brukande i form av jakt och fiske saknar också betydelse i målet eftersom frågan om hävd hänför sig till renbete inom samernas rennärringsverksamhet i traditionell mening.

Samebyarna bör förtydliga vad som avses med: "som inte ensidigt kan eller har kunnat bringas till upphörande".

2. Lagfäst rätt genom renbetes- och rennärringslagarna

Samebyarna menar väl inte att det redan av lagtexten skulle framgå att det föreligger renbetesrätt, alltså egentligen oberoende av ålder? Om inte, inget nytt.

3. Sedvana

Inget nytt.

4. Konventionsskyddade rättigheter

Det är oklart vad som avses med att "Ifrågavarande folkrättsliga regler har förstärkts i grundlag och ger även ett skydd för samernas rättigheter gentemot angrepp från enskilda". I tingsrätten har same-

byarna åberopat RF kompletterats med ett uttryckligt skydd för rennäringen. Därmed torde avses bestämmelsen i RF 2 kap. 20 § andra stycket. Denna bestämmelse har emellertid tillkommit därför att samernas ensamrätt till renskötsel innebär ett sådant gynnande framför andra som inte är tillåtet enligt lagrummets första stycke. Med bestämmelsen i andra stycket markeras att denna ensamrätt alltså kan regleras i rennäringslagen.

Detta är taget från Karnow. Jag har ännu inte kollat prop. 1993/94:117.

Inledning

Nils skriver om urbefolkning ? Påståendet om det ekologiska tänkesättet kan möjligen bemötas dels med Staaffs uppgift 1919: "Först på senare tid, då mossbete å deras egna renbetesland och de omkring dem närgående enskildas markerna blivit sämre, hava de måst utsträcka sina vinterflyttningar", dels uppgifterna om Sonfjället i handlingarna från bildandet av nationalpark och dels vittnenas uppgifter om att vitmossan succesivt försvunnit.

Andra stycket bör väl tillbakavisas. Den konkurrens om markerna som dokumenterats visar väl att tillgång till markerna historiskt varit ett livsvillkor för fastighetsägarnas jordbruk. Sedan skogsbruket tagit över i betydelse och samerna ockuperat nya marker ställs samernas behov av nya betesmarker mot fastighetsägarnas intresse av att undvika skador i sina skogar.

Denna tvist inte bara kan utan skall lösas enbart med utgångspunkt från de fastighetsrättsliga regler parterna åberopat i målet.

Tingsrättens dom och domskäl

Bevisfrågan

Fastighetsägarna anser att tingsrättens bedömning av bevisbördan och bevisvärderingen är riktig.

Fastighetsägarna vidhåller vad som anförts i tingsrätten beträffande samebyarnas påstående om presumption. Fastighetsägarna bestrider även beträffande grunden lagstadgad rätt att det kan uppställas någon presumption om rätt till vinterbete på omtvistade fastigheter.

Omfattningen av rätten till renbete kan slutligt fastställas, vilket i tvistiga fall provas av domstol på grundval av sådan bevisning som enligt lag krävs för styrkande av urminnes hävd. Fastighetsägarna bestrider att de vad avser grunden konventionsskyddade rättigheter har att visa att renbete inom deras fastigheter inte är erforderligt ur renskötselsynpunkt.

L

E

F

E

T

A

X

TILL

Nils

FAX NR

FRÅN

LRF

ADRESS: RÅDHUSGATAN 46

TEL. 063-145910

831 34 ÖSTERSUND

FAX. 063-145911

TEXT

Jag har inte fått mig att skicka
dokument med E-post än och funnet
är på kassan.

OBS! färdtecken på sid 7

Kommentaren under 7.4 är rätt viktig!

ANTAL SIDOR INKL. DENNA

Postadress
Box 293

831 23 ÖSTERSUND

Besöksadress
Rådhusgatan 46
ÖSTERSUND

Telefon

063-14 59 10

Telefax

063-145911

Postgiro

7 03 27-2

Bankgiro

261-4287

Hovrätten för nedre Norrland

Mål nr T 58/96

Förelagda att inkomma med yttrande i sak över samebyarnas överklagande får vi anföra följande.

Generellt gäller, att fastighetsägarna i hovrätten åberopar samma grunder, omständigheter och bevis som i tingsrätten.

Grunder för överklagandet

1. Urminnes hävd

Fastighetsägarna bestrider påståendet, att samerna sedan urminnes tider brukat ifrågavarande områden - inledningsvis i form av jakt och fiske och senare även genom renbetesdrift. Ett eventuellt brukande i form av jakt och fiske saknar också betydelse i målet eftersom frågan om hävd hänför sig till renbete inom samernas rennärlingsverksamhet i traditionell mening.

Samebyarna bör förtydliga vad som avses med: "som inte ensidigt kan eller har kunnat bringas till upphörande".

2. Lagfäst rätt genom renbetes- och rennäringslagarna

Lagtexten ger inget besked om var vinterbete bedrivits av älger.

4. Konventionsskyddade rättigheter

Det är oklart vad som avses med att "Ifrågavarande folkrättsliga regler har förstärkts i grundlag och ger även ett skydd för samernas rättigheter gentemot angrepp från enskilda". I tingsrätten har samebyarna åberopat att regeringsformen kompletterats med ett uttryckligt skydd för rennärigen. Därmed torde avses bestämmelsen i regeringsformen 2 kap. 20 § andra stycket. Denna bestämmelse har emellertid tillkommit därför

att samernas ensamrätt till renskötsel innebär ett sådant gynnande framför andra som inte är tillåtet enligt lagrummets första stycke. Med bestämmelsen i andra stycket markeras att denna ensamrätt alltjämt kan regleras i rennäringslagen.

Inledning

Fastighetsägarna bestrider att samerna är urbefolkning i Härjedalen och att den samiska samhällskulturen bygger på ett ekologiskt tänkesätt mm.

Även påståendena i andra stycket tillbakavisas.

Denna tvist inte bara kan utan skall lösas enbart med utgångspunkt från de fastighetsrättsliga regler parterna åberopat i målet.

Tingsrättens dom och domskäl

Bevisfrågan

Fastighetsägarna anser att tingsrättens bedömning av bevisbördan och bevisvärderingen är riktig.

Fastighetsägarna vidhåller vad som anförts i tingsrätten beträffande samebyarnas påstående om presumtion. Fastighetsägarna bestrider även beträffande grunden lagstadgad rätt att det kan uppställas någon presumtion om rätt till vinterbete på omtvistade fastigheter.

Omfattningen av rätten till renbete kan slutligt fastställas, vilket i tvistiga fall provas av domstol på grundval av sådan bevisning som enligt lag krävs för styrkande av urminnes hävd. Fastighetsägarna bestrider att de vad avser grunden konventionsskyddade rättigheter har att visa att renbete inom deras fastigheter inte är erforderligt ur renskötselsynpunkt.

Förhållandena före 1500-talet

3.2 Tingsrättens bedömning

Tingsrättens bedömning är riktig. Det samebyarna nu anför om att de två sakkunniga, Inger Zackrisson och Evert Baudou, skulle vara ense såvitt gäller den samiska etnisiteten på Vivallen-fynden gäller följande. Samebyarna har fel. "Enigheten om Vivallen-fynden" är ett helt felaktigt skrivsätt. Evert Baudou har hela tiden talat om osäkerheterna i de arkeologiska tolkningarna. Zackrisson diskuterar inte felkällorna och framställer förhållandena såsom enkla och klara. Baudou har talat om "sannolikt samisk bosättning på Vivallen". Detta är en enda punkt i hela Härjedalen. Hittills har inte visats att Vivallen är representativt för Härjedalen och inte heller att Vivallen har kontinuitet fram till 1600-

talets säkra samiska bosättning i norra Härjedalen. Baudou och Zackrisson är således inte alls överens.

Samebyarna vill framhålla att Inger Zackrisson har en särskild kompetens. De anger "Det noteras att Inger Zackrisson till skillnad från Evert Baudou särskilt bedrivit forskning om Härjedalens forntid." I all forskning är metod och teori viktigast. Det finns såsom Baudou framfört ingen speciell arkeologisk metod eller teori som bara gäller för Härjedalen. Det finns såsom Baudou framfört mängder av belägg för Zackrissons vaga metod och teori.

Tingsrätten har bedömt bevisningen på ett riktigt sätt. Det finns heller inget stöd för förekomsten av en tidig samisk kultur i Härjedalen och inte heller finns det någon kontinuitet fram till tiden för den första historiskt kända samiska bosättningen i norra Härjedalen i mitten på 1600-talet.

Mot det samebyarna anför till kritik av tingsrättens bedömning av bevisningen vad gäller den språkvetenskapliga utredningen invänder fastighetsägarna att tingsrätten på ett riktigt sätt bedömt bevisningen.

Fastighetsägarna som vidhåller sitt bestridande av samebyarnas påstående att arkeologisk och språkvetenskaplig forskning visar att det förekommit en tidig samisk kultur i Härjedalen och att denna kultur fortlevat, att kulturen mötte en nordisk kultur under senmedeltiden och att det förekommit en kontinuerlig samisk bosättning i Härjedalen menar att samebyarna inte visat att denna hypotes har någon verklighetsförankring.

Förhållandena under 1500-1880

4.2.1 1751 års kodicill

Tingsrätten har gjort en riktig bedömning av Högsta domstolens uttalande i "Skattefjällsmålet". Uttalandet gäller också rättighet till fast egendom. Samebyarna hänför sig nu också till § 10 i kodicillen och gör gällande att denna regel jämte § 2 i kodicillen skulle ge besked om att det ansågs föreligga en rätt till bete efter gammal sedvana, tydligen inom omstämt område. Kodicillen ger inte något sådant besked. Kodicillen reglerar inte rättigheterna till bete och den ger heller inte i sin skrivning besked om förekomst av sådana rättigheter. Kodicillen reglerar inte heller det omstämda området. Som fastighetsägarna anför inför tingsrätten reglerar kodicillen områdena norr om Börjefjäll. Det finns i kodicillen ingen regel som ger samerna rätt till renbete. Naturligtvis finns där heller ingen regel med sådant innehåll som samebyarna tycks påstå. Nämligen att renbetet skulle få tas i anspråk allt utifrån renens behov av vinterland och oberoende av antal ren. Kodicillen ger inte stöd för någon som helst rätt till renbete.

Samebyarna hänvisar till skattefjällsdomen med påstående om att skattefjällens utbredning i början av 1700-talet var betydligt större än de Högsta domstolen behandlade i skattefjällsmålet. Detta är i och för sig riktigt och framgår såsom samebyarna anger av skattefjällsdomen. Dessa skattefjäll var dock belägna mycket långt från Härjedalen, i norra Jämtland och norr därom. Inom området för nuvarande Härjedalens kommun fanns inget skattefjäll på 1700-talet. Fastighetsägarna redovisar i sin utredning om avvitrningen skattefjällens tillkomst och utbredning i Härjedalen. Av denna framgår att skattefjällen där aldrig kommit att minskas utan att dessa i stället vid avvitrningen kom att bli större och att nya områden tillkom benämnda skatteland. Vidare att dagens renbetesfjäll upptar ett större område för renbete än vad som någonsin tidigare varit fallet.

4.2.2 Konkurrenten om marken under perioden

Tingsrättens slutsats är riktig. Fastighetsägarnas utredning ger klart besked om att det redan under tiden före avvitrningen rådde hård konkurrens mellan bönderna och samerna om tillgänglig mark även vad avser vinterbetesmarker. Bl a beroende på att bönderna använde mossan.

4.2.3 Böndernas besittningsskydd

Av fastighetsägarnas utredning framgår, särskilt genom redovisade domstolsutslag, att samerna inte hade någon bruksrätt inom skatteböndernas marker. Av utredningen framgår också med all tydlighet att det förelåg en konkurrens mellan bönderna och samerna. Denna konkurrens finns dokumenterad i gränsområdena mellan samernas marker inom fjällen och böndernas angränsande marker. Bönderna accepterade inte renbete. Det som samebyarna anför om samernas faktiska utövning av sin bruksrätt av renbete är således fel. Det har inte förekommit någon sådan inom omstämda områden.

4.2.4 Avvitrningen

Tingsrättens domskäl är riktiga. Fastighetsägarna har redovisat ett omfattande bevismaterial om förhållandena inför och under avvitrningen. Av detta framgår att samebyarnas påstående på sid 6 stycket 6 om förekomst om en faktiskt pågående vinterbetning är fel liksom det är fel att påstå att samerna vid avvitrningen tilldelade marker kom att avgöras utifrån om det blev några fastigheter över vid avvitrningen. Hede brevet gav samerna i Härjedalen en prioriterad ställning och fick till följd att dessa vid avvitrningen fick utökade renbetesmarker. Bl a genom att Särffället avsattes till vinterbete. Fastighetsägarnas bevismaterial visar på en kontinuerlig utökning av de marker som samerna kom att använda för renbete. Av de anspråk som framförts under tiden inför avvitrningen

framgår att Hede brevet och avvittringen fick den faktiska effekten att renbetesmarkerna utökades. Det samebyarna anför om att Hede brevet avsett speciella vinterbetesmarker för enskilt begagnande må bemötas enligt följande. Det är dokumenterat genom fastighetsägarnas omnämnda bevismaterial att samerna och bönderna inte använde samma marker. Samerna hade vid den här tiden också enskilda marker för vilka de betalade ränta till staten. Samerna hade alltså mellan sig skilda marker.

Det som samebyarna anför på sidan 6 sjunde stycket om att det i förarbetena till den första renbeteslagen 1886 skulle ha konstaterats att programmet att avsätta fasta vinterstamhåll frångåtts vid avvittringen är fel. Det är också helt fel att det i dessa förarbeten eller i avvittringsarbete skulle ha på något vis sagts att den tidigare ordningen med en parallell markanvändning skulle användas. Av avvittringshandlingarna som ingår i fastighetsägarnas bevisning framgår med tydlighet att det aldrig varit fråga om någon parallell markanvändning och att det ej heller skulle ha förutsatts någon sådan. Tvärtom har klara gränser för samernas renbetesmarker fastställts i avvittringen.

Samebyarna har inget som helst belägg för påståendet att samebyarna såsom de anger på sid 6, sista stycket och sid 7, första stycket skulle ha varit dåligt representerade vid avvittringssammanträdena. Fastighetsägarnas bevisning ger besked om att samerna varit väl företrädde och fått sina intressen väl tillgodosedda vid föravvittring och vid avvittringen.

Samebyarnas sammanfattningsvis redovisade punkter på sid 7 bemöts enligt följande.

1. Det pågick ingen vinterbetning i skogslandet utanför skattefjällens gränser vid avvittringen.
2. Skattefjällsbrevet avsåg inte enbart barmarksbete. Det gjordes ingen sådan distinktion i dessa regler och det fanns heller inte på den tiden den uppdelningen. Samerna hade under lång tid haft speciella marker för vilka de betalade ränta på liknande sätt som bönderna.
3. Hede brevet gav möjlighet att inrätta vinterstamhåll avseende vinterbetning. Hede brevet tillkomst hänför sig till framställda krav inför avvittringen om sådana marker. Renantalet hade under 1800-talet ökat väsentligt i Härjedalen och behov av ytterligare marker hade framförts från många samer under 1800-talets första hälft.
4. Samebyarnas påstående är fel. Det framgår av avvittringshandlingarna att samernas totala behov av mark avhandlades vid avvittringen. Det framgår också av avvittringshandlingarna att det inte skedde något renbete utöver de marker som samerna skaffat sig rätt till och räntade för.

5. Det fanns inget näringsmässigt utrymme för en parallell användning. Nybyggarna accepterade inte en sådan. De använde renlaven, mossan, i sin verksamhet.

6. Samebyarna har inget belägg för sitt påstående om att samerna haft en begränsad möjlighet att delta i avvitringsförrättningen. De saknar också belägg för att möjligheten att delta skulle ha begränsats av kungörelser, institutioner som de inte haft tillträde till. Samerna hade tillträde såväl till socknen som till kyrkan.

7. Inom de vid avvitrningen avsatta markerna för samernas renbete, numera renbetesfjällen, finns skogsland för vinterbete. För det antal ren som samerna höll vid avvitrningen fanns tillräckliga betesmarker, såväl barmarksbete som vinterbete, inom dessa marker. Det var inte så, och är inte heller nu på det viset, att renens betessök skall kunna få styra omfattningen av de marker som det skall föreligga renbetesrätt på.

4.2.5 Förekomsten av rättstvister under perioden

Fastighetsägarna kan inte se annat än att tingsrätten på ett riktigt sätt har redovisat det underlag som förekommit. Underlaget har bl a bestått i ett flertal rättsfall vari redovisats protester. Det är alltså inte fråga om, såsom samebyarna anför, ett begränsat antal. Det framgår av materialet att det varit invändningar mot bete som sådant. Fråga har inte varit om hot mot äganderätt. Samebyarnas talan i den här delen går inte ihop sig. Samebyarna hävdar å ena sidan att det inte finns någon riktig äganderätt och å andra sidan att nybyggarna uppfattat samernas renbetesverksamhet som ett hot mot äganderätten. Det var helt naturligtvis så att renbete inte accepterades på böndernas marker. Även skogen nyttjades av bönderna. Det är fel det som samebyarna anför om att skogsbruket i form av avverkning av timmer saknade betydelse i dessa trakter. Järnhanteringen krävde skogsvarutillgång och till kopparverket i Röros sändes mycket skogsråvara. Bönderna använde mossan och nyttjade betet i skogen.

Samebyarnas påstående att vinterbete med ren fortsatt på böndernas marker även efter protester är fel. Det har inte skett något vinterbete med ren under den här tiden på markägarnas marker. Intrång från samerna på böndernas marker har med verkan stävjats. Vinterbetning i skogslandet med ren stod sålunda i konkurrens med samernas nyttjande. Samebyarna har inget fog för sin hypotes att protester mot renbete hänfört sig till en konkurrens om ägande och den rätt som följer med skatteläggningen. Samerna hade ju även sig emellan avskilda områden.

Samebyarnas påstående att protesterna under den här tiden saknat rättslig relevans eftersom, såsom de påstår, renbetningen i skogslandet inte upphörde är fel. Som framgår av fastighetsägarnas bevismaterial har det

inte skett något renbete på böndernas marker. Då så undantagsvis skett har det följts av protester varefter renbetet upphört.

4.2.6 Sammanfattning

Det som samebyarna anför under denna rubrik är i huvudsak bemött ovan. Följande må tilläggas. Böndernas besittningsrätt och skydd för sin rätt var ingalunda begränsad på sätt samebyarna anför. Samebyarna gör gällande att skyddet mot annans nyttjande enbart skulle avse åkermark. Detta är fel. Samebyarnas påstående att behovet av vinterbete för samernas renar inte prövades vid avvittringen i Härjedalen är också fel. Av fastighetsägarnas utredning framgår att de marker som avsattes för samernas arbete avsåg allt renbete och att någon rätt utöver dessa områden inte vare sig fastlades eller var avsedd.

2
Tingsrättens ståndpunkt att det inte förebringas någon utredning om huruvida det under perioden i fråga förekommit någon vinterbetning utanför skattefjällen är riktig såtillvida att det från samebyarnas sida inte framförts någon sådan utredning. Däremot har fastighetsägarna visat att det inte förekommit renbete utanför det av enskilda samer räntade markerna. Samebyarna har inte i sin bevisning något bevis för att det förekommit vinterbete med ren på böndernas marker. Omständigheterna visar således i motsats mot vad samebyarna påstår inte att samerna under perioden en på urminnes hävd grundad rätt till vinterbetning på fastighetsägarnas marker inom Härjedalens kommun. Det finns överhuvudtaget ingen faktisk omständighet som tyder på detta. Samebyarnas talan är byggd på hypoteser utan stöd av faktiska verifierade omständigheter.

Förhållandena åren 1880 – 1900

5.2 Tingsrättens bedömning

Fastighetsägarna tycker att tingsrättens bevisvärdering är riktig.

Ett nyttjande måste vara kontinuerligt för att över huvud taget kunna ligga till grund för hävd. Nyttjandet måste styrkas med konkreta bevis enligt reglerna om urminnes hävd. Som framgår av materialet i målet föreligger inte sådana bevis avseende Sonfjället, inom i Lillhärjeds socken angränsande skogstrakter till i Kopparbergs län belägna Fjätfjället eller i Härjeåns dalgång.

Uppgifterna om den stora oordningens tid är väl dokumenterade i målet, bl a genom uppgifter från samerna.

Förhållandena under 1900-talet

6.2 Tingsrättens bedömning

Fastighetsägarna tycker att tingsrättens bevisvärdering är riktig.

Det är inte otvistigt att bl a klimatbetingade förhållanden styrt och styr renarnas betessök.

Parterna är inte heller ense om att samebyarna låtit sina renar beta vintertid utanför renbetesfjällen ”i vart fall” i den omfattning som anges i lappfogdarnas protokoll mm. Fastighetsägarna hävdar, att uppgifterna i dessa protokoll är uttömmande och bestrider att det förekommit vinterbetning med ren i vidare omfattning än som angetts i dessa protokoll mm.

Tingsrättens avslutande bedömning

7.2 Samebyarnas grund 1. (urminnes hävd)

Fastighetsägarna vidhåller sin inställning i frågan om samebyarna får åberopa förhållanden efter tillkomsten av 1886 års renbeteslag.

Fastighetsägarna bestrider att bevisreglerna ska tillämpas liberalt.

I anledning av hovrättens beslut den 10 juni 1997 saknas anledning att bemöta påståendena att hävden kan avse en tid understigande 90 år.

7.3 Samebyarnas grund 2. ”lagfäst rätt genom renbetes- och rennäringslagarna”

Som samebyarna anför innehåller rennäringslagen numera en inledningsbestämmelse enligt vilken renskötselrätten grundas på urminnes hävd. Enligt samebyarna har begreppen urminnes hävd och av ålder samma rättsliga betydelse. Det är bl a därför riktigt av tingsrätten att hänvisa till sitt ställningstagande under grunden urminnes hävd.

Rennäringslagen ger inget besked om vare sig att eller, i så fall, var vinterbete förekommit sedan urminnes tider utanför renbetesfjället. Fastighetsägarna bestrider påståendena om presumtion för vinterbete och att bevisbördan ”rent av” skulle åvila fastighetsägarna.

Vikten av uttalandena i förarbetena om beviskraven har inte förändrats genom 1993 års lagändring.

I anledning av hovrättens beslut den 10 juni 1997 saknas anledning att bemöta påståendena att hävden kan avse en tid understigande 90 år.

Renskötselrätten grundas enligt rennäringslagen på urminnes hävd. Enligt samebyarna har begreppen urminnes hävd och av ålder samma

rättsliga betydelse. Samebyarna får därför inte åberopa förhållanden efter utgången av år 1971. Av samma skäl skall betet ha skett okvalt.

Det bestrides att ett ställningstagande till omfattningen av renbete måste baseras på de behov som renen av biologiska och ekologiska skäl har till bete.

Det bestrides att "Fastighetsägarna i Härjedalen måste ha en skyldighet att dela på bördan".

7.4 Samebyarnas grund 3. "sedvana"

Det bestrides att fastighetsägare som protesterat har accepterat fortsatt vinterbete.

7.5 Samebyarnas grund 4. "konventionsskyddade rättigheter"

Fastighetsägarna bestrider samebyarnas påståenden.

Bevisning

Fastighetsägarna åberopar samma bevisning som i tingsrätten och påkallar omförhör av sakkunniga och vittnen.

Hovrättens meddelande den 3 oktober 1997

I anledning av meddelandet har fastighetsägarna nu inte yttrat sig över samebyarnas inlaga den 22 september 1997.

Falun den 31 oktober 1997

Östersund den 31 oktober 1997

Nils Larsson

Leif Andersson

Leif Andersson
e.u.

Bilaga
Fk All N.4.

70039.ban

Hovrätten för nedre Norrland

1997-05-30

Mål nr T 58/96, rotel 34

Som komplettering till vad som anförts beträffande samebyarnas yrkande om undanröjande av dom och återförvisning inges bilagda utskrift av tingsrättens bandupptagning från huvudförhandlingen inledning den 18 september 1995.

Nils Larsson

Leif Andersson

Leif Andersson
enligt uppdrag

**Bandupptagning från huvudförhandling den 18 september 1995 i
mål nr T 88/90 (T 70/91 och T 85/95)**

Advokat Sandow (under behandling av fråga om rättegångshinder):
"Vad gäller den skriftliga förberedelsen av målet så har det ju förhållit sig på det sättet att parts yttrande har kommunicerats med motpart med föreläggande då att inom viss tid avge yttrande.

Varje sådant yttrande har i princip innehållit ett eller flera sakkunnigutlåtanden och det har ju medfört då att när yttrande och sakkunnigutlåtande har kommunicerats, så har vi på samebysidan fått ta itu med fastighetsägarnas senaste yttrande och i vår tur anlitat sakkunniga. Så har då målet rullat på och på visst sätt som jag har redovisat skriftligt så är det väl olyckligt i och för sig att skriftväxlingen har pågått in i det sista.

Det som nu uppges här sidmässigt var det nog ett 10-tal - 20-tal sidor som uppgavs ha inkommit från vår sida. Huvudyttrandet, det är på tre sidor, daterat den 15 september och det yttrandet från vår sida är ju då föranlett av att vi har haft möjlighet att besvara fastighetsägarnas senaste yttrande och det omfattar då svaromål på två yttranden från fastighetsägarnas sida. Det är ingenting som samebyarna kan lastas för att vi använder oss av den möjlighet som har berett oss från tingsrättens sida att då gå i genmäle på fastighetsägarnas senaste utlåtande. Men det material som har ingivits avser ju tidigare behandlade områden i allt väsentligt och därför så är det enligt samebyarnas uppfattning inte så att materialet är av den beskaffenheten att det därför utgör hinder för huvudförhandling.

Vidare är det ju så att parterna har accepterat den här formen av förberedelse ifrån tingsrättens sida. Den har pågått under mycket lång tid och det faktum att ingendera sida vill så att säga vara den som inte fått sista ordet. Det menar jag är konsekvensen av det, det drabbar ju på likartat sätt parterna och på nu huvudsaken anförda skäl så är det samebyarnas uppfattning att det inte föreligger hinder för huvudförhandling".

Lagman Claes Ljungberg: "Då min fråga till samebyarna. Kan Ni idag sedan dom här yrkandena har framställts, ange klart svaromål på inställningarna? Det kan Ni!"

Jörgen Bohlin: "Ja det kan vi göra!"

Claes Ljungberg: "Jaha"!

Jörgen Bohlin: "Utifrån det material som är redovisat till tingsrätt. Det finns en kommentar till det men jag...."

Claes Ljungberg: "Det lär ju ha varit på det sättet att det har bestritts helt och sedan i september månad innan så har det i vart fall förutskickats om det verkligen är några ändringar ska jag låta vara osagt men det har förutskickats att det skall vara ändrad inställning från Er sida men Ni är i stånd att idag redovisa inställningen till yrkandena"?

Jörgen Bohlin: "Ja"!

Claes Ljungberg: "Ja"!

ADVOKATBOLAGET

Larsson & Partners AB

TELEFAX**Till/To:**.....*Leif Andersson*.....**telefaxnr:**.....*063 - 14 59 11*.....**Från/From:** Advokatsekreterare, jur.stud., Susanna Michels
telefaxnr: +46 23 28074, **telefonnr** +46 23 28070,
Åsgatan 41, 791 71 FALUN**Antal sidor/Number of pages:**.....*1+ 3*.....

Meddelande/Message:**Bifogade handlingar översändes för kännedom/för yttrande.**

Hovrätten för Nedre Norrland

Box 170

851 03 SUNDSVALL

Mål nr T 58/96, rotel 34

Förelagda att inkomma med yttrande över samebyarnas inläga 1996-12-19, aktil 22, får fastighetsägarna anförä följande.

Inställning

Det samebyarna under denna rubrik anför om rätt att få åberopa nya omständigheter som utgör en modifikation eller ett tillägg till det saksammanhang som redovisats i tingsrätten bemöts enligt följande. Samebyarnas talan utgår ifrån att samebyarna hävdar renbetesrätt på grund av ett nyttjande av renbete av ålder. Till stöd för denna talan åberopar samebyarna omständigheter som i stor omfattning utgör historiska händelser och fakta av annat slag. En sådan åberopad omständighet kan nu i målet inför hovrätten inte få, på det sätt som samebyarna hävdar, modifieras eller tilläggas med nya omständigheter eller fakta. Sålunda bör t ex samebyarna inte kunna åberopa tidigare inte åberopade delar av 1751 års kodicill bara på den grunden att de tidigare hänfört sig till en annan del av sagda skrift och där åberopat vissa fakta, en omständighet, till stöd för sin talan. Eftersom målet i stort bygger på historiska fakta kan det nu i hovrätten inte heller vara riktigt att samebyarna, såsom de begär, skall få fritt åberopa nya omständigheter som kan utläsas ur officiella domar.

Grunder för överklagandet

Det som samebyarna anför under denna rubrik föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande. Hänvisningen till sid 35 i tingsrättens dom ger inte stöd för samebyarnas framförda uppfattning, utan tvärtom ger det som står i domen på denna sida stöd för fastighetsägarnas redovisade uppfattning. Där anges att fastighetsägarna uppfattat att samebyarna fört in arkeologiska utredningar i målet för att försöka påvisa att det funnits samer i förhistorisk tid för att sedan med detta försöka påvisa att det vara naturligt för dem att starta renskötsel under 1600-talet. Samebyarna har i målet inför tingsrätten inte ens gjort gällande att samerna bedrivit tamrenskötsel i Härjedalen före 1500-talet (Tingsrättens dom sid. 52). De har till grund för sitt yrkande inte åberopat någon annat nyttjande än renbetesdrift.

Det samebyarna anför om att de nu vill hänföra sin utveckling av grunder till att vara av pläderingskaraktär bestrids.

Inledning

Det som samebyarna anför under denna rubrik föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande. (Att samerna är urbefolkning har inte åberopats som en omständighet i tingsrätten. Fastighetsägarnas inställning i sak är dock att så inte är fallet vad gäller i målet berört område.) Samebyarna hänvisar till sid 65 i tingsrättens dom. Denna hänvisning ger inget besked om att urbefolkningsfrågan skulle utgöra en av samebyarna åberopad omständighet i målet. Samebyarna har inte till stöd för sin talan åberopat denna omständighet. Detta har således inte heller skett av samebyarna då det gäller den av dem åberopade fjärde grunden, ”konventionsskyddade rättigheter”. Någon samebyarna tillkommande rätt på grund av den omständigheten att samerna inom området ifråga skulle vara att bedöma som urbefolkning har inte åberopats.) Det som nu i aktbil 22 anges om ILO konventionen och staternas skyldighet att respektera den speciella betydelse urbefolkningens förhållanden till marken som de bebor har för deras kultur etc är också nya omständigheter.) Detsamma gäller konventionens föreskrifter om äganderätt och besittningsrätt. ILO konventionen är inte heller ratificerad av Sverige.

Tingsrättens dom och domskäl

Bevisfrågan

Det samebyarna anför under denna rubrik föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande eller till något bemötande. Det bestrids dock att "presumptionsargumenteringen", på sätt samebyarna påstår, för grund 1 "måste anses" gälla även beträffande grund 2.

1751 års kodicill

Det som samebyarna anför under denna rubrik föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande. Fastighetsägarna har inget att anföra i denna del mer än att hänvisa till det som inledningsvis anförts under rubriken 'Inställning' om vad som generellt bör gälla vid bedömning av huruvida nya fakta skall bedömas som nya omständigheter i detta mål.

Avvittringen

Det samebyarna anför under denna rubrik föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande. Till bemötande av vad som anges under punkt 2 görs gällande att innehållet i tingsrättens dom på sid 56 och 96 ger stöd för fastighetsägarnas invändning om nya åberopade omständigheter. Då det gäller uttrycket barmarksbete hävdar samebyarna att detta inte är en nyhet i målet. Fastighetsägarna hävdar fortfarande att så är fallet och att begreppet barmarksbete inte finns vare sig i målet, i lagen eller i de markanvändningsredovisningar som samebyarna presenterat. Under punkt 6 hänför sig samebyarna till tingsrättens dom, sid 55 och 61. Innehållet på dessa sidor i tingsrättens dom ger inte stöd för samebyarnas påstående att ifrågasatt omständigheter tidigare förevarit i målet. Det är nya fakta som samebyarna åberopar då de påstår att samernas möjlighet att delta i avvittringsprocessen begränsades bl a av att kunskörelse m m gavs i institutioner, socken och kyrkan, till vilka samerna som ickemedborgare inte ägde tillträda.

Förekomsten av rättstvister under perioden

Det samebyarna anför under denna rubrik föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande. Den hänvisning som samebyarna gör till tingsrättens dom, sid 54 och 88, ger inte besked om att samebyarna tidigare i målet åberopat de ifrågasatt omständigheterna.

Tingsrättens avslutande bedömning

7.2 Samebyarnas grund 1 (urminnes hävd)

Det samebyarna anför under denna rubrik föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande.

Denna grund får sitt sakliga innehåll av bl a samebyarnas uttalande vid förberedelsen den 27 augusti 1992, vilket citerats i föregående inlägga, och synes innebära, att samerna som omständigheter till stöd för sin talan i första hand åberopar att renbete skett okvalt i 90 år. Betestiden är således en omständighet som samebyarna åberopat till stöd för sin talan. Nu vill samebyarna i hovrätten som omständighet till stöd för sin talan åberopa att renbete skett okvalt i 45 år.

Samebyarna hävdar att frågan gäller om de avgivit ett medgivande eller ett vitsordande innebärande att kvalifikationstiden skall vara 90 år och om samebyarna i sådant fall är bundna av medgivandet eller vitsordandet. Professor Heuman skriver i JT 96/97 nr 1, sid 44: "*Ett inför lägre rätt avgivet medgivande får i högre rätt återtas endast om det föreligger alldeles speciella omständigheter*. Men inte ens i fall då sådana skäl kan tänkas föreligga får medgivandet alltid återkallas". Några sådana skäl påstås inte ens föreligga av samebyarna. Samebyarna kan alltså inte i hovrätten återta ett i tingsrätten avgivet medgivande eller vitsordande.

I anledning av samebyarnas fortsatta hänvisning till Heuman citeras på sid 46, a.a.: "Regeln berövar honom inte rätten att göra en *rättsinvändning*. - Regeln utgör enligt sin ordalydelse inte heller något förbud för svaranden att helt eller delvis *förneka* kändens grund. Han åberopar då inte nya omständigheter, t ex i ett fall då förnekandet leder till att motparten har att fullgöra en tung bevisbörda. Om en part inför HovR:n tar tillbaka ett erkännande som lämnats inför TR:n och återtagandet innebär att parten därigenom åberopat ett nytt rättsfaktum, kan preklusionsregeln i 50:25 st 3 tillämpas, men det finns inte något stöd för att preklusionsverkan kan inträda om ett erkännande återkallats utan att parten därvid åberopat något nytt rättsfaktum eller nytt bevismedel".

Av vad som anförts i första stycket ovan framgår, att citatet av Heuman inte är tillämpligt. Fastighetsägarna anser inte att frågan, i vart fall inte enbart, gäller en tillåten rättsinvändning som kan återtas. Fastighetsägarna hävdar vidare att samebyarnas talan i tingsrätten tillsammans med att fastighetsägarna accepterat att minst 90 år av obehindrat nyttjande av marken kan grunda urminnes hävd utgör processhandlingar som samebyarna inte kan återta inför hovrätten.

Det saknas stöd för påståendet att "medgivandet" får anses ha varit villkorat av att kvalifikationstiden fortsatt att löpa efter 1886 eller efter 1972. Såvitt avser 1886 är i så fall villkoret uppfyllt.

Som framgår av handlingarna i tingsrätten har samebyarna först angivit sina grunder för bestridandet, alltså för förekomsten av renbetesrätt. Fastighetsägarna har därefter svarat på av samebyarna åberopade grunder. Frågan om grunder för parternas ståndpunkter har varit föremål för en utomordentligt noggrann behandling av tingsrätten. Bl a har tingsrätten sammanställt parternas respektive grunder och utveckling därav, tillställt parterna sammanställningen samt hållit en särskild förberedelse den 18 maj 1994 för behandling av dessa. Den kritik som samebyarna nu framför återfaller helt på dem själva.

Utredning om bevisning

Det samebyarna anför under denna rubrik föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande.

Den av samebyarna åberopade artikeln av professor Heuman belyser på ett flertal ställen, att en av nackdelarna om man skulle tillåta en svarande att återta ett medgivande är att det kunde komplicera processen genom att t ex väsentligen försvåra kärandens bevissäkring.

Påståendet att kvalifikationstiden fortsatt att löpa även efter år 1972 vidhålls av samebyarna såvitt fastighetsägarna förstått. Den frågan avgör om kvalifikationstiden skall räknas bakåt i tiden från år 1972 eller år 1990. Alldeles oberoende därav är naturligtvis av avgörande betydelse för bevisningen om den kvalifikationstiden är 45 eller 90 år.

7.3 Samebyarnas grund 2 (lagfäst rätt genom renbetes- och rennäringslagarna)

Det samebyarna anför under denna rubrik föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande.

Tingsrätten redovisar samebyarnas grunder och utveckling därav såsom de åberopats av samebyarna. I samebyarnas utveckling av överklagandet anför samebyarna under rubriken '7.2 Samebyarnas grund 1 (urminnes hävd)': "Tingsrätten delar samebyarnas uppfattning att rätten till renskötsel är en i förhållande till renbetes- och rennäringslagarna fristående självständig rätt.

Mot fastighetsägarnas bestridande äger samebyarna till följd härav rätt att till styrkande av urminnes hävd åberopa även förhållanden som inträffat efter tillkomsten av 1886 års renbeteslag". Så sent som i augusti 1996 har samebyarna således inte haft något att anmärka mot tingsrättens handläggning utan delar tvärtom tingsrättens bedömning i sak, vilket inte kan uppfattas på annat sätt än att invändningen enligt samebyarnas uppfattning hör hemma under denna grund.

Vad gäller kvalifikationstiden åberopas vad som anförts ovan. I övrigt vidhålles vad som anförts i inlagan den 8 november 1996.

7.4 Samebyarnas grund 3 (sedvana)

Det samebyarna anför under denna rubrik föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande.

7.5 Samebyarnas grund 4 (konventionsskyddande rättigheter)

Det samebyarna anför under denna rubrik föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande.

Fastighetsägarna har i inlaga till tingsrätten den 8 april 1992, aktbil 710, bestritt den aktuella grunden bl a under åberopande av att folkrätten reglerar förhållandet mellan stater och inte är tillämplig i en tvist mellan svenska rättsobjekt. Ståndpunkten har aldrig föranlett någon erinran från samebyarnas sida. Tvärtom har samebyarna i pläderingen uttalat: "Även om folkrättsliga förpliktelser inte har rättsverkan mot enskild utan är en förpliktelse för staten följer att ett resultat av en process, som medför att förutsättningarna för renskötsel inom fyra samebyar påverkas genom att det inte skulle finnas tillgång till förutsatt för näringen nödvändigt vinterbete, är - om inte en fråga för enskilda fastighetsägare - dock en fråga om ansvar för staten Sverige".

Vad samebyarna nu anför i andra stycket förefaller vara ett cirkelresonemang. Tillämpningen av Europakonventionens egendomsskydd förutsätter att det finns en rätt att skydda. Förvarande tvist gäller om det finns någon rätt till bete eller inte.

Bevisning

Fastighetsägarna vidhåller att bestämmelserna i 50 kap 25 § rättegångsbalken utgör hinder mot sådana nya bevisman som nu åberopas. I övrigt vidhåller fastighetsägarna vad som tidigare anförts.

Rättegångskostnader

På de skäl som redovisats i föregående inlaga vidhåller fastighetsägarna att samebyarna intar väsentligen samma ställning i rättegången och kan anses ha samfällt givit anledning till de kostnader om vilka är fråga. Fastighetsägarna finner inte anledning att kommentera huruvida det angivna exemplet vare sig är sakligt rimligt eller rättsligt möjligt, utan nöjer sig med att konstatera att tingsrättens beslut i rättegångskostnadsfrågan är en direkt konsekvens av hur samebyarna fört processen.

Fastighetsägarna bestrider att "respektive samebys anspråk" skulle ha klarlagts vid förlikningsförhandlingar. Vad som förekommer vid förlikningsförhandlingar kan för övrigt inte åberopas i rättegången.

Justering av samebyarnas yrkande

Kärandenas talan är utformad så att den omfattar såväl vinterbete som åretruntbete.

I stämningsansökan utvecklar fastighetsägarna bakgrunden: "Samebyarnas rätt till vinterbete med ren inom Härjedalens kommun är tvistig. Tvisten gäller huruvida renbetesrätten är begränsad till de för ändamålet särskilt avsatta områdena, de så kallade renbetesfjällen, eller om en rätt till vinterbete med ren finns också utanför dessa områden. Vinterbete hänför sig till den 1 oktober t o m 30 april. Någon rätt till bete med ren på annan tid, sommartid, har inte av samebyarna påståtts föreligga utanför renbetesfjällen. Föreliggande tvist gäller således enbart vinterbete."

I inlagan den 27 november 1990 har samebyarna under punkt 2 haft synpunkter på kärandenas yrkande. Samebyarna har ansett att det inte framgått vad yrkandet omfattar.

Detta har klargjorts av kärandena i inlaga till tingsrätten den 8-9 januari 1991, aktbil 635, punkt 2: "Yrkandet i stämningsansökan gäller renbetesrätten utanför renbetesfjällen."

Kärandena har ytterligare utvecklat sin ståndpunkt i inlaga den 15-18 februari 1991, aktbil 660, sid 2 ff. Därav framgår, att kärandena yrkar domstols fastställelse av att det för respektive fastighet inte finns en av avtal oberoende rätt till bete med ren till förmån för samebyarna, detta oavsett vilken grund samebyarna må åberopa.

Kärandena har där även redovisat innehållet i de överläggningar som föregått stämningsansökan, varvid konstaterats, att från samernas sida hävdades att rätt till vinterbete föreligger inom hela Härjedalens kommun. Däremot har samerna aldrig vid något tillfälle förrän nu hävdat rätt till åretruntbete utöver vad som anges i 3 § rennäringslagen, alltså på marker ägda av annan än staten.

Vid förberedelse i målet den 16 september 1991 har kärandena framställt sitt yrkande varefter samebyarna vidhållit tidigare i aktbil 627 framställt yrkande om avvisning. Det ska särskilt noteras, att samebyarna därvid anmält att "den under p 2 upptagna grunden frånfalles", alltså den grund som enligt vad ovan anförts avser omfattningen av yrkandet.

Samebyarna har därefter angivit sina grunder, som de antecknats i protokollen. Därvid kan särskilt noteras andra punkten i den andra grunden: "Sålunda föreligger lagstöd för nu omtvistade renbetesrätt enligt 3 § 2 p rennäringslagen". Samebyarna har således aldrig bestritt fastighetsägarnas yrkande på den grunden, att det skulle föreligga rätt till åretruntbete eller, som de nu säger, barmarksbete.

Som framgår av tingsrättens akt har därefter frågan om grunder för parternas ståndpunkter varit föremål för en utomordentligt noggrann behandling av tingsrätten. Bland annat har tingsrätten sammanställt parternas respektive grunder och utveckling därav samt hållit en särskild förberedelse den 18 maj 1994 för behandling av dessa.

Det av samebyarna åberopade uttalandet i samebyarnas inlaga den 20 november 1991, aktbil 696, lyder: "Av markanvändningsredovisningen framgår att sameparterna hävdar sedvanerätt till samtliga trakter där kärandena har sina fastigheter belägna såvitt kunnat utläsas av kärandeförteckningen. För vinnande av fullständig klarhet i detta avseende erfordras kartmaterial, som utvisar de fastigheter som beröres av processen". Detta har av kärandena besvarats i inlagan den 8 april 1992, aktbil 710. Där har klarlagts att kärandenas fastigheter är belägna inom Här-

jedalens kommun, att samebyarnas talan varit att sedvanerätt föreligger inom hela kommunen och att kärandena därför inte delar samebyarnas uppfattning, att det då erfordrades kartmaterial för respektive fastighet.

Härefter har utväxlats ett antal skrifter, bland annat med bevisuppgift, samt hållits en förberedelse i målet, utan att frågan om kartmaterial berörts. I inlagen den 19 februari 1993 påstår samebyarna att arbetet med processen försvårats av kärandeparternas inställning i kartfrågan. I anledning därav har kärandena den 27 maj 1993, aktbil 811, åtagit sig att inge kartor.

Samebyarna har istället, med hjälp av lantmäteriet, tagit fram kartor med fastighetsvis redovisning. Samebyarna gjorde då den bedömningen att dessa kartor utgjorde "erforderligt kartmaterial". Detta kartmaterial har inte föranlett någon ändring av samebyarnas talan i sak. Vid förberedelsen den 18 maj 1994 har kartmaterialet diskuterats utförligt. Det förelåg då enighet om att det av samebyarna framtagna kartmaterialet var tillräckligt. Då förelåg inga delade meningar om för processen erforderligt kartmaterial. Vid den muntliga förberedelsen, 1994-10-26 -- 10-27 avhandlades också kartfrågan. Enighet förelåg även då. Kartmaterial granskades, bl a aktbil 834, 920-929, 1102 och 1161.

Fastighetsägarna har, enligt vad som förberedelsevis förelegat enighet om, före huvudförhandlingen tillställt tingsrätten 1 exemplar av fastighetskartan, cirka 150 kartblad för Härjedalens kommun exklusive renbetesfjällen, aktbil 1072.

Om samebyarna haft önskemål om annat kartmaterial än det som presenterats, har de kunnat begära det av fastighetsägaren när som helst. Om det rått delade meningar mellan parterna har de hos tingsrätten kunnat hemställa om föreläggande för fastighetsägarna i den delen. Så har inte skett.

Avslutningsvis bör framhållas, att samebyarna i inlaga den 12 september 1995, aktbil 1084, ändrat sin inställning såtillvida att envar sameby bestrider de fastighetsägares talan för vars fastigheter respektive sameby hävdar sedvanerätt till vinterbete samt envar sameby medger de fastighetsägares talan för vars fastigheter respektive sameby ej hävdar sedvanerätt till vinterbete.

I det sammanhanget har alltså respektive samebys inställning anpassats efter markanvändningsredovisningarna, varvid i vart fall frågan om åretruntmarker borde ha uppmärksamrats av samebyarna. I samebyarnas inlaga den 25 september 1995, aktbil 1156-1157, presenterade samebyarna en precisering av sin ändrade talan med stöd av bifogad av lantmäteriet upprättad

förteckning över de omstämda fastigheternas placering inom respektive samebys område. Detta arbete måste ha givit besked om fastigheternas belägenhet liksom lantmäteriets utredning, aktbil 1131-1132 (2 pärmarna). Respektive fastighets belägenhet är i pärmarna angiven till det koordinatsystem som gäller för fastghetskartorna och för varje fastighet är aktuella beteckningar för fastighetskartor presenterade. Belägenheten är områdesvis per fastighet hänförd till respektive fastighetskarta. I det av sambyarna föranstalltade arbetet har således skett en fullständig genomgång av fastghetskartorna och de omstämda fastigheternas beägenhet. Genom den fördelning som lantmäteriet haft i uppdrag att göra, aktbil 1156-1157, har en uppdelning av fastigheterna skett utifrån fastighetskartorna till område som enligt markanvisningsplanerna ingår i respektive samebys markanspråk.

Utöver det anförda kan framhållas, att till stämningsansökningarna fogats förteckning över kärandena och deras fastigheter indelade i socknar och byar. Fastigheterna i respektive socken har därefter indelats i skifteslag i alfabetsordning och skifteslagsvis i nummerordning. Se även karta, aktbil 823. Åretruntbetesmarker i markanvändningsredovisningarna omfattar såvitt avser Tännäs socken, hela socknen utöver renbetesfjällen. Det behövs ingen karta för att konstatera att alla av kärandena angivna fastigheter i Tännäs socken ligger inom område som enligt samebyarnas markanvändningsredovisning planeras för åretruntbete. Denna redovisning utgör en del i översiktsplanarbetet.

Påståendet att samebyarna nu uppmärksammat att flera av fastighetsägarna i processen har fastighetsinnehav som ligger inom områden som omfattas av "barmarksbete" är alltså inte trovärdigt.

Fastighetsägarna bestrider således samebyarnas yrkande om föreläggande att inge ytterligare kartmaterial.

Fastighetsägarna bestrider att samebyarna nu kan hävda "en rätt till barmarksbete" i målet.

I anledning av att samebyarna avser att hävda en betesrätt till åretruntbete utanför statlig mark kan slutligen påpekas, att detta står direkt i strid med rennäringslagens bestämmelser i 3 §.

Undanröjande av dom och återförvisning

Fastighetsägarna bestrider samebyarnas påstående att tingsrätten försummat att bedriva processledning i flera avseenden. Samebyarna har själva ansvaret för de eventuella misstag som de påstår sig ha gjort. Samebyarna har, som framgår av vad som ovan anförts, inte heller haft ett ofullständigt underlag beträffande de omstämda fastigheternas belägenhet. De har också själva enligt till tingsrätten ingiven kostnadsräkning haft utlägg för kartor med ett belopp på 97 576 kr. Samebyarna, som i tingsrätten klarlagt sin talan först efter föreläggande och också i ett mycket sent skede inför huvudförhandlingar ändrat inställning, har själva orsakat problem för processledningen och motparter. Samebyarna för nu in ytterligare nytt material och nya begrepp, såsom barmarksbete. Med i huvudsak detta som grund hävdar de förekomst av försumlig processföring. Detta påstående om försumlighet saknar all grund. Några hållbara skäl för att undanröja tingsrättens dom och återförvisa målet har de sålunda inte förebragt. Dessa yrkanden bestrids.

Fastighetsägarnas inställning

Fastighetsägarna vidhåller sin inställning såsom den redovisats i inlagan av den 8 november 1996. De yrkar även fortsättningsvis anstånd med att yttra sig över grunderna för överklagandet och ange de omständigheter de vill anföra samt att ange bevisuppgift. De yrkar ersättning för rättegångskostnader i målet inför hovrätten med belopp som senare skall anges.

Falun den 16/3 1997

Nils Larsson

Leif Andersson

Hovrätten för nedre Norrland

1997-06-

Mål nr T 58/96, rotel 34

Som komplettering till vad som anförts beträffande samebyarnas yrkande om undanröjande av dom och återförvisning inges bilagda utskrift av tingsrättens dandupptagning från huvudförhandlingen inledning den 18 september 1995.

b

Nils Larsson

Leif Andersson

O (L A)
CE

På Leif ok

DU kan väl
skicka under.

**Bandupptagning från huvudförhandling den 18 september 1995 i
mål nr T 88/90 (T 70/91 och T 85/95)**

Advokat Sandow (under behandling av fråga om rättegångshinder):
"Vad gäller den skriftliga förberedelsen av målet så har det ju förhållit sig på
det sättet att parts yttrande har kommunicerats med motpart med före-
läggande då att inom viss tid avge yttrande.

Varje sådant yttrande har i princip innehållit ett eller flera sakkunnigutlåtanden och det har ju medfört då att när yttrande och sakkunnigutlåtande har kommunicerats, så har vi på samebysidan fått ta itu med fastighetsägarnas senaste yttrande och i vår tur anlitat sakkunniga. Så har då målet rullat på och på visst sätt som jag har redovisat skriftligt så är det väl olyckligt i och för sig att skriftväxlingen har pågått in i det sista.

Det som nu uppges här sidmässigt var det nog ett 10-tal - 20-tal sidor som uppgavs ha inkommit från vår sida. Huvudyttrandet, det är på tre sidor, daterat den 15 september och det yttrandet från vår sida är ju då föranlett av att vi har haft möjlighet att besvara fastighetsägarnas senaste yttrande och det omfattar då svaromål på två yttranden från fastighetsägarnas sida. Det är ingenting som samebyarna kan lastas för att vi använder oss av den möjlighet som har berett oss från tingsrättens sida att då gå i genmål på fastighetsägarnas senaste utlåtande. Men det material som har ingivits avser ju tidigare behandlade områden i allt väsentligt och därför så är det enligt samebyarnas uppfattning inte så att materialet är av den beskaffenheten att det därför utgör hinder för huvudförhandling.

Vidare är det ju så att parterna har accepterat den här formen av förberedelse ifrån tingsrättens sida. Den har pågått under mycket lång tid och det faktum att ingendera sida vill så att säga vara den som inte fått sista ordet. Det menar jag är konsekvensen av det, det drabbar ju på likartat sätt parterna och på nu huvudsaken anförda skäl så är det samebyarnas uppfattning att det inte föreligger hinder för huvudförhandling".

Lagman Claes Ljungberg: "Då min fråga till samebyarna. Kan Ni idag sedan dom här yrkandena har framställts, ange klart svaromål på inställningarna? Det kan Ni!"

Jörgen Bohlin: "Ja det kan vi göra"!

Claes Ljungberg: "Jaha"!

Jörgen Bohlin: "Utifrån det material som är redovisat till tingsrätt. Det finns en kommentar till det men jag...."

Claes Ljungberg: "Det lär ju ha varit på det sättet att det har bestritts helt och sedan i september månad imman så har det i vart fall förutskickats om det verkligen är några ändringar ska jag låta vara osagt men det har förutskickats att det skall vara ändrad inställning från Er sida men Ni är i stånd att idag redovisa inställningen till yrkandena"?

Jörgen Bohlin: "Ja"!

Claes Ljungberg: "Ja"!

Less Oregon

1997-05-28

Immunized on 25 May 97
left of 25 May 97
13th v 14

N.L. v 27th 44

Immunized on 25 May 97

KVITTO

SESSION NR. = 230

13/03/97 14:12

ID=LRF JURIDISKA BYRÅN AB

DATU	TID	SÄ/MO TID	MOTSTÄENDE FAX ID	LÄGE	SIDOR	RESULT
13/03	14:04	07'25"	46 23 28074	ECM-S	10	OK 0000

Måne-Louise!
Några snarare justeringar
Tycker det ser
bra ut!
Hovrätten för Nedre Norrland
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Mål nr T 58/96, rotel 34

Förelagda att inkomma med yttrande över samebyarnas inläga 1996-12-19, aktbil 22, får fastighetsägarna anföra följande.

Inställning

✓ Det samebyarna under denna rubrik anför om rätt att få åberopa nya omständigheter som utgör en modifikation eller ett tillägg till det saksammanhang som redovisats i tingsrätten bemöts enligt följande. Samebyarnas talan utgår ifrån att samebyarna hävdar renbetesrätt på grund av ett nyttjande av renbete av ålder. Till stöd för denna talan åberopar samebyarna omständigheter som i stor omfattning utgör historiska händelser och fakta av annat slag. En sådan åberopad omständighet kan nu i målet inför hovrätten inte få, på det sätt som samebyarna hävdar, modifieras eller tilläggas med nya omständigheter eller fakta. Sålunda bör samebyarna inte kunna åberopa tidigare inte åberopade delar av 1751 års kodicill, bara på den grunden att de tidigare hänfört sig till en annan del av sagda skrift och där åberopat vissa fakta som en omständighet till stöd för sin talan. Eftersom målet i stort bygger på historiska fakta kan det nu i hovrätten inte heller vara riktigt att samebyarna, såsom de begär, skall få fritt åberopa nya omständigheter som kan utläsas ur officiella domar.

Grunder för överklagandet

Det som samebyarna anför under denna rubrik föranleder följande bemötande. Det anförda föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande. Hänvisningen till sid 35 i tingsrättens dom ger inte stöd för samebyarnas framförda uppfattning, utan tvärtom ger det som står i domen på denna sida stöd för fastighetsägarnas redovisade uppfattning. Där anges att fastighetsägarna uppfattat att samebyarna fört in arkeologiska utredningar i målet för att försöka påvisa att det funnits samer i förhistorisk tid för att sedan försöka påvisa att det vara naturligt för dem att starta renskötsel under 1600-talet. Samebyarna har i målet inte åberopat förekomst av renskötsel före 1500-talets mitt (denna int. 52).
att samerna bedrivit sam- 93 Vägsdalen

Det samebyarna anför om att de nu vill hänföra sin utveckling av grunder till att vara av pläderingskaraktär bestrids.

Inledning

Det som samebyarna anför under denna rubrik föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande. Huruvida samerna är urbefolkning är inte en omständighet i målet. Fastighetsägarnas inställning är dock att så inte är fallet vad gäller i målet berört område. Samebyarna hänvisar till sid 65 i tingsrättens dom. Denna hänvisning ger inget besked om att urbefolkningsfrågan skulle utgöra en av samebyarna åberopad omständighet i målet. Samebyarna har inte till stöd för sin talan åberopat denna omständighet. Detta har således inte heller skett av samebyarna då det gäller den av dem fjärde åberopade grunden, "konventionsskyddade rättigheter". Någon av samebyarna tillkommande rätt på grund av den omständigheten att samerna inom området ifråga skulle vara att bedöma som urbefolkning har inte åberopats. Det som nu i aktbil 22 anges om ILO konventionen och staternas skyldighet att respektera den speciella betydelse urbefolkningens förhållanden till marken som de bebodde har för deras kultur etc är också nya omständigheter, liksom konventionens föreskrifter om äganderätt och besittningsrätt. ILO konventionen är inte heller ratificerad av Sverige.

Tingsrättens dom och domskäl

Bevisfrågan

Det samebyarna anför under denna rubrik föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande eller till något bemötande. Det bestrids dock att "presumtionsargumenteringen", på sätt samebyarna påstår, för grund 1 "måste anses" gälla även beträffande grund 2.

1751 års kodicill

Det som samebyarna anför under denna rubrik föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande. Fastighetsägarna har inget att anföra i denna del mer än att hänvisa till det som inledningsvis anförts under rubriken 'Inställning' om vad som generellt bör gälla vid bedömning av huruvida nya fakta skall bedömas som nya omständigheter i detta mål.

Avvittringen

Det samebyarna anför under denna rubrik föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande. Till bemötande av vad som anges under punkt 2 görs gällande att innehållet i tingsrättens dom på sid 56 och 96 ger stöd för fastighetsägarnas invändning om nya åberopade omständigheter. Då det gäller uttrycket barmarksbete hävdar samebyarna att detta inte är en nyhet i målet. Fastighetsägarna hävdar fortfarande att så är fallet och att begreppet barmarksbete inte finns vare sig i målet, i lagen eller i de markanvändningsredovisningar som samebyarna presenterat. Under punkt 6 hänför sig samebyarna till tingsrättens dom, sid 55 och 61. Innehållet på dessa sidor i tingsrättens dom ger inte stöd för samebyarnas påstående att ifrågasättande omständigheter tidigare förevarit i målet. Det är nya fakta som samebyarna åberopar då de påstår att samernas möjlighet att delta i avvittringsprocessen begränsades bl a av att kunskapsmässiga gavs i institutioner, socken och kyrkan, till vilka samerna som ickemedborgare inte ägde tillträda.

Förekomsten av rättstvister under perioden

Det samebyarna anför under denna rubrik föranleder inte fastighetsägarna till något ändrat ställningstagande. Den hänvisning som samebyarna gör till tingsrättens dom, sid 54 och 88, ger inte besked om att samebyarna tidigare i målet åberopat de ifrågasättande omständigheterna.

Tingsrättens avslutande bedömning

Lika mening som 1) 7.2 Samebyarnas grund 1 (urminnes hävd)

Denna ~~samebyarnas först åberopade~~ grund för sitt sakliga innehåll av ~~uttalandet~~ vid förberedelsen den 27 augusti 1992, vilket citerats i föregående inlägga, och innebär att samerna som omständigheter till stöd för sin talan i första hand åberopar att renbete skett okvalt i 90 år. Betestiden är således en omständighet som samebyarna åberopat till stöd för sin talan. Nu vill

✓ samebyarna i hovrätten som omständigheter till stöd för sin talan åberopa att renbete skett okvalt i 45 år.

✓ Samebyarna hävdar att frågan gäller om de avgivit ett medgivande eller ett vitsordande innebärande att kvalifikationstiden skall vara 90 år och om samebyarna i sådant fall är bundna av medgivandet eller vitsordandet. Professor Heuman skriver i JT 96/97 nr 1, sid 44: "Ett inför lägre rätt avgivet medgivande får i högre rätt återtå endast om det föreligger alldeles speciella omständigheter. Men inte ens i fall då sådana skäl kan tänkas föreligga får medgivandet alltid återkallas". Några sådana skäl påstås inte ens föreligga av samebyarna. Samebyarna kan alltså inte i hovrätten återta ett i tingsrätten avgivet medgivande eller vitsordande.

✓ I anledning av samebyarnas fortsatta hänvisning till Heuman citeras på sid 46: "Regeln berövar honom inte rätten att göra en *rättsinvändning*. - Regeln utgör enligt sin ordalydelse inte heller något förbud för svaranden att helt eller delvis *förneka* kärandens grund. Han åberopar då inte nya omständigheter, t ex i ett fall då förnekandet leder till att motparten har att fullgöra en tung bevisbörda. Om en part inför HovR:n tar tillbaka ett erkännande som lämnats inför TR:n och återtagandet innebär att parten därigenom åberopat ett nytt rättsfaktum, kan preklusionsregeln i 50:25 st 3 tillämpas, men det finns inte något stöd för att preklusionsverkan kan inträda om ett erkännande återkallats utan att parten därvid åberopat något nytt rättsfaktum eller nytt bevismedel".

✓ Av vad som anförts i första stycket ovan framgår, att citatet av Heuman inte är tillämpligt. Fastighetsägarna anser inte att frågan, i vart fall inte enbart, gäller en tillåten rättsinvändning som kan återtå. Fastighetsägarna hävdar vidare att samebyarnas talan i tingsrätten tillsammans med att fastighetsägarna accepterat att minst 90 år av obehindrat nyttjande av marken kan grunda urminnes hävd utgör processhandlingar som samebyarna inte kan återta inför hovrätten.

Det saknas stöd för påståendet att "medgivandet" får anses ha varit villkorat av att kvalifikationstiden fortsatt att löpa efter 1886 eller efter 1972. Såvitt avser 1886 är i så fall villkoret uppfyllt.

✓ Som framgår av handlingarna i tingsrätten har samebyarna först angivit sina grunder för bestridandet, alltså förekomsten av renbetesrätt. Fastighetsägarna har därefter svarat på av samebyarna åberopade grunder. Frågan om grunder för parternas ståndpunkter har varit föremål för en utomordentligt noggrann behandling av tingsrätten. Bl a har tingsrätten sammanställt parternas respektive grunder och utveckling därav, tillställt parterna sammanställningen samt

hållit en särskild förberedelse den 18 maj 1994 för behandling av dessa. Den kritik som samebyarna nu framför återfaller helt på dem själva.

Utredning om bevisning

Den av samebyarna åberopade artikeln av professor Heuman belyser på ett flertal ställen, att en av nackdelarna om man skulle tillåta en svarande att återta ett medgivande är att det kunde komplicera processen genom att t ex väsentligen försvåra kärandens bevissäkring.

Påståendet att kvalifikationstiden fortsatt att löpa även efter år 1972 vidhålls av samebyarna såvitt fastighetsägarna förstått. Den frågan avgör om kvalifikationstiden skall räknas bakåt i tiden från år 1972 eller år 1990. Alldeles oberoende därav är naturligtvis av avgörande betydelse för bevisningen om den kvalifikationstiden är 45 eller 90 år.

7.3 Samebyarnas grund 2 (lagfäst rätt genom renbetes- och rennäringslagarna)

Tingsrätten redovisar samebyarnas grunder och utveckling därav såsom de åberopats av samebyarna. I samebyarnas utveckling av överklagandet anför samebyarna under rubriken '7.2 Samebyarnas grund 1 (urminnes hävd)': "Tingsrätten delar samebyarnas uppfattning att rätten till renskötsel är en i förhållande till renbetes- och rennäringslagarna fristående självständig rätt. Mot fastighetsägarnas bestridande äger samebyarna till följd härav rätt att till styrkande av urminnes hävd åberopa även förhållanden som inträffat efter tillkomsten av 1886 års renbeteslag". Så sent som i augusti 1996 har samebyarna således inte haft något att anmärka mot tingsrättens handläggning utan delar tvärtom tingsrättens bedömning i sak, vilket inte kan uppfattas på annat sätt än att invändningen enligt samebyarnas uppfattning hör hemma under denna grund.

Vad gäller kvalifikationstiden åberopas vad som anförts ovan. I övrigt vidhålls vad som anförts i inlagan den 8 november 1996.

7.4 Samebyarnas grund 3 (sedvana)

~~Fastighetsägarna vidhåller vad som anförts i inlagan den 8 november 1996.~~

7.5 Samebyarnas grund 4 (konventionsskyddade rättigheter)

Fastighetsägarna har i inlaga till tingsrätten den 8 april 1992, aktbil 710, bestritt den aktuella grunden bl a under åberopande av att folkrätten reglerar förhållandet mellan stater och inte är tillämplig i en tvist mellan svenska rättsobjekt. Ståndpunkten har aldrig föranlett någon erinran

från samebyarnas sida. Tvärtom har samebyarna i pläderingen uttalat: "Även om folkrättsliga förpliktelser inte har rättsverkan mot enskild utan är en förpliktelse för staten följer att ett resultat av en process, som medför att förutsättningarna för renskötsel inom fyra samebyar påverkas genom att det inte skulle finnas tillgång till förutsatt för näringen nödvändigt vinterbete, är - om inte en fråga för enskilda fastighetsägare - dock en fråga om ansvar för staten Sverige".

Vad samebyarna nu anför i andra stycket förefaller vara ett cirkelresonemang. Tillämpningen av Europakonventionens egendomsskydd förutsätter att det finns en rätt att skydda. Förvarande tvist gäller om det finns någon rätt till bete eller inte.

Bevisning

Fastighetsägarna vidhåller att bestämmelserna i 50 kap 25 § rättegångsbalken utgör hinder mot sådana nya bevisman som nu åberopas. I övrigt vidhåller fastighetsägarna vad som tidigare anförts.

Rättegångskostnader

På de skäl som redovisats i föregående inlägga vidhåller fastighetsägarna att samebyarna intar väsentligen samma ställning i rättegången och kan anses ha samfällt givit anledning till de kostnader om vilka är fråga. Fastighetsägarna finner inte anledning att kommentera huruvida det angivna exemplet vare sig är sakligt rimligt eller rättsligt möjligt, utan nöjer sig med att konstatera att tingsrättens beslut i rättegångskostnadsfrågan är en direkt konsekvens av hur samebyarna fört processen.

Fastighetsägarna bestrider att "respektive samebys anspråk" skulle ha klarlagts vid förlikningsförhandlingar. Vad som förekommer vid förlikningsförhandlingar kan för övrigt inte åberopas i rättegången.

Justering av samebyarnas yrkande

Kärandenas talan är utformad så att den omfattar såväl vinterbete som åretruntbete.

I stämningsansökan utvecklar fastighetsägarna bakgrunden: "Samebyarnas rätt till vinterbete med ren inom Härjedalens kommun är tvistig. Tvisten gäller huruvida renbetesrätten är begrän-

sad till de för ändamålet särskilt avsatta områdena, de så kallade renbetesfjällen, eller om en rätt till vinterbete med ren finns också utanför dessa områden. Vinterbete hänför sig till den 1 oktober t o m 30 april. Någon rätt till bete med ren på annan tid, sommartid, har inte av samebyarna påståtts föreligga utanför renbetesfjällen. Föreliggande tvist gäller således enbart vinterbete."

I inlagen den 27 november 1990 har samebyarna under punkt 2 haft synpunkter på kärandenas yrkande. Samebyarna har ansett att det inte framgått vad yrkandet omfattar.

Detta har klargjorts av kärandena i inlaga till tingsrätten den 8-9 januari 1991, aktbil 635, punkt 2: "Yrkandet i stämningsansökan gäller renbetesrätten utanför renbetesfjällen."

Kärandena har ytterligare utvecklat sin ståndpunkt i inlaga den 15-18 februari 1991, aktbil 660, sid 2 ff. Därav framgår, att kärandena yrkar domstols fastställelse av att det för respektive fastighet inte finns en av avtal oberoende rätt till bete med ren till förmån för samebyarna, detta oavsett vilken grund samebyarna må åberopa.

Kärandena har där även redovisat innehållet i de överläggningar som föregått stämningsansökan, varvid konstaterats, att från samernas sida hävdades att rätt till vinterbete föreligger inom hela Härjedalens kommun. Däremot har samerna aldrig vid något tillfälle förrän nu hävdat rätt till åretruntbete utöver vad som anges i 3 § rennäringslagen, alltså på marker ägda av annan än staten.

Vid förberedelse i målet den 16 september 1991 har kärandena framställt sitt yrkande varefter samebyarna vidhållit tidigare i aktbil 627 framställt yrkande om avvisning. Det ska särskilt noteras, att samebyarna därvid anmält att "den under p 2 upptagna grunden frånfalles", alltså den grund som enligt vad ovan anförts avser omfattningen av yrkandet.

Samebyarna har därefter angivit sina grunder, som de antecknats i protokollen. Därvid kan särskilt noteras andra punkten i den andra grunden: "Sålunda föreligger lagstöd för nu omtvistade renbetesrätt enligt 3 § 2 p rennäringslagen". Samebyarna har således aldrig bestritt fastighetsägarnas yrkande på den grunden, att det skulle föreligga rätt till åretruntbete eller, som de nu säger, barmarksbete.

Som framgår av tingsrättens akt har därefter frågan om grunder för parternas ståndpunkter varit föremål för en utomordentligt noggrann behandling av tingsrätten. Bland annat har tings-

rätten sammanställt parternas respektive grunder och utveckling därav samt hållit en särskild förberedelse den 18 maj 1994 för behandling av dessa.

Det av samebyarna återopade uttalandet i samebyarnas inlaga den 20 november 1991, aktbil 696, lyder: "Av markanvändningsredovisningen framgår att sameparterna hävdar sedvanerätt till samtliga trakter där kärandena har sina fastigheter belägna såvitt kunnat utläsas av kärandeförteckningen. För vinnande av fullständig klarhet i detta avseende erfordras kartmaterial, som utvisar de fastigheter som beröres av processen". Detta har av kärandena besvarats i inlagan den 8 april 1992, aktbil 710. Där har klarlagts att kärandenas fastigheter är belägna inom Härjedalens kommun, att samebyarnas talan varit att sedvanerätt föreligger inom hela kommunen och att kärandena därför inte delar samebyarnas uppfattning, att det då erfordrades kartmaterial för respektive fastighet.

Härefter har utväxlats ett antal skrifter, bland annat med bevisuppgift, samt hållits en förberedelse i målet, utan att frågan om kartmaterial berörts. I inlagan den 19 februari 1993 påstår samebyarna att arbetet med processen försvårats av kärandeparternas inställning i kartfrågan. I anledning därav har kärandena den 27 maj 1993, aktbil 811, åtagit sig att inge kartor.

Samebyarna har istället, med hjälp av lantmäteriet, tagit fram kartor med fastighetsvis redovisning. Som framgår av samebyarnas inlaga gjorde de då bedömningen att dessa kartor utgjorde "erforderligt kartmaterial". Detta kartmaterial har inte föranlett någon ändring av samebyarnas talan i sak. Senast vid förberedelsen den 18 maj 1994 har kartmaterialet diskuterats utförligt. Det förelåg då enighet om att det av samebyarna framtagna kartmaterialet var tillräckligt. Då förelåg inga delade meningar om för processen erforderligt kartmaterial. Vid den muntliga förberedelsen, 1994-10-26 -- 10-27 avhandlades också kartfrågan. Enighet förelåg även då. Kartmaterial granskades, bl a aktbil 834, 920-929, 1102 och 1161.

Om samebyarna haft önskemål om annat kartmaterial än det som presenterats, har de kunnat begära det av fastighetsägaren när som helst. Om det rått delade meningar mellan parterna har de hos tingsrätten kunnat hemställa om föreläggande för fastighetsägarna i den delen. Så har inte skett. Fastighetsägarna har, enligt vad som förberedelsevis förelagt ^{enst} enighet om, tillställt tingsrätten 1 exemplar av fastighetskartan, cirka 150 kartblad för Härjedalens kommun exklusive renbetesfjällen, aktbil 1072.

Avslutningsvis bör framhållas, att samebyarna i inlaga den 12 september 1995, aktbil 1084, ändrat sin inställning såtillvida att envar sameby bestrider de fastighetsägares talan för vars

fastigheter respektive sameby hävdar sedvanerätt till vinterbete samt envar sameby medger de fastighetsägares talan för vars fastigheter respektive sameby ej hävdar sedvanerätt till vinterbete.

I det sammanhanget har alltså respektive samebys inställning anpassats efter markanvändningsredovisningarna, varvid i vart fall frågan om åretruntmarker borde ha uppmärksamats av samebyarna. I samebyarnas inlaga den 25 september 1995, aktbil 1156-1157, presenterade samebyarna en precisering av sin ändrade talan med stöd av bifogad av lantmäteriet upprättad förteckning över de omstämda fastigheternas placering inom respektive samebys område. Detta arbete måste ha givit besked om fastigheternas belägenhet liksom lantmäteriets utredning, aktbil 1131-1132 (2 pärmar).

Utöver det anförda kan framhållas, att till stämningsansökningarna fogats förteckning över kändena och deras fastigheter indelade i socknar och byar. Fastigheterna i respektive socken har därefter indelats i skifteslag i alfabetsordning och skifteslagsvis i nummerordning. Se även karta, aktbil 8. Åretruntbetesmarker i markanvändningsredovisningarna omfattar såvitt avser Tännäs socken, hela socknen utöver renbetesfjällen. Det behövs ingen karta för att konstatera att alla av kändena angivna fastigheter i Tännäs socken ligger inom område som enligt samebyarnas markanvändningsredovisning planeras för åretruntbete. Denna redovisning utgör en del i översiktsplanarbetet.

Påståendet att samebyarna nu uppmärksammat att flera av fastighetsägarna i processen har fastighetsinnehav som ligger inom områden som omfattas av "barmarksbete" är alltså inte trovärdigt.

I anledning av att samebyarna avser att hävda en betesrätt till åretruntbete utanför statlig mark kan slutligen påpekas, att detta står direkt i strid med rennäringslagens bestämmelser i 3 §.

Undanröjande av dom och återförvisning

Fastighetsägarna bestrider samebyarnas påstående att tingsrätten försummat att bedriva processledning i flera avseenden. Samebyarna har själva ansvaret för de eventuella misstag som de påstår sig ha gjort. Samebyarna har inte haft ett ofullständigt underlag beträffande de omstämda fastigheternas belägenhet. Samebyarna, som i tingsrätten klarlagt sin talan först efter föreläggande och också i ett mycket sent skede inför huvudförhandlingar ändrat inställning, har själva orsakat problem för processledningen och motparter. Samebyarna för nu in ytterligare

nytt material och nya begrepp, såsom barmarksbete. Med i huvudsak detta som grund hävdar de förekomst av försumlig processföring. Detta påstående om försumlighet saknar all grund. Några hållbara skäl för att undanröja tingsrättens dom och återförvisa målet har de sålunda inte förebragt. Dessa yrkanden bestrids.

Falun den 17/3 1997

Nils Larsson

Leif Andersson

renproc.hv2

Hovrätten för Nedre Norrland
Box 170
851 03 SUNDSVALL

Samebyarna ./ fastighetsägare i Härjedalens kommun,
mål nr T 58/96

I anledning av samebyarnas överklagande får vi anföra följande.

INSTÄLLNING

Envar fastighetsägare (fastighetsägarna) bestrider samebyarnas yrkanden om ändring av tingsrättens dom, såväl i sak som beträffande rättegångskostnader.

Fastighetsägarna bestrider samebyarnas yrkanden om rättegångskostnader i hovrätten.

Fastighetsägarna yrkar att hovrätten ogillar samebyarnas överklagande av tingsrättens beslut att avvisa samebyarnas begäran om syn på stället.

Samebyarna har i sitt överklagande anfört nya grunder för sin talan och åberopat nya omständigheter och nytt bevistema. Innan vi svarar i sak på överklagandet vill vi få prövat huruvida det nya skall ingå i processen. Fastighetsägarna yrkar att allt nytt skall avvisas. Nya grunder, sakomständigheter och bevisteman skulle kunna komma att innebära behov av ny bevisning. Vi hemställer därför om anstånd med att i sak bemöta överklagandet.

GRUNDER FÖR ÖVERKLAGANDET

Samebyarna för som ny omständighet för hävdegrundande nyttjande in jägarfolkets användning av mark och vatten. Detta är nytt.

Samebyarna har i aktbil 696 utförligt utvecklat sina grunder för bestridandet. Under rubriken "Historisk bakgrund", främst punkt 3, har samebyarna beskrivit sin uppfattning om förekomsten av samer och deras näringsgrenar från vikingatidens början fram till 1600-talet.

Fastighetsägarna har bemött inlagen i aktbil 710. Fastighetsägarna har därvid anfört (sid 1): "Innebörden av samebyarnas talan måste vara den att samebyarna påstår, utan att grunderna under punkt 1 och 2 utgör självständiga grunder, att kärandenas fastigheter nyttjats för renbete under sådan tid och till sådan art och omfattning att det lett till uppkomst av renbetesrätt". Fastighetsägarna har vidare, under rubriken "Historisk bakgrund" anfört: "Det samebyarna anför under punkt 1-3 om en tidig samekultur är inte riktigt och saknar också i och för sig betydelse i målet enär frågan om hävd hänför sig till renbete inom samernas rennäringsverksamhet i traditionell mening".

Samebyarna har i nästa inlägga bemött kärandena (aktbil 732). Samebyarna har därvid, såvitt nu är av intresse, anfört (sid 5): "Enligt svarandena saknar det ej rättslig betydelse i målet att det existerat en tidig samisk kultur i Härjedalen. Den tidiga samiska kulturen har byggts upp på olika former av fångst. Samernas näringsutövning har naturligtvis utvecklats och tagit sig delvis nya former. Som samerna angivit i svaromålet (sid 4) har tyngdpunkten i näringsutövningen förskjutits från jakt och fiske till renskötsel i samband med att samerna övergick till sk helnomadism. Den tidiga samekulturen har sålunda följts av en kultur där renskötseln är av central betydelse. Påvisandet av en tidig samekultur inom ett större område, som exempelvis Härjedalen, utgör därför ett mycket starkt stöd för att renskötsel funnits under mycket lång tid inom samma område om denna kan påvisas ha ägt rum under någon tidsperiod eller fram till idag".

Samebyarna hävdar nu att den långvariga användningen av områdena, inledningsvis i form av jakt och fiske och senare även genom renbetesdrift, har grundat en bruksrätt avseende renbete. Detta är första gången samebyarna åberopar jakt och fiske som en omständighet som kan grunda urminnes hävd till vinterbete med ren.

I föregående stycke understrukna omständigheter har således åberopats först i hovrätten.

Samebyarna anger: "Samebyarnas grunder för överklagandet är i enlighet med de i tingsrättens dom angivna grunderna eller sammanfattningsvis;". De därefter sammanfattningsvis angivna grunderna över-

ensstämmer inte med de grunder som åberopats i tingsrätten och som redovisats i tingsrättens dom.

Fastighetsägarna yrkar att hovrätten förelägger samebyarna att ange om grunderna åberopas såsom de antecknas i tingsrättens dom eller inte.

INLEDNING

Samebyarna åberopar nu som en ny omständighet att samerna är urbefolkning.

I aktbil 934, sid.1 f, anför samebyarna:"Evert Baudou hävdar att Mellannorrland aldrig har ingått i ett ursprungligt samiskt område och att samerna aldrig har varit urbefolkning i juridisk eller allmän mening i Mellannorrland. Vi ska här ej göra någon större sak detta påstående enär vare sig samebyarna eller fastighetsägarna i sina inlagor har åberopat - som omständighet - något ifråga om urbefolkning och ej heller framgår av angivna bevissteman att vare sig Inger Zackrisson eller Baudou åberopas till styrkande av något i den ena eller andra riktningen vad gäller frågan om urbefolkning".

Samebyarna åberopar nu att samerna är en urbefolkning i Sverige. Som framgår av det som nyss citerats har denna omständighet åberopats först i hovrätten.

TINGSRÄTTENS DOM OCH DOMSKÄL

Bevisfrågan

Vad som anförs om presumption i anslutning till grunden lagstadgad rätt har inte åberopats i tingsrätten. Inte heller innehållet i andra stycket på sid. 3 har åberopats i tingsrätten. Omständigheterna är nya i hovrätten.

1751 års kodicill

Det som samebyarna anför under denna rubrik är, förutom det som inledningsvis anförs i första stycket, nya omständigheter. Samebyarna har sålunda inför tingsrätten inte åberopat att 2 § jämfört med 10 § skall innebära att det ansågs föreligga rätt till bete efter gammal sedvana trots att någon med äganderätt jämförbar rätt till land inte förelåg. Inte heller har samebyarna som omständighet åberopat att kodicillens innehåll skall, då det gäller samernas rätt till mark och vatten, bedömas även med utgångspunkt från renens behov av vinterbetesland. Samebyarna

har i målet inför tingsrätten inte gjort gällande att skattefjällens utbredning i början av 1700-talet var betydligt större än de i högsta domstolen omtvistade skattefjällen.

Avvittringen

Samebyarna har åberopat nya omständigheter även i denna del. På sidan 7 har samebyarna en sammanfattning av samebyarnas inställning i sju punkter. Punkt 1, 2, 6 och 7 upptar nya omständigheter. Beträffande punkt 1 gäller att samebyarna inte uttryckt sina omständigheter på detta sätt tidigare. I punkt 2 har samebyarna ändrat inställning beträffande skattefjällsbrevet. I målet inför tingsrätten har samebyarnas inställning varit att skattefjällsbrevet avser åretruntmarker. Ordet barmarksbete är i sammanhanget nytt. Samebyarnas påstående under punkt 6, att samerna som ickemedborgare inte ägde tillträde till socknens kyrka och institutioner i övrigt, har inte tidigare framförts. Under punkt 7 för samebyarna in som nytt att det vid bedömningen av avvittringen skall tas hänsyn till biologiska och ekologiska förhållanden som styr renskötseln samt utnyttjandet av bete.

Förekomsten av rättstvister under perioden

Samebyarna har i slutet på andra stycket på sidan 8 som ny omständighet angivit: "Det får noteras att under ifrågavarande tidsepok saknades skogsbruket i form av avverkning av timmer betydelse i dessa trakter". Även det som åberopas i avsnittets sista stycke är nya omständigheter i hovrätten.

Sammanfattning

Första stycket under denna rubrik innehåller i sin helhet nya omständigheter

Tingsrättens avslutande bedömning

7.2 Samebyarnas grund 1 (urminneshävd)

Vad samebyarna anför på sid 11, sista styckets fyra sista meningar: "I sammanhanget inte överstiga 45 år", utgör nya omständigheter.

Vad gäller den tid urminnes hävd skall avse har parterna varit ense. Att så är fallet framgår av tingsrättens dom samt handlingarna i målet enligt följande:

Samebyarna har vid förberedelse den 27 augusti 1992 (protokollet sid 2) uttalat: "Det görs gällande att med urminneshävd därmed avses det i jordabalken i 1734 års lag omtalade begreppet, vilket för att bli uppfyllt förutsätter en nyttjandetid om ungefär 90 år och att nyttjandet under denna tidsperiod sker okvalt, det vill säga obehindrat. Redan vid tiden för 1886 års lag var dessa villkor uppfyllda, vilket innebär att renbete förekommit på områdena ifråga redan i början av 1800-talet. Även nyttjandet tiden efter år 1886 har betydelse för grundandet av urminneshävd".

Fastighetsägarna har accepterat att minst 90 år av obehindrat nyttjande av marken kan grunda urminneshävd.

Samebyarna har första gången i inlaga 20 november 1991 (aktbil 1696) redovisat sin syn på begreppen urminneshävd, gammal sedvana och av ålder. Enligt samebyarna har begreppen samma rättsliga betydelse.

Därtill har samebyarna infört ett begrepp, sedvana, med vilket avses en besittning av nyttjanderätt till renbetning ehuru ej av sådan längd som förutsättes för styrkande av urminneshävd, gammal sedvana eller av ålder.

Kärandena har i inlaga den 8 april 1992 (aktbil 710), accepterat samebyarnas ståndpunkt att begreppet urminneshävd, gammal sedvana och av ålder har samma rättsliga betydelse samt att kvalifikationstiden uppgår till minst 90 år.

Vid förberedelse i målet den 27 augusti 1992 har samebyarna förelagts att utveckla den tredje grunden för bestridandet (sedvana) i rättsligt avseende och därvid ange vilken tidsperiod som enligt samebyarnas mening erfordras för att sedvana skall anses föreligga.

I inlaga den 1 september 1992 (aktbil 735) har samebyarna gjort den bedömningen att för uppkomst av sedvanerätt erfordras en okvald tidsperiod av vinterbetning på åtminstone en till två generationers längd med en förekomst på några, varmed avses fler än tre men nödvändigtvis ej fler än sju, vinterbetningar.

Efter ytterligare föreläggande från tingsrätten har samebyarna i inlagen 6 november 1992 (aktbil 766) tillagt följande beträffande den tredje rättsliga grunden "sedvana": "För uppkomst av sedvanerätt under en tidsperiod av en generation erfordras enligt samebyarna att det har förekommit minst tre vinterbetningar under perioden. Föreligger det färre vinterbetningar än tre bör det för uppkomst av sedvanerätt i gengäld erfordras, att det under följande tidsperiod motsvarande en generation har förekommit ytterligare vinterbetningar, så att det under den sammanlagda tidsrymden av två generationer ha förekommit minst fem vinterbetningar".

Utredning om bevisning

Den utredning och bevisning som förebragts i tingsrätten har självfallet skett mot bakgrund av nu redovisade ställningstagande från parterna i frågan om erforderlig kvalifikationstid för urminneshävd etc.

Tingsrätten

Tingsrätten har (sid 175) anfört: "Eftersom det för förvärv av en på urminneshävd grundad rätt till renbetning vintertid utanför renbetesfjäl- len ostridigt erfordras ett nyttjande av marken ifråga under en tid av minst 90 år....."

Ovan angivna omständigheter har således åberopats först i hovrätten.

Beträffande avsnittets sista stycke hänvisas till vad som anförts ovan under "Grunder för överklagandet".

7.3 Samebyarnas grund 2 (lagfäst rätt genom renbetes- och rennäringslagarna)

Uttalandena i tingsrätten om presumtion avser enbart grunden urminneshävd. Det har inte tidigare hävdats att bestämmelserna i rennäringslagen leder till någon presumtion för vinterbete.

Omständigheterna i de tre sista styckena på sid 12 har inte till någon del åberopats i tingsrätten. 1993 års lagstiftning och vad som uttalas om typ av bevisning och beviskrav har inte framförts i tingsrätten. Såvitt gäller kvalifikationstiden åberopas även vad som anförts ovan under föregående avsnitt 7.2. Parterna har således varit ense om en kvalifikationstid om 90 år. Någon invändning om att det inte föreligger någon begränsning för samebyarna vad gäller den laguppfästa rätten att åbe-

ropa förhållanden efter utgången av 1971 har inte åberopats i tingsrätten.

Inte heller har samebyarna i tingsrätten hävdad, att det i rennäringslagen inte föreligger något krav på att renskötseln skulle ha skett okvalt (sid. 13 första stycket).

Vad gäller andra stycket på sid. 13 har samebyarna genomgående i tingsrätten angivit "Begreppen urminneshävd, gammal sedvana och av ålder har samma rättsliga betydelse". Nu åberopar samebyarna, att rennäringslagen fastställer att renskötselrätten grundas på urminnes hävd och att lagen använder uttrycket av ålder och inte urminnes hävd. Hela stycket utgör nya omständigheter i hovrätten.

Omständigheterna i tredje och fjärde styckena på samma sida har inte åberopats i tingsrätten.

Ovan angivna omständigheter har således åberopats först i hovrätten.

7.4 Samebyarnas grund 3 (sedvana)

Omständigheterna att "dessa protester inte har lett till någon förändring vad avser vinterbetet. De fastighetsägare som må ha protesterat har således accepterat fortsatt vinterbete" har inte åberopats i tingsrätten.

Ovan angivna omständigheter har således åberopats först i hovrätten.

7.5 Samebyarnas grund 4 (konventionsskyddade rättigheter)

Som framgår av vad som anförts i tingsrätten är parterna varit ense om att folkrättsliga förpliktelser inte har rättsverkan mot enskild.

Bevisning

Fastighetsägarna åberopar tills vidare samma omständigheter och bevisning som i tingsrätten och påkallar omförhör av sakkunniga och vittnen. Fastighetsägarna förbehåller sig rätt att åberopa nya omständigheter och bevisning för det fall samebyarna tillåts åberopa nya omständigheter och ny bevisning.

Fastighetsägarna åberopar samma skäl för avvisning av åberopad syn som i tingsrätten. I anledning av vad samebyarna anført i hovrätten kan därutöver tilläggas följande.

Enligt samebyarna ska synen avse några områden inom renbetesfjällen för att styrka att renbetesfjällen i högst begränsad omfattning ger möjligheter till vinterbete m m. Föreslagna områden är Flatruet och väster om Sonfjället.

Samebyarna har i tingsrätten hemställt att syn måste hållas rörande vinterbetning till styrkande av betesrättens natur som bruksrätt och dess kännetecken (aktbil 784). Samebyarnas ståndpunkt har utvecklats i aktbil 786, 857 och 887. Tingsrättens beslut innehåller en redovisning av samebyarnas bevistema och skäl.

Bevistemat är således: "till styrkande av betesrättens natur som bruksrätt och dess kännetecken".

Nu åberopas nya bevisteman: "Med synen skall styrkas att renbetesfjällen i högst begränsad omfattning ger möjligheter till vinterbete och att renbetesfjällen således aldrig har varit tillräckliga för renarnas behov av vinterbete samt att omtvistade områden har varit och är en nödvändig förutsättning för renskötsel inom Härjedalen. Vidare skall med synen styrkas de biologiska/ekologiska förhållanden samebyarna påstår föreligga".

Nya bevisteman kan inte tillåtas i hovrätten utan frågan om syn ska tillåtas som bevisning ska bedömas utifrån de bevisteman och omständigheter som åberopats i tingsrätten. Fastighetsägarna vidhåller vad som anförts i frågan vid tingsrätten. Det enda konkreta som samebyarna nu tillfört argumentationen är att man som preliminära synområden kan ange Flatruet i trakten runt Falkvålen och väster om Sonfjället i trakten runt Skärsjövålen. Det går inte att genom att åka bil över Flatruet och mellan Sonfjället och Skärsjövålen, eventuellt kombinerat med någon skotertur, bilda sig en uppfattning om "betesrättens natur som bruksrätt och dess kännetecken" eller huruvida renbetesfjällen "aldrig har varit tillräckliga för renarnas behov av vinterbete samt att omtvistade områden har varit och är en nödvändig förutsättning för renskötsel inom Härjedalen". Fastighetsägarna kan inte inse att angivande av dessa preliminära synområden på något sätt kan föranleda någon annan bedömning än tingsrätten gjort.

Fastighetsägarna delar tingsrättens uppfattning att en syn inte skulle ha någon betydelse vid prövningen av frågan huruvida samebyarna äger renbetesrätt vintertid på områden utanför renbetesfjällen.

Rättegångskostnader

Tingsrätten har prövat frågan om rättegångskostnader med utgångspunkt från av parterna åberopade grunder och omständigheter, se sid 186 i domen. Som grund för sitt bestridande har samebyarna anfört att "Envar sameby inte har bestritt envar fastighetsägares talan" och att "Fastighetsägarna har inlett rättegången utan att envar sameby givit anledning härtill i så måtto att käromålen framstår som opåkallade i den utsträckning som de ej korresponderar mot redovisade hävdade vinterbetesområden".

Huruvida tingsrätten grundat sitt beslut på 18 kap 9 § rättegångsbalken framgår inte av domen. Under alla omständigheter är samebyarnas påstående att en förutsättning för tillämpning av paragrafen är att det föreligger en nödvändig processgemenskap direkt felaktig. Förutsättningarna för tillämpning av bestämmelsen framgår till exempel av Fitger, Rättegångsbalken I, sid 18:51. Som framgår därav förutsätts att parterna intar väsentligen samma ställning i rättegången och kan anses ha samfällt gett anledning till de kostnader om vilka det är fråga.

På de skäl som anförts i tingsrätten vidhålls att varje fastighetsägare fört talan mot varje sameby och att varje sameby bestritt envar fastighetsägares talan i målet. Som tingsrätten funnit är parternas utredning och bevisning till större delen gemensam och kostnaden härför låter sig svårligen särskiljas. Därtill skall även framhållas den ytterligare svårigheten att fördela kostnader som förorsakas av att samebyarnas yrkanden delvis avser samma områden. *+ medgivet samma områden*

Det sistnämnda har också betydelse för samebyarnas påståenden att deras talan innebär att respektive sameby var för sig äger låta sina renar vinterbeta inom respektive samebys markanvändningsredovisningar. Inom områden som är gemensamma för flera samebyar har alltså fastighetsägare flera samebyar som motpart.

Som framgår av tingsrättens redovisning och handlingarna i målet har samebyarna bestritt käromålet i dess helhet. Först i en till tingsrätten den 4 september 1995 inkommen skrift har samebyarna ändrat sin inställning till den nuvarande.

Rättegångskostnaderna fram till huvudförhandlingen ska således fördelas utifrån den inställning som samebyarna dittills redovisat, alltså att talan bestrids i dess helhet. Kostnaderna för huvudförhandlingen skulle teoretiskt kunna fördelas mellan samebyarna efter redovisade stånd-

punkter. Eftersom samebyarna delvis överlappar varandra och sammantaget gör anspråk på hela det omstämda området har ändringen i talan inte föranlett någon reducering av rättegångskostnaderna. Detta förhållande skulle ha gällt oavsett om fastighetsägarna återkallat sin talan eller tingsrätten avvisat densamma vad avser "medgivna" delar. Till följd av medgivandena skall talan bifallas. Någon grund för avvisning har inte förelegat. Om samebyarna är av annan uppfattning, borde de ha utformat sin talan så i tingsrätten. Så har inte skett. Även beträffande huvudförhandlingen är parternas utredning och bevisning till större delen gemensam och kostnaden härför låter sig svårligen särskiljas.

Det sagda innebär att kostnaderna även avseende huvudförhandlingen ska bedömas utifrån det förhållandet att samebyarna sammantaget och delvis flera samebyar mot samma fastighetsägare bestritt envar fastighetsägares talan i målen, att parternas utredning och bevisning till större delen är gemensam, att kostnaderna härför svårligen låter sig särskiljas samt att det inte är möjligt att strikt genomföra principen att fastighetsägare som innehar fastighet inom visst vinterbetesområde skall rikta sin talan endast mot den sameby inom vars område hans fastighet är belägen.

Sammantaget delar fastighetsägarna tingsrättens bedömning.

Idre sameby

Vad som ovan anförts angående rättegångskostnader gäller även för Idre sameby. Fastighetsägarna åberopar samma grunder och omständigheter till stöd för sin inställning som vid tingsrätten.

Fastighetsägarna vidhåller vad som anförts i tingsrätten avseende samebyarnas invändning enligt 18 kap 3 § 1 st RB.

Skäligheten av begärda ersättningar

Fastighetsägarna vidhåller yrkade ersättningar och hävdar att dessa är skäliga.

Fastighetsägarna vidhåller sin inställning att samebyarnas rättegångskostnader är oskäligt höga och vitsordar i och för sig samebyarnas rättegångskostnader i tingsrätten intill ett belopp om 2,5 miljoner kr i ett för allt.

Fastighetsägarna hemställer om anstånd med att yttra sig i sak över överklagandet till dess hovrätten tagit ställning i angivna frågor.

Den 8 november 1996

Nils Larsson

Östersund den 8 november 1996

Leif Andersson
enligt uppdrag

Hovrätten för Nedre Norrland
Box 170
851 03 SUNDSVALL

1996-07-05

Tännäs sameby m fl ./ fastighetsägare i Härjedalen, mål nr T 58/96, R 34

I anledning av samebyarnas inlaga den 19 och 20 juni 1996 får vi på uppdrag av fastighetsägarna anföra följande.

Överklagade domen meddelades den 21 februari 1996. Samebyarna har överklagat domen blankt och begärt anstånd med avlåtande av grunder m m för överklagandet till den 30 april 1996.

I inlaga daterad den 29 april 1996 har samebyarna anmält byte av ett av två ombud och begärt förlängt anstånd till den 2 september 1996.

Hovrätten har med stöd av 50 kap 6 § rättegångsbalken förelagt samebyarna att avhjälpa bristerna senast den 2 september vid äventyr av avvisning.

Inställning till samebyarnas aktuella hemställan

Fastighetsägarna motsätter sig bestämt att ytterligare anstånd medges.

Skäl för fastighetsägarnas ståndpunkt

Som framgår av till samebyarnas inlaga fogad skrivelse från länsstyrelsen av den 29 april 1996 har fastighetsägarna hänvisat till en skrivelse av den 23 februari 1995 ställd till bland annat landshövdingen. Kopia av denna skrivelse bifogas, se bilaga 1. Skrivelsen är undertecknad av representanter för såväl samebyarna som fastighetsägarna.

I skrivelsen, sid 1, stycke 2, redovisas, att det för fastighetsägarna i processen är en förutsättning att inte förlikas vad gäller själva förekomsten av sedvanerätt. Processen skall enligt fastighetsägarna fortgå tills sedvanerättsfrågan helt klarlagts genom dom. Denna förutsättning för förhandling har samebyarna accepterat.

Parterna har även varit ense om att renbete genom upplåtelse och avtal mellan fastighetsägare och sameby inte är en fråga som direkt berör rättsfrågan i den pågående processen utan istället en möjlig lösning där sedvanerätt inte föreligger (bilagt brev sid 1, stycke 3 f).

Dessa förutsättningar för förhandlingar gäller alltså från fastighetsägarnas sida. Däremot har samebyarna ändrat inställning. Fastighetsägarnas bestämda uppfattning är, att ett klarläggande av rättighetsfrågan genom dom är en grundläggande förutsättning för en lösning av vinterbetesfrågan. Det är därför angeläget att få en lagakraftgående dom så snart som möjligt. Erfarenheten tyder nu på, att det knappast går att förhandlingsvis få till stånd resultat i form av upplåtelse så länge samebyarna gör anspråk på att det redan finns en dem tillkommande rätt.

Samebyarna för nu in statens initiativ i processen. Detta är högst olämpligt och naturligtvis inte avsett. Fastighetsägarna har hittills varit positivt inställda till att genom nyttjanderättsavtal försöka lösa behovet av vinterbete. De deltar därför i förhandlingarna ledda av statens förlikningsman. Om samebyarna, trots pågående förhandlingar, vill driva processen vidare genom överklagande i hovrätten är detta en sak för sig.

Vad samebyarna anfört utgör inte skäl för att mot fastighetsägarnas bestämda bestridande medge anstånd i processen.

Östersund den 5 juli 1996

Leif Andersson

Falun den juli 1996

Nils Larsson

TELEFAX	TILL/TO	Lars Andersson
	ATTENTION	31 + Översändes idag
	FRÅN/FROM	till Lars Sandow
	DATUM/DATE	95-02-27 ANT. SID/N:O OF PAGES 3
	FAX NUMMER/FAX N:O	

Post-it™ Självhållande kontorsblankett 7677

Falun 1995-02-23

Likalydande brev till

Kommunalrådet i Härjedalens kommun
Arne Ring

Landshövdingen i Jämtlands län
Sven Heurgren

**Begäran om ekonomiskt stöd av allmänna medel för arbete med
avtalsvisa upplåtelser av renbete inom Härjedalens kommun**

Tännäs, Mittådalens, Handölsdalens samt Tåssåsens samebyar och fastighetsägare i Härjedalens kommun genom processgruppen, bestående av företrädare för fastighetsägarna i den pågående renbetesprocessen, har vid sammanträde den 16 och 17 februari i Storhogna diskuterat förutsättningarna för avtalsvisa upplåtelser av renbete. De diskuterande parterna har funnit det högst värdefullt med den direktkontakt som därvid forevarit och är överens om att den skall fortgå.

Ett resultat av sammanträdet är att parterna förklarat sig vara beredda att granska och utreda förutsättningarna för att lösa det framtida behovet av renbete genom fastighetsvisa nyttjanderättsavtal. Processgruppen har i diskussionen klarlagt att det för fastighetsägarna i processen är en förutsättning att inte förlikas vad gäller själva förekomsten av sedvanerätt. Processen skall enligt fastighetsägarna fortgå tills sedvanerättsfrågan helt klarlagts genom dom. Denna förutsättning för förhandling har samebyarna accepterat.

Eftersom renbete genom upplåtelse av avtal mellan fastighetsägare och sameby inte är en fråga som direkt berör rättsfrågan i den pågående processen utan istället är en möjlig lösning där sedvanerätt inte föreligger skall ett arbete med en övergång till

avtal inte belasta processkostnaderna. En förutsättning för arbete med nyttjanderättsavtal är därför att arbetet finansieras. Eftersom det arbete som skall göras är avsett att komma samtliga markägare och samebyarna till gagn bör kostnaderna bestridas av allmänna medel. Arbetet kommer inte att igångsättas förrän finansieringen är ordnad.

Det planerade arbetet med nyttjanderättsavtal ser i huvudsak ut enligt följande. Partsombuden, som preliminär bestämt ett sammanträffande till den 16 mars, skall försöka att gemensamt fram-arbeta ett formulär för nyttjanderättsavtal. Utgångspunkten för formuläret skall vara en övergång till civilrättsliga avtal samt att formuläret skall användas vid avtal som tecknas mellan respektive fastighetsägare och respektive sameby. Formuläret skall vara formulerat så att det kan accepteras på en fri marknad av båda parter i sådan omfattning att erforderligt renbete erhålles i Härjedalen. Frågor som skall behandlas i avtalet är avtalstid, antal djur för vilket bete upplåtes, tider för nyttjande, bevakning, avgift, förverkanderegler m m.

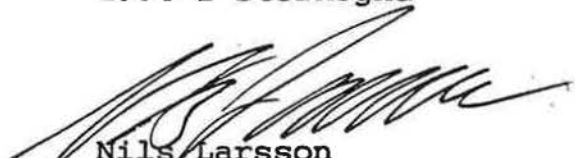
Nyttjanderättsavtalen är tänkta att presenteras och tecknas genom ett arbete inom respektive skifteslag. Fastighetsägarna skall inom skifteslaget diskutera lämpliga marker och upplåtelser tillsammans med respektive sameby med utgångspunkt från indelningen i vinterbetesgrupper inom respektive sameby. Eftersom fråga är om nyttjanderättsavtal förutsätts frivillighet och samförstånd för resultat. Parterna vid den hävdade diskussionen är beredda att leda arbetet från respektive sida och samrådsvis diskutera formerna för arbetet. De juridiska ombuden från respektive sida skall i erforderlig omfattning delta i arbetet ute i respektive skifteslag. Till det skifteslagsvisa arbetet kan, om parterna gemensamt så skulle önska, även knytas företrädare för det allmännas intresse, exempelvis planintresse och naturvårdsintresse. Det allmänna skall dock inte ha någon ledningsfunktion.

Markägare och samebyar enligt ovan hemställer om ekonomiskt stöd av allmänna medel för detta arbete.

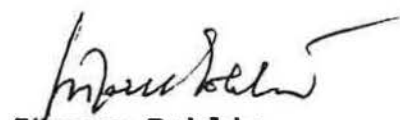
Kostnaderna för arbetet är svåra att beräkna. Vi bedömer att ett belopp på ca 1.000.000 kronor bör reserveras. Det är angeläget att finansieringsfrågan får en lösning inom det snaraste.

Med vänlig hälsning

Enligt uppdrag av mötesdeltagarna
vid sammanträdet den 16-17 februari
1995 i Storhogna

Nils Larsson
advokat

Jörgen Bohlin
förbundsjurist

Leif Andersson
direktör

Lars Sandow
advokat

Hovrätten för Nedre Norrland

Box 170

851 03 SUNDSVALL

Fax 060-18 68 39

Mål nr T 58/96, rotel 34

Hovrätten för Nedre Norrland				
Ink.	1997	-02-	14	1.....ex.bil.
Nr.	T 58/96			Aktbil.
posten				R. 21
Sänt av				telefax

Förelagda att inkomma med yttrande till den 14 februari 1997 är vi, med anledning av en för tillfället mycket hög arbetsbelastning, nödgade hemställa om anstånd med denna åtgärd till den 17 mars 1997.

Falun den 13/2 1997

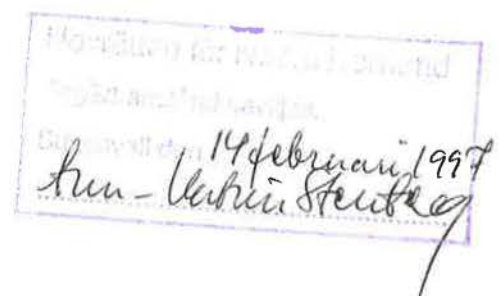
Nils Larsson

Östersund den 13/2 1997

Leif Andersson

1997 -02- 17

LRF Juridiska Byrå

Hovrätten för Nedre Norrland

Box 170

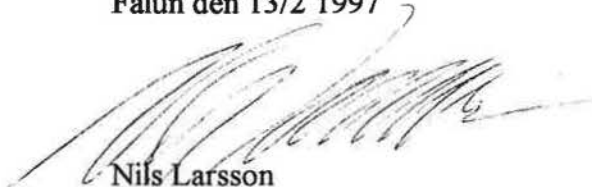
851 03 SUNDSVALL

Fax 060-18 68 39

Mål nr T 58/96, rotel 34

Förelagda att inkomma med yttrande till den 14 februari 1997 är vi, med anledning av en för tillfället mycket hög arbetsbelastning, nödgade hemställa om anstånd med denna åtgärd till den 17 mars 1997.

Falun den 13/2 1997

Nils Larsson

Östersund den 13/2 1997

Leif Andersson

LRF Juridiska Byrån AB · Org.nr 556061-0932 · Säte: Stockholm
Postadress: Box 293: 831 23 Östersund · Besöksadress: Rådhusgatan 46
Telefon 063-14 59 10 · Telefax 063-14 59 11
Pg 70327-2 · Bg 261-4287

TELEFAX

TILL

Hovrätten för Nedre Norrland

FAX NR

060 - 18 68 39

FRÅN

Leif Andersson

FAX 063 - 14 59 11

TEL 063 - 14 59 10

TEXT

Original skickas per post idag.

ANTAL SIDOR INKLUSIVE DENNA *2*

KVITTO

SESSION NR. = 125

14/02/97 09:30

ID=LRF JURIDISKA BYRÅN 48

DATU	TID	SÄ/MO TID	MOTSTAENDE FAX ID	LAGE	SIDOR	RESULT	
14/02	09:29	00'44"	060 186839	ECM-S	02	OK	0000

KVITTO

SESSION NR. = 119

13/02/97 15:33
ID=LRF JURIDISKA BYRÅN GR

DATU	TID	SÄ/MO TID	MOTSTÄENDE FAX ID	LAGE	SIDOR	RESULT	
13/02	15:32	00'18"	060 196839	ECM-S	01	OK	0000

KVITTO

SESSION NR. = 800

08/11/96 13:55
ID=LRF JURIDISKA BYRÅN AB

DATU	TID	SÄ/MO TID	MOTSTÄENDE FAX ID	LÄGE	SIDOR	RESULT	
08/11	13:48	06'57"	060 186839	ECM-S	12	OK	0000

TELEFAX

TILL

Hovrätten för Nedre Norrland

FAX NR

060 - 18 68 39

FRÅN

Leif Andersson

FAX

063 - 14 59 11

TEL

063 - 14 59 10

TEXT

Original skickas per post

idag

ANTAL SIDOR INKLUSIVE DENNA *12*

renproc.briv

Brev till ledamöterna i
Processgruppen

1996-07-05

Tännäs sameby m fl ./ fastighetsägare i Härjedalen

Bifogad inlaga kommer att insändas från Falun till hovrätten den 10 juli 1996.

Med vänlig hälsning

Leif Andersson

/ Christina Bergner e u

HALLSTRÖMS ADVOKATBYRÅ

Nils/C9455-nr

1997-10-28

TELEFAX	TILL/TO	LEIF
	ATTENTION	
	FRÅN/FROM	NILS
	DATUM/DATE	
	FAX NUMMER/FAX NO	

Post-It™ Självhäftande kontorsblankett 7677

Skellefteå tingsrätt

Box 398

931 24 Skellefteå

Mål T 270/94 rt 1

Roland Marklund mfl ./ Svaipa sameby

I anledning av samebyns i skrift 1997-10-03 gjorda invändningar om rättegångshinder (aktbil 124) får jag härmed avge yttrande.

Vad gäller tingsrättens föreläggande 1997-10 (aktbil 123) har samebyn beviljats anstånd med att yttra sig i avvaktan på beslut i frågan om rättegångshinder. Mot denna bakgrund begäres motsvarande anstånd även för mina huvudmäns vidkommande.

När det gäller frågan om rättegångshinder får först konstateras att samebyns invändning i och för sig är för sent gjord (34 kap 2 § rättegångsbalken).

Eftersom frågan möjligen kan beaktas av tingsrätten eller högre rätt ex officio, bemötes invändningen likväl av mina huvudmän.

Som grund för invändningen har inledningsvis anförts att varken de renskötande medlemmarna eller samebyarna kan enligt gällande lagstiftning civilrättsligt förfoga över renskötselrätten inbefattande renbetesrätten.

Emellertid går talan i målet inte går ut på någon prövning av omfattningen av befogenheterna i renskötselrätten. Yrkandet avser om Svaipa har haft behörighet att överhuvudtaget uppträda på de omständiga områdena. Om fastighetsägarnas talan skulle ogillas, skulle det innebära att de

Besöksadress:
Rådhusplanaden 11
Postadress
Box 45
901 02: UMEÅ

Telefon:
090-13 50 40 (vx)
Telefax:
090-14 00 24

Bankgiro:
201-4884
Klientmedel
542-2662

Postgiro:
6 21 02 - 9
Klientmedel
52 65 41 - 8

F-skattbevis
556465-8440

rättigheter som är förenade med renskötselrätt - däribland renbetesrätt - skulle anses tillkomma Svaipa sameby.

Någon prövning i vad mån renskötselrätten innefattar; t ex jakt, fiske etc blir däremot inte aktuell.

Som kärandeparterna har bestämt sin talan är det endast Svaipa sameby som skulle träffas av kommande domens rättskraft. Inte ens de litis denuntierade samebyarna Grans och Malå träffas av domens rättskraft, lika lite som staten. Däremot träffas de icke instämnda rättssubjekten av domens beviskraft. Denna verkan av en talan skulle uppkomma även om en mot Svaipa förd fullgörelsetalan avseende skadestånd skulle grundas på att platsen för den skadegörande handlingen skulle ligga utanför renskötseområde. Svaipa sameby kan väl inte mena att en sådan talan inte skulle vara möjlig att föra mot Svaipa?

Samebyn har pekat på vissa stadgar i rennäringslagen och påstått att samebyn inte företräder medlemmarna i fråga rörande den fastighetsrättsliga sidan av samernas renskötselrätt.

I lagtexten framgår dock på intet vis att det funnits någon avsikt att exkludera fastighetsrättsliga frågor från samebyns behörighet att företräda medlemmarna. Frågan om talerätt för same-rättsliga subjekt var för övrigt föremål för överväganden i det s.k. skattefällsmålet (NJA 1981 s.1). Visserligen rörde talan i det målet bättre rätt än staten till fast egendom. Någon avgörande skillnad mot situationen i förevarande mål kan dock inte föreligga. Det är därför av intresse att Högsta domstolen avvisade alla yrkanden till förmån för annan än sameby samt enskild same som själv var part eller medlem i sameby som fört talan i målet (jfr referatet s. 167 ff samt s. 249. Jfr också tingsrättens domskäl, referatet sid 141).

När det gäller enskilda samer så blev deras talan alltså inte avvisade av HD.

HD dom kom i sin ogillande dom fram till att samernas bruksrätt gick så långt som rennäringslagen sträcker sig. Eftersom de enskilda samebymedlemmarna inte tilläggs någon talerätt enligt rennäringslagen (10§ 2 st) så kan av förhållandet att deras talan inte avvisats dels dras slutsatsen att renskötselrättigheterna är inte anknutna till de enskilda medlemmarna (jfr även Undén, Svensk sakrätt 3:e genomsedda upplagen Lund 1958 s. 200) dels att HD sett de frågor om enskilda samernas rättigheter som ett element i själva sakfrågan.

Den civilrättsligt bestående bruksrätten som Högsta domstolen konstaterade att samerna hade, var sålunda knuten till samebyarna. Dessa ägde givetvis föra talan om dessa rättigheter.

För att talerätten på ett sätt skall vara fränhänd samebyn på ett sätt som samebyn nu önskar, måste det förutsättas att staten i lag tillagts denna rätt (jfr Gullnäs mfl, rättegångsbalken s. 11:6).

När det gäller bestämmelserna i rennäringslagen kan någon sådan avsikt, som ovan nämnts inte framskyntas. Av de bestämmelser som samebyn nämnt avser 26 § rennäringslagen en expropriativ situation; denna situation avviker inte från vad andra rättsägare i vårt samhälle kan bli skyldiga att underkasta sig och innebär naturligtvis inte någon avsikt att talerätten i allmänhet skall tilläggas staten. När det sedan gäller 31 § rennäringslagen, tar detta stadgande uppenbarligen endast sikte på hinder mot vissa upplåtelser från statens sida. Detta är inte för handen i förevarande mål.

Inte heller i bestämmelserna 32-34 §§ rennäringslagen kan någon avsikt att samebyn inte skall äga föra talan intolkas. Bestämmelserna gäller mark där staten är ägare. Där är det naturligt att staten kan företa vissa dispositioner som skett t.ex. beträffande småviltsjakten, vilken ju kan utövas av såväl staten såsom markägare som rennäringen.

Sammanfattningsvis kan klart utläsas att statens rätt att förfoga över renskötselrätten ej avser andra frågor än där staten uppträder som ägare av berörd mark eller där staten vill företa expropriativa förfaranden. Att det sedan ankommer på staten att företa vissa administrativa förfaranden rörande samebyarnas indelning i byområden, om högsta renantal samt andra förordningar om inskränkningar i renbetesrätten är inte heller någon inskränkning i talerätten.

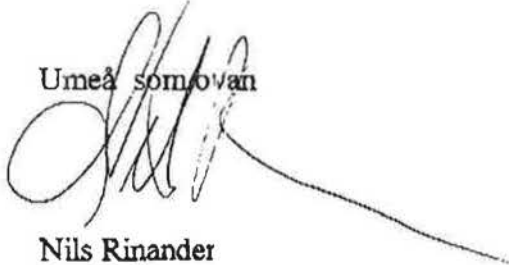
När det sedan gäller samebyns påståenden om nödvändig processgemenskap mellan samebyn och staten hänvisar samebyn till rättsfall rörande ersättning för intrång i samernas renskötselrätt. Detta rättsfall rör bestämmelser om samefonden (jfr 28 § andra stycket rennäringslagen, 34 §, 6 § rennäringsförordningen 1993:384), vilka alla handlar om ersättningsrätt för vissa intrång som inte är aktuella i förevarande mål. Samefondens ändamål framgår av 16 § rennäringsförordningen och det kan inte där utläsas att den tillagts någon talerätt i andra frågor än

som ovan angivits. (Fonden får föra talan för tillgodoseende av det ändamål som anges i 18 § rennäringsförordningen). Det finns alltså inte någon processgemenskap mellan samebyn och staten i förvarande mål. Samebyns nu framförda invändningar förtjänar därför inte avseende.

Samebyn har avslutningsvis förbehållit sig rätt att inkomma med yrkande om ersättning för rättegångskostnader med anledning av beslut om avvisning.

För det fall avvisning inte sker kommer mina huvudmän för sin del att yrka ersättning för de åtgärder som samebyns nu framställda invändning föranlett alldeles oavsett utgången i målet, på den grunden att samebyn måste insett att invändning i denna del saknat fog.

Umeå som ovan

Nils Rinander

PM

angående av samebyarna åberopad presumtion

Samebyarnas grunder anges första gången i protokoll från den 16 september 1991, sid 4 f. I protokollet nämns ingenting om presumtion.

I inlaga den 20 november 1991 (aktbil 696) kompletterade samebyarna grunderna. Under rubriken "Urminneshävd" fördes då resonemanget om presumtion. Detta begrepp användes emellertid inte i samband med den nu aktuella grunden. Samebyarna har kommenterat protokollet från förberedelsen i augusti, sid 3, sista stycket, i inlaga den 2 oktober 1992 (aktbil 743). I denna inlaga uttalas under angiven punkt: 1971 års rennäringslag utgår - i likhet med föregående renbeteslagar - från rätten till vinterbetning i bland annat Härjedalen föreligger (Prop 1971:51, sid 158)".

Bertil L (ombud advokaten Lennart Möller) sökte revision och yrkade med åberopande av att SRM inte gett honom uppdrag som fast återförsäljare av Super-V-pumparna i första hand att HD, med ändring av HovR:ns dom, måtte förklara att SRM var skyldigt att ersätta honom för skada på grund av bolagets kontraktsbrott, i andra hand att HD, med undanröjande av HovR:ns avvisningsbeslut, måtte

1988:30

s. 167

förklara att SRM var skyldigt att ersätta honom för skada på grund av bolagets vårdslöshet (culpa in contrahendo) eller återförvisa målet i denna del till HovR:n för ny handläggning samt i tredje hand att HD måtte förklara att SRM på grund av bolagets förhållande under avtalsförhandlingarna var skyldigt att ersätta honom för hans utgifter inför erhållande av uppdraget som återförsäljare.

SRM (ombud advokaten Hans Forssell) bestred ändring och yrkade att Bertil L:s först i HD framställda tredjehandsyrkande måtte avvisas.

Bertil L åberopade ett av professorn Per Olof Ekelöf avgivet utlåtande.

HD meddelade d 15 juni 1987 prövningstillstånd beträffande frågan huruvida HovR:n haft att till prövning ta upp Bertil L:s yrkande om fastställelse av rätt till skadestånd av bolaget på grund av bolagets vårdslöshet (culpa in contrahendo). I avbidan på prövningen i denna del förklarade HD frågan om meddelande av prövningstillstånd i övriga delar av målet vilande.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, RevSkr Ingrid Olsson, hemställde i betänkande att HD måtte meddela följande beslut: Skäl. Bertil L åberopade i TR:n att SRM gjort sig skyldigt till kontraktsbrott genom att inte ge honom uppdrag som fast återförsäljare. I sitt genkärsmål yrkade han på den grunden förpliktande för SRM att till honom utge skadestånd med 1 061 000 kr fördelat på dels sju poster om sammanlagt 461 000 kr för direkta kostnader som blivit onyttiga, dels en post om 600 000 kr för uteblivna täckningsbidrag under fem år, med rätt för SRM att räkna av det belopp bolaget yrkat i huvudkärålet.

För det fall att avtal med utfästelse om uppdrag inte anses ha kommit till stånd har Bertil L i HovR:n gjort gällande att SRM på grund av vårdslöshet (culpa in contrahendo) blivit skadeståndsskyldigt i och med att bolaget inte gav honom uppdraget. Bertil L har inte angett för vilka skador och med vilka belopp han yrkar skadestånd om detta grundas på culpa in contrahendo. Det får antas vara fråga om samma poster, med bortfall av en eller annan, och högst samma belopp för de olika posterna som han angett för skadestånd på grund av kontraktsbrott.

Satt i relation till den väckta fullgörelsetalan innebär Bertil L:s andrahandsinställning att han anför culpa in contrahendo som en till kontraktsbrott alternativ grund för samma eller mindre anspråk på ersättning för skador med anledning av att uppdraget uteblivit. Om TR:n inte hade delat upp handläggningen och Bertil L:s andrahandsinställning hade anförts i vadetalan inte mot en mellandom utan mot en dom varigenom genkärålet ogillats, skulle andrahandsinställningen därför inte ha inneburit någon ändring av talan i strid mot 13 kap 3 § RB. Enligt 50 kap 25 § 3 st samma balk gäller dock att part får åberopa ny omständighet i HovR:n endast om han gör sannolikt, att han haft giltig ursäkt för sin underlåtenhet att åberopa omständigheten vid TR:n, eller om det av annan särskild anledning bör tillåtas att omständigheten åberopas.

Har det då någon betydelse att Bertil L:s andrahandsinställning anfördes i vadetalan mot en mellandom?

På framställning från Bertil L och mot bolagets bestridande beslutade TR:n att dela upp handläggningen av Bertil L:s fullgörelsetalan genom att meddela mellandom i frågan huruvida SRM var skadeståndsskyldigt gentemot Bertil L i anledning av kontraktsbrott, den då enda åberopade grunden för Bertil L:s skadeståndsanspråk. Bertil L:s yrkande om fastställelse av rätt till skadestånd på grund av kontraktsbrott har inte angetts vara en självständig fastställsetalan utan får anses framställt endast för prövning genom mellandom enligt 17 kap 5 § 2 st RB.

Om Bertil L hade fört fram sin andrahandsinställning redan i TR:n skulle frågan om skadeståndsskyldighet på grund av kontraktsbrott knappast ensam ha brutits ut till mellandom. Det hade visserligen varit tekniskt möjligt att göra detta och att låta frågan om skadeståndsskyldighet på grund av culpa in contrahendo anstå (se prop 1971:45 s 105 f), men en sådan uppdelning skulle - med hänsyn till att grunderna ligger nära varandra och till att utredningen är gemensam i stora delar - sannolikt ha framstått som onaturlig och stridande mot en mellandoms syfte att ge processekonomiska fördelar.

Mellandomen blir genom s k intraprocessuell rättskraft bindande vid TR:ns senare prövning av Bertil L:s yrkande om skadestånd. Denna rättskraft måste anses begränsad till den i själva fastställseyrkandet inbyggda grunden kontraktsbrott. Den hindrar därför inte Bertil L från att efter målets återupptagande i TR:n göra gällande att skadeståndsskyldighet föreligger på grund av culpa in contrahendo. Det är inte heller för sent att då föra fram en på culpa in contrahendo grundad andrahandsinställning. Bertil L:s underlåtenhet att göra detta innan målet företogs till huvudförhandling i frågan om skadeståndsskyldighet på grund av kontraktsbrott kan emellertid få betydelse vid fördelningen av rättegångskostnaderna.

När Bertil L i samband med överklagande av TR:ns mellandom i HovR:n yrkat fastställelse av skadeståndsskyldighet på grund av culpa in contrahendo har han gått utom ramen för den av TR:n till mellandom utbrutna frågan. HovR:n har därför inte kunnat ta upp yrkandet till saklig prövning och har inte heller ägt avvisa det med verkan för den fortsatta handläggningen i TR:n. En möjlighet som har stått HovR:n till buds är att - eftersom en förutsättning för den gjorda uppdelningen av handläggningen rubbats - med undanröjande av mellandomen visa målet i den berörda delen åter till TR:n för ny behandling. Då denna möjlighet inte utnyttjades har HovR:n haft att avvisa yrkandet på den grunden att det inte kan prövas i förevarande ordning.

I det läge som nu uppkommit bör HovR:ns beslut om avvisning fastställas med förklaring att avvisningen inte utgör hinder för Bertil L att vid målets återupptagande i TR:n anföra culpa in contrahendo som grund för sin fullgörelsetalan.

Bertil L:s i tredje hand framställda yrkande om fastställelse av rätt till ersättning på grund av bolagets icke fullföljda avsiktsförklaring kan inte prövas av HD i förevarande ordning av skäl motsvarande dem som anförts beträffande HovR:ns befogenhet att pröva yrkandet om fastställelse av rätt till skadestånd på grund av bolagets culpa in contrahendo. Tredjehandsyrkandet skall därför avvisas.

Vad gäller Bertil L:s revisionstalan i övrigt finner HD ej skäl att meddela prövningstillstånd.

HD:s avgörande. HD fastställer HovR:ns beslut om avvisning med

förklaring att avvisningen inte utgör hinder för Bertil L att vid målets återupptagande i TR:n anföra culpa in contrahendo som grund för sin fullgörelsetalan.

HD avvisar Bertil L:s här i tredje hand framställda yrkande.

HD meddelar ej prövningstillstånd i anledning av Bertil L:s revisionstalan i övrigt. HovR:ns dom i motsvarande del skall därför stå fast.

HD (JustR:n Welamson, Nyman, Bengtsson, referent, Heuman och Lars Å Beckman) fattade följande slutliga beslut: Skäl. Vad först angår innebörden av den talan Bertil L för i målet framgår följande av handlingarna. Sedan Bertil L i genstämning yrkat förpliktande för SRM att utge skadestånd till honom, anförde han i skrift till TR:n d 9 okt 1984 att "parterna enats om att genkärandetalan skall gå ut på en mellandom å fastställelse av att SRM ådragit sig påstådd skadeståndsskyldighet". Enligt protokoll vid första inställelse d 28 nov 1984 framställde Bertil L yrkande om mellandom, medan SRM motsatte sig att mellandom meddelades. I beslut samma dag yttrade TR:n utan motivering bl a: "Särskild dom skall ges över talan i detta mål i fråga om grund föreligger för att kärandebolaget skall förklaras vara skadeståndsskyldigt gentemot Bertil L i anledning av kontraktsbrott." I protokoll vid huvudförhandling i målet d 20 aug 1985 antecknades som Bertil L:s yrkande att SRM "på grund av brott mot bindande utfästelse om fast återförsäljaruppdrag skall vara förpliktad att ersätta den skada som detta brott åsamkat Bertil L". I TR:ns mellandom lämnades Bertil L:s "fastställelsestalan" utan bifall. I HovR:ns dom anges att Bertil L yrkat bifall till sin vid TR:n förda fastställelsestalan om rätt till skadestånd på grund av kontraktsbrott.

I likhet med vad TR:n och HovR:n måste ha ansett finner HD att Bertil L:s talan, såvitt nu är i fråga, utgör en fastställelsestalan och att mellandomen getts med stöd av 17 kap 5 § 1 st RB.

Frågan blir då om Bertil L varit berättigad att på sätt som skett ändra denna fastställelsestalan i HovR:n genom att alternativt yrka fastställelse av rätt till skadestånd på grund av vårdslöshet från SRM:s sida.

Bertil L:s yrkande om mellandom i TR:n grundades på att SRM underlåtit att fullfölja ett med Bertil L träffat avtal. Enligt TR:ns dom gjorde Bertil L gällande att muntligt avtal slutits d 20 jan 1981 med Lennart Forslund, vilken handlat på SRM:s vägnar, och att överenskommelsen sammanfattats genom en promemoria av Lennart Forslund d 9 febr 1981; Bertil L redogjorde vidare för sina fortsatta mellanhavanden med SRM, varvid han bl a framhöll att bolaget genom sitt uppträdande i olika hänseenden bestyrkt hans uppfattning att ett avtal gällde mellan parterna.

I HovR:n återopade Bertil L vidare bl a den grunden för sin talan att, även om ett bindande avtal inte kommit till stånd mellan parterna, förhandlingarna fortskridit så långt att en lojalitetsplikt inträtt mellan dem mot vilken SRM brutit, samt att Lennart Forslunds promemoria kunde ses som en avsiktsförklaring ("letter of intent"), vilken SRM frånträtt utan giltigt skäl; bolaget hade alltså gjort sig

skyldigt till culpa in contrahendo och var skadeståndsskyldigt intill värdet av det negativa kontraktsintresset.

Bertil L har sålunda som en självständig grund för skadestånd återopat förhållanden som

RÄTTSUTREDNING

Lagrum

16 § 1 och 3 st firmalagen (FL), lagb s B 822

1. Otillåten ändring av handelsbolagets talan i HovR:n

Ny omständighet som avses i 13:3 RB
Ekelöf, Rättegång II, 7u 1985, s 127 ff
Gullnäs m fl, Rättegångsbalken I, s 13:28 ff

Ny omständighet som avses i 50:25 RB, i dess lydelse före den 1 september 1989
Welamson, Rättegång VI, 1978, s 177 f

Att ny rättslig synpunkt på redan tidigare åberopat sakförhållande inte innebär åberopande av ny omständighet i den mening som avses i

50:25 RB, se bl a
NJA 1987 s 243
NJA 1987 s 716
NJA 1988 s 161

2. Reg

Domslut. HD – som inte upptar till prövning den av Knut A först i HD åberopade omständigheten att slutbesiktningen haft preskriptionsavbrytande verkan – fastställer HovR:ns dom.

HD (JustR:n Welamson, Gregow, Magnusson, Lind och Solerud, referent) beslöt följande dom: Domsål. Till stöd för sin ståndpunkt att preskriptionsavbrott hade skett genom brevet till bolaget d 6 juni 1980 åberopade Knut A i TR:n och HovR:n - såvitt är av intresse för bolagets avvisningsyrkande – att mindre än tio år hade förflutit från dagen för slutbesiktningen. I HD har Knut A åberopat samma omständigheter. När han här tillagt att slutbesiktningen haft preskriptionsavbrytande verkan kan det inte ges annan innebörd än att han på det förhållandet att mindre än tio år förflutit från dagen för besiktningen anlagt en ny rättslig synpunkt. Mot att part i HD ger uttryck åt nya rättsliga synpunkter på redan tidigare åberopade faktiska sakförhållanden föreligger inte något hinder. Bolagets avvisningsyrkande skall således inte bifallas.

Kurt J (ombud advokaten Björn Strümpel) sökte revision och yrkade att HSB:s invändning om preskription måtte ogillas. Som grund åberopade han, såsom tidigare, att preskriptionstiden skall räknas från tillträdesdagen. Han anförde vidare att överlämnandet av byggnaden på tillträdesdagen kan jämföras med ett erkännande av fordringsanspråket och tolkas som ett preskriptionsavbrott.

HSB (ombud chefsjuristen Anders Olsson) bestred ändring. HSB yrkade att Kurt J:s talan måtte avvisas i vad den grundades på påståendet att tillträdet till fastigheten utgör preskriptionsavbrott.

Målet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, RevSkr *Andren*, hemställde i betänkande om följande dom: *Domskäl*. Kurt J har vid TR:n och i HovR:n mot påståendet att hans fordran skulle vara preskriberad hävdade att hans talan väckts mindre än tio år från dagen för tillträdet av fastigheten, d 11 april 1974. I HD har Kurt J vidhållit denna ståndpunkt. När han tillagt att överlämnandet av byggnaden på tillträdesdagen kan jämföras med ett erkännande av fordringsanspråket och tilläggas preskriptionsavbrytande verkan kan det inte ges annan innebörd än att han på det förhållandet att mindre än tio år förflutit från dagen för tillträdet anlagt en ny rättslig synpunkt. Mot att part i HD ger uttryck åt nya rättsliga synpunkter på redan tidigare åberopade faktiska sakförhållanden möter inte något hinder, jfr NJA 1987 s 243. HSB:s av visningsyrkande skall således inte bifallas.

Huvudförpliktelsen för HSB enligt parternas avtal, såvitt här är av intresse, var att låta uppföra en byggnad på fastigheten och tillhandahålla Kurt J denna. Entreprenadrättsliga regler skall alltså tillämpas i fråga om detta HSB:s åtagande.

I enlighet med vad HD uttalat i det angivna rättsfallet bör i tvister av förevarande slag som utgångspunkt för preskriptionstidens beräkning väljas en tidpunkt som knyter an till entreprenörens fullgörande av sin huvudförpliktelse. I målet har inte angetts annan tidpunkt för fullgörandet av denna förpliktelse än överlämnandet av byggnaden till Kurt J. Det är ostridigt mellan parterna att Kurt J erhöi tillträde till fastigheten d 11 april 1974. Vid sådant förhållande hade preskriptionstiden inte löpt ut då Kurt J d 14 mars 1984 väckte talan. efter

1987:123

s. 719

som Kurt J genom att väcka talan har avbrutit preskriptionen, skall HSB:s invändning om preskription ogillas.

Domslut. HD lämnar HSB:s avvisningsyrkande utan bifall.

Med ändring av HovR:ns dom i själva saken ogillar HD HSB:s invändning om preskription.

HD (JustR:n *Brundin*, *Persson*, *Rydin*, *Nyström*, referent, och *Svensson*) beslöt dom i enlighet med betänkandet.